

Erdős László

A boszorkány fia

REGÉNY

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ, BUDAPEST, 1983

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.hu>

TARTALOM

REGÉNYEM REGÉNYE

Első fejezet

MIÉRT KÖLTÖZÖTT FRIGYES HERCEG AZ ARDENNES-I
ERDŐBŐL A PÁROLGÓ VÖLGYEK VIDÉKÉRE?

Második fejezet

BESZÉLGETÉS A FEJEKKEL

Harmadik fejezet

BERENGÁR KIRÁLY UDVARÁBAN

Negyedik fejezet

HOGYAN KERÜLT JACQUES BERENGÁR UDVARÁBA?

Ötödik fejezet

HOGYAN MENTETTÉK FEL A BOSZORKÁNY FIÁT?

Hatodik fejezet

HOGYAN KERÜLTÜNK AZ ARDENNES-I ERDŐBE

Hetedik fejezet

MIÉRT NYITOTTÁK MEG HŐSEINK
A SKÓT KIRÁLYNŐHÖZ CÍMZETT FOGADÓT?

Nyolcadik fejezet

A KALMÁR, A MÁLTAI MEG A RABBI

Kilencedik fejezet

FOLYTATÁS

Tizedik fejezet

A ZSIDÓ ELBESZÉLÉSE, ÉS AMI MÁSNAP REGGEL TÖRTÉNT

Tizenegyedik fejezet

JACQUES NÉLKÜL

Tizenkettedik fejezet

JACQUES GYERMEKKORA, ÚGY,
AHOGYAN AZT A SKÓT KIRÁLYNŐBEN ELMESÉLTE

Tizenharmadik fejezet

A MÁSODIK ÉJSZAKA

Tizennegyedik fejezet

CRESCENCIÁNÁL

Tizenötödik fejezet

AZ ORSZÁGALAPÍTÓK

Tizenhatodik fejezet

A TÁMADÁS

Tizenhetedik fejezet

JACQUES MENEKÜLÉSE A MÁSIK VILÁGBÓL

Tizennyolcadik fejezet

EZALATT PETERSILÁBAN

Tizenkilencedik fejezet
ZÚRZAVAR

Huszdik fejezet
A MESEMONDÓK VERSENYE

Huszonegyedik fejezet
CSAPDÁBAN

Huszonkettedik fejezet
A CÉLNÁL

Huszonharmadik fejezet
JACQUES PHILIPPE BONIFÁCIUS DU MOUTIN
NYUGODT ÉVEI

Huszonnegyedik fejezet
A TÖRTÉNET VÉGE

REGÉNYEM REGÉNYE

Ez a sajátos műfaj, melyben a szerző azt beszéli el, miért és hogyan írta meg előző regényét, a századfordulón született, és egy ideig divatosnak volt mondható. Ma már inkább avultnak számít. Én azonban nem azért készülök éppen most egy ilyen készíteni, mert a *Bajazzók* prológjának sikerén felbuzdulva kissé élesztetni vágnám a múlt szokását, hanem mert a választási lehetőségeim közül ez tetszik a legkevésbé kellemetlennek. Szerény munkácskám azonban legalább két dologban különbözik elődeitől: kurta, mint egy napilapba szánt novella, és nem művem után, hanem előtte áll. Római egyest is csak azért hord az elején, mert úgy ravasz, mint Agatha Christie zseniális bűnözői: csodálatosan ért az álcázáshoz, de a legjobb megfigyelők mégis leleplezhetik. Ők ugyanis tudják, hogy a Szépirodalmi kivételesen sem használ római számot a fejezetek jelölésére. Nem csalni akarok tehát, csupán elkerülni azt a roppant kínos meglepetést, mely első regényem megjelenésekor ért, melyben előszónak álcáztam az első fejezetet.

Bizonyos okokból szeretek más bőrbe bújva írni. Hogy miért, azt alighanem meg tudnám magyarázni, de túl hosszadalmas lenne, tehát nem érdemes. Elég annyi, hogy ez az ominózus történet egy bizonyos Ágoston Károly levelével kezdődött, melyben megígérte unokaöccsének, megtanítja a karriercsinálás történetére, e célból megírván sikereiben gazdag élete történetét. Mivel pedig a levél Ágoston bevezetőjeként hatott, az önéletrajz kezdete fölé írtuk: ELSŐ FEJEZET.

Ekkor ismertem meg az olvasó egy tulajdonságát, azt, hogy előszót, ha egyáltalán, legfeljebb utólag olvas el. Mivel pedig állítólagos első fejezetemben utalások voltak a levélre, ezeket annak ismerete nélkül nem is lehetett megérteni.

Tanulékony ember lévén, most, mikor valódi előszót kellett írnom, fölébe rakattam a római egyest, hogy jégre csaljam vele az olvasót. A regény elolvasása előtt ugyanis rendkívül fontosnak, utána viszont teljesen fölöslegesnek tartom, hogy tartalmával megismerkedjék - márpedig szilárd meggyőződése, hogy ami egy írásműben fölösleges, az káros is. Ezért kérem, hogy ártatlan ragaszkodásomat megbocsátani, a kiadónak pedig a fölmentvényt megszavazni szíveskedjék.

A *Regényem regénye* cím azonban már éppen nem álcázás. A *boszorkány fiá*-nak története szerintem nagyon is érdekes. Elsősorban az, hogy nem is én választottam témámul - ő erőszakolta rám magát. Avval kezdődött, hogy legutóbbi regényem kéziratába belehelyeztem egy kevésbé ismert népmese, A *zöld disznó* általam készített változatát, ez azonban utólag fölöslegesnek bizonyult. Fentebb leírt elvemhez híven habozás nélkül kivettem a szövegből, és beleraktam abba a dossziéba, melyben töredékeimet tárolom. Ez nálam afféle reflex, hiszen még egyet sem használtam fel közülük. Azt azonban nem állítom, hogy nem sajnáltam a kis vacakot. Szerettem stílusáért.

Nos, azután befejeztem kéziratomban a még szükséges apróbb javításokat, s míg megkönnyebbülve vártam, hogy a nyomda majdan könyvvé fogja átlényegíteni, nekiláttam, hogy megírjam már megtervezett új regényemet. Pontosabban csak szerettem volna elkezdni. Ehelyett birtokába vett a félretett mese, és megszállottan kezdtem keresni egy történetet, melynek nélkülözhetetlen része, hogy egy királyfit disznóvá változtassanak, s mindaddig rabságban tartsanak, amíg meg nem váltja az igazi szerelem. Tudtam pedig, hogy megoldhatatlan dologgal kínlódom. Lehetséges-e, hogy egy regény, melyben boszorkányok és tündérek járkálnak királyfiak között, s melyből árad annak az átkozott mesémnek ironikus hangulata, minden ízében reális maradjon? Teljesen lehetetlennek tartottam, márpedig az

abszurd nem kenyerem. Agyam mégis kérlelhetetlenül örölte a semmit, és másra nem is volt hajlandó összpontosítani. A kiadó a tanúm, teljesen letörve közöltem velük, hogy a már szerződött témám helyett kénytelen vagyok egy reménytelen kísérletbe kezdeni. Nagyon helyesen, de teljesen sikertelenül megpróbálták helyrebillenteni az eszemet. Nem én ellenkeztem vele, hanem a démon, mely nemcsak órájuk, rám sem hallgatott.

Ekkor Meyer kézi lexikonában egy bizonyos Saint-Victor kiléte után kutatva Saint-Germain gróf nevére esett tekintetem, és egyszerre minden megváltozott. A gróf és hasonszórú társa, Cagliostro XVI. Lajos idejében élt, s az első kétezer évesnek, a másik nála is öregebbnek adta ki magát, s ezt az előkelő társaság el is hitte nekik. Akkora szélhámósok voltak, hogy még az Új Magyar Lexikon is címszavat juttatott nekik, a drága és mindentudó Ráth-Végh pedig bevette őket történelmi furcsaságai közé, mint az emberi butaság felülmúlhatatlan tanúságait. Én pedig rögtön tudtam, igenis lehet olyan hőst találni, aki zöld disznótól született, s már előttem is állt, teljes fegyverzetében, a boszorkány fia, hogy bejelentse, kész és képes követelésemet teljesíteni, ha elfogadom a föltételét. Csak lássam be, hogy Ráth-Végh ezúttal téved, mert bármekkora ostobaság kellett is ahhoz, hogy elhiggyék grófjaink Matuzsálemet felülmúló korát, sorsuk inkább azt példázza, hogy Európa már kezdett kilábalni babonáságaiból. A hallatlanul szuggesztív Cagliostro már csak arra használhatta remek képességeit, hogy álgrófságot és nagy jövedelmet szerezzen velük, de tudta, hogy haláláig szélhámósnek kell maradnia. „Mi azonban, nagyobbra hivatott elődeik - állítja a boszorkány fia, és igaza van -, nem hercegekkel komáztunk és királynők piszkos nyakláncügyeibe keveredtünk bele, hanem az inkvizíció bajuszát tépdestük, és vagy dinasztiát alapítottunk, vagy máglyán égettettünk hamuvá. Ezért nem is került lexikonba a nevünk, vagy ha igen, nem a szélhámósok között. Ha ugyanis sikerünk volt, mosolyogtató családi legendává szelídült ördögösségünk története, ha vesztettünk, a boszorkányperek aktáiban kell kutatni személyünk után. A mi korunkban a »Boszorkányok tüköre« uralkodott, minden idők egyik legborzalmasabb könyve, mely azt nevezte a legundorítóbb eretnekségnek, ha valaki a boszorkányok létét tagadja vagy benne akár csak kételkedik is.”

Megszületett tehát hősöm, s most már csak a kort kellett kiválasztanom, amely történetét elviseli, és helyet, ahol tevékenységét kifejtetheti. Ez már nem volt túlságosan nehéz. A számításba jöhető idő jól behatárolható. Hősöm ugyanis vágáns - tehát nem nemes, nem városi polgár és nem jobbágy, hanem olyan ember, aki a hűbéri társadalom pórusaiban él, s csak azért nem nevezhető csavargónak, mert a mai fogalom a középkortól különbözik.¹ Akkor nemcsak a koldus és a zarándok tartozott hozzá, hanem a rabló, a diák, sőt a zsoldos is. A boszorkány fia tehát nem születhetett korábban, mint mikor e réteg már komoly szerephez jutott. Lehetne Villon kortársa is, de én száz évvel később, a németalföldi szabadságharc idején szerepeltetem, lévén e kor az előbbinél drámaibb. Akkor pedig a cselekmény fő színteréül önként kínálkozik például Languedoc. Én mégis inkább Goldocot választottam, melynek előbbivel szemben nagy előnye, hogy sohasem létezett. Történetét azonban pontosan és a legjobb szakértőktől ismerheti meg az olvasó. Benne minden hiteles, kor- és tényszerű.

No de hősöm vágáns, tehát a kis Goldoc területével nem érheti be. Mellékszínhelynek megkapta tehát fél Európát, Skóciától az Alpokig. Ami e térség történelméből annyira jelentős, hogy a szakkönyvekben is helye van, az mind hiteles. Ha mesének hangzik is, tény például, hogy a tengeri „koldusok”, e derék kalózok és hazafiak harminc évig tartották birtokukban és védték meg a spanyolok ellen a Rajna-torkolat egyik szigetét. Az is, hogy a spanyol zsoldosok fölláztak, és parancs nélkül vonultak ki Észak-Németalföldről délre, s ott maguknak foglalták el Antwerpent. Sajnos a részletekről regényemben csupa olyan ember beszél, aki szégyellné, ha valamit úgy mondana el, ahogyan történt és nem kerekítené ki művészi egységgé. Ez az

¹ Vágáns szó szerinti fordításban csavargót jelent.

egyetlen oka, hogy jellegükben végül is nem különböznek egymástól a goldoci s az európai történetek.

Van végül a történetnek egy harmadik színhelye is: az „Odaát”, az a terület, melyen a különböző lények, sárkányok, mágusok, boszorkányok élnek. Hősöm anyja is onnan költözött a halandók földjére, s egy időre azután hősöm is visszatért oda. Meg kell tehát ismerkedniök e világ törvényeivel, szokásaival is, és meg kell mondanom, nem hősöm lesz az egyetlen informátoruk. A legátfogóbb jellegű, legtudományosabb értesülésük például nem tőle származik.

Rendbe kerülén személlyel, hellyel és idővel, költséget nem kímélve szerződtettem egy krónikást, mondja el helyettem a történetet - egy olyan krónikást, aki nálam otthonosabb a korban, melyben csodálatos dolgok történtek a sötétség beállta után: Luther az ördöghöz vágta a kalamárisát, boszorkák röpködtek az égből, és nem hitték örülniök a tudóst, aki szűk cellájában, a kormozó pilács gyenge fényénél arról írt értekezést, hány angyal férhet el egy tű hegyén. Krónikásom nem tudhat az északi fényről s arról, hogy János pap országa nem létezik, nehogy időnként úgy érezze, össze kell olvasójával kacsintania, viszont pontosan ismer egy sereg dolgot, amiről a mai embernek általában fogalma sincs - például hogy mi a különbség a tengeri és a szárazföldi gueux-k jelleme között. A „költséget nem kímélve” kifejezést pedig ne tessék valami rosszízű tréfának érteni: én nagyon is drága árat fizettem a vakmerő kísérletért. Első nekifutásra olyat választottam szöcsövemül a regény emberei közül, aki ebben a megbízatásában akaratlanul és elkerülhetetlenül magához ragadta a főszerepet, teljesen homályba borítva a boszorkány fiát. Csak saját káromon okulva értettem meg, hogy krónikásomnak néhány, egymással nem könnyen összeegyeztethető tulajdonsággal kell bírnia: saját tapasztalatából kell ismernie hősöm terveinek és kalandjainak jelentős részét, magának is rendkívül színes egyéniségnek kell lennie, esetleg színesebbnek nem egy főszereplőnél, és mégse vonhatja el róluk az olvasó érdeklődését, fontos, de egyáltalán nem önálló szerepének kell lennie a cselekvésekben, és mindezek ellenére a korbeli tudományosság legmagasabb fokán kell elbeszélnie és megítélnie a történeteket. Azt hiszem, második kísérletre sikerült is megtalálnom emberemet, kilétét azonban nem árulom el, hiszen rövid idő múlva átveszi tőlem a szót, s kora szokásainak megfelelően nemcsak üdvözölni fogja az olvasót, hanem be is mutatkozik.

Ezek után azonban joggal kérdezhetik, hogy ha sikerült minden problémámat megoldanom, miért volt muszáj mégis előszó írására adnom a fejem?

Csupán azért, mert maradt egyetlen, de nagyon lényeges kérdés, amiről a krónikásom nem tud semmit mondani. Nem ad választ arra, hogy hősöm is hisz-e a lényekben, vagy ezekkel csupán a hallgatóit eteti. De ez nem az ő hibája, és nem is az enyém, hanem a körülményekből következik. Ő maga nemcsak nem kételkedik, hanem hitére még joggal büszke is, hiszen lehet, hogy kissé elmaradottabb a *Boszorkányok tüköre* vérszomjas, mindenáron gyilkolni akaró szerzőinél, de humánusabb, liberálisabb, és vállalása nem is veszély nélkül való. Így ebből az egy szempontból nem vizsgálja hősünket, rajta pedig az ő segítségével eligazodni nehezen lehet. Tartok tőle, sokan fogják azt hinni, hogy egy ennyire eszes férfi, mint a boszorkány fia, efféle bolondságokban nem hihet. Csakhogy ő nem most, hanem saját korában volt belevaló gyerek. A mágusokat éppoly valóságos személyeknek tartja, mint a fejedelmeket, kiknek udvarában élt, és nem lát minőségi különbséget aközött, azt füllenti-e, hogy elcsábította a gróf kedvesét, vagy hogy legyőzött egy nála hatalmasabb mágust csupán avval, hogy nem tartotta magára kötelezőnek a mágusok rituális harci szokásait. És nemcsak arra vannak bizonyítékai, hogy a királynők is elcsábíthatók, hanem arra is, hogy a harcmód el nem fogadása hallatlan erős fegyver lehet. Láta és tudta, mint söpörték el a lovagseregeket azok a gyalogosok, akik nem törődtek a lovagság szertartásaival, és azt is tudta, hogy a lovagok a jó erkölcs hiánya miatt éppúgy megvetik legyőzőiket, mint az öreg mágus a fiát.

Ha tudomásul veszik, hogy a boszorkány fia nem kevésbé volt babonás, mint kortársai, legfeljebb másképp, akkor, reményem szerint, minden fontosabb esetben pontos felvilágosítást adok arról, hol, mikor és mi okból hazudik, és hogy mennyit hisz el maga is a meséiből. Természetesen nem vállalkozhattam arra, hogy ezt minden esetben megteszem, hiszen akkor könyvem nem regény lenne, hanem kommentár. Kétes esetben az olvasónak saját józan ítéletére kell hagyatkoznia. Persze lehet, hogy elvértve kissé bizonytalankodni fog, de hát szédülés nélkül nem is lehet járni tündérek között.

Ennyit kellett mindenképpen elmondanom, de saját kedvemből hadd tegyek hozzá regényem regényéből még valamit. Nagyon fiatal koromban írtam egy drámát Julius Caesar haláláról, s abban fölöttébb szemtelen célzásokat tettem Shakespeare darabjára. Idősebb koromban azután joggal éreztem úgy, hogy vakmerőségemért szégyenlenem kell magamat. Mentségemül nem is tudtam mást felhozni, mint fiatalságom természetes tiszteletlenségét.

Néhány nappal kéziratom befejezése után letartóztattak, életfogytiglani fegyházra ítélték, s míg a börtönben ültem, kéziratom el is vették. Nem maradt belőle más, mint emlékeim és a vágyam, hogy bárcsak még egyszer alkalmat találnék egy kis komiszkodásra Shakespeare-rel. Minthogy pedig a boszorkány fia egyidőben élt legtöbb vígjátékának hőseivel, arra vállalkoztam, hogy ezek egyikének történetét folytatom. Részben, hogy segítsen megteremtteni a tündéri hangulatot, részben, hogy kielégítsem nemtelen vágyamat, melyre immár, hetven felé közeledvén, semmi mentségem nem is lehet.

Első fejezet
MIÉRT KÖLTÖZÖTT FRIGYES HERCEG AZ ARDENNES-I
ERDŐBŐL A PÁROLGÓ VÖLGYEK VIDÉKÉRE?

Én, Hillarion testvér, Szent Domonkos rendjébéli szerzetes és remete, kit nemcsak az együgyű nép, hanem prior urunk is szent életűnek, sőt bölcsnek nevez, üdvözlöm az olvasót. Öregebben nyolcvan esztendőnél, túllépvén minden hiúságon, megismervén és megvetvén az e világi látszatokat, higgyétek meg, éppen nem dicsekvésből mondom el a rólam való vélekedéseket, hanem hogy megmutassam, milyen semmiség mindez az Úr előtt, ki felfoghatatlan bölcsességében gyakorta ott találja meg az érdemet, ahol a halandók undokságot sejtene, de megítéli azt, ki önhittent azt hívé, hogy az Ő dicsőségére szolgált életével.

Egész fiatal voltam még, de már öregeken is túltettem gazságaim számában, amikor megrendülvén gazdám és mesterem iszonyatos halálától, megkérdeztem Hasse gróf császári hadvezért, merre találok a legközelebbi monostort, melyben elvonulhatok a világ elől, és lelkem békéjét meglelhetem. Az ő véletlen tanácsa döntötte el további sorsomat. Azon a kapun kopogtam, amelyhez ő irányított, Domonkos-rendű szerzetesekén. A prior meghallgatta történetemet, megindította töredelmem, tetszett neki, hogy egy király apródjaként kezdtem pályámat, hogy egy olyan hercegi udvarban töltöttem hosszú időt, melyet hírből jól ismert ő is, meglepte, milyen jól írok és olvasok és beszélem a latint, s úgy gondolta, a rend érdekében leszen, ha ő irányítja további nevelésemet. Három év múlva pappá szenteltek, újabb három év alatt bebizonyosodott, hogy a domonkosok legjobb szónokai közé tartozom. Ekkor Párisba küldtek, ahol is prédikációmra özönlöttek az emberek, köztük az udvar előkelőségei, a királyhoz hűségesek éppúgy, mint a Liga tagjai. Ha az erkölcsök romlásáról, Krisztus urunk szenvedéseiről vagy a pokolbéli kínokról beszéltem, hallgatóim zokogtak szent borzalmukban, mégpedig nemcsak a dámák, a finom érzésű udvaroncok, hanem a vaskesztyűhöz szokott hadvezérek is.

Ötvenedik évemben visszatértem monostoromba, és megkértem a priort - sajnos már nem azt, aki a rendbe befogadott -, engedje meg, hogy remeteéletet éljek egy kis házikóban, amely a rendház kertjében állt, s erre rendkívül alkalmasnak látszott. Az engedélyt elnyervén, néhány évet csendes elmélkedésben töltöttem el, hitünk nagy kérdésein törvén a fejem, és hiszem, hogy ez idő alatt nemhiába kopogtattam imáimmal a menny kapuján. Sajnos, ezalatt valamiképpen szent életű és kiváltképpen bölcs férfiú hírébe kerültem, messze földről kezdtek jönni hozzám az emberek, hogy meggyónjanak, meghallgassák tanácsaimat és megkönnyebbedjék a szívük. Egyre kevesebb időm maradt áhítatos elmélkedésre, mert egyre többen terjesztették híremet, egyre többen hálálták meg a rendház részére tett adományaikkal a megnyugvást, amit lelküknek szerezni segítettem.

Mikor betöltöttem nyolcvanadik évemet, megkértem a priort - természetesen nem azt, aki remeteségemhez engedélyt adott -, vegye figyelembe testem gyengeségét, és ne kárhoztassa, ha teljes nyugalomban szeretném tölteni hátralevő napjaimat. A prior pedig fölmentett az alól, hogy fogadjam a vigasztalásra várókat, de megparancsolta, éljek továbbra is hozzám méltó, az egyháznak hasznára való életet. Írjak könyvet, épüléséül kortársaimnak, tanulságául utódainknak. Hogy miről írok, azt válasszam meg én. Ő minden segítséget megad, hogy a nehéz munkát mennél könnyebbé tegye. Fölment a hajnali mise alól, a legügyesebben író fiatal testvéreket adja mellém, hogy diktálhassam szavaimat és még minden egyebet, amiről úgy gondolom, hasznomra lehet. Én pedig megígértem, hogy parancsának engedelmeskedem, de segítségét ehhez nem fogadtam el.

A jó prior bizonyára azt hitte, vagy híres prédikációimat fogom összegyűjteni, vagy meditációimat, vagy azokat a tapasztalatokat, melyeket a gyenge lelkek megmentése során szereztem. Nem tudhatta, hogy én a prédikálást akkor hagytam abba, amikor megértettem, mennyire hiábavaló dolgot cselekedem, mert a pokoli kínok leírásával csak növelem a gerjedelmét a bűnre amúgy is hajlamosaknak, s mert ugyanazok, akik a nagyhéten sírtak beszédemen, húsvét elmúltával nem kisebb kegyetlenséggel bántak az ostromlott városok lakosaival, mint minek előtte hallották volna szavaimat, s egyetlen napon több könnyet és jajgatást csaltak keresztények szemére és ajkára, mint Franciaország összes prédikátora együtt és egész életében. Azt sem tudta, hogy nyolcvanadik évemben sem testem, hanem lelkem fáradsága miatt hagytam abba a segítségre szorulóknak fogadását. Egyre jobban felőrölt ugyanis az ellentmondás, hogy mennél híresebbé teszem a monostort, amelyben működöm, annál inkább kell tisztító igazságok helyett boldogító féligazságokat mondanom, s így azokat, akik bennem bíznak, megvilágosodás helyett öncsalásra unszolnom.

Nem sejthette, mennyire félek a haláltól, hiszen Istennek igazságában nem, legfeljebb irgalmában reménykedhetem, rosszul sáfarkodván a tálentommal, amelyet nékem juttatott. Kétségbeesve tördeltem kezem, írhatok-e egyáltalán olyasmiről, amivel nem képmutatásaim számát szaporítom. Térdre vetettem magam a kereszt előtt, és kételyek meg kétségbeesés közt hánykolódván, ekképpen kiáltottam Hozzá:

- Vigasztaljalj meg engemet, Uram, hiszen te tudod, hogy az én poklom útját a jóakarát kövezte ki. Én vágyva vágytam arra, hogy a hitnek szolgáljak, s ha rosszul végeztem munkámat, az nem szándékomon múlt, hanem balszerencsémén vagy tévedésemen.

És íme, irgalmat találtam Urunk színe előtt, részesültem a látomás kegyelmében, és megvilágosodott vala az én elmém. Ismét ott álltam a menekülők között a bozótban, kényszerítetven tehetetlenül végignézni, miképpen koncolja fel mesteremet a vad ellenség, láttam, amit akkor nem, hogy a Keresztrefeszített lebeg a haldokló felett, áldásra emelvén kezét. Így jöttem rá, hogy ismertem én embert, kinek élete tanulságul szolgálhat másoknak is. Mert bár nem volt sem példás életű, sem alázatos, nem vala egy sem a tíz parancsolat közül, melyet meg nem szegett volna élete alatt, ölt, rabolt és paráználkodott, nemcsak szükségből hazudott, hanem kedvtelésből is, sőt a szent keresztséget is csak csellel szerezte meg, mégis érdemeiért részesült a jó halál kegyelmében, csodaképpen megtérítvén egy bűnös lelket - engemet magam. Megírom tehát az ő krónikáját, s ha előljáróimnak majdan nem tetszenék, azt fogom mondani: „Szóltam és megmentettem a lelkemet.”

Mindezeket előrebecsátván, munkámhoz látok tehát, a dolgok közepébe vágva egyenest, miképpen *Aeneis*-ében Vergilius: „Iam proximus ardet Ucalegon...!”

A kitűnő és fölöttébb nevezetes krónikás, William Shakespeare megírta, hogy Frigyes herceg megfosztotta trónjától és száműzte bátyját, aki néhány hívével az ardenne-i erdőbe költözött. Az ifjabb herceg nem akadályozta azokat, akik az idősebbet akarták követni, csupán elkobozta birtokaikat, s mindörökre kitiltotta őket udvarából. E nemesek közül William mester csupán a teljesen jelentéktelen Amiens úr, továbbá a méla Jacques nevét hagyta ránk - bár nem egészen világos, vajon utóbbi is otthonról követte-e az idősebb herceget, vagy csupán az erdőben csatlakozott hozzá. Később különböző okokból odakerült sir Roland du Bois három fia, Oliver, Jakab és Orlando is, végül Rosalinda és Célia - első az idősebb, második a fiatalabb herceg leánya - s velük Próbakő, a páratlan udvari bolond.

Az idősebb herceg - akinek a krónikás nem árulta el a nevét, de nekem meg kell mondanom, hogy Lotharnak nevezték - csodálatos és poétikus kalandok tanúja lett erdei tanyáján, melyeket én felsorolni sem kívánok. Az érdeklődőket jó szívvel irányítom William mesterhez, aki nemcsak felülmúlhatatlan, de utolérhetetlen is, s akinek fűszeres beszéde nyilván nagyobb

gyönyörűséget fog szerezni nekik, mint az én nyikorgó dadogásom. Hiszen neki köszönhető, hogy aki nem vesztette el minden érzékét a költészet iránt, századok múltával is érezni fogja az ardennes-i erdő hársfavirág, fahaj és cseppentett méz illatából egybeszórt levegőjét, melytől van, aki elandalodik, van, aki halkan tüsszögni kezd, de mindenképpen érzi, hogy azokban az időkben éjszakánként tündérek táncoltak az erdő tisztásain, és kölcsönöztek annyi bájt Rosalinda és Orlando szerelmének. Ennek köszönhető az is, hogy amikor Frigyes herceg, veszélyesnek találva azoknak a valóban kiváló uraknak a számát, akik az idők során összegyülekeztek bátyja körül, hatalmas sereggel indult ellene, az erdő szélén elébe állt egy öreg remete, néhány szóval eltérítette szándékától s a világi élettől. Ő az erdőben maradt, s a száműzöttre hagyta a trónt.

Itt veszem át én a történetet. Nem Lotharét, akinek további sorsa prózáinak, unalmasnak, sőt ostobának mondható, hanem Frigyesét, akivel viszont Shakespeare bánt kissé méltatlanul. Hangsúlyozni kívánom, ezt én nem hibájának tartom, hanem utánzásra méltó erényének, mert akit az érdekel, hogy a férfiruhában az erdőbe érkező Rosalinda, akit álöltözetében még atyja sem ismer föl, hogyan bonyolítja szerelmét a hallatlanul derék, de nem túlságosan okos Orlandóval, annak csak az érdekes, hogy az idősebb herceget elűzték trónusáról, az nem, hogy miért és hogyan. De nekünk, akik Frigyesel és kíséretével utazunk tovább, tudnunk kell, semmivel nem bánt rosszabbul barátaival, mint az idősebb herceg az övéivel, és fordítva, hogy Lothar sem szerette jobban ellenségeit, mint öccse Roland du Bois-t és leszármazottait.

Sőt, már az is némiképpen meglepetést okoz, hogy William mester csupán öregebb és idősebb hercegről beszél. A jó Castel hercegnek ugyanis négy fia volt, közülük először az elsőszülött Alois örökölte a trónt s ő éppen úgy száműzte már Lothart, mint később Frigyes. Így azután a goldociak számára kisebb meglepetés volt, hogy másodszor is elűzték, mint hogy először trónra jutott. Szerintünk magától értetődik, hogy ha Frigyes hívei nem számosabbak Lotharénál, nem is sikerülhetett volna tőle elvennie hatalmát. Megint csak nem akarjuk kétségbe vonni, hogy az idősebbik herceg jelleme olyan volt, amilyenek William mester mondja, csak hozzátesszük, hogy uralkodó korában rosszabb híre volt öccsénél. Megnyerő egyéniségének kialakulásában az ardennes-i erdőnek s a száműzetésnek nagy szerepe volt.

Így azután, amikor Frigyes az öreg remete szavait megszívlevél elbocsátotta hadait, és visszaadta bátyjának a trónját, neki sem kellett egyedül maradnia az erdőben. Nemcsak olyanok követték száműzetésébe, mint kancellárja, Garon gróf, akinek jobb is volt nem kerülnie Lothar közelébe, hanem olyan érdemes férfiak, akiket komoly előnyökkel kecsegtetett volna, ha Frigyesről bátyjához állanak, mint például Barthelot és Lannes márkik, akik az országalapító családokhoz tartoztak. Híveinek táborát már első nap növelte az idősebb herceg embergyűlölő barátja, Jacques úrfi is, aki avval búcsúzott Lothartól, hogy egy olyan ember, mint ő, bizonyára sokat tanulhat egy proselitától, szerintünk azonban egyszerűen tudta, hogy az ember vagy száműzött, vagy uralkodó, s ezért a trónusát visszanyerő herceg majd szükségszerűen és előnytelenül megváltozik.

És valóban, Lothar, miután sürgősen férjhez adta Rosalindát Orlandóhoz, Céliát Oliverhez és Jucit Próbaközhöz, nekilátott, hogy ismét saját ízlése szerint rendezze be országát. Ez pedig még udvarát illetően is több gonddal járt, mint hitte. Nehézségeit nem a Frigyesel távozottak okozták, hanem a vele visszatérők vagy az udvarnál maradók. Mert könnyű volt például Amiens-t kancellársággal jutalmaznia hűségéért, hiszen ez a méltóság betöltetlenül várta régi gazdáját. Különben is tévedne, aki hatvan év távlatából visszatekintve azt hinné, ez a rang már akkor is olyan nagy volt, mint ma: Garon volt éppen az első egyike, akik megértették, hogy az uralkodó titkárja kisebb méltóságában is nagyobb hatalomhoz juthat, ha lehetőségeivel ügyesen él, mint a főudvarmester, az ország első zászlósurája, s önként vállalva a látszólagos kisebbséget, a kancellárok mai dicsőségét előkészítették. De Lothar elkísérte a száműzetésbe

udvarmestere, Dumain márki is, viszont gróf Gauchec a gazdáját nem kísérté el, s olyan nagy családból származott, hogy még a régi barát kedvéért sem látszott tanácsosnak megbántani. Így azután nem csoda, ha a jó herceg nosztalgiával emlegette az erdőbeli kedves életet, a kiadós sétákat, a csendes beszélgetéseket, az énekesmadarak idegnyugtató dalát. De a sok oldás és kötés között - Dumaint például pohárnokká, régi pohárnokát főkamarássá nevezte ki - azt sem tartotta meg bánatosan emlegetett szokásai közül, amit továbbra is gyakorolhatott volna. Az üdítő séták hiányában enyhén elhájásodott, mohos fatörzsek helyett inkább kártyaasztalok körül szeretett beszélgetni embereivel, és a friss forrásvíznél jobban esett neki az itáliai bor. Egy bizonyos idő múltán a legélesebb szemű megfigyelő sem tudott különbséget tenni az ő uralkodása és Frigyesé között, s mivel utóbbi megváltozott hajlamairól igen kedvező hírek hallatszottak az erdőből, mint előbb az öccsétől hozzá, most tőle öccséhez szép számmal érkeztek az elégedetlenek.

Lothar egyre mélyebb szomorúsággal és növekvő aggodalommal figyelte az események alakulását, annál is inkább, mert meg kellett vallania, hogy az elégedetlenség növekedése nem teljesen alaptalan. Azt ugyan biztosan tudta, hogy ő maga semmit nem változott, de kétségbeesve kellett látnia, hogy környezetét megrontja a hatalom. Oly kapzsiakká és telhetetlenekké lettek, hogy végül is, bár eredetileg nem akarta követni öccse példáját, el kellett koboznia és köztük szétosztania az erdőbe távozók birtokait. Avval az indokolással tette, hogy ha Frigyes a világi életről lemondott, nyilván követőinek is ez a szándékuk s így földi vagyona nem lesz szükségük. De hívei viselkedésénél is jobban fájlalta, hogy családjába is befészkelődött a viszály.

Roland du Bois kétségtelenül egyik legjobb embere volt, s ezért mind a két fiát felkarolta. Olivert annak ellenére, hogy nem bizonyult apja méltó gyermekének, többek között abban reménykedve, hogy házassága Céliával jó hatással lesz rá. Oliver azonban érezte ellenszenvét, bájos feleségével egyetértésben vissza akart vonulni az udvarból apja birtokaira. Rosalinda tüstént átszaladt barátnőjéhez, átölelte nyakát, csókolni kezdte arcát, ajkát, és könnyek között emlékeztette, mit mondott Célia, mikor atyja elüldözte udvarából Rosalindát: „Hát hallgat Rosalinda szíve? Enyém azt mondja: én és te egyek vagyunk. Szakítsanak el, szakadjunk el, édes? Nem, nem! Apám keressen más utódot! Beszéljük meg, hogyan menekülünk, hová menjünk és mit vigyünk magunkkal: ne akard egymagad viselni a gondot és terhet, ne hagyj ki belőle; mert az Égre, mely elsápadt bajunktól, bármit csinálsz, én veled megyek.”² Így azután a fiatalok az udvarnál maradtak, és a barátság oly nagy volt Rosalinda és Célia között, hogy egyszerre estek teherbe és egyszerre szültek is: Rosalinda leányt, Célia fiút. Bölcsen tudva, hányszor kell házastársuknak első gyerekük nemében csalódnia, Rosalinda hallgatott Célia vigasztalására, megbékélten várta második gyermekét, a jövő trónörökösét. Mikor azonban másodszor, sőt harmadszor is leányt szült, barátnője pedig mindkétszer újra fiút, barátsága emésztő gyűlöletté változott szerencsés unokahúga iránt, s most ő maga követelte apjától, küldje el Oliveréket a szeme elől. Lothar akkor leültette maga elé a leányát, és a következőket mondta neki - melyekből mi egyelőre sokat nem fogunk érteni, de azért hallgassuk meg, mert nemsokára világossá válik mindenik mondata -:

- Rosalinda, az ardennes-i erdőkben te még okosabb voltál, mint mi, férfiak. Honnan jött rád ez a hirtelen gárgyulás? Úgy teszel, mintha nem tudnád, hogy a trónörökös jog szerint amúgy sem te vagy, hanem Anthorán két fia, s hogy hatalmunk egyébként is úgy hanyódik két öcsénk, mint Odüsszeusz hajója Scylla és Charybdis között. Számunkra nagyon jó, hogy Frigyes meggyűlölte lányát, mivel kedvéért ott hagyta őt, s még inkább, amiért férjhez ment ahhoz a csirkefogó Oliverhez, mert így Oliver nálam is jobban utálja őt. Ha azonban száműzöm udvaromból, könnyen lehet, hogy én teremtek békességet közte és apósa között, s

² Shakespeare: *Ahogy tetszik*. Szabó Lőrinc fordítása

ez akkora balfogás lenne, mekkorát nem ismer Goldoc története. Ha tehát nem hagyod abba az áskálódást egykori barátnőd ellen, felhajtom szoknyádat, és úgy kiverem a fenekedet, hogy magam is megbánom!

Sajnos Frigyesnek meg kellett tudnia, hogy egy leány száját nem lehet avval befogni, hogy kiverik a fenekét. Ha apja nem akart kötélnek állni, elintézte az ügyet ő. Egy udvari bálon úgy megbántotta Céliát, hogy az zokogva követelte férjétől, utazzanak haza, Oliver pedig annyira meggyűlölte a herceget, hogy az belátta, még mindig jobban jár, ha ő teljesíti Rosalinda kívánságát, de szelíden és tapintatosan, mint ha megvárja, amíg Rosalinda szekírozza ki unokahúgát.

Mindezek közben Frigyes békében élt barátaival. Az erdőbe érkezvén, azokat a barlangokat foglalta el, melyekben korábban bátyja és udvartartása lakott, ami természetes, hiszen Lothar nem cipelte magával berendezéseiket a városba. Meg kell mondanunk, kedvüket lelték a hársfavirág-, fahaj- és cseppentettméz-illatú levegőben, egyszerűen, de kiadósan étkeztek, az üdítő séták felfrissítették testüket, a csendes esti beszélgetések pedig pallérozták szellemüket. Annyira, hogy mikor elmúlt a kellemes, jó idő, Frigyes herceg egyszer így szólt híveihez:

- Nos, testvéreim a számkivetésben, nem jobb-e, ha megszoktuk, ez az élet, mint a festett pompa? Nem biztosabbak-e ezek az erdők, mint az irigy udvar? Itt nem érzem, csak Ádám büntetését, a változó időt: a fagy fogát, a téli szél csúf csikorgásait; de bárhogy harap és mar, borzadózva mosolygok, s azt mondom: ez nem hízélgés; ezek becsületes tanácsadók, éreztetik velem, hogy mi vagyok! - és nem is sejtette, hogy ugyanezeket a szavakat, pontosan ugyan-ezen a helyen elmondta már a bátyja is.

A társalgás Frigyes és kísérői között igen szabad volt, s aki nem ismerte tökéletesen a résztvevőket, nem vehette volna észre, hogy mégis bizonyos korlátok között marad. Voltak például témák, melyeket a kísérők egyszer sem hoztak szóba. Különben így volt az már az idősebb herceg idejében is, csak erről nem William mester beszél, hanem Jacques úr homályos utalásaiból vonhatjuk le következtetéseinket. Nekünk viszont fel kell hívnunk figyelmeteket, hogy különösen egy kérdés fúrta a hű társak oldalát, de úgy tettek, mintha éppen ezt találnák teljesen magától értetődőnek. Senki nem hallotta ugyanis, mit mondott a remete a hercegüknek, mivel tudta meggyőzni, s főképpen nem értették, miért hallgatott egy szent férfiú szavára éppen ő, akinek a vallásossága - hogy úgy mondjuk - nem verdeste az eget. Mi majd később el fogjuk ezt a titkot árulni, pontosabban, amikor hazájuktól már távolabb értek, együtt fogjuk hallani a beszélgetés mégiscsak létező egyetlen fültanújától.

Ebből annyi máris kiderült, hogy nem maradt mindig az ardennes-i erdőben a kis csapat. Mikor Frigyes észbe vette, hogy nagyobb számban áradnak hozzá a különösen érdemes férfiak, komolyan elgondolkozott, és megbeszélte tanácsadóival a helyzetüket. Mivel kitűnően ismerték országuk történetét, megállapították, hogy ilyen körülmények között az ardennes-i erdő már nem nyújt nekik kellő biztonságot. Számítaniok kellett arra, hogy Lothar előbb vagy utóbb hatalmas sereggel indul ellenük, de arra már nem, hogy majd ő is találkozik egy szent remetével, akinek sikerül szándékától eltérítenie. Ezért jobbnak látták, ha legalább átmenetileg távolabbi s talán zordonabb vidékre távoznak. Menekülésre még nem volt okuk, de azért lassan, kényelmesen elindultak az egyik folyócska partján felfelé. Ha megéheztek, vadásztak, ha elfáradtak, megéjszakáztak, s ha úgy hozta a kedvük, heteket töltöttek el egy-egy kellemes helyen. Frigyes azt hitte, minden terv nélkül, pillanatnyi szeszélyét követve vándorol, de ez nem volt igaz. Anélkül hogy tudta volna, olyasféle vezetőjük volt, mint a pusztában Izraelnek, csupán füstoszlop helyett egy messziről érkező szellőcske mutatta nekik az utat. Vele szemben haladva, egyre csökkent az erdő fahaj- és cseppentettméz-szaga, s helyét csípősebb illat, kakukkfű és borsika foglalta el. Megváltozott lábuk alatt a növényzet is. Egyre kevesebb lett a málna, a sárga lábú, piros kalapú császárgomba, több az óriási pöfeteg

és a szúrós, vad szeder. Később, váratlanul, egy patakocska is elibük kanyarodott, mely, ki tudja, miért, arra a folyócskára emlékeztette őket, melynek partján az ardennes-i erdőben elkezdtek vándorlásukat. Mindezt észbe véve a jó herceg elhagyott hazájára gondolt és elszomorodott. Mivel pedig inkább a vidámságot kedvelte, mint a mélabút, körülnézett, nem látja-e valahol Jacques urat, akinek szomorú szavai fel szokták deríteni őt is, éppúgy, mint a bátyját. Meglepve látta, hogy a bánatos férfiú, szaporán rakosgatva hosszú lábát, egyenesen hozzá igyekezik.

- Jó reggelt, kedves Jacques-om! - mondotta neki. - Nem tudom, láttál-e életedben ekkora pöfetegeket. Én csupán udvaromban, ahová nem is tudom, honnét kerültek. Akkor kedveltem ezt az ételt, szívesen gyönyörködtem hatalmas, puha gömbjében, mielőtt a szakács szeletekre vágta és friss parázson megsütve feltálalta élénk. Itt azonban, az erdő dohos avarjában sötétebb gondolatokat ébresztenek bennem. Eszembe jut egy elbeszélés, melyet még atyám életében hallottam, ki is egyszer egy bárónkat a szultán udvarába küldte követül. A bárónak ezenközben egy kicsiny országon kellett átutaznia, melyben egy emír uralkodott. Ez az emír olyan jó és szánakozó szívű volt, hogy nemcsak a gonosztevők, hanem még ellenségei vérért sem akarta ontani. Ezért azután nem engedte meg, hogy a szomszédos országok szokása szerint hóhérai azokat, akiket kezükbe adott, karóba húzzák, kerékbe törjék vagy felnégyeljék, hanem nyakig földbe ásatta őket, hogy vérük kibocsátása nélkül, irgalmasan fossa meg őket az életüktől. Ezekre a földbe ásott emberekre emlékeztetnek engem ezek a fehér gömbök, Jacques-om, s emlékszem, hogy bárónk fölöttébb ostobának tartotta azt a bizonyos emírt, mert akiket földbe ásnak, azoknál is többet szenvednek, akiket megnyúznak elevenen.

- Ez mutatja - felelte Jacques -, hogy ugyanaz a szándék, amely a keresztény országokban a bölcsesség és irgalom forrásává válik, a mohamedánoknál a legnagyobb ostobaságra vezet. Nálunk is a vérontás elkerülése végett égetik meg a boszorkányokat és az eretnekeket.

- Választóvíz babérrára vágyol, kedvesem? Vagy sem istentől, sem embertől nem félsz?

De talán időszerű lesz most már elmondanom, hogy William mester, aki hőseiről egyébként csak azt nem írta meg, amiről hallgatni akart, Jacques-on talán nem is ismerte ki teljesen magát. Azt például bizonyosan nem tudta, hogy hűséges tanítványa is megkérdezte tőle, miért maradnak a veszteséssel a keserves erdőben, miért nem a győztest követik, ki hozzájuk biztos kegyelmes lehet, s hogy ő más magyarázatot kapott tőle, mint az idősebb herceg:

- Ne voníts, fiú! Te tudod legjobban, hányszor kíséreltem meg szerencsémeket hatalmasok vagy olyanok mellé szegődve, akiknek már amúgy is felfelé ment a csillaguk. Nekik azonban akkora szükségük rám soha nem lehetett, hogy ne bírtak volna könnyűszerrel nélkülözni is, s így eddig nem találtam helyet a nap alatt, melyen végleg megvethettem volna lábamat. Azon utolsó csapás, mely elől az ardennes-i erdőig futottam, s mely után inkább szerettem a szarvasokat, mint az embereket, végleg meggyőzött, hogy olyanokhoz kell csatlakoznom, akiket a barátaik éppen elhagynak, nem akiket udvarlanak. Ezek ugyanis joggal hihetik, hogy ők is kapaszkodnak belém, nemcsak beléjük én. Ezért maradok inkább Frigyessel, akinek támasza lehetek, mint Lothárnál, akitől többen fognak jutalmat kérni, mint ahánynak adni tud.

Így hát cseppet nem volt véletlen, hogy az ifjabbik herceg olyan hízelgést hallott tőle, amilyent a bátyja soha.

Mikor tehát Frigyes gyanakodva nézett rája, és ezt kérdezte:

- Választóvíz babérrára vágyol, kedvesem? Vagy sem istentől, sem embertől nem félsz? - így felelt:

- Az emberektől nagyon, felség. Az istenektől úgy vélem, szeretnek, s mert ti, herceg úr, száműzetéseitek idején istenekhez vagytok hasonlatosak, itt, az erdőben, úgy vélem, nektek is

bírom jóindulatotokat. A pöfetegek azonban ismereteseznek tetszenek nekem, és éppen miattok szerettem volna beszélni veled.

- Ezen a vidéken is jártál már, Jacques úrfi?

- Éppen nem, uram! A gombák jártak nálam, helyesebben bátyádnál, erdei udvarában. Van ugyanis országtok határán, hegyi erdőségek szélén három falu, melynek lakosai jobbágyi kötelesség gyanánt pisztrángot, sajtot és ilyen gombákat tartoznak udvarotokba szállítani. Ezek a csirkefogók nemcsak hozzád, hanem bátyádhoz is hívek merészeltek maradni szám-üzetése idején. Ezért azután önként, sőt boldogan adtak mindenből kétszeres mennyiséget, hogy Lothar hercegnek balsorsában se kelljen kedvenc csemegéit nélkülöznie. Csupán ahhoz ragaszkodtak, hogy rajta, rajtam és Próbakón kívül erről senki ne tudjon, mert úgy hallották, kémeid vannak táborunkban, akik mindenről értesítenek téged.

- De hiszen ez igaz! - mondta a herceg. - Sokan az én kívánságomra vonultak hozzátok az erdőbe. Rád is csak azért nem neheztelek, amiért gyakorta kerülöd társaságomat, mert tőlük tudom, hogy már bátyámmal sem voltál udvariasabb.

- Ez így volt, jó uram! Hanem a falvak küldötteivel szívesen beszélgettem. Mulatságos emberek voltak, de józanok és egyszerűek. Három szakállas vén ember, kettő közülük tisztára Szent Péter, a harmadik Szent Jeromos, de annyira, hogy elmehettek volna a templomokba szobrokul. Tőlük tudom, hogy falujuk közelében ered egy fehér sziklából az a folyócska, amely mellett mi indultunk el fölfelé. Pár száz méternyire ettől a sziklától egy barna kőhalom áll, s az alól egy másik patak folyik ki az előbbinek háttal, s arra a vidékre siet, melynek itt párolgó völgyek a neve. És áll még ott egy harmadik szikla is, egy vörös, melyből egy harmadik forrás ered, de harminc rőffel odább eltűnik a föld alatt.

- Boszorkányos vidék lehet! És ezek a hatalmas gombák is boszorkányosak!

- Meg ez a patak is, uram, amelyről úgy véljük, hogy a folyócskára emlékeztet, amely mellett elkezdtek utunkat, de egyikünk sem tudja, miért. Úgyhogy mindezt egybevetve, az ötlött fel bennem, hogy alaposan eltévedtünk, s miközben azt hittük, befelé haladunk az erdőbe, ellenkező irányba jutottunk, s most valóban ugyanazon víz mellett haladunk, melyet már az ardennes-i erdőből ismerünk.

- Ez azonban az előbbieknél is boszorkányosabb volna, nem gondolod?

- A lehető legboszorkányosabb. Ám ha felnézel a hegy tetejére, az erdő nyílásán keresztül egy fehér sziklát láthatol, meg egy vöröset, s a fehér mögött egy roppant kőomladékot is, amely sötét...

Frigyes fölnézett a hegyre és elálmélkodott.

- Párolgó völgyek! - sóhajtotta. - Soha nem hallottam ennél pogányabb nevet...

- Nekem nem a párolgó völgyek okoznak gondot, uram, inkább az a három falu, amely bátyádhoz oly szokatlanul hűséges maradt. Elképzelhető, hogy most, amikor újra ő ül a trónon, téged nem fogadnának barátságosan.

Frigyes nyomban belátta, hogy Jacques-nak igaza van. Beljebb vezette csapatát az erdőbe, tábort veretett, s megparancsolta, hogy a víz partján feleslegesen ne mutakozzanak. Jacques-kal pedig megbeszélte, hogy reggel kikémelelik fent a terepet.

Erre azonban nem került sor. Éjjel felébresztette Jacques-ot Szent Jeromos, és alázatosan esedezett, kérje meg a herceget, fáradna velük a fehér sziklához, ahol a három falu küldöttsége óhajtana tanácskozni vele. Frigyes először csapdára gyanakodott, hanem aztán jobban megnézte az öreg követet, felkötötte kardját, és bátran kilépett az éjszakába. A sziklák messzebb voltak, mint hitték, már szürkült, amikor elérték a fennsíkot, melyen a két Szent

Péter várakozott rájuk, úgy guggolván a fehér szikla alatt, mint két pöfeteg a fák tövében. Kiderült, hogy az idősebb herceg kémei útján arról értesült, hogy öccse a három falu felé vette útját; nyilván ott akarja átlépni országa határát. Ezt megakadályozandó, katonákat küldött a falvakba, azzal a parancssal, fogják el a menekülőket, s aki védekezni próbál, avval végezzenek. Különösen arra vigyázzanak, hogy Frigyes ne maradjon az élők között, mert kellemetlen lenne, ha vér szerinti öccsét kellene kivégeztetnie. A három falu lakossága azonban hű maradt Frigyeshez, öröket állítottak, hogy előbb vegyék észre, mint a katonák, és a csapdára időben figyelmeztessék.

Frigyes bátor ember volt, nem esett kétségbe a hióbbír hallatára sem. Rekedten felnevetett:

- Rosszul ítélted meg ezeket a derék embereket, Jacques! Ezek nemcsak bátyámhoz maradtak töretlenül hűek, hanem hozzám is, sőt, ha öcsém, Anthorán is föllépne trónkövetelőnek, annak sem kellene bennük csalódnia!

- Föltétlenül számíthattok ránk, uram! - mondta a két Szent Péter közül az egyik.

Most azonban azt kellett eldönteni, mégpedig sürgősen, mit csináljanak. A herceg szerint két lehetőség állt előttük: vagy visszatérnek az erdőbe, vagy átvágják magukat. Az egyébként nem túlságosan harcias Jacques habozás nélkül az utóbbit ajánlotta. A másik megoldás ugyanis csak eltolná az összecsapás idejét, s ez még kedvezőtlenebb lenne számukra.

- A kémek ezután is éppoly pontosan értesítenék bátyádat utazásunkról, mint eddig tették.

- Ostobaság! - horkant fel a herceg. - Hogy kémek vannak közöttünk, az hihető. De hogy miképpen küldhettek rólunk jelentéseket, azt nem képzelhetem.

Jacques vállat vont:

- A kancellár úr például gyakran értesítette galambposta útján feleségét, hogy mi történik vele...

- Megvesztél, Jacques? Mi érdeke fűződne éppen Garon grófjának ahhoz...

- Senkinek nem fűződik ehhez nagyobb érdeke, uram! - szakította félbe gyengéd erőszakkal a lovag. - Ő csak ezen az áron számíthat bátyád bocsánatára. Az emberek, mint ezt már számtalanszor mondtam, fertelmesek!

Abban az esetben azonban, ha a kémekkel sikerül végezniök, a három szent tudott egy harmadik lehetőséget is.

- Sehol nem lehet jobban elrejtőzni, mint éppen ezen a helyen. A fehér és a fekete szikla között vezet a világ hét nagy útja közül az első, az, amelyik Észak-foktól János pap országáig visz. Itt rengeteg utas halad keresztül, csoportokban és magányosan, és senkinek fel nem tűnik az idegen. Nem messze áll egy vendégfogadó, melynek gazdája abból élt, hogy meggyilkolta és kirabolta a magányos utasokat. Mikor már eléggé gazdagnak érezte magát, hirtelenül eltűnt a vidékről, s azóta nem látta senki sem. A fogadó harminc éve üresen áll, de csodálatos módon csaknem teljesen épen maradt. Parancsotokra szívesen rendbe hoznánk, s oda beköltözhethetnek, uram. Az erdő vaddal, a folyók hallal látnának el, mi pedig megsütnénk kenyereket, beküldenénk borotokat, mint azt előírják jobbágyi kötelességeink. Lányaink megvarrnák elszakadt holmijaitokat, és szükség szerint teljesíthetnének egyéb női szolgáltatásokat is. A párolgó völgyek ott kezdődnek a fogadó kertje mögött, így ha az idősebb herceg ismét katonákat küldene ellenetek, úgy eltűnhettek előlük, mint a fellegek mögött a csillagok.

Jókor visszaérkezvén táborába, a herceg közölte társaival, hogy bátyja katonái ebben az irányban elállták előlük az utat, tehát kénytelenek lesznek visszafordulni, és más irányban megpróbálni a kitörést a számukra nagyon veszélyessé váló országból. A hír tulajdonképpen mindenkit megijesztett, kit ezért, kit azért, de nemes és kiváló férfiak lévén, sikeresen

titkolták egymás előtt felindulásukat. A kancellár például bátran kétségbe vonta, hogy Lothar herceg bármiképpen értesülhetett volna menekülésük irányáról, így katonáinak megjelenése ezen a helyen vagy mese, melyet a parasztok azért találtak ki, hogy Frigyes visszafordulásra késztessek, s evvel elhárítsák magukról a felelősséget, amiért őket a határon átengedték, vagy pusztán véletlen, s ebben az esetben éberségüket könnyű lesz kijátszani. Néhány órával később azonban, amikor a herceg néhány barátjával betört sátorába, és töviről hegyire mindent átkutatott, már megtalálta Lotharhoz írt jelentését a tervezett csapda lelepleződéséről és a herceg új szándékáról. Frigyes ekkor visszaemlékezett a kicsi ország elfeledett nevű emírére, és Garont, valamint egy fiatal kamarást, aki ugyancsak az árulás gyanújába esett, mert egy kivénhedt galambot találtak a sátorában, a gombok közé nyakig beásatni rendelte el.

A kegyetlen ítélet szemmel láthatóan megdöbbenetette a száműzötteket. Meglepő módon nem annyira az ifjút sajnálták, aki ellen nem volt túlságosan meggyőző bizonyíték, hanem a grófot, aki mind ez ideig Frigyes után a második embernek számított. Különösen a két márki volt halálosan sápadt és izgatott. Jacques hallotta, amikor Barthelot azt súgta Lannes-nek:

- Lám, a földbe süllyed a Garonok dicsősége, pedig másfélszáz éve az történt Goldocban, amit a családjuk akart. Nem szenvedhettem ugyan a göggjét, de félek. Nem sejtem, mi történhetik, ha az öt országalapítóból csupán négy marad...

- Emlékezz, engem Alois kezéből mentett ki Garon - mondta Lannes -, pedig az keményebb ember volt, mint Frigyes. Megyek és érdekében szót emelek!

- Nagyon helyesen cselekszel, barátom. Csak ne feledd: én nem fogok melléd állani!

Egyedül azonban Lannes sem mert a herceggel szembeszállni, s így két csatlós elkezdte végrehajtani az ítéletet. Az ifjú könnyek között könnyögött irgalomért, Garon gróf azonban sötét göggel, némán tűrte a kegyetlen bántalmakat, s csak amikor feje állt már ki csupán a földből óriási pöfetegként, szólalt meg, hogy ekképpen káromolja Frigyes:

- Árulással vádolsz engem, holott te vagy a mi árulónk, hitvány kurafi. Mi bátran melléd álltunk bátyád, a hatalmas herceg ellen, mert úgy láttuk, igazságos az ügyed, és vállaltuk, hogy ha levernek minket, lefejeznek Petersila piacán. Te azonban gyáván megfutamodtál egy remete nyelve előtt, lemondtál hatalmadról és kiszolgáltattál bennünket bátyád hóhérainak, hogy megmentsd túlvilági üdvösségedet. De még ezt is éppen most kockáztad el, haramia, mert az ég nem fogja eltérni, hogy bosszulatlan szegd meg a százados szerződéseket. Családodat mi juttattuk hatalomra, a Garon, a Barthelot és a Lannes család, ti akkor örök szövetséget kötöttetek velünk, te pedig verpadra juttatsz egy Barthelot-t, egy Lannes-t és meggyilkoltatsz egy Garont, akiknek semmi közük lelked üdvösségéhez. Kívánom neked magam, minden társam és minden olyan utódunk nevében, aki olyan ember igazságosnak látszó ügye mellé áll, aki aztán gyáva féregnek bizonyul, hogy sikerrel kerül el Lothar bátyád poroszloít, s azután Anthorán öcséd kezébe juss, aki saját kedvéért bosszút áll rajtad mindazokért a kínokért, melyeket elszenvedtetsz velünk. Légy átkozott, s ne halj meg idő előtt!

Frigyes, aki bujdosása óta mérsékletes és türelmes férfiúnak bizonyult, elfehéredett ez átkozódás hallatára, és belerúgott volt kancellárja fejébe, vigyázva, hogy ne ölje meg, aztán intett kíséreinek, kövessék. Visszaérve parancsot adott, szedjék fel a tábort s készüljenek az indulásra. Ő maga gondoskodott arról, hogy a galambposta elvigye Lotharhoz a kancellár utolsó üzenetét, hadd higgye, hogy visszafordult a rengeteg belseje felé, és vonja vissza innen a katonáit. Helyesnek találta ugyanis a három bíró tervét, és a párolgó völgyek vidékén, az elhagyott fogadóban óhajtotta berendezni menedékhelyét.

A parancs vétele után gyorsan mozgásba jött a tábor. Mindenki készülődött, csomagolni kezdett, kivéve engem, aki most, kilencvenévesen írom e sorokat, de akkor még olyan fiatal

gyermek voltam, hogy William mester nem tartotta érdemesnek megemlíteni, hogy gazdámmal, Jacques-kal együtt a fiatalabb herceghez álltam én is. Mivel mi testünkön viseltük minden vagyunkat, szaladgálás helyett lefeküdtem egy kényelmes sziklára, és süttetem a nappal a hasam. Onnét jól láttam az egész vidéket, és hallatlanul elcsodálkoztam, amikor észrevettem, hogy Frigyes leghívebb embere, a derék Trufflot sem ura készülődésével törődik, hanem odamegy, ahol a herceg Barthelot-val beszélget, és kéri, hadd szólhasson vele négy szem között.

Én akkor már sok ideje hányódtam Jacques-kal, és meg kell mondanom, szigorúan megtartotta ígéretét, hogy ha hű maradok hozzá, minden tudományára megtanít. Értettem gyilokhoz, törhöz, ismertem kétféle hurkot, amely szinte magától húzódik össze a nyakon, ha hátulról rávetik, tudtam az udvari viselkedést és a koldusok szitkait, de amiben fölülmúlhatatlan voltam, és már mesteremet is tudtam volna tanítani, az a leselkedés volt. Engem senki meg nem látott, ha beszélgetését kihallgatni a közelébe lopódtam - egy vakondtúrás árnyékában is el tudtam rejteni magam. Helyesen írja le William mester, hogy mikor Rosalinda férfiruhában menekült az idősebb herceg táborába, őt álöltözetében sem atyja, sem szerelmese nem ismerte föl, s hogy így roppant huncutságokat cselekedhetett velük, de téved, ha azt hiszi, gazdám sem tudta, ki játssza a csinos legényke szerepét. Én hallottam, amikor Orlando megvallotta neki, szerelmes Rosalindába s hallottam, amikor ő megvallotta Céliának, szereti Orlandót, s alig bírja megállani, le ne leplezze előtte magát. Ott álltam mögöttük és nevettem, de halkán, mint a szellő suttogása; azután elmondottam gazdámnak, hadd mulasson ő is velem. De nem nevetett, mert akkor még azt is nehezen állta, ha szerelmesek jambusokban beszéltek füle hallatára.

Vallom, hogy e jó krónikás utolérhetetlen, de nem, hogy tévedhetetlen is. Hiszen a két testvér históriáját sem meséli hibátlanul: igaz, hogy Oliver halálos gyűlölettel üldözi Orlandót, igaz, hogy neki is Frigyes elől kellett az erdőbe menekülnie, aki atyjuk halálos ellensége volt, igaz, hogy Orlando mentette meg a fenevadtól, aki álmában reája támadta, de téved, amikor a kártékony férget oroszlánnak hiszi. Talán párduc vagy még inkább sebzett medve lehetett, de az állatok királya az ardennes-i erdőben nem is él.

No de nem azért írom én ezt, hogy ha mézes beszédét utol nem érhetem, legalább pontosabb értesüléseim révén emeljem fölébe magamat, hanem hogy indokoljam, mire ők ketten, a herceg úr meg a derék Trufflot a tisztás szélén állottak, hogyan guggolhattam én már a bokrok között, és hallgattam ki észrevétlenül minden szavukat. A derék úr fölöttébb nagy izgalomban volt, és könnyek között vallá Frigyesnek, hogy a földbe ásott kis kamarás bűn nélkül való. Most tudta meg saját fiától, Louis-tól, az ő egyetlen állata vala az öreg kan galamb; mint afféle gyerkőc, itt élén felnőttek között, gyermekjátékok helyett avval szórakoztatta magát, és tőle szökött a kamarás sátorába, ki gazdátlanul hívén, valószínűleg befogta azt. Ezért könyörögve kéri a herceget, ásassa ki sírjából az ártatlant, s ha a galambot mindenképpen árulás bizonyítékának hiszi, vétesse az ő, vagy ha kell, akár fiának a fejét.

Ezt mondván, térdre ereszkedett a herceg előtt, aki szeretettel szorította meg leghűségesebb embere vállát:

- Derék barátom - sóhajtotta -, bevallom neked, nehéz az én szívem is. Valóban sajnálom a szegény ifjút, kinek ártatlanul kell kínhalált szenvedni a gaz Garon oldalán, hiszen már akkor is elhittem a mentegetőzését, amikor még nem tudtam, hogy igazolni is fogod. Ilyen vén galambbal nem szoktak levelet küldeni, hiszen elfogná az első karvaly, amelyik üldözőbe veszi. Mégsem kegyelmezhetek neki, mert veszélyesebb az árulónál. Balszerencséjére közelemben állt, amikor a remete visszafordulásra bírt, s hallotta beszédét, amelyben szó sem volt sem irgalmasságról, sem túlvilági üdvösségről, csupán azokról az indokokról, melyekkel Alois herceg megfosztotta a trón öröklésétől bátyámat, s melyeket én is felhasználtam ellene.

Gonosz és veszélyes dolgok ezek, senki nem tud róluk, csupán a titkos tanács tagjai - olyan szörnyűségek, hogy pusztán megtudásuk is halálos bűn. Én nem vagyok gyáva, hiszem, hogy a fölkent uralkodók lelki üdvössége más dolgokon múlik, mint alattvalóié, így kegyes intelmekkel engem a remete szándékomtól el sem tántoríthatott volna, csupán azonnali és e világi veszélyek megmutatásával. Így hát törődj bele, hogy a szerencsétlenül közbenjárásoddal nem segíthetel, fiadnak pedig mondd azt, mégsem szóltál a galambról nékem - annál is inkább, mert nem lenne egészséges számára, ha olyan titkok nyomára jutna, melyeket még veled sem kívántam megosztani.

Tovább nem hallgattam beszélgetésüket, nem tudom, hogy a derék Trufflot mit felelt urának - de sem múltja, sem jövője ismeretében nem kétséges, hogy engedelmet fogadott. Néhány nap múlva ugyanis váratlanul lefordult lováról, és Jacques, aki ért az orvosláshoz, azt állította, hogy nem mérge ölte meg, hanem idős kora, nem bírván tovább az út fáradalmait. Keresztényi módon temettük el egy óriási tölgyfa alá, fiát pedig a herceg kegyesen apródjává fogadta, bár még alatta volt a szokásos koron. Én úgy véltem, a lehető leggyorsabban el kell mondanom gazdámnak a meglesett beszélgetést, s ő valóban haladéktalanul cselekedett. Azonnal vissza-indult a beásott fejekhez. Nekem megparancsolta, vegyem fel íjamat, kövessem őt, és vigyázzak, senki meg ne lephesse a vesztőhelyen. Nem elég figyelmeztetnem az esetleg közeledőre, lőjem agyon, akárki leszen. Így azután nyíltan maradhattam a nyomába, és lopódkodás nélkül kielégíthettem kíváncsiságomat.

Második fejezet

BESZÉLGETÉS A FEJEKKEL

Az őszi szél a levelek nagy részét már szétszórta, a bokrok nem zárták el előlem a kilátást. Előző éjjel zuhogott az eső, s bár a rugalmas erdei talaj gyorsan fölszáradt, a két szerencsétlen körül besüppedt a föld, a sekély gödrökben összegyűlt a víz, nyakuk állig pocsolyában ázott. Elképzeltem, hogy ez a szutykos lé a ruhájuk alá is beszivárog, lucskossá teszi hasukat, s még lejjebb összevegyül a kétféle ürülékkel... undorító! Gyomrom felkavarodott, torkomat összeszorította a szánalom, bár már sok rettenetes dolgot láttam életemben. A kis kamarás már feladta a harcot. Feje előrecsuklott, s csak abból tudtam, hogy nem fulladt még a vízbe, hogy köhögött, valahányszor levegő helyett folyadékot szívott gégéjébe. A gróf még keményen tartotta magát, de - mintha csak a természet is meg akarta volna csúfolni - egy közelében felpukkadt pöfeteg barna porral szórta tele az arcát, mégpedig nem régen, mert szeméből vastagon csorgott a könny, sötét csíkokkal kenve be a bőrét. Nem látott, de meghallotta Jacques könnyű lépéseit, és rászólt:

- Ki vagy? Ha ember, szólj! Ha farkas, üvölts!

- Úgy látszik a gödörbeásás nem volt hiábavaló, Garon! - felelte mentorom. - Azelőtt nem mindenkit tartottál embernek, aki beszél. A farkasok viszont ilyenkor még nem járnak. Éjjel várhatod látogatásukat, ha a tábor zaja már nem zavarja el őket. Hanem akkor elevenen rágják le fejedről a húst, mert a torkodhoz nem férhetnek hozzá, hogy először azt harapják el szokásuk szerint.

Garon a fejét csóválta:

- A szavad gonosz, a hangodat nem ismerem. Ki vagy?

Hanem a fejcsóválás nem helyes kifejezés. Annak ellenére, amit előbb a vízről és a hasukról mondtam, már nehéz volt elképzelni, hogy alul egy test is tartozik ezekhez a furcsa gombákhoz. Garonnak jobbra-balra fordult az álla, de ez a mozdulata semmi emberi tevékenységre nem emlékeztetett. Némi erőfeszítéssel ki lehetett ugyan találni, hogy mit csinál, csak mintha mégsem ő csinálta volna. Egy fej, ami csóválja önmagát... El tudjátok képzelni, milyen iszonytató és mégis komikus? Isten bocsássa meg bűnömet, kevés híján elnevettem magam. Jacques azonban komoly maradt.

- Mindjárt kitörlöm a szemed, s akkor megismeresz. Csak előbb a kamaráson kell segítenem, ne fulladjon a vízbe idő előtt. Még szükségem vagyon reája.

Megszoktuk, hogy a kivégzést mindig valami magaslaton hajtják végre, az elégetést dombon, a fejképet és keréketörést emelvényen, nem is beszélve az akasztásról, ahol az elítélt nyakához a hóhérral létrán kell felmásznia. Garonék esetében nem parancsoltak semmi ilyet, de pusztán megszokásból az ő fejüket is egy kis halmon ültették a földbe, s ez most szerencsájukra szolgált. Elég volt egy-két ügyes vágás, hogy a pocsolya magától az alacsonyabb részekre folyjék. A fiatalember először csak gyenge nyöszörgéssel nyugtázta helyzetét, hanem azután Jacques bal kezével fölemelte a szerencsétlen állát, jobbával pedig a kulacsából néhány csepp pálinkát öntött a foga közé. Erre köhögni kezdett és kinyitotta a szemét. De még nem tért teljesen magához, mert ezt suttogta maga elé:

- Aludtam. Mért költöttél föl?

Jacques egyelőre hagyta pihenni. Garonhoz lépett. Először róla is a vizet vezette el, azután egy ronggyal kitörölte szeméből a pöfeteg porát. A gróf most már felismerte gazdáját, és mintha öröm csillant volna meg az arcán:

- A herceg küldött, hogy megadd nekünk a kegyelemdöfést? Mégis volna szíve?

Hanem azután maga felelt magának:

- Nem, mert akkor Raul jött volna...

Úgy látszik, földbe ásva sem hagyta cserben logikája. Raul a testőrség parancsnoka volt, a herceg kegyence s legjobb bajvívója. Gyilkolni nyilván őt szalasztotta volna ide. Hanem Jacques hallatlanná tette Garon megjegyzését, és kérdésére válaszolt:

- Rossz időket élünk. Rangos ember nem engedheti meg, hogy szívet tartson magának. Még az ilyen kósza senki is nehezen, mint én. Frigyes tegnap óta nem lett sem türelmesebb, sem irgalmasabb. Melléd ásat, ha rájön, hogy nálad jártam. De töröm van, és igazán ügyesen bánok vele. Mit fizettek, gróf, a könnyű halálért?

Garon bíborvörös lett dühében. Villámgyorsan válaszolt:

- Már seggem sincsen, hogy kinyald! Mivel fizetnélek?

Szája mozgásán látszott, hogy kiabál, mégis halk volt a szava. Halk és teljesen idegen. Amíg a földön járt, zengett a mellkasa, ha beszélt. A föld alól alig volt érthető. A kamarás fülébe mégis mennydörgésként hangozhatott, mert egyszerre magához tért tőle:

- Engem nem kell megölni! - sipította. - Ártatlan vagyok! Frigyesnek mondd meg, kérlek...

Istenem! Nem akarom én gúnyolni őket! De hatvan év messzeségéből is hátborzongatóan szól vissza a hangjuk, és érzékeltetni szeretném a helyzet rettenetességét. Az egyik kongott, a másik sípolt, egyiknek sem volt emberi a beszéde.

Jacques nem hagyta magát zavarni. Leült egy kőre, jobb lábát átvette a balon, és hallgatott. Nézte a két fejet, addig, míg a kamarás, elharapva mondatát, újból behunyta a szemét, Garon pedig lecsillapodott.

- Mégis volna eladnivalóm?

- Talán neked is. Lehetséges. Hanem a fiatalembernek bizonyosan. Tud egy titkot, ami az aranynál is többet ér. Gyors üdvösséget, rövid szenvedést. Részegre szophatja magát a halála előtt.

Hanem a kamarás makacs gyermekként ismét nyöszörögni kezdett:

- Nem akarok meghalni! A hercegnek meg kell értenie...

- Régen megértette, fiam! Nem döglődő kan galambbal szoktak levelet küldeni, melyet szét-tépne a karvaly, mielőtt az erdőből kiér! A derék Trufftot különben is bevallotta a hercegnek, hogy az állat a fiáé volt, nem a tiéd. Nem is árulás miatt ásatott ide, hanem hogy ne is lehessél áruló. Te vagy az egyetlen, aki hallottad a remete beszédét!

A fiatalember kimeredt szemmel bámult:

- Ha hallottam, hallottam. Na és? Nem én tehetek róla, hogy előttem beszélt! Különben sem figyeltem oda. Egy szavukra sem emlékezem!

- Az pedig nagy baj volna, fiam! - komorodott el Jacques. - Egy fül borzasztóan fájhat, amikor a farkasok letépik!

Hanem a gróf feje felkapta saját magát. Arcáról látni lehetett, hogy gazdája, ha tehetné, legyintene a kezével.

- Legyen eszed már, Jacques! Ezt a bolondot meg nem hatod a könnyű halál ígéretével! Ha jajgatva is, utolsó percéig akar élni! Ígérd meg neki, hogy kiásod, ha vall - esküdj meg anyád életére. Ő pedig megesküszik, hogy nyomban Bouginbe szökik és soha életében nem árulja el, ki ásta ki. Mert arra már én is kíváncsi lennék, mit titkolt el előlem az az ökör!

Istenemre, nem illik egy hercegről így beszélni, de hát a sír nem tiszteli az etikett szabályait. Garon arcán valóban olyan mérhetetlen kíváncsiság tükröződött, mintha még használna neki valamit, ha megismerheti a remete titkát. A kamarás pedig mint a leszúrt malac visított örömeiben:

- Én esküszöm! Hát te?

- Én csak a lelki üdvösségére esküdhetem - mondta mesterem morcosan. - Anyám számtalan éve halott.

Így azután kiderült, hogy a fiú mégiscsak hallotta a remete szavait, csupán nem sokat értett belőlük:

- Esküszöm, gróf, nem emlegetett sem túlvilágot, sem üdvösséget. Arról beszélt, hogy a bábát mint boszorkányt megégettétek. Meg hogy az az uralkodó is bolond, aki maga terjeszt anyjáról becstelenséget. Ha Lothar lánynak született, akkor ez Frigyes esetében is lehetséges. Anthorán máris nagy sereget szervez avval, hogy te szolgáltatnál magad ellen bizonyítékot. Ezért Lotharnak vissza kell adni a trónját...

- De hát ennek semmi értelme nincs! - mondotta Jacques. - Szedd össze az eszeckédet!

A kamarás sírva fakadt ijedtében. Nem tudott többet mondani.

Mesterem valószínűleg nem látta, milyen gúnyosan néz Garon rájuk, mindenesetre még megpróbált győzködni a fiúval. De mikor semmire nem ment vele, oly buzgón hálálkodott segítségéért, mintha minden kívánságát teljesítette volna. Még egyszer megeskettette, hogy amíg él, el nem árulja szabadítóját, azután előhúzta széles pengéjű kését és lassú, nyugodt mozdulatokkal elkezdte a fiút kiásni. A bal mellétől indult el, és széles ívben haladt a jobb válla felé. Munkája nyomán előről teljesen kiszabadult a kamarás nyaka meg mellkasának egy keskeny szegélye. Hanem amikor túlhaladt a vállán, s a háta mögé került, ahol a szerencsétlen már nem láthatta, a széles pengét keskeny törre cserélte, s gyors mozdulattal azon a ponton vágta a fiú nyakszirtjébe, ahol tudvalevően egyetlen tűszúrás is azonnali halált okoz. Olyan rendesen bánt vele, ahogyan csak lehetett, úgyhogy még halála után sem tűnt el a boldog mosoly áldozata arcáról. Hanem a gróf mégis belekötött:

- Hé, Jacques! Hogy állunk az anyád lelke üdvével?

Gazdám komoran, de éppen olyan gúnyosan válaszolt:

- Anyámat máglyán égették meg, mint azt a bizonyos bábát, boszorkányként és eretnekként. S mert eretnekségét nem bánta meg, amúgy sem lehet szó lelke üdvéről!

Nézte egymást az ember meg a fej. Aztán az utóbbi bólintott:

- Kész vagyok megvásárolni gyors halálomat kezedből. Az országot, melynek földjébe beástak, mi, Garonok alapítottuk, s a Cathorokat is mi ültettük trónjára. Én itt mindent tudok és értek, tehát a remete titkát is megmagyarázhatom. De te, boszorkányfi, mire esküdhetsz, hogy higgyek is néked?

- Arra, hogy másként amit tőled hallok, ne tudjam felhasználni. Hidd el, örömmel vágom el a nyakadat!

- Ez elég! - mondotta a fej. - Adj nekem is a pálinkádból. Mert az ember azt hinné, legalább az anyaföld szilárd, jóindulatú és megbízható. Még ez sem igaz. Kár, hogy nem te vagy

helyettem beásva, megtudhatnád. Egy pillanatra meg nem nyugszik. Ha kifúvom a levegőt, álnokul előrenyomul, s mire újból teleszívnam, már egy picinyke helyet ismét elragadott tőlem. A haláltól nem félnék, hanem ettől a lassú fuldoklástól rettenetesen. De annyira mégsem, hogy eltűrjem tőled ezt a pimaszságot, amit művelsz: úgy nézel rám, mint óriás a törpére. Feküdj elé a földre, s ha akarod, támaszd állad a két tenyeredre. Három hüvelyk különbséget ajándékozhatok neked, mert én Garon vagyok, nem boszorkánykölyök. Garon, tehát tiszta vérű oc, Lannes német, Barthelot francia. Mi vagyunk itt az elsők, az ősök. Itt laktunk már, mielőtt a germánok kiűzték volna innét a rómaiakat. A többiek később jöttek, ki innen, ki onnan, s csináltak itt egy kisebbfajta Babilont. És hasztalan próbálja tagadni családunk elsőbbségét rosszindulat, rangkórság: országunk neve is bizonyítja igazunkat. Százötven éve még helyesen írták: nem Goldoc, hanem Gold d'oc, azaz „ocok aranya”. Sok erre a kétnyelvű szó: székvárosunk sem Petrezselyem, ahogyan szomszédaink gúnyból fordítanak, hanem Petersila, azaz Pétersziget. Garonok élnek Languedocban is. Két kastélyuk van, és hetven falujuk.

- Lefeküdhetnék - mondta Jacques -, de minek? Neked nem lesz könnyebb, ha a nedves földön heverek, és nem a kényelmes kövön ülök. Viszont isten és emberek előtt elismerem, hogy bár tested a csizmám pereméig nem ér, lelked magasan az enyém fölött lebeg. Én nem vagyok oc, csupán randomiai. Az én országom már nincs is meg, mert lenyelte Mendes püspöke.

- Lenyelték? - ismételte Garon szomorúan. - Félek, hogy ez lesz Goldoc sorsa is - hogy az isten nyuvasztaná meg a disznót, aki engem ide ásatott.

Nos, innét azonban nem fogom szó szerint követni Garont. Több kellene, mint egész krónikám fele, ha utána mennék mellébeszéléseiben, idézném káromkodásait, és megállnék mindenütt, ahol kifulladásra elhallgatott, hogy felfrissülésére pálinkát igyon. Összefoglalok mindent, amit elbeszéléséből meg tudunk érteni - mert meg kell vallanom, ez nem mindig sikerült. Amikor szellemét összeszedte, páratlanul világosan beszélt, sőt büszkén arra, hogy félig már a pokolban, földbe ásva is sikerül magát kifejeznie. Máskor azonban, főleg hosszabb fuldoklások után, mintha elkábult volna, elvesztette a fonalat, sőt megzavarodva, különös dolgokról ábrándozott. Ilyenkor gyakran fiáról beszélt, ki még csupán kétesztendő és jelenleg anyjával a biztonságos Bouginban lakik, s kinek felnövekedvén, meg kell majd apját a Cathorokon bosszulnia. Éppolyan gyakran pedig arról, hogy majd megbosszulják őt maguk a hercegek, kölcsönösen kiirtván egymást, mert senki sem tudja rajta kívül megérteni, Goldocra nem Anthorán, hanem a bougini gróf az igazi veszély.

Tehát akkor mondom én.

Goldoc eredetileg Burgundiából vált ki az ország összeomlása idején, és sokáig a nagy bougini grófsághoz tartozott. Ennek története minket akkortól érdekel, mikor benne a hatalmat a Cathor-család szerezte meg. A dinasztia alapítója, Vilmos gróf minden tekintetben kiváló uralkodó volt. Ő építette például a petersilai kastélyt, ahová szűk cathori várukból átköltözött. Kilenc fia volt: a legidősebb Vilmos, és Márk a legfiatalabb. Vilmos éppen ezt a két fiát nem becsülte semmire, inkább a többi hetet, kiből csupa derék, kiváló férfi lett. Nekünk mégis csupán evvel a kettővel kell törődnünk, a másik hét ugyanis vagy magtalanul hunyt el, vagy családja rövidesen kihalt, mintegy előrevetve a tragédiát, amely üldözni fogja a Cathorokat. A trón tehát Vilmosra maradt, és leszármazottjai mindaddig zavartalanul uralkodtak Bouginban, ameddig voltak fiági örököseik. Amikor azonban Rőthájú Hustavel után csupán három leány maradt, Garon őse, Gustav du Garon zászlót bontott amellett, hogy a nemességnek nincs szüksége asszonyuralomra. Összeszövetkeztek hát ő, továbbá Barthelot, Dumain, Gauchec és Lannes országnagyok, hogy Vilmos ága helyett Márkét juttatják a trónra, melyben hemzsegték a fiúk. A nem goldoci urak azonban úgy döntöttek, elfogadják a

leányági örökösödést, polgárháború keletkezett, s ennek során vált ki Bouginból Goldoc - akkor még grófság. Bougin azóta is árulással vádolja a Garonokot, mert Goldoc az ő unszolásukra vállalta hűbérurául a császárt, hogy többé a közös hűbérúr személye se kösse Bouginhoz őket. Ez a hűbéri viszony azonban inkább függetlenségüket biztosította, mint függésüket, még adót sem nagyon fizettek, mivel a király közel uralkodott, a császár messze, s örülnie kellett, hogy a grófság legalább nem Franciaországhoz csatlakozott.

A kis ország a „Goldoc aranya” nevet kisebb részben dúsán termő nyugati földjeivel érdemelte ki, jóval nagyobb részben avval, hogy rajta át vezetett az út, melyről a mi három szentünk beszélt, s amelyen állandóan kalmárok közlekedtek a világ két vége között, hozva és vive a legdrágább árukat. Éppen itt, ahol átkelt a hegyeken, dőlt el stratégiailag, a két nagy kereskedő hatalom közül melyik uralkodik rajta elsősorban: Hanza-é, avagy Firenze. Mint a császár hűbéresei, ők a Hanzát támogatták, s mikor az látta, milyen vitézül védelmezik érdekeiket a köztársasággal szemben, uralkodóik számára kijárták a császárnál a hercegi címet. A cathoriak bougini ága ezen rémesen megsértődött. Méltánytalannak tartotta, hogy bár övék maradt az ország nagyobbik fele, alacsonyabb rangjuk legyen unokatestvéreikénél, s hogy elmaradásuk kevésbé legyen szembetűnő, lemondtak a Cathor névről, és bougini grófoknak hívták magukat.

Mikor a gróf idáig ért elbeszélésében - persze sokkal lassabban és hosszabban, mint én -, hirtelen drámai fordulat történt. Jacques is, én is láttunk már embereket meghalni, akik túl sok pálinkát ittak hirtelen. Emlékeztünk is, hogy mindegyik heves fuldoklási rohamok között pusztult el, de itt, az amúgy is fuldoló és teljesen elgyöngült Garon esetében valahogyan nem gondoltunk erre a veszélyre. Hogy gyorsabban beszéljen, gazdám addig töltötte bele számlátlanul a kortyokat, amíg hirtelenül erőt vett rajta a részegség, és tehetetlenül előreejtette a fejét. Jacques azonnal megértette, mi történt, és rémülten kiáltott értem, segítsék neki. Ő maga gyorsan a grófhöz ugrott, fölébe hajolt - és megdöbbenve kapta hátra a fejét:

- Ez bolond! Énekel!

Kétségtelenül igaza volt. A fejhez érve én is hallottam, hogy valamit döngicsél. Mivel azonban minden erőfeszítés csak siettethette halálát, nem tehattunk mást, megpróbáltuk minél gyorsabban legalább hasig kiásni, hogy könnyebben szedhesse a levegőt. Később gazdámmal nem beszéltünk róla, de én, miközben teste kiszabadult, roppant tiszteletet kezdtem érezni Garon iránt. Hóhérainak nem sikerült karó módjára, egyenesen beásniok. Nyilván hihetetlen erőfeszítéssel, de valahogyan be bírta könyökben hajlítani a két karját, s evvel valamennyire megkönnyíteni helyzetét. Talán ez is segített abban, hogy míg a mellkasa kiszabadult, egyre erőteljesebben szívta a levegőt. Mire négyujjnyival a köldöke alá értünk, már nem lehetett pontosan tudni, hörög-e még, vagy inkább már horkol - mindenesetre reménykedtünk abban, hogy az utóbbit csinálja. Altestét és csuklótól lefelé két kezét benne hagytuk a földben, és Jacques megparancsolta, hogy kezdjem gyengéden ütögetni a gróf arcát (kettőnk közül nekem volt könnyebb kezem), ő maga pedig visszaült előbbi helyére. Úgyhogy mire betegünk végre kinyitotta a szemét, csak engem látott, mivel pedig engem nem ismert, úgy látszik, nem eszmélt rá, hogy mi történik vele. Érdeklődve bámult az arcomra, majd részegen elmosolyodott:

- Jól van, fiacskám, semmi vész...

Egyebekben nem hagyta zavarni magát, hanem visszatért énekéhez, melyet eddig is dünyögött. Először a dallamot sem lehetett kivenni, sem a szöveget érteni, később egy-egy szó kezdett a zümmögésből kiugrani. Én természetesen csak onnan idézhetem, ahonnet folyamatosan lehetett érteni, bár már előbb is éreztem, hogy valami régi gúnydalt kántál. Ezért kell eleje helyett közepén kezdenem:

*Alois s az öt jópipa
befordultak egy kupiba,
hol jó bort mérték és olcsót;
kiszoptak egy derék hordót
s a Golyvás rajt az öt döggel
szövetkezett az ördöggel.*

*Megfejték ott kilenc bakot,
két vénasszonyt, egy szerpapot.
Ő öt marék aranyt kapott,
mert írni csupán ő tudott
s kontraktusát az ördögnek
ő írta le az öt dögnek.*

*És minden asszonyt és leányt
vad Barbe-lot tüstént fölcsinált,
barátja meg, dagadt Dumain
Belzebubtól is pénzt csen el,
amíg Golyvás az ördöggel
üzekedett s a fő döggel.*

Később megpróbáltam kideríteni, kik írták ezt a gúnydalt és mikor, de nem kaptam kielégítő választ. Olyan hosszú ideje tiltották halálbüntetés terhe mellett az éneklését, hogy kevesen ismerték már; még olyan beavatott ember fia, mint az ifjabb Trufflot is tölem hallott róla először. Akik ismerték, nem szívesen beszéltek róla, akik pedig beszéltek, ostobábbak voltak annál, semhogy megbízható választ adhassanak. Azt azonban biztosra veszem, hogy csak két lehetőség kerülhet szóba: vagy a bouginiak gúnyolták vele goldoci ellenségeiket, vagy valamivel későbbi, a II. Alois ellen kitört - és leverte - lázadás résztvevőitől származik. Akik ezt az utóbbit vallják, nézetüket avval is alá kívánják támasztani, hogy a dal Alois-t ferde hajlamúnak tünteti fel, holott történelmi bizonyossággal a nők kiemelkedő barátja volt, míg fia annyira hírhedt volt nem férfias természetéről, hogy l'Alois la Héloïse-nek csúfolták. Szerintem az egész érv ostobaság. Az üzekedés szó ebben az esetben nem közösülést jelent, hanem valamiféle politikai fajtalanzkodást, melynek során az ördög segítségével az öt országalapító nem is annyira kizsebelte, mint inkább bezsebelte az egész országot, s melynek szellemi irányítójaként egyértelműen Garont jelölték meg. Igazat megvallva a sa main (keze) rím felhasználásával Dumain lopogatását is sikerült az eredetiben olyan még ocsmányabbul félreérthetően kifejezni, hogy annak visszaadására én nem is vállalkoztam.

Sajnos nem hagyhattam el ugyanígy a Barthelot nevéből facsart szóviccet, mert erre Garon még utalt is; szerencsére könnyen megértheti, aki tudja, hogy a „barbe” szó franciául szakállt, a „lot” pedig örökséget jelent.

- Haha! - mondta Garon. - Értettek azok az egykori régiek a tréfához, mi? Így nevezték: Barbe-lot, és joggal, mert azon a rókaszínű szakállán kívül, ami még ma is látható a Barthelot-k állán, semmi örökölnivalója már nem volt. Az elszakadáskor szerezte országnyi birtokát, és ezt mi üzekedtük ki neki, a Cathorok és a Garonok!

- Jó, jó! - felelte Jacques -, de most már térj vissza a szerzeteshez és Lotharhoz. Holmi Aloissal nem megyünk semmire!

A gróf még mindig részeg volt, de úgy látszik, delíriumából sem hiányzott teljesen a rendszeresség, mert felháborodott:

- Hogyhogy? Most énekeltem el neked a legfontosabbat: miért nem békülhet ki soha Barthelot és Dumain Gaucheckel és Lannes-nel, s hogy hasztalan vannak ma más felállításban a két herceg udvarában, azért mégis egymással trafikálnak...

Mesterem ekkor megunt Garon gajdolását, és rövid úton sikerült teljesen kijózanítania. Ezt pedig roppant egyszerűen érte el: kezdte a földet, amit kiástunk, visszaszórni a gödörbe, s e figyelmeztetés egy részeg hullát is magához térített volna, nemcsak egy hullarészeget. A gróf néhányszor teleszívta a mellkasát levegővel, s azt mondta:

- Nagyon jólesik, de nagyon fáj. És te is nagyon fájsz. Mármint az ostobaságod. Hogy azt hiszed, te tudod jobban, mi a fontos Goldocban, és nem én. Megérthetted volna, miért kell nekik egymást és Goldocot tönkretenniök, és kihasználhattad volna a magad számára. De ha téged csak a szerzetes érdekel, tessék. Már vissza is tértem hozzá.

- Kevés az időnk - mentegetőzött a gazdám. - Vissza kell térnünk a táborba, mielőtt feltűnik a távollétünk. A nap nem túl sokára eléri a fák csúcsát. Ha addig elmondod, amire kíváncsiak vagyunk, megfizetjük a béréd. Ha nem, nagyon sajnálom...

- Ó, ami hátravan, az már nagyon egyszerű - vagy nagyon is bonyolult, attól függ, honnét nézzük. Mostanra ugyanis a fiatalabb ág is csaknem oda jutott, ahová az idősebbik Hustavel idején. Castel hercegnek ugyan még négy fia volt: Alois, Lothar, Frigyes és egy a második feleségétől: Anthorán. Ám Alois születése után a királynő sokáig meddő maradt: kerek tíz évig. Végül egy perzsa orvost hívtak hozzá, egy bizonyos Rezát, aki hazájabeli gyógyszerekkel és goldoci fürdőkkel kezelte őt, nemcsak azt ígérve, hogy meddőségét szünteti meg, hanem azt is, hogy második gyermeke is fiú lesz. És valóban, másfél esztendő múlva megérkezett Lothar és újabb öt évvel később - amikor az orvos már nem volt Petersilában - Frigyes, és ebbe a szülésbe a hercegnő belehalt. Anthorán azonban a második asszonytól időben jött világra, és rövid idővel később terhes lett egy leánygyerekekkel is, de mielőtt még letellett volna a kilenc hónap, Castel herceg elhalálozott.

- Castel herceg gyermekei azután - ismét csak az egy Anthorán kivételével - nem tudták teljesíteni azt, amit a dinasztia érdekei vártak volna tőlük. Alois-nak csak leánya született, s törvényes házasságából Frigyesnek is csupán az egy Célia. Lothar fiát, Pault is kilenc év választotta el Rosalindától. Bezzeg Anthorán megházasodván, elhálta feleségét az udvari szokások szerint, és kilenc hónap múlva gyönyörű fiúgyermeke érkezett.

- Valljuk be, az özvegy gyűlölte az első házasságból származó fiúkat, s ezért ők nem szerették Anthoránt. III. Alois egyébként is kemény ember volt, igazi uralkodó, rettegtek tőle alattvalói, és hajladoztak, mint viharban a fák. Még az öt országnagy is csak akkor mert ellenkezni vele, amikor teljesen egyetértettek egymással, és én vállaltam el, hogy szószólójuk legyek, Garon. Mindazonáltal békében élt két öccsével, amíg azoknak is csak lányuk vala, sőt az akkor még egészen fiatal Anthoránnal is jól kijött. Mikor azonban Paul megszületett, a titkos tanács Lothart váratlanul kizárta az örökösödésből, s még az előkelőkkel sem közölték a határozat okát. Azt csak mi tudtuk, a három herceg meg az öt országalapító.

- Az történt ugyanis, hogy Paul születése után jelentkezett Alois-nál a bába, aki világra segítette Lothart; egy tisztességes, jó hírű, mindenben feddhetetlen asszony, és uralkodója előtt térdre vetve magát, bevallotta, hogy nem volt minden rendben a hercegi csecsemő születése körül. - Jaj, kedveseim - sóhajtott Alois -, hogyan valljam meg előttetek én, aki anyámat úgy imádtam, anyám undorító bűnét? Kárhozat, de el kell mondanom, a Cathor hercegnők mindeddig szeplőtelen szülőágyában nem fiú látta meg a napvilágot, hanem egy leány, akinek jöttén még szegény anyja sem örvendezett. A perzsa azonban nemcsak orvos volt, hanem mágus is, ismert mindenféle praktikát, mellyel rá lehet szedni a tisztességes embereket. Míg Castel herceg a mellékszobában várakozott, kicserélte az újszülöttet egy

parasztasszony kilencnapos fiával, úgyhogy a boldog apa joggal jegyezhetette meg, kiemelvén a pólyából a gyermeket, hogy isten kegyelméből olyan erős, amilyen újszülöttben fölöttébb ritkán található. Urak, a bába sem atyámnak, sem nekem mind ez ideig nem merte megmondani az igazat, mivel a mágus kegyetlenül megátkozta, hogy ha ezt megtenné, haljanak meg a gyermekei. A hercegnő sírva búcsúztatta csecsemőjét és szoptatta keblén az idegen gyereket (Goldocban ugyanis az a szokás, hogy a hercegnők hét napig maguk szoptatják gyermekeiket), de inkább vált meg leányától, semhogy férje szerelmét veszítse el. Ő pedig - mármint az említett bába - ily sok idő múltán is egész testében remegve tette meg vallomását, de azt már nem viselte el lelkiismerete, hogy egy kakukkfőka, egy pórgyerek kerüljön a Cathorok trónusára. Urak, megbocsássatok, amiért e szörnyű hírrel nem siettem hozzátok, hanem előbb megpróbáltam házunk s főleg anyám jó nevét védeni. Előbb a Bibliára eskettem meg az asszonyt, majd megbíztam három nagy tapasztalatú és jó hírű bírót, vettessék tűzpróba alá. Sajnos mindkét mód bizonyítja a némbér igazát, mint erről e jegyzőkönyvben olvashattok. Csak akkor határoztam el, hogy kitagadom az örökösödésből állítólagos öcsémet, Lothart, jelölöm helyére Frigyeset, és terjesztem a titkos tanács elébe határozataimat.

- A bábáról többet nem beszélt Alois, viszont kész volt velünk közölni a bírák nevét, ha közülünk csak egy is szükségesnek tartaná, hogy ellenőrizze, vajon igazat mond-e. Mi pedig egymásra néztünk, és határozottan elutasítottunk magunktól minden effajta feltevést. Lothar sem tiltakozott az ítélet ellen, inkább fogta családját, és még a tanácskozás előtt eltűnt az országból - rajtam kívül nem tudja senki, honnét vette a határozat hírét, még mielőtt a fejedelem közölte volna vele. Állítólag Bouginba menekült, de Alois kémeinek nem sikerült nyomára bukkanniok. Lehet, hogy ez volt a kis Paul szerencséje, mert nem sokkal később meghalt Anthorán csecsemője, sőt Frigyes két fattyú fia is. Frigyes, megtört szívvel bár, de a helyén maradt, Anthorán azonban tüstént Firenzébe menekült, s onnan levelet intézett az öt országalapítóhoz, a császárhoz s a Szentatyához is, melyben avval vádolta az uralkodót, nem átalította megétetni unokaöccseit, hiszen a kis ártatlanok mindegyikének testén kék foltok ütöztek ki haláluk előtt. Firenze teljes erejével támogatta a vádat, mivel Anthorán megígérte, hogy ha trónjára segítik, a Hanza ellenében Firenze mellé állítja Goldocot. Alois indulatosan válaszolt, és haddal fenyegette a köztársaságot, ha nem adják ki az öccsét neki. Az ellenségeskedések megkezdődtek. A goldoci sereg megnyerte az ütközetet, de Alois elesett. Mivel pedig hátulról kapta halálos sebét, nem minden ok nélkül vélték úgy, hogy öccse brávjója végzett vele. Bizonyítani azonban ezt nem lehetett. Így Anthorán levelet írhatott a tanácsnak, hogy a petersilai Heródes halála után szívesen visszatér hazájába, és bátyja uralkodását elismeri. Nem Lotharét, Frigyesét.

Garon itt nagyot nevetett:

- Mint látjátok, nemcsak a hajdani régiek értettek a tréfához, hanem a fiatalok is. Anthorán gyilkosnak bélyegezte a bátyját, de nem vonta kétségbe, hogy Lothar ellen jogosan vádaskodott. Igen, mert ez a kis Pault is kizárta az örökségből, s megnyitotta a trónra vezető utat az ő fiai előtt. Frigyes, hasonló okból, kész volt Anthoránnak kiszolgáltatni Goldocot, és a határra utazott, hogy tárgyaljon vele. Én azonban összehívtam az országalapítókat, és ezt kérdeztem tőlük: - Olyannak ismeritek-e Anthoránt, aki valaha is meg fogja nekünk bocsátani, hogy nem álltunk melléje Alois ellenében? - Nem - felelték ők -, Anthorán éppen nem olyan! - Ismerte-e közületek valaki az azóta elhunyt bábát, avagy beszélt-e bíráival?

- Mivel pedig sem a bábát, sem a bírákat nem ismerték, az öt országalapító úgy határozott, nem látja bizonyítottnak Lothar bűnösségét, s mielőtt Frigyes a határról visszatért volna, elhozatták Du Bois úr birtokáról, ahol eddig bátyja elől rejtőzködött - mellel mondva azóta gyűlölé Frigyes herceg oly fölöttébb Du Bois urat -, és megkoronázták Goldoc uralkodó hercegévé.

Mire idáig értünk az elbeszélésben, a nap a fák koronájára hajolt, hideg szél támadt, és Garon úgy didergett, mint akinek magas láza vagy.

- Elég volt - mondta -, végezzetek! Még annyit, hogy Paul bizonyosan nem gyilkosság áldozata lett, hanem a himlő vitte el. A trónörökös halála után pedig Frigyes avval kérte támogatásunkat bátyja ellenében, hogy tőle már nem várhatunk gyermeket, míg ő közben megölte a feleségét s evvel egyidőben legújabb szeretőjétől ismét fia született. Én nyugalmas akartam, s ezért azt tanácsoltam, házasodjék meg, ha Lotharnak valóban nem lesz utódja, amúgy is rá száll a trón, s ha neki fiút szül a felesége, az lesz az örökös. Igen, de nemcsak erről volt szó, hanem arról is, hogy Lothar időnként megpróbált Alois méltó öccseként cselekedni, s ez nem állt jól neki. Ezért azután Dumain és Barthelot kijelentette, tudják a bírák nevét, Lannes pedig, Goldoc történetében példátlanul, magára hagyta Gauchecet és szokásos ellenfeleikhez csatlakozott. Ugyanígy először történt meg, hogy egy Garon végül sem tudta érvényesíteni akarátát. Én pedig, nem lévén kétségem, hogy Dumainék valóban ismernek három bírót, akik készek hamisan tanúskodni, engedni voltam kénytelen. De azért is engedtem, mert bölcsen beláttam, a három országalapító nem annyira Lothar ellen lázadt fel, mint ellenem, s így időnyerés céljából el akartam kerülni a nyílt összecsapást. Erre biztatott Gauchec is. De még egyszer és utoljára összehíva négyüket, megmondtam nekik, hogy ez a szakítás mire vezet. Sajnos igazam lett. Frigyesnek Barthelot támogatásával sikerült végeznie velem. Ti pedig - mindent tudván, amire kíváncsiak voltatok - Isten nevében minél sürgősebben fejezzétek be művét. Amikor pedig már veszély nélkül elárulhatjátok, hogy beszéltetek földbe ásott fejemmel, mondjátok meg, megjósoltam, hogy családommal Goldoc is pusztulni fog.

Jacques felajánlotta még a pálinkáját, hogy Garonnak ne kellessen a halál borzalmával szembenéznie, de ő tiltakozott:

- Tudni szeretném, milyen az a pillanat, amikor az ember testét elhagyja a lelke!

Teljesítettük tehát kívánságát: Jacques végzett vele, én pedig újra betemettem a földbe nyakig. Közben nem szóltunk egy szót sem. Én arra gondoltam, ez a Garon óriási ember volt, s avval, hogy visszautasította a félelemtől megváltó italt, feltette életére a koronát, de megtartottam magamnak a véleményemet. Jacques-nak is voltak gondolatai, de ő a táborba menet el is mondta azokat nekem:

- Ez a jó úr kétségtelenül legkülönb államférfia volt Goldocnak. És mégis, mekkorát téved, amikor Barthelot-nak tulajdonítja, hogy ő jelentette Frigyesnek kapcsolatát Lotharral. Szolgáljon ez nekünk tanulságul, Leon, hogy ilyen bonyolult helyzetben csupán az isten ismerheti ki egészen pontosan magát, és ne bízzuk el magunkat.

Ekkor - esküszöm, nem utólag találom ki - végigfutott hátamon a hideg. Arra gondoltam, való igaz, hogy Jacques sem tévedhetetlen, s még bajunkra lehet, hogy nem hallgattunk eléggé Garonra, nem vettük figyelembe, mi szerinte Goldocban a legfontosabb. Hogy volt-e megérzésemben valami jóslatszerű, azt majd később döntsék el maguk.

Ezután már csak egyszer beszéltünk a táborig. Közel érve, láttam, hogy Frigyes öröket állított a bokrok közé, és kissé megijedtem.

- Ördögbe is! Nem tudjuk a jelszót!

- Nőági örökösödés! - vágta rá Jacques, és a viccén elsőnek nevetett.

Ennyiből mindenesetre kitalálhattátok: akárcsak William mestert, engem sem a két herceg érdekel. Én erről a férfiről fogok beszélni, ki nekem gazdám, pártfogóm és mesterem vala. De mert az ő története csaknem olyan bonyolult, mint Goldocé, hogy zavarossá ne váljak, előbb magamról kell egyet s mást elmondanom.

Harmadik fejezet

BERENGÁR KIRÁLY UDVARÁBAN

Berengár király országában születtem, abban a Moutin nevű helységben, melyet később törvénytelen fiának ajándékozott. Berengár nevére sokan emlékeznek még távoli országokban is, mert úgy tudják, vénségére disznóvá változott. Ez azonban csak azt igazolja, mennél messzebbre szalad valamely hír, annál inkább eltorzul, de azért a valóság egy magja benne mindig megtalálható. Én éppen öregkorában szolgáltam nála mint apródja, így tanúsíthatom, hogy bár szörnyen elhanyagolta külsejét, nem volt kevésbé ember, mint közülünk bárki, csak jobban szerette az állatokat az embereknél, és az állatok közül is elsősorban a sertéseket. Ennek - állítólag - az volt a magyarázata, hogy fiatalkorában disznóvá varázsolván élt néhány esztendeig. Az állítólagost pedig nem azért mondom, mintha pletykálkodóktól hallottam volna történetét; ellenkezőleg, forrásomnál nem lehet hitelesebb, ő maga mondta el nekem. Csupán arról van szó, hogy országa nagyjai között sokan, többek között a felesége is, de azért többnyire a fiatalok, azt állították, őfelsége szelleme egy bizonyos időben elborult, s amit mesél, azt csupán képzelem. Az idősebbek viszont inkább azt vallották, jobb erről nem nyilatkozni, mert aki azt teszi, lehet, hogy ilyen vagy olyan formában káromlást követ el.

Én azt hiszem, hogy a nézeteknek ez az ellentéte érthető. A történet ugyanis csodálatos, de nincsen benne semmi, aminél csodálatosabb már bizonyítottan is ne történt volna meg másokkal, más helyen s más összefüggések szerint. Minden bizonytalan lévén, az emberek tehát nem a történetéből következtettek szavahihetőségére, hanem aszerint, mennyire tartották szavahihetőnek, fogadták vagy utasították el történetét. Viszont valamennyien hajlamosak vagyunk arra, hogy felebarátainkat hajlamaink és érdekeink szerint a legkülönbözőbb módon ítéljük meg. Én tehát, hű krónikáshoz illően ez ügyben állást nem foglaltok, csupán azt fogom mondani: ezt hallottam, ezt láttam, ezt bizonyosan tudom. Véleményeketek alakítsátok ki ti magatok.

Visszatérvén tehát a magam történetéhez, Moutinban születtem, apám nemesember volt, anyám polgárleány. Kétes származásom miatt nem számíthattam arra, hogy udvari szolgálatba kerüljek, így, mikor az udvarmester mégis elkért otthonról, apám a kerengő hírek ellenére is szívesen kezére adott. Én persze ezekről addig nem is hallottam, és nagyon meglepődtem, mikor a király apródjának szánva, először nem a királyhoz, hanem a királynőhöz vittek kézcsokra, aki rám parancsolt, hogy hűségesen teljesítsem őfelsége minden kívánságát, bármi legyen is az, onnan a főbíróhoz, aki megígérte, nyelvem tépeti, ha szolgálatomról bárkinek egy szót elárulok, s csak azután vittek el egy vidéki kastélyba, melynek udvarán nagy pocsolya terpeszkedett virágzó kert helyett, illetve rózsák, szegfű helyett csupán vízililiom meg békatutaj virágzott, a pocsolya partján pedig egy, csak gatyába öltözött ember süttette hátát a nappal. Az volt Berengár király. Mikor meglátott, rám rőfögött:

- Te vagy az új apródom? Mi a neved?

Jelentettem, hogy Leon du Pydevache.

- Rendkívül ízléstelennek tartom, hogy ha valaki a Tehéntőgy családból származik, azt Oroszlánnak nevezzék. Ezért egyszerűen Kecskecsöcsnek foglak szólítani. Egyébként térdelj csak mellém, és vakargasd a hátamat! Gróffá teszek, ha ügyesen vakargatsz!

A főudvarmester, aki a kastélyba hozott, cseppet sem lepődött meg ezen a kívánságon. Félrefordult, hogy őfelsége ne lássa savanyú mosolyát, azután rám szólt:

- Apród, kezd meg a szolgálatodat!

Riadtan néztem körül. A kastély mindenütt piszkos volt, tornácán egy vályú állt - mint később láttam, a király évente egyszer abból fogyasztotta ebédjét, máskor azonban asztalnál ülve, késsel evett. A lépcsőkön mocskos szolgálok szaladgáltak. A mocsár túlsó oldalán egy cifra ruhába öltözött kanász selyemfűvön rózsaszínű disznókat legeltetett. És a király újra megszólalt:

- A disznaimat nézed, fiam? Fele királyságomat annak, aki nekem egy hófehér emsét szerez! De te mégse bámészkodjál, hanem kezd el vakarni az oldalamat.

Mit tehettem volna? Letérdeltem szép apródi öltözetemben, és megkezdtem szolgálatomat. Így töltöttem mellette egy teljes nyarat, egy telet s még néhány hetet. Ősztől tavaszig a pocsolóban fetrengett, mint a disznai, s én sirathattam sorsomat, amely kanászi tevékenységre kényszerített egy férfi mellett. De mikor télen a városban éltünk, még rosszabb volt, mert az udvaroncok rajtam gúnyolódtak, amiért apródi mivoltomban hátat vakargatok. Viszont elmesélték nekem Berengár király történetét, s én csodálkoztam, mennyivel rosszabbul ismerik, mint én.

Ők lényegében csak azt tudták, hogy Berengár királyfi korában rajongott a vadászatért, és hasztalanul intették szülei, tanuljon már uralkodni is, ő, ha tehetne, elszökött hazulról, és könyvek helyett íjával mulatozott. Egy ilyen alkalommal eltévedt a rengeteg erdőben, s csak huszonnyolc nap múlva került elő. Akkor azonban azt állította, hogy kilenc évig volt távol. A sűrűben elvarázsolták, s csak a vele érkezett gyönyörű, fiatal parasztlány és cserzett bőrű édesapja szabadították meg az átok alól. Ezért pedig a leányt - esküje szerint - feleségül kell vennie.

Az öreg király belebetegedett s rövidesen bele is halt az aggodalomba, hiszen a fia kétségkívül megháborodott: huszonnyolc napot kilenc évvel ép elméjű ember össze nem téveszthetett. Berengár elbeszélése szerint azonban neki is igaza volt, meg az embereknek is, mert mindaz, ami történt, a kapukon túl történt vele, s odaát másképpen múlik az idő. Odaát három nap egy esztendő.

Az történt ugyanis, hogy ezen a vadászon egy szarvasünőt üldözve eltévedt a rengetegben, s az utat keresve egy gyönyörű forráshoz érkezett. A forrás vizében egy ember nem látta szépségű lányka mosakodott anyaszült meztelenül, ruhái ott feküdtek mellette a gyepen. Őt egyszerre iszonyatos forróság fogta el, de nem a hőség, hanem a leány miatt. Pillanat alatt leugrott lováról, s odalépett hozzá, hogy - „te az enyém, én a tiéd” - magáévá tegye. Csakhogy a szűz nem engedett kívánságának, hiába kiáltotta, hogy ő királyfi, hanem kiszakította magát öleléséből, és segítségért kiáltozva a sűrűbe menekült. Ő persze utána. Vágyától elvakulva se látott, se hallott, s mert hatalmasra duzzadt tagja másként akadályozta az üldözésben, futás közben letépte magáról ruháit. Dehogyan vette észre, hogy a lány inkább csalogatja őt, mint menekül: ha sikerült messzebbre jutnia, lassította lépteit, hogy újból utolérhesse, s hogy ott vegye majd birtokába, ahol az ő otthona, az elvarázsolt pagony tölgyfája emelkedik. Azt sem látta, hogy mire sikerült maga alá tepernie, már nem ember nem látta szépséget tartott karja között, hanem egy rút boszorkányt, s így olyan velőkig hasító gyönyörűséget érzett, melyhez foghatót még soha, pedig nemcsak a vadászatot szerette, hanem az asszonyokat is.

Amikor azután, kielégítve szenvedélyét, látta már, hogy egy ocsmány boszorkány hálójába esett, megszégyenlette kalandját, szidni kezdte a banyát, amiért rút testére csábította, sőt, amikor az csak nevetett, kegyetlenül arcul is ütötte. Akkor azt mondta a boszorkány:

- Bizony hallottam gyönyörteli kiáltásaidat, s hallotta ez a vén tölgy, sőt ama fiatal bagoly is, aki a fa odvában lakik. Ők a tanúim, hogy igazat mondok neked. Időtlen időkkal ezelőtt elátkoztak, hogy szép leány alakomban ne ölelkezhessem férfival. Ha te derék ember módjára viselkednél volna, és az iránt, akinek életed legboldogabb perceit köszönheted, azután is hálát

érezel, hogy már csúfnak és öregnek látod, vagy ha legalább megszegyenítésemről tartózkodol, megváltottál volna az átok alól, és soha többet nem kellene vén banya képét felöltenem. Így azonban nemcsak engem nem váltottál meg, hanem varázslatot idéztél a te fejedre is. Nem én változtattalak disznóvá, hanem te magadat, és most már így is maradsz mindaddig, amíg egy fiatal leány beléd nem szeret, és meg nem vált szenvedéseivel.

És Berengár király már látta is, hogyan nő zöld sörte a bőrén, hogyan lesz két szemfogából agyar, hogyan nyúlik ormánná az orra, és érezte, hogyan támad tüstént kedve, hogy a pocsolyában turkáljon. És akkor már ott is voltak egy palotában, a palota óljában, anélkül hogy egy lépést kellett volna tenniük. Az ólban pedig másik nyolc disznó is élt, és mindegyiknek más volt a színe: piros, sárga, kék, narancsvörös, továbbá két különböző árnyalatú lila, két csíkos, de mindegyik elátkozott királyfi, s mivel már kilencedszer tehetett mindegyik próbát a maga felszabadítására, s mivel kudarcot vallottak vele, most már csak abban reménykedhettek, hogy új kollégájuk fogja őket megváltani.

Mint Berengár mesélte, a boszorkánynak ebben nem volt módja őket megakadályozni, sőt kitűnő körülményeket kellett biztosítani. Palotájuk egy pusztaság közepén állott, csodálatos kert vette körül, a kertben csábító gyümölcsök termettek, és a kert közepén nőtt egy szépen szülő virág. Minden évben egyszer betévedt oda egy szomjazó király vagy kalmár, evett az elhagyottnak látszó kert gyümölcseiből, megtalálta a szépen szülő virágot, nem tudott ellentállni a csábításnak, hogy ajándékképpen haza vigye legkedvesebb leányának, letépte és akkor ő - zöld disznó képében - elébe állott és azt mondta neki:

- Hallod-e, király, ez már igazán bűdös dolog! Láttam, hogy éhes és szomjas vagy, tehát szó nélkül hagytam, hogy zabáld gyümölcseimet, hiszen egy tisztességes disznó akkor sem kér pénzt egy eltörődött vándortól, ha az történetesen király. De hogy hálából még szépen szülő virágomat is elpusztítod, az már több a soknál. Ezért én most kiharcolok agyammal és kilöklek az erdőbe, hogy farkasok nyalják föl a véredet!

Ilyenkor persze a vándor könyörögni kezdett, és Berengár végül avval a feltétellel kegyelmezett meg neki, hogy maga helyett elküldi hozzá a leányát. Amikor pedig a leány megérkezett, csendesén rőfögve bevezette a kastélyba a halálra rémült teremtetést, ellátta mindenféle jóval, pompás ételekkel és drága ruhákkal, még a gondolatait is kitalálta, hogy kedvébe járhasson, és nagyon hálásnak mutatkozott, ha a kedves gyermek cserében megvakargatta az oldalát vagy a tokáját. Amikor azonban eljött az éjszaka, és a leány belefeküdt a selyem nyoszolyába, ő visszanyerte emberi alakját, és százszor olyan szép volt, mint annak előtte. Fellépett az ágyra, ölelte a leányt mint férj a feleségét, és mikor már teljesen boldoggá tette, figyelmeztette, egyetlen feltétele van, hogy együtt élhessenek: szerelmesének nem szabad az arcát megnéznie. Ha ezt egy esztendeig sikerült volna a nőnek megállania - ne felejtsetek, ott mindössze három nap volt egy esztendő - akkor örökre megszabadította volna a disznóbőrtől.

No, mikor Berengár idáig jutott, én mint afféle gyerkőc, gondolkodás nélkül felkiáltottam:

- De hiszen ez afféle mese! A dajkámtól hallottam Szépíke királykisasszonyról!

Nyomban megbántam hebehurgyaságomat, mert féltem, hogy a király megharagszik rám, de nem ez történt. Ehelyett kedvesen elmagyarázta, hogy abban a világban, melyet a tanulatlan dajkák Meseországnak mondanak, de az ott lakók csak úgy emlegetnek: „ideát”, számtalan különféle lény él, boszorkányok, tündérek, sőt sárkányok is. A két világot a halandók számára láthatatlan kapuk kötik össze, s ha egy ember véletlenül átlép az egyik ilyen - ami nem is ritkán fordul elő -, könnyen varázslók kezébe kerül, és nem mindegyiknek sikerül kiszabadulnia. Az ilyenek hírét sem halljuk többé. Szépikének sikerült szörnyetegét megváltania, ezért nálunk mesehős lett belőle. Odaát ezt úgy mondják, belekerültek a történelembe.

- Én azért ismerem ilyen pontosan a helyzetet - magyarázta Berengár -, mert a boszorkányunk efféle magyarázatokkal szórakozott, ha jó kedvében volt és bennünket meg akart gyötörni. Hiszen a mi helyzetünk teljesen reménytelennek látszott. Olyan nő még a mesében sem fordult elő, aki három napig le bírta volna győzni a kíváncsiságát. Ha pedig nem, akkor súlyosabb próbát kellett volna kiállaniok kedvesükért. Voltak más elvarázsolt lelkek, akiknek így is sikerült szabadulniok. De a mi esetünkben a lányoknak az ól elásott kulcsát kellett volna tíz körmükkel kikaparniok az udvar földjéből, s ehhez egyik kisasszonynak sem fűlt a foga. Mi kilencen nyolcvan leánnyal próbálkoztunk, ebből ötvenkilenc a próba közben szökött meg, huszonegy pedig még a próba előtt. Nekünk pedig nem volt szabad megbüntetnünk őket - ma sem tudom, miért.

Amikor nem volt a kastélyban leány, a boszorkányt kellett férjeként szolgálniok. Berengár azt mesélte, szörnyű volt. Mert kínzójuk mindig vénasszony képében jelent meg a soron lévő királyfi előtt, s mikor az már a látványtól eléggé megundorodott, hirtelen hófehér emsévé változott. Ők pedig disznók is voltak, nemcsak férfiak, és sertéstestük legyőzte tiltakozó emberi lelküket. Vad vággyal vetették magukat a csodálatos nőstényre, és lihegve töltötték a kedvét. Kielégülve azután halálosan szégyenkeztek s nem tudták, kit gyűlöljenek jobban, magukat-e, avagy a boszorkányt.

Szegény gazdám nyolcszor próbálkozott sikertelenül, kilencedszer azután szerencséje lett. Nem király tévedt a kertjébe, nem is kalmár, hanem egy szerencsétlen, éhező zsellér. Az ő leánya egy nagygazdánál szolgált, s mikor apja szomorúan újságolta, hogy élete megváltásáért odaigérte egy zöld disznónak, nem ijedt meg túlságosan.

- Egyet se búsuljon, édesapám! Zöld vagy kék: nagyobb disznó amúgy sem lehet, mint a mostani gazdám!

No, ez azután azt mondta Berengárnak, mikor hallotta megszabadításának feltételét:

- Az egész veteményeskertet felkaparom egy ilyen gyönyörű legényért, mint kelmed, kedves gazdám! Azt mondja meg, mit kell csinálnom, mikor a kulcs már kezemben leszen?

- Kinyitod véle a lakatot, és belépsz az ólba. Ott látsz állani kilenc disznót, mind a kilencnek kalap lesz a fején. Mindegyik egy elvarázsolt királyfi. Ha valamelyik fejéről lekapod a kalapot, és sikerül vele kifutnod az ólból, mielőtt az ajtaja becsukódik, az rögvest megszabadul az átok alól, és hálából elveszen feleségül. De ha engem akarnál megszabadítani, jó lesz tudnod, hogy jobbról a legszélén állok, és én vagyok az egyetlen, amelyiknek zöld a színe.

Nem először vérzett Marika körme a nehéz munkától, ő azután nem szökött meg a feladat elől. Még énekelt is, amíg a kulcsot kereste:

*Hármat tojott a fekete kánya,
szeret engem a kend barna lánya.
Kikityembe, kikityomba!
Gyere, rózsám, a karomba!*

Délre már meg is találta a kulcsot, estére pedig - kéz a kézben - ott is állottak az öreg király, Berengár apja előtt. Hanem azért Marikából mégsem lett királyné. Mint már mondtam, apja azt hitte Berengárról, megháborodott, a kis cselédre pedig, hogy kalandornő, aki ki akarja használni Berengár örületét. Valami ürüggyel elküldte a fiát, a lánynak pedig megígérte, kap egy zsák aranyat, ha lemond Berengárról, ha ellenben nem mond le róla, börtönbe vetteti.

- Arra pedig ne is gondoljon, uram király, hogy én lemondok Berengárról. Semmi kincsért ki nem kapartam volna azt az átkozott kulcsot a földből, csupán az ő édes magáért. Hanem a nyakába lőcsölni nem akarom magamat. Vegyen hozzá illő királylányt feleségül, de engem tartson meg szeretőjének!

Ez ellen azután nem volt kifogása a királynak, sőt grófnővé tette Marikát eszességéért. Berengár eleinte nyügösködött, hogy miért ütik az orrukát az ő dolgába, hanem azután bevallotta magának, hogy ő is inkább kívánja Marikát szeretőnek, mint feleségül, s hogy nincs ellenére, hogy rangjabeli nőt vezessen oltár elé. Így azután minden a rendes kerékvágásba került. Feleségül vette a harcias Eulália hercegnőt, gondoskodott az országnak trónörökösről s még két fiúról az ágyasának, és úgy látszott, hogy lassankint minden feledésbe merül, amikor egyszer szörnyű dolog történt.

Berengár továbbra is mindennél jobban szeretett vadászni. Főként azt a vidéket kedvelte, melyen annak idején eltűnt kísérői elől, mert szeretete volna megtalálni - teljesen sikertelenül - a pagonyt, amelyben a gyönyörű leányt utolérte. Általában, amint ezt az udvari illem megkívánta, fényes urak társaságában üzte a vadat, de erre a környékre leginkább egyedül járt, hogy zavartalanul kutathasson a sűrűben. Nos, egyik ilyen alkalomkor, mielőtt az erdőbe ért volna, elébe járultak parasztjai, és sírva panaszolták, hogy egy rettentő, veres szőrű kan pusztítja földjeiket, kitérje répájukat s aki megpróbálja elűzni, azt könyörtelenül kihalásztatja. Könyörögtek, végezzen a szörnyű állattal, különben kénytelenek lesznek ott hagyni földcsékeit és elmenekülni a vidékről. Berengár azonnal elindult a kan keresésére, nem nagy nehézség árán megtalálta, és az állatot, amely nagyságával és dühöngésével ama naemeaira emlékeztetett, lováról leszállva, egyetlen szál lándzsával leszúrta. Mikor azután szemügyre vette az elejtett vadat, az az érzése támadt, nem először találkozik vele. Bár horpasza soványabb lett, és szőrének színe is megfakult, mintha egyike lett volna társainak, akikkel kilenc évig lakott egy ól fedele alatt, mégpedig közülük is a legkedvesebb. Természetesen elkergette magától a képtelen gondolatot, megparancsolta a hálálkodó parasztoknak, szállítsák a legközelebbi faluba a kant, ott pedig, miután kiverték az agyarait, megpörzsölték, kibontották, nyársra húzták és jóízűen elfogyasztották.

A lakoma után Berengár az erdőn keresztül indult hazafelé. Egyszerre - honnan, honnan sem - elébe termelt egy töpörödött anyóka, és vihogva mondotta:

- Szálljon csak le a lováról, felség! Én Ursula vagyok, egykori úrnőjének szolgálója, és levelet hoztam tőle.

Goromba írás volt, megszólítás nélkül. Egyenesen a tárgyra tért:

Mocskos disznó vagy te, Berengár, jobban illett rád a sörte, mint az emberbőr. Csúfosan cserben hagyta bajtársaidat, igaz? Azt megmondtad Marikának, hogy téged megmenthet, de azt nem, hogy megszabadíthatja a többi királyfiakat, ha mindegyiknek kalapját lekapja s csak azután menekül ki az ólból. Féltetted azt a bolhapiszkos életedet, nehogy Marika örökre az ólba záródjon, te pedig megváltatlan maradjál? Így azután ők disznók maradtak, s én sem változtam darázsá és repültem az Óperenciás-tengeren túlra, mint kellett volna, ha minden előírás szerint történik, hanem boszorkány maradtam, de olyan, akinek nincs hatalma többé királyfiak fölött. A sertések pedig éppen olyan sertések lettek, mint a többi kan: elhagyta őket az emberi értelem.

Hát most mit kezdesz, Böbe? - tettem fel magamnak a kérdést, amikor rájöttem, hogy neked fontosabb volt a biztonságod, mint a becsületed. Hiszen csak ti kívántatok egy emsét - én nem a sertést szerettem bennetek, hanem éppen az embereket, akik reszkettek a szégyentől, amiért nem bírtak hatalmamnak ellentállani. Maradjak itt, közösjük hülye állatokkal, és vedeljem a közeli gazdák teheneinek tejét? Nem vagyok én Berengár!

Kikergettem a szerencsétleneket az erdőbe, tépjék szét őket a farkasok, vagy védjék meg életüket, harcoljanak a többi vadkannal a nőstényekért - te, Berengár! Mindegyik különben bizonyult nálad! Egyikben sem csalódtam volna, ha nem éppen rád bízta a sors a döntést! Én pedig elutaztam Crescenciához, egy igen előkelő nagynénémhez,

hogy nála szüljem meg a gyermekedet. A tiedét, drágám, akihez a társaidnak nincsen semmi közük, hiszen ember lett, nem sertés vagy felemás szörnyeteg, ami azt igazolja, hogy az anyja asszony volt, apja pedig legalább testileg férfi, ha egyébként nem is.

Bár ne csak külsőleg látszottál volna férfinak, Berengár! Nálunk szégyen, ha valakinek nem sikerül kijelölt sorsát teljesítenie. Crescencia néném kedvéért ugyan kímélnék, de hallom, amint összesúgnak a hátam mögött, hogy szegény porontynak jobb lett volna, ha meg sem születik. Hiszen Berengár király az apja, s ha örökölte gyávaságát, hogyan fog nálunk élni? Mivel pedig ettől én is félek, elhatároztam, hogy tizennégy éves korában elküldöm hozzád, gondoskodj róla te. A neve Bonifác, de elsősorban nem arról fogod megismerni, hanem arról, hogy lángok szikráznak a szemében, és hogy egy verssel fog köszönteni:

*Drumó drugg hó! Firlefránc!
Tetves lesz a gatyaránc!
Az itala varangyvér,
epedjen a galandért
galambocska!*

Te akkor szúrást fogsz érezni a májadban, mert ez nem vers, hanem varázsmondás, és mindaddig nem fogsz megszabadulni fájdalmaidtól, amíg igaz fiadnak el nem ismered. Adj neki nevet, rangot és pénzt, azután küldd el magadtól, mert a gyávaság ragadós!

Természetesen rettentően elcsodálkozott a levélen, és hamarjában nem is tudta, milyen választ küldjön rá az anyókéval. De az, úgy látszik, nem is várt feleletet, mert hirtelen kikapta a levelet Berengár kezéből, utálatosan visított és eltűnt. Visítása pedig mintha így hangzott volna:

- És hogy ízlett a veres kan húsa, Berengár? Remélem, jó volt!

Így tudta meg, hogy mégis a barátja húsából lakomázott, mint az emberevők, és az iszonyattól elvesztette az eszméletét. Egy kicsi kunyhóban tért magához, ahol egy szép, fiatal lány hajolt éppen fölébe, hogy kicserélje homlokán a vizes kötést. Jó emberek találták meg a fák között, és hozták ide, hogy felápolják. Berengárt pedig, megérezvén a lány bőrének kipárolgását, hirtelen olyan undor fogta el, hogy be kellett fognia az orrát.

- Nincs kellemetlenebb bűz az emberi izzadság szagánál - mesélte nekem. - Senkinek nem lehet rámm panasz: csináltam gyereket a feleségemnek is, a szeretőmnek is, jöttem, ha hívtak, tettem, amit kívántak, de nekem bizony egyre kevésbé tellett örömem benne. Asszonyi állatot látva ugyan gyakran fogott el a vágy, de el is hagyott nyomban, ha meztelenségére hajtottam a fejem.

No, megköszönte a jó emberek segítségét, visszament a várba, s közben azt forgatta a fejében, milyen rútul becsapta a sors. A boszorkány soha nem mondotta, hogy társai egyszer és mindenkorra sertések maradnak, ha ő nem szabadítja meg őket, s ezért arra gondolt, hogy majd kerít magának a bestye lelke egy újabb királyfit, akinek nem az utolsó órában sikerül majd egy ígéretesnek látszó leányt találni, s így maga végső kockáztatása nélkül is megpróbálhatja társait is megváltani. Nem tagadta maga előtt, hogy barátainak ugyan mindegy volt már, jóhiszeműen vagy rosszhiszeműen árulta el őket, de azért mégis túlságosan nagy büntetés volt számára, hogy meg kellett ízlelnie a veres sertés húsát. Azt pedig, hogy az a parázna nőszemély, aki kilenc esztendeig tartotta rabságban, még szemrehányást is merészel neki tenni, rettenetesen dühítette.

Hát amint így ballagott a várudvaron, hirtelen az ól és moszlék jellegzetes szaga ütötte meg az orrát. Egy alja nőszemély ment el mellette, mocskos konyhalány, aki az ételmaradékokat

cipelte disznaiak elé. Ő pedig e szagtól egyszerre úgy érezte magát, mint amikor a fehér emse magára csábította. Olyan izgalom jött rá, hogy ott az udvaron letépte a szolgálót, és mindenki, aki véletlenül kinéz az ablakán, láthatta volna, amint fajtalanodik vele. Szerencséjére - vagy talán ez is a csodákhoz tartozott - nem vette észre senki sem.

- Attól fogva - magyarázta - egyre kevésbé bírom az embereket. Nem sok idő múlva már erővel sem tudtam megölelni feleségemet, sőt később már a konyhalányok szagán át is megéreztem testük édes párolgását. Kiköltöztem tehát nyárra sertéseim közé, ahol jól érzem magamat. Télen pedig azokat a napokat szeretem, melyeken rám jön a nátha, és eltömi az orromat.

- A te illatod azonban, kedves fiú, minthogy bőrödet átjárta a disznólegelő és a mocsár levegője, kellemetes nekem, és azon gondolkodom, nem pótolhatnád-e nekem a nőket, akiknek ölelését oly régóta nélkülözöm.

Ez utolsó szavakat hallva, felálltam a király mellől, megmosakodtam a kútnál, és illatos kenőccsel dörzsöltem be testemet. Amikor pedig este jött az őrség parancsnoka, hogy a királyhoz vezessen, félelem nélkül, sőt magamban kissé mulatva indultam hálókamrája felé. Ajtaja azonban félig nyitva állott, és kihallatszott izgatott rőfögése. Amikor pedig beléptem és parancsára ágya szélére ültem, úgyhogy megérezte rajtam a kenet szagát, akkorát ordított, mint a sebzett vadkan, felugrott fektéből, engem felrántott, és legfenségesebb lábával úgy rúgott fenéken, hogy kirepültem a kamrából, és arcra zuhantam küszöbe előtt.

Hallottam, hogyan csattogtatja a fogát, de ostoba fejvel nem gondoltam arra, hogy még az éjjel megpróbáljam a szökést, hajnalra pedig már mindennel elkéstem. Berengár, ki a sertésekkel ébredt, galléromnál fogva az őrparancsnokhoz cipelt, és szenvedélytől eltorzult arccal rikácsolta:

- Ez a kölyök, akire annyi jóindulatot pazaroltunk, visszaélt bizalmunkkal, az engedetlenség bűnébe esett, felségsértést követett el, s megérdemelné, hogy fejét nyomban leüttetvén, testét a sertéseimnek dobassuk. Lévén azonban irgalmas szívű és istenfélő, megbocsátom fertelmes cselekedetét, nem kívánom megbüntetését, csak azt, hogy az udvari szolgálatból azonnal elbocsáttassék, valamint falura a szüleihez visszaküldessék. Mivel pedig nem tűröm, hogy látása egyetlen fölösleges percig is sértse szememet, megparancsolom, a reggelit sem várva meg, ültessétek lóra, s a királynő udvarába vigyétek. Fejetekkel feleltek, hogy késlekedés nélkül és épségben a főbíró úr kezébe szolgáltatassátok, aki ügyében a további intézkedéseket megtenni köteles.

Azonnal lóra ültettek, és két lábamat a ló hasa alatt egy vastag szíjjal összekötötték. A parancsnok pedig rendelt maga mellé két fegyverest, és személyesen is elkísért a királynő udvarába. Mivel pedig jóindulatú, kövér férfiú vala, mihelyst elhagytuk a kastélyt, szánva mondta nekem:

- Szerencsétlen, mit tettél? Te vagy immáron a hetedik apród, aki a paradicsomból kiűzeték, mert ódzkodott ura kívánságának teljesítésétől.

Feleltem erre én, hogy nem fog nekem hiányozni az udvar, jól megleszek szüleim kicsiny otthonában, de leintett:

- Bizony mondom, előbb fogol te Isten, mint szüleid szeme elé kerülni, fiacskám, sőt a napot is csak ritkán fogod látni!

Most persze már megijedtem, és könyörögtem az őrparancsnoknak, mondaná meg, mi vár reám, de talán megbánta, hogy emberei előtt részvétet mutatott irántam, mert csak ezt dörmögte bozontos bajuszába:

- A főbíró úrtól majd megtudod idejében.

Meg is tudtam. Úgy nézett reám a hatalmas úr, mint kígyó a verébre, én pedig megdermedtem tekintete előtt.

- Azt hitted, gazfickó, te vagy az első apród, aki öfelsége mellett teljesített szolgálatot? Öfensége, a királynő személyesen kegyeskedett figyelmeztetni, hogy urad minden kívánságát teljesítsd! S te mégis az engedetlenség bűnébe estél!

Végre összeszedtem annyi erőt, hogy legalább le bírjak térdepelni lábai elé:

- Nagyuram! Én a király egyetlen parancsát meg nem szegtem. Nem tiltotta meg, hogy jó illatú kenőccsel egyszer megkenjem testem, amiért azután magától elkergetett.

- Íme, most pedig már második parancsunk szegéd meg! Én figyelmeztettelek, nyelvedet tépetem, ha arról, amit láttál bárkinek elárulnál egyetlen szót is - és nem mondtam, hogy e tilalom alól én kivétel lennék. Mivel azonban mi is irgalmas szívűek vagyunk, nemcsak a király, nem kívánunk hóhér kezére adni, s hogy ennek később se lehessen szüksége, Castelnau várába záratunk, melyben porkolábodon kívül senkivel nem találkozhatol.

Castelnaunak olyan borzalmas híre volt a börtönök közül, hogy még én is hallottam rettenetességéről. Sírva öleltem át a főbíró térdét, kegyelemért könyörögve és anyám életére esküdve, hallgatni fogok, mint a sír. Panaszomnak még a bálvány szívét is sikerült meglágyítania.

- Sajnálak! - mondotta. - Ám nekünk nem annyira drága anyád élete, mint neked. Az eskünél pedig megbízhatóbbnak tartjuk a börtön rácsát.

Mindazonáltal nem volt annyira kegyetlen, mint Berengár. Megengedte, hogy kipihenjem magam, sajátjából küldetett ebédet, s csak másnap reggel indított tovább. Ezúttal még csak nem is kötöztek meg. Két fiatal legény volt a kísérem, egy csupasz képű és egy szakállas, akik feltétlenül bíztak az íjukban, s még ők maguk biztattak, próbáljak csak szökni, majd meglátom, mi lesz. Ők még a legyet is eltalálják röptében, semmi nekik egy vágató lovas, még ha apró is a termete.

Negyedik fejezet

HOGYAN KERÜLT JACQUES BERENGÁR UDVARÁBA?

Apródi ruhámat egyelőre nem vették el tőlem, úgyhogy igen csinosan utaztam Castelnaba. Déltájban, amikor már erősen éheztem, kísérőim tettek néhány megjegyzést szép, fehér csipkémre, azután a szakállas azt mondta:

- Ha a pénzét is meghagyták volna, fiatalúr, bennünket is megvendégelhetne a Kék Szarvasnál. Ha nem, akkor csak mi ketten ebédelünk.

Mivel a pénzemet sem vették el, derekasan megebédeltünk a Kék Szarvasban. Akkor még nem tudtam, utasember, hacsak egy csöpp esze vagyon, nem emlegeti pénzét idegenek előtt. Mihelyst továbbindultunk, a fickók nyomban újra kezdték ruházatom megbeszélését.

- Victor! Mennyit érhet a fiatalúr ruhája?

- Legalább hathavi fizetésünket! A csipkéje egyedül hét tallér!

Kardja hegyével megcsiklandozta hátam közepét:

- Örülni fog Richet úr! Már többször szállítottam neki foglyokat. Azt sem várta meg, míg elmegyek, máris kikutatta a zsebüket, és letépte ruhájukról a csipkét!

Richet úr volt Castelnau kapitánya - nem nagyon hittem öröm meséjét. Ő azonban folytatta az ijesztgetést:

- Viszont nem sokáig kell a börtönben rohadnod. Néhány hét múlva megfojtat, hogy zsebre vághassa az ellátásodra küldött pénzt.

Sajnos ez kevésbé volt hihetetlen, mint az előbbi. Nem valami jó kedvvel folytattam utamat a vár felé.

Délután egy sötét erdőhöz értünk.

- Testvér! - mondta akkor az, aki a másikat Victornak szólította. - Az erdőn át ismerek egy rövidebb utat...

Victor keresztet vetett:

- Minden jó lélek dicséri az Urat! Ebben a rengetegben Szecskavágó Jakab garázdálkodik, aki a katonákat sem tiszteli!...

- Hát aztán! Nem kell messzire mennünk! Csak amíg a fiatalúr megpróbálja a szökést. Azután csak a holttestével kell elszámolnunk a várban. Pénzén, csipkéjén megosztozhatunk!

Megdöbbenve fordultam hátra. Láttam, hogy a csupasz képű nagy gondban vakarja a tarkóját:

- Volna szíved egy ilyen tacsót megölni?

- Nem mindegy, mi ketten vagy Richet úr? Vagy azt hiszed, hazugságot mondtam róla? Esküszöm, még kevesebbet is fog szenvedni, mint ha a várnagy kezébe kerül!

Megegyeztek. Rátértek az erdei útra, és kényelmesen baktattunk befelé.

Lehet, hogy az eddigiek után nagyon ostobának hisztek, de nem voltam az, legfeljebb túlságosan fiatal. Arra legalábbis rájöttem, hogy akkor is végeznek velem, ha nem kísérelem meg a szökést. Tehát meg kellett próbálnom, valóban röptében szedik-e le a legyet. Mégpedig minél hamarabb, lehetőleg egy olyan helyen, ahol egy kanyar legalább néhány pillanatra

eltakar a szemük elől. Igazán jól lovagoltam, biztosra vettem, hogy ismeretlen lovamat is sikerül lépésből vágta ugratnom.

Nemhogy a legyet, engem sem találtak el elsőre. Hanem a paripám leroskadt alattam, s én átestem a fején. Nem vesztettem el eszméletemet, de nem sikerült idejében felállnom, hogy megpróbáljak beérni a fák közé. Ők pedig elértek, és a szakállas újabb vesszőt tett az íjára. Nem próbáltam hiába menekülni. Ehelyett villámgyorsan hanyatt vetettem magamat, mert rájöttem, hogy ha előről talál el, nem hiszik el neki, hogy szökés közben lőtt rám.

- Fordítsd hasára a dögöt! - ordított társára. - Rúgj az ágyékába, megfordul magától!

Victor leugrott a lováról, de nem jutott el hozzám. Halk surranás hallatszott, és őreim egy-egy nyílveszőt kaptak a torkukba. Az erdőből pedig kiléptek azok, akiket az előbb emlegettek, a híres haramiavezér emberei.

- Nézd a gazfickókat! - mondta egy nyers hang. - A lovat meglőtték, pedig szükségünk volna rá!

Valaki fölsegített a földről, és talpra állított egy erős, de karcsú férfi előtt, aki, mikor meglátott, elmosolyodott.

- Ördögbe, még csak gyerek! Hová lett volna a nyargalás, apród uram?

Kellemes volt a hangja is.

- A főbíró Castelnau várába küldött, hogy föld alatti börtönben tartsanak életem végéig! De ezek meg akartak gyilkolni a csipkéimért. - (Milyen tanulékonyak bizonyultam! Máris hallgattam a pénzemről.)

A főnök hitetlenkedve kérdezte, miért ért volna ilyen súlyos büntetés. Belőlem pedig kitört a zokogás és a gyűlölet. Rikácsolva üvöltöttem:

- Mert Berengár buzeráns bolond! Mert egy boszorkány megfenyegette, hogy elküldi hozzá a fiát! Mert nem feküdtem le vele! És mert a főbíró nem akarta, elárulhassam, milyen ember a király!

- Te is bolond vagy! - állapította meg bölcse a férfi. - Jegyezd meg máskorra, hogy ha az embert föbe lövik, belehal. Ha csak fenékbe, abba nem!

Nekem életemet mentette meg, hogy találkoztak velem. Ők jobban jártak volna, ha nem kénytelenítettnek végignézni, hogyan akarnak meggyilkolni őreim. Nem jószántukból keresztezték az utamat. Évek óta biztonságban tanyáztak jól épült táborukban a rengeteg mélyén, ahonnan csak rabolni jöttek elő. Néhányszor megpróbált ugyan rájuk menni Richet úr, de nem sok eredménnyel. Ilyenkor átvonultak egy másik rejtekhelyre, melyből több is állt szükség esetén rendelkezésükre, s melyeket csak kevesen ismertek az emberek közül. Így az sem sokat használt a várnagynak, ha sikerült a bandából árulót találnia, nem tudta sokáig tartani a nyomukat. Három nappal a történetek előtt azonban törbe csalták és körülfogták őket Richet zsoldosai, úgy, ahogyan máskor ők szokták meglepni az áldozataikat. Ez már azért is meglepte a haramiákat, mert más támadásukkor nem is nagyon szoktak igyekezni a castelnauiak, úgyhogy az a hír járta, a két kapitány titkos egyezsége kötött, hogy lehetőleg nem zavarják egymás háza táját. Sokáig úgy tűnt, ezúttal nem is fognak kitörni a gyűrűből. Végül azonban Szecskavágó parancsára éppen abba az irányba indítottak támadást, melyből az ellenség rájuk tört, és minden józan várakozással szemben éppen itt sikerült a zsoldosokat megszalasztaniok. Jacques-nak amúgy is bizonyos varázsló híre volt, sokan azt hitték, most is tudományának köszönheték menekülésüket. Volt ugyanis egy fehér kristálygömbje, s már többször látták, hogy ha az éj leszállta után mögéje ültet egy gyerkőcöt, eléje pedig két fáklyát

rákat, akkor a fiú titkokat tud kiolvasni belőle. Evvel magyarázták azt is, hogy olyan hajszálpontos értesülései vannak még messzi városokból is, mikor és hova indulnak kereskedők. Ő maga később elmondta, hogy szó sem volt afféle csodáról, mint amilyenben emberei hittek, csupán arra volt szüksége, hogy a veszélyben ne veszítse el a fejét. Tudta, hány katona van a castelnaui várban, s így látta, hogy Richet úr nagyobb kört húzatott köréjük, mintsem hogy minden pontját szilárdan tarthatná. Tehát kellett lennie egy gyengén védett iránynak is, csak éppen már nem volt ideje, hogy ezt kémekkel kerestesse meg. Mivel azonban tudta, hogy Richet úr kitűnő katona, aki gyakran szokta becsapni ellenfeleit, azt feltételezte, ezúttal is megfordította a katonai szokást, és nem arról kezdett támadásba, ahol a legerősebb, hanem ahol a leggyengébb, hogy evvel a kis trükkel elriassza a banditákat éppen ettől az iránytól. Kockáztatott és nyert. Mindkét vezér va banque-ot játszott, és Jacques-é volt az utolsó dobás.

Így hát elindulhattak legközelebbi póttáborukba. Ám Jacques hamar észrevette, hogy Richet úr összekürtöltetett embereivel nem üldözésükre indul, hanem elébük próbál vágni, tehát ismeri azt a búvóhelyüket is. Végleg meggyőződve arról, hogy árulójuk közvetlen környezetéhez tartozik - hogy van, abban ugyanis egy percig sem kételkedett -, habozás nélkül a legvalószínűtlenebb irányba fordította csapatát, a sűrűség helyett az erdő sarka felé, s így érkezett éppen idejében, hogy megmentse életemet. Addigra azonban már sok bajtársukat kellett elveszteniök.

Én persze megsérültem, amikor átbukfenceztem lovam fején, ha nem is súlyosan, de fájdalmasan, alig tudtam vonszolni magam. Örültem tehát, hogy nem kellett messzire mennem, egy közeli tiszta tábortáborozott a csapat. Nem nyújtottak szívvidító látványt. Sok volt közöttük a sebesült: melyiknek keze, melyiknek feje volt bekötve, de mindegyik káromkodott, ha egy rossz mozdulatára belényilallott a fájdalom. Mások elnyúlva feküdtek a földön - ezeket talán karjukon cipelték ide társaik. Szerencsájukra előtte való napon lőttek néhány őzet, és meg is sütötték húsuikat, így volt ennivalójuk. Jacques ugyanis nem engedte meg, hogy ily közel a nyílt mezőhöz tüzet gyújtsanak. A sebesülteknek persze jobban hiányzott a víz, azt azonban még nem sikerült találniok. Így én is csak néhány falatot tudtam lenyelni, pedig jó szívvel kínáltak.

Igaz, a csapat nem is készült hosszabb táborozásra. A réteken keresztül át akartak csúszni egy másik, közeli rengetegbe, hogy ott keressenek menedéket, amíg elmúlik felőlük a veszedelem. A vezér már előreküldött egy kis csoportot, kémleljék ki az utat. Csupán az ő visszatértükre vártak, hogy továbbinduljanak. Addig beszélgetéssel és táplálkozással ütötték agyon az időt, és nem panaszkodtak az ital hiányát. Foglalkozásuk nyilván hozzászoktatta őket a nélkülözéshez.

Engem Szecskavágó maga mellé ültetett, és részletesen elbeszéltette, mit jelentettek nagyon is furcsa kitöréseim. Figyelmesen hallgatott végig, bár a történet egy-két részlete megneveltette, különösen a boszorkány levele, és abban is a varázsmondóka. Utóbbi el is kellett ismételnem, annyira mulatságosnak találta. Nekem azonban úgy tűnt, hogy magában utánam mondja sorait, mintha csak elméjébe akarná vésni:

Drumó drugg hó! Firlefránc!

Hanem amikor befejeztem elbeszélésemet, föl kacagott:

- Bolond az a te Berengárod, tudod-e? Vénységére meggárgyult!

Ismétlem: nem szerettem az efféle beszédet. Megkérdeztem, a boszorkányságban nem hisz-e, mert az főbenjáró eretnokség volna. Sok okos embertől hallottam, hogy jobb nem nyilatkozni Berengár ügyében, mert az ember nem tudhatja, mikor kockáztatja evvel lelke üdvösségét. Megharagudott rám:

- Ne papolj, pupák! Papnövendék is voltam én, nemcsak szabad emberek kapitánya, tudod-é?

Hanem azután furcsa mosoly suhant át az arcán:

- Furcsa volna, ha éppen én nem hinnék a boszorkányokban! Bárkivel megtörténhetik, hogy megbabonázzák. Az a zölddisznó-dolog lehet igaz is, meg nem is. Ki tudhatja azt innen? Hanem ha komolyan hiszi, hogy kannibalizmust követhetett el, akkor elment az esze. A disznó nem ember, hogy száz évig is éljen! Ha voltak társai az ólban, rég széttépték húsukat a keselyűk, mire ő a vörös kant megölte!

Rácsodálkoztam. Akkor először, s azután még nagyon sokszor életem során. Elragadott az az egyszerűség, mellyel megoldotta ezt a bonyolult problémát, melyen már annyi híresség törte hiába a fejét. Hányszor hallottam szokatlan és megdönthetetlen logikáját, mellyel szét tudta választani a világosat a zavarostól! „Lehetséges-e, hogy Berengárt disznóvá varázsolták?” „Miért ne? Ki tudná innét eldönteni?” „Lehetséges-e, hogy öregségére meggárgyult?” „Teljesen bizonyos.” Miért? Mert a légy nem darázs. Mert a sertés eddig meg eddig él.

Később, mikor egyszer elmondtam neki, mennyire elképesztett ez első ítélkezésével, kinevetett:

- Tudod, mit jelent ez, Leon? Hogy minden egyszerű, ha az ember nemcsak a boszorkányokat ismeri, hanem a keselyűket is.

Közben azonban megérkezett az a két ember, akik a kémlelésre küldöttek közül megmaradt. A többi lemeszárolták Richet úr katonái, akik a mezőségen rajtuk ütöttek. Kitalálták, mire készül Jacques, mert elfoglalták a két erdő közötti bokrosokat, és lesből támadtak. A két ember nem tudta megállapítani, hányan voltak, de úgy vélték, többen, mintsem a menekülők megkísérelhették volna az áttörést.

Rettenetes láрма és veszekedés kezdődött. A rablóbandáknál - akik különben erdei szabadoknak szokták nevezni magukat - az a szokás, hogy a legistenítettebb vezér tekintélye is meginog az első nagy vereség után. Ez történt most Szecskavágó Jakabbal is. Akik egy órával korábban még a halálba mentek volna egy szavára, most nem akarták meghallani parancsait. Ordítottak, s a legkülönbözőbb terveket javasolták egymásnak. Egyik azt akarta, folytassák útjukat, másik, hogy forduljanak vissza a régi táboruk felé, a legijedtebbek pedig azt tanácsolták, oszoljanak szét, és mindenki meneküljön saját veszélyére. Nem kevesen voltak, akik a menekülés helyett inkább velem foglalkoztak. Azt állították, nem is voltam rab - másként nem hagyták volna rajtam csipkés öltönyöm -, hanem cselből hurcoltak végig az erdőn, kikémlelendő, nem erre menekülnek-e a szabad emberek. Jacques tüstént elémbe állott és testével fedezett, ugyanezt tette helyettese, egy bibircsókos orrú férfi is, aki rettenetes pofonokat osztogatott. Még néhányan követték példájukat, ez mentett meg attól, hogy nyomban felkoncoljanak. De nem csökkentette a támadók harci készségét; egy tömött bajuszú, vad arcú férfi a vezér kiterjesztett karja fölött döfködött felém. Végül Jacques megunt a veszekedést, s úgy vágta állon a bicskást, hogy másfél rőföt repült hátra, azután elterült. Erre csönd lett, és a vezér megszólalhatott:

- Ha még egy percre rumliztok, én elmegyek, és ti megnézhetitek magatokat. Hanem a fiút akkor is magammal viszem, mert pillanatnyilag ő az egyetlen, aki a kristályomból olvasni tud. Márpedig nekem előbb tájékozódnom kell. Azután majd határozok.

A kristálygömb emlegetésére az emberek megjuhászodtak. Csak azt kérték, sötétedés után rögtön vegye elő a vezérük, mert minél előbb ismerni szeretnék a sorsukat. Ám Jacques még ebben sem engedett:

- Hogy mikor láthatok, azt majd én tudom. Ha itt lesz az ideje, megteszem.

A veszedelemből megszabadulva, halálos fáradtan lefeküdtem a fűbe, és egy vékony, kidőlt fa derekának támasztottam a fejemet. A vezér nem messze tőlem szintén magánosan ült, és valamin törte a fejét. Amint néztem, észrevettem, hogy hosszú fekete haja két kicsi, hegyes, elálló fület takar, ami annál inkább meglepett, mert egyébként szép, szabályos arca volt. Szeme azonban sárga, mint a macskáé, tekintete pedig olyan átható, mintha látna sötétben is. Más különöst nem találtam rajta, de - nem tudom, miért - ennyitől is borsózni kezdett a hátam, és keresztet vetettem magamra, valahányszor rám tévedt a pillantása.

Hát ahogy ott feküdtem és szemlélődtem, egyszerre egy nálam is fiatalabb fiú jelent meg köztem és közte, mintha a föld alól bújt volna elő. Kísértet nem lehetett, mert fekete volt az arca, de én bizony nem láttam, honnét került elő. Megfogta Jacques könyökét, és azt suttogta:

- Megjöttem, főnök!

Jacques visszafordult. Arca felragyogott:

- Hol a pokolban késtél?

- A falon keresztül kellett kiszöknöm, főnök! Meg kellett várnom a szürkületet. Meg az is időbe tellett, amíg megtaláltalak. Pedig futottam, mint a szarvas. Messziről is hallhatod, hogy ver a szívem!

És valóban, mellére szorította a kezét és nehezen lihegett:

- Áruló van a táborodban! Minden titkodat ismeri. Hanem Grande úr nem tudja a nevét!

- Akkor ő sem tud többet, mint én.

- Vagy igen. Fontos híreket hozok. Richet úr ezúttal nem hagyja abba a támadást, míg kézre nem kerít. Audon apátja uszította rád, mert megtudta, hogy ördögimádók vannak az erdei emberek között. A rablásokat megbocsátaná, az eretnekséget soha. Ha pedig eretnekségről van szó, Richet úrnak is ugornia kell, nehogy lanyhasággal vádolhassák. Az árulót is az apát vásárolta meg kétszáz tallérral és teljes bűnbocsánat ígéretével. Sőt, sikerült kaszára-kapára parancsolnia néhány falu parasztjait is.

Ez volt az első hír, amibe Jacques beleremegett.

- Halkabban! - szólt a fiúra. - Nehogy ezt meghallja valaki! Ha a parasztok ellenünk fordulnak, elveszünk.

- Márpedig, uram...

Vad kézmozdulat hallgattatta el.

- Erről elég! Azt mondd, hogyan tartja az áruló a várral a kapcsolatot!

- Frédéric Grigeau - kezdte a fiú...

- Grigeau elesett. Az áruló pedig azóta is küldi a híreit. Két teljes napi távolságról!

- Frédéric Grigeau! - ismételte makacsul. - Eredetileg ő volt a küldönc. A múltkor pedig postagalambokat hozott neki.

Kérlek, figyeljete, figyeljete jól! A postagalambok! Az ilyesmikből jobban megismerhetitek Jacques-ot, mint száz dicséretemből, amit el tudok mondani! Garonnál ő egy fiókgalambot nem látott, csak ebből a régi történetből tudta, hogyan lehet egy bolyongó csapat és egy támaszpont között kapcsolatot tartani. S hogy miért a gróft gyanúsította, és nem mást, az is rövidesen kiderül.

A beszéd további részét én már nem hallottam, elnyomott a fáradtság és az álom. Apám házában jártam odahaza, anyám ölelgetett. Arra riadtam fel, hogy Jacques szelíden az oldalamba rúg. A fiú akkorra már eltűnt. Nyilván ugyanolyan észrevétlenül távozott, ahogyan érkezett.

- Szedd össze magad! - morogta Jacques. - Ha nem tudunk csodát csinálni nekik, mindkettőnk nyakát kitörik. Márpedig én meghalni nem akarok.

Felkeltette az egész bandát, és megparancsolta, hogy a kiállított örök kivételével félkörben üljenek le egy kis domb elé, amelyen két nagyobb kő állt egymással szemben. Én láttam, hogy kettőt az örök közül a bokrok közé rendelt a félkör mögé, hogy az ellenség helyett társaikra ügyeljenek. Azután engem leültetett az első körre, háttal az embereknek, a másikkra pedig egy nagy kristálygömböt állított, amit az iszákjából vett elő. Meggyújtatott egy pilácsot, és odarakatta a kristály mögé:

- Másnak ehhez legalább fáklya kellene - mondta. - Nekem ma elég lesz ennyi is!

Hátam mögé állt, simogatni kezdte a nyakszirtemet:

- Nézz a gömbbe! - parancsolta. - Mit láatsz?

A kristály lassan világítani kezdett, és egyre fényesebb lett. Már égette a szememet, de nem éreztem fájdalmat, inkább vad elragadtatást.

- Tűz van! - mondtam. - Vakító fény!

Erősebben szorította vállamat:

- Mi ég?

- Legalább ezer gyertya. Fekete barátok ülnek egy nagy teremben, s egy apát úr valamit magyaráz nekik.

- Hol vagy?

- Nem tudom. Még nem jártam erre. De ha kinézek az ablakon, egy vörös márvány Szent Sebestyén-szobrot látok. Három nyílvevő fúródott beléje, kettő a mellkasába, egy a csípéjébe. A kapusfülkének pedig piros teteje van...

- Az audoni apátság! - nyögte valaki. - Fölismerem.

- Most már értem az apát szavait. Egy térdelő emberre mutat, s azt mondja, hírt kapott tőle, hogy náluk, Szecskavágó Jakab bandájában az emberek a sátánt imádják. Ezért már küldött is egy hírnököt Richet úrhoz. Megparancsolta neki, minden körülmények között semmisítse meg az eretnekeket. Ne hagyjanak senkit sem élve!

- Mit parancsol még?

- Embereket küld a falvakba - akkor felsoroltam a nevüket is, de ma már csak Saint Michelechez-Nattois-ra emlékszem -, és megparancsolja a parasztoknak, kapákkal, kaszákkal induljanak ellenünk.

- Most mit csinálnak a parasztok?

A fényes terem egyszerre eltűnt. Most végtelen mezőt láttam, melyen kaszával, baltával felfegyverkezett emberek közelednek. Zsoltárokat énekeltek, és kezében kereszttel pap járt az élükön. Hogy merre vannak, azt ismét csak nem tudtam megmondani, hiszen ezt a mezőt sohasem láttam. Kis patak futott rajta keresztül, a közeledők irányára ferdén, fűzbokrok nőttek a partján. Ez azonban nem adott útbaigazítást, erre annyi volt a patak, mint a nyú, és fűzfák kísérték mindegyiket.

Habár a látvány kötötte le a figyelmemet, hallottam, hogy a hallgatóság ijedten morog. Nem csodálom. Eddig azért tudták fenntartani magukat, mert a környék parasztjai hírekkel látták el őket.

- Ha nem tudod, hát nem tudod - törődött bele Jacques, mikor látta, hogy ezen az úton nem jutunk tovább. - Akkor írd le az áruló külsejét.

És már ismét az apátság auditóriumjában voltam. A térdeplő embernek vörös haja volt, farkasbőr zekét viselt és a hátán egy nagy, kerek púpot.

- Törpe?

- Nem. Éppen most állt fel. Nemcsak nálam, nálad is magasabb.

- Frédéric Grigeau! - kiáltották többen is.

- Csend! - felelte rá a főnök. - Grigeau halott. A kém pedig azt a parancsot is elárulta, amit tegnap adtam ki nektek. Mondd meg, ki volt a társa, és hogy juttatta el Richet úrhoz a hírt!

- Nem tudom! - nyögtem.

- Szamár vagy! Mit látsz? Nézz!

Én azonban nem láttam mást, csak világosságot. Valószínűleg azért, mert Jacques váratlanul elvesztette nyugalmát, s evvel együtt fölöttem is a hatalmát. Éreztem, hogy simogató ujjai remegnek a tarkómon. Hanem azután erőt vett magán, ismét erőteljesek lettek mozdulatai. A világos kör közepét valami feketeség töltötte ki, melyből lassacskán apró tábortüzek fénye emelkedett ki. Aztán olyan ütést éreztem a tarkómon, hogy megszédültem bele, és erős nap-sütés öntötte el a tájat. Ünneplő közönség közül néztem kifelé: a piactéren harminc-negyven máglya lángolt, mindegyiken egy-egy asszony vagy leány, öregek és fiatalok, soványak és kövérek, égtek ők is, eltorzult arccal sikoltoztak az ég felé, de én csak az első sor közepére meredtem, ahol egy kivételesen szép nő állt, aki, bár ruhája már szenesedett, erőt véve fájdalmán, tiszta szemekkel nézett vissza rám.

Ilyen tüzeket egyszer már láttam Moutinban is. Tudtam, mi folyik.

- Máglyák! - kiáltottam. - Boszorkányégetés!

- Anyám! - morogta mögöttem megdöbbenve Jacques. - Segíts, anyám! - Azután hangosan: - Ostobaság, kedvesem, ostobaság! Nem azt kérdeztem, mi történik azokkal az ördög-imádókkal, akiket élve fognak el. Nézd csak jobban. Dehogy máglyákat látsz!

Megnyugtatóan simogatott, és a máglyák valóban újra tábortüzekké szelídültek, emberek ültek mellettük, békésen sütogették a szalonnát. Az erdő egy tisztását láttam, rajta egy sereg kunyhót, az egyik sarokban, rozsdalepetten, egy kétfontos mozsarat. A tábort messzebből üres szekerek vették körül. Tudtam, hogy a banditák táborában vagyok, de nem szabad elárulnom, hogy tudom, találják ki a hallgatók. És amikor kitalálták, hallottam a jelszót - „Kalmár?” „Zsidó!” - s aztán bejött a táborba, kezében ketreccel az az ember, akit már az apátságban láttam, Grigeau, a púpos. A ketreccben postagalambokat hozott - kinek? - világosan láttam az arcát: az az ember volt, aki tegnap leginkább akart megölni, ordított, ugrált, késével hadonászott felém. Sikoltottam:

- Ismerem, hurrá! Itt van velünk! Reggel megmutatom a disznó pofáját!

Jacques egy mozdulattal tarkómtól a homlokomig, szőr ellenében végigsimította a fejem, s evvel felébresztett révületemből.

- Minek várnánk reggelig, kedvesem? Adunk egy fáklyát a kezébe, végigmész a körön, és minden ember pofájába belevilágítasz. Csak mutasd meg, s mi teszünk róla, hogy megátkozza az anyját, amiért világra hozta!

Vad kiáltás hallatszott. Az áruló nem győzte türelemmel, elvesztette a fejét, és menekülni próbált a sötétben. Bizonyára sikerül is messzebbre jutnia, ha Jacques nem éppen evvel számol már a varázslat megkezdése előtt. Az őr nem feledkezett meg kötelességéről, és közvetlen közelből lelőtte a futót. Semmit nem kellett magyarázni, mindenki értette, mi történt. Még én is, pedig nekem azután is fénykarikák táncoltak a szemem előtt, hogy a kristályban már kialudt a fény. A menekülő azonban a bokrok közé esett, és nem tudták felismerni a sötétben. Fáklyát gyújtottak, odatartották fejéhez - és visszatántorodtak. Az áruló hátán feküdt, bibircsókos orra az ég felé meredt. Igen: az volt, akire legkevésbé gondoltak volna, Jacques alvezére és mindenben helyettese, az, aki még tegnap is elsőnek verekedett érte. Az emberek báván, dülledő szemmel nézték, azután valaki keresztet vetett. Jacques levette a süvegét:

- Imádkozzunk érte, testvérek. Derék cimbora volt. Hanem azután akasszátok fel az áruló testét erre a fenyőre!

Nekem azonban azt súgta:

- Ki kellett volna találnom! Teljes bűnbocsánatot bárki vallomása megért volna az apát úrnak, de kétszáz tallért csak az övé!

Hanem az akasztást én már nem láttam. Elaludtam egy ültő helyemben s mire másnap felébredtem, magasan járt a nap az égen. És már nem is ott ültem, ahol elaludtam, beljebb az erdőben, tiszta forrás mellett. Jacques fölém hajolt, és szép szóval biztatott:

- Talpra, fiú! Igyál-egyél!

Még azt is tudta, inkább vagyok szomjas, mint éhes. Én azonban nem álltam fel, csak kábán pislogtam körül:

- Hova lettek a többiek?

- Egyik részük jobbra ment, a másik balra. És mind a kettő azt hiszi, hogy én a másik csapattal vagyok. De én inkább veled maradtam középen, mert éjjel történt egy kis csoda, amiből arra következtek, mindenki közül leginkább rád lesz szükségem.

Kezembe nyomott egy jókora darab húst meg egy éles kést, hogy egyem. De én előbb félrementem dolgomat végezni, pedig nem is nagyon kellett. Inkább csak időt akartam nyerni, hogy magamhoz térjek, és visszanyerjem bátorságomat. Szüleim engem Isten félelmére neveltek, havonta kellett gyónnom, lelkiatyámtól pedig azt tanultam, utáljam a boszorkányságot.

- Tegnap nem csoda történt, hanem varázslat! - mondtam tehát, amikor visszatértem. - Más-képpen nem tudtam volna jósolni. Nem lehetsz tiszta lélek! Engedj utamra, kérlek, nem akarom kockára tenni lelkem üdvösségét.

Gúnyosan fütyöntett:

- Nocsak! Hát tegnap jósolni tudtál? A valódi árulót láttad a kristályban? Én meg azt hittem, a mocskos Dedét... Tudod, aki késsel döfködött feléd, amikor kémnek néztek... És hogy a göbös pofájú csupán megijedt attól, amit ígértél...

Elcsodálkoztam, mert - mint tudjátok - az igazat mondta. De ez csak még gyanúsabbá tette előttem. Úgy állt, hogy a gömböt takarta előle a fejem, tehát nem láthatta, amit én. Akkor pedig a gondolatomban olvasott, ami még nagyobb boszorkányság lehet, mint a kristály. De kinevetett, amikor ezt elmondtam neki. Közölte, ne is álmodjak arról, hogy el fog eresztetni.

Szüksége van rám, s ezért fölfogad inasául. Cserében megtanít mindenre, amit tud, és ez nem kevés. De varázslásra nem, mert ahhoz ő sem ért. Az éjjel csupán azt mondtam el, amit ő castelnaui kémétől a fiú révén megtudott, nem jósoltam. Ő most ehhez hozzáteheti, mindkét csoportja, az is, amelyik jobbra ment, az is, amelyik balra, bele fog szaladni Richet úr csapdájába, és tönkremegy, mi pedig a kettő között jó reménnyel szabadok maradhatunk. Ez jóslás ugyan, de nem boszorkányság, hiszen a jósláshoz gyakran elegendő némi tudás és sok józan ész. Ha nemcsak a Göbös árult el bennünket, hanem a parasztok is, akkor Richet úr minden titkunkat ismeri. Akkor annak, aki a régi úton jár közülünk, el kell pusztulnia. Mi azonban megvárjuk, amíg a két csapat maga után csalja a katonákat, aztán, míg Richet úr az elesettek között Szecskavágó fejét keresteti, szép csendben valamerre majd csak átcúsunk.

Eredetileg ezt az irányt is őriztette, de innen már eltávozott. Biztos, mert megtalálta a tegnapi fiút kicsavart nyakkal az egyik helyen, meg is mutathatja, ha akarom. De ebből következően még arra is van időnk, elmondja nekem, miért is van rám szüksége.

- Úgy hiszem, jobb, ha tudod, mint ha nem tudod. Ha pedig elfecsegnéd valakinek, tőlem nem fogsz megszökni, mint a főbíró embereitől. Kitekerem a nyakadat. Tudod, miért neveznek Szecskavágónak? Mert mikor a csapat úgy határozott, hogy a régi főnök vagy lemond, vagy megküzd velem, s az megfenyegetett, hogy elmetszi a torkomat, én visszafenyegtettem, szecskává aprítom, mint a Kiskopac. És szecskává is aprítottam, pedig nem szeretem a vért, de az embernek a reputációjára is adni kell.

- Már tegnap, amikor elbeszélted Berengár históriáját, gondoltam arra, milyen különös találkozás a miénk, hiszen az én anyám is boszorkány volt, mégpedig nem is akármilyen. Mendes püspöke égettette meg Oberrand piacán, negyven nő között a főhelyen. Én természetesen nem láttam, de beszélték, nem sírt, nem is jajgatott, csak állt és rezdületlenül egy helyre nézett. Általában úgy vélték, Mendes püspökére, de Menyhárt mester esküdött, hogy reá szegezte tekintetét, nehogy elfeledkezzen ígéretéről, amely szerint jól fog bánni velem. Engem is anyámmal égettek volna, ha megtalálnak, de ő kellő időben Menyhárt mesterre bízott, aki abból élt, hogy gyerekeket vett magához, kolduljanak rá. Már az is rendkívüli képességét mutatta, hogy tudta, mikor jönnek érte, pedig senki nem figyelmeztette. Még inkább, hogy engem Menyhárt, ha nem is tartott jól, nem éheztetett, pedig mennél soványabb egy gyerek, annál könnyebben kap alamizsnát, annyira félt tőle a halála után is. Mikor pedig kihallgatták anyámat, kínzás nélkül vallotta magát boszorkánynak, de nem olyan mondvasínáltnak, aki az ördöggel szerződve szerzi tudományát és híven szolgálja a sátánt, hanem Odaát született, ahol az igazi boszorkányok élnek, tündérek, sárkányok és elvarázsolt királyfiak között. Nem volt hajlandó elárulni, miért számúzték hazájából, és ötszöri csigáztatás után is tagadta, hogy a sátánnak szolgálja lett volna.

- Én persze ezeket csak hallomásból tudom. Olyan kicsiny voltam még, hogy emlékeim is alig maradtak anyámról. Rettentő pofonokat tudott osztogatni, ha nem bal kézzel nyúltam a fekete macskához, de csaknem széttépett egy idegent, aki magával csalt az erdő széléig. Az udvarunk tele volt libával, kacsával, melyeket látogatóitól kapott fizetségbe. Menyhárt szerint szerelmi varázslattal foglalkozott - a baromfiak mennyisége azt bizonyítja, hogy eredményesen. Igazi nevemet sem tudom, csak hogy Sarkának becézett - állítólag azért, mert sárkánytejvel itatott, hogy asszony nékem ne tudjon ellentállni. Nem tudhatom, valóban így volt-e, de tapasztalataim nem mondanak ennek ellent.

- Amiért azonban végleg elhiszem, hogy született boszorkány volt odaáról, s amiért azt állítom, hogy mi ketten tegnap csodának voltunk tanúi, a következő: egy éjjel álmot láttam, de olyan elevenet, ami álomban voltaképpen nem is fordulhat elő. A Püspökdombon állottam Menyhárt mester mellett, és velünk szemben, szép piros színben legalább ötven máglya lobogott. Pompás volt az egész, szívet-lelket gyönyörködtető, ünnepélyes és vidám, noha a

tűzön piruló különböző korú, fiatal és öreg boszorkányok visongtak és átkozódtak, de hangjukat elnyomta a sürgölődő fekete barátok gyönyörű éneke. Akkor azonban az első sor közepén észrevettem egy fenséges termetű, tiszta arcú nőt, akinek szisszenését nem lehetett hallani, bár a ruhája már neki is lángolt. Én pedig, mielőtt még észrevehettem volna, hogy reám szegezi csillogó, fekete szemét, felismertem, hogy az anyám, bár az arcára nem emlékeztem, és az elbeszélések alapján sem tudtam elképzelni a külsejét. De nem éreztem iránta sajnálatot, csupán csodálkoztam, hogy látom. Ő pedig nézett rezzenéstelen, de aggodalommal teli tekintettel, és én egyre jobban féltem szeme súlya alatt. Éreztem, figyelmeztetni akar valami szörnyűsége.

- Fuldokolva riadtam föl a sötétben. Elsőnek undorító szégyen markolt belém, amiért nem sajnáltam szenvedő anyámat, sőt gyönyörködtem a sok színes lángban. Hanem azután belém hasított a felismerés, hogy amit láttam, nem lehetett álom, hanem jelenés, másképpen nem ismerhettem volna fel őt, a számomra már oly régen nem ismerőst. Ha pedig jelenés volt, akkor igaza van Menyhártnak: anyám nem halt meg, ha nem is úgy él, mint mi, emberek. Élnie kell, hiszen nem lehet szent, hogy sírjából visszajöhessen, amikor akar. Akkor pedig azért nem keltett bennem sajnálatot maga iránt, hogy megértsem: nem ő van veszélyben, hanem én, és hogy azonnal meneküljek, ha sejtem, ha nem sejtem, miért. Nem sejtettem. Hanem azért tüstént felkeltem a szalmáról, halkan, hogy senkit fel ne ébresszek, kimásztam az ablakon, óvatosan elkerültem a bakterokat, meglapultam a városfal tövében, és hajnalban, nyitás után azonnal, szerencsésen ki is mentem a kapun. Azóta Oberrandba be nem tettem a lábamat, s azt is csak sokára tudtam meg az egyik kis koldustársamtól, akivel összefutottunk egy vásári sokadalom közepén, hogy Menyhárt mestert még aznap elvitték a poroszlók, és ugyancsak ke-restek engem is. Amálka jelentett fel minket, Menyhárt felesége, hogy a megégetett wickelroti boszorkány kölyke vagyok, férje pedig, ezt tudván, nemcsak elmulasztotta feljelentésemet, hanem igencsak kedvelt és külön-külön ruhákban járatott, evvel sokszorosan megszegvén a *Boszorkányok tüköre* parancsait. Menyhártot holtáig való rabságra ítélték kenyéren és vízen, engem távollétemben megégetésre, Amálka pedig megörökölte a kis koldusokat.

- Egyébként itt tudtam meg azt is, mit jelentett számomra az a különleges gondosság, amivel mesterem, anyámtól félve, sőt talán engem valóban kedvelve is, mesterségére oktatót. Egyet sem bocsátott el gyermekecskéi közül tanulatlanul, aki megérte közülük azt a kort, melyben már nem koldulhatott sikeresen, nehogy minden tudás híján rablók közé kelljen állnia. Mindketten zsebmetszésből éltünk tehát, de istenem, micsoda különbség volt kettőnk tudása között! Én olyan könnyedén emeltem el a vásárolni szándékozók pénzeszacskóját, hogy meg sem érezte ujjaim motozását a derekán, s mert mindig tisztességes öltözetben jártam, akkor sem mert a lopással engem gyanúsítani, ha véletlenül túl korán nyúlt a pénze után. Pajtásom szegény semmiben sem hasonlított rám. Én elegáns voltam, ő tahó, én jól táplált, ő nagyon is sovány, mert ügyetlenül dolgozott, s jóformán csak azokat merte kifosztani, akiknek a fejében már nagy mennyiségű bor kotyogott. Ott kapták rajta szegénykét a vásárban a szemem láttára, két vaskos mészároslegény durva ütlegek között hurcolta a konstáblerek elé, és másnap végignézhettem, mint hajtják végre rajta a véres ítéletet, mert ahol jártunk, véletlenül az volt a törvény, hogy aki harminc sounál nagyobb értéket lop, annak le kell vágni a jobb kezét.

- No persze a legjobb zsebtolvaj sem élhet túlságosan sokáig, és egyszer eljött az én rajta-kapásom ideje is. De én előtte való éjjel álmot láttam: ismét anyámat a máglyán, égő hasábok tetején, égő ruhában, gyönyörűen, mint akinek talán nem is okoz fájdalmat a tűz. Na, meg kell vallanom, hogy akkor én haragudtam reája: elég nagy vagyok már, nem szorulok senki tanácsára. Ma azt mondom, bár hallgattam volna rá, bár, amint láthatod, nem vágták kezemet. Egy kövér özvegyet szabadítottam meg aranyaitól, mikor elkaptak - engem kékfestő legények, nem pedig mészárosok, akik az utóbbiaknál is erősebbek és durvábbak és az özvegy oly kegyetlen pillantásokat vetett rám, hogy nem kételkedhettem, ha rajta múlik, a pokolba küld.

Csak hogy olyan nagyon nem féltem, mert addigra már az özvegy kendőjét sikerült egy paraszt szatyrába ejtenem. Az ugyan észrevette az égből esett ajándékot, de gyorsan elhúzta a csíkot - ő is jobban becsülte a tisztességnél a pénzt. Gondoltam is, hogy lám, anyám csak feleslegesen ijesztgetett, nem lesz semmi bajom, de közben a legények oly közel állítottak az özvegyhez, hogy megérezte testemen a sárkánytej szagát, s azt parancsolta legényeinek, ne a poroszlókhöz hurcoljanak motozásra, hanem a lakására. Ott pedig szolgálival lehúzatta rólam a ruhát, és olyan szolgálatot követelt tőlem, amit rajta még én sem szívesen hajtottam végre. Mikor néhány hét múlva kiugrottam az ablakon, hogy megszökjem tőle, utánam szalajtott a legényeit, s én csak úgy tudtam menekülni előlük, hogy beestem a közeli monostor kapuján, és térdre hullva kértem a priort, hadd vezekeljem le náluk a bűneimet, amit egy dühödt nőszeméllyel paráználkodva követtem el odakint.

- Három évet töltöttem a barátok között. Megszerettek éles eszemért, sokat tanultam náluk, s csak anyám újabb figyelmeztetésére szöktem meg tőlük pappá szentelésem előtt, elkerülve így, hogy törvény elé állítsanak egy apáca megrontásáért.

- No de bármennyi időnk is van még, annyi semmi esetre, hogy elmondhatnám valamennyi kalandomat. Voltam marhahajcsár és borbély, lakáj és katona, sőt strici is egy burgundi bordélyházban. Onnét nem anyám figyelmeztetésére menekültem el, hanem mert az országba betörték a luteránusok, és üldözni kezdték a kéjlányokat. Akkor néhány hétig egy kis templomban miséztem, s mikor búcsút vettem híveimtől, azok nem találták a sekrestye egyetlen kincsét, egy ezüstből készült monstranciát. Sikerült visszahurcolniok, de mivel a bűnjelt nem találták nálam, az éppen náluk időző perzsa mágus kérték fel, tisztázza ügyemet, akinek ilyesmiben nagy jártassága volt. Ő pedig leültetett egy kristálygömb elé, úgy, mint tegnap téged én, nyakszirtemre tette a kezét - mint én neked -, én pedig nagy fényességet láttam, és boldogan élveztem, hogy titokzatos képességeim támadtak - úgy, mint te. Mert dörzsölt fickó volt a mágus, eleinte csupa olyan kérdést tett fel nekem, amihez nem volt közöm: hogy hol tartja János sógor a káposztáskövet nyáron, kit látogat titokban a harangozó, és én mindannyiszor láttam és elmondtam a helyet, vagy leírtam a szóban forgó leányzó öltözetét és az arcán az anyajegyét. Ekkor közbekiáltott egy másik leány, ez semmi, mondjam meg azt, milyen anyajegy van az ő kebelén, ha eltalálom, hajlandó meg is mutatni nekünk. Én pedig gondolkodás nélkül rávágtam, elhiszem, hogy szívesen megmutatná, hiszen hibátlanul tejfehér. Találtam.

- Mikor ilyesmikkel már jól elszórakoztunk, támadt rám hirtelen a mágus, mondjam meg, hol van a kehely, én pedig nyomban láttam a kért sziklahasadékot, melybe a zsákmányomat én rejtettem el. Mielőtt azonban mondtam volna is, anyám máglyái sebesen eltakarták előlem a képet, majd az egész gömb kialudt, s én azt feleltem, hogy sárga ködön kívül nem látok egyebet. Akkor a mágus elengedte a tarkómat, s azt mondta, nem én fosztottam ki a templomot, a nézők pedig elhitték, mert látták, milyen csoda módra mondtam meg odáig olyan titkokat, melyeket nem ismerhettem én, az idegen. Magamra hagytak hát a perzsával, ő pedig elrakta a kristályt egy díszes ládikába, és két fakupát tett helyére az asztalra. Színültig töltötte őket könnyű vörös borral, a magáét egy hajtásra kiitta, és nekem is intett, kövessem a példáját. De én újabb csapdától tartva csak nyelvem hegyét mártottam az italba. Ő újra töltött magának.

- Vannak varázslók, más néven mágusok, akik valóban tudnak jósolni a kristályból, ha belenéznek. Én ehhez, sajnos, nem értek. De ha leültetek eléje valakit, rá tudom kényszeríteni, hogy azt lássa, amit akarok, vagy hogy bevallja, amit titkolni szeretne. Te vagy az első, aki nem mondtad el, hova dugtad azt a kelyhet, te átkozott; pedig a tolvaj biztosan te vagy - éreztem, hogy rándul meg nyakad, amikor kérdeztem. Már ki akartad köpni, ami a begyedben van, s akkor egyszerre sárga köd, s elvesztettem fölötted a hatalmam. Hogyan csináltad, nem kérdezem. De aki képes ellenszegülni a parancsomnak, az meg is tudja tanulni a tudományomat. Szébb lenne, ha megdöglene - de öreg vagyok már, szükségem van segítségre. Itt a kezem, csapj bele! Könnyebb mesterség, mint a templomok fosztogatása, és főleg veszélytelenebb.

- Vele maradtam, és megtanított a kristály használatára, én meg segítettem neki. Nem a jövőmondásban, azt győzte egyedül is. De volt egy másik, fontosabb mestersége is: értett az orvosláshoz, elsősorban meddő nők gyógyításával foglalkozott. Igazán jó szereket ismert: hazájabeli kenőcsöket, fürdőket és gyógyfűveket; grófi, hercegi családok fordultak hozzá segítségért, sőt állítólag egy királynő is neki köszönhette, hogy nem maradt gyermektelen. Pácienseinek többsége azonban nem ezek közül került ki, hanem kisebb nemesek, gazdag kereskedők és hasonlók vették igénybe szolgálatait. És még nagyobb sikerrel is, mint a hatalmasságok, mert míg azok feleségét csak jó illatú szerekekkel kenegette, ezeket, ha tehetette, saját meztelenségével is, és személyes beavatkozása alig maradt eredménytelenül. Így azután, megöregedvén, egyre kevésbé tudta a gyermekre vágyó asszonyok kívánságát kielégíteni, annyira, hogy már hírnevét kellett féltenie. - Téged azonban zabálnak a nők! - mondotta. - Láttam az arcukat, mikor vallomásodra vártak. Volt, akinek már a gondolattól is nedves lett a combja, hogy majd láthatja csorgó véredet. És ez sokat jelent!

- Jó szeme volt az öregnek, nem csalódott bennem. Mi ketten együtt oly sikerrel küzdöttünk a meddőség ellen, mint ő egyedül soha. És mentől több szeretőm volt, annál többen kívántak - megérzik az ilyesmit a férfin az asszonyok. Tours-ban például csak a polgármester feleségét kezeltem hivatalosan, de nemcsak tőle és a komornájától született gyermekem, hanem a cigányvajda legszebbik leányától is. Reza gyakran szidott, hogy ne pazaroljam magam, mert majd éppen akkor nem lesz erőm, amikor legnagyobb szükségünk volna rá.

- Nem messze Tours-tól, egy kisvárosban érte utol a végzet szegényt. Odaérkezett egy máltai lovag, aki híres eretnek- és boszorkányüldöző hírében állt. Állandóan járta a világot, hogy egyetlen csigáztatásról vagy égetésről le ne maradjon. Azt mesélték róla, élvezi, ha sikoltozni hallja a nőket. Mesterem nem ismerte fel, milyen veszély fenyegeti - természetesen én sem. De nekem megjelent álmomban az anyám, azonnali futásra biztatott, mégpedig arra, hogy egyedül meneküljek. Ismét az ablakon másztam ki a szobából, némi habozás után magamhoz véve a kristálygömböt is, nehogy bizonyítékul szolgáljon ellene, ha megtalálják. Mire biztonságba értem a kerten át, hallottam a poroszlok dörömbölését szállásunk utcai kapuján.

Ha én akkor tudom, hogy majd egyszer krónikát akarok írni róla, bizonyára kérdezek tőle egy és mást, amivel kíváncsiságtokat kielégíthetném: például, hogy miként került a banditák közé. De nem kérdeztem én akkor semmit! Hétszer vetettem keresztet, mikor megtudtam, hogy egy boszorkány fiával beszélek - anyámtól hallottam, hogy a hetes magában is jeles szám lévén, hetvenszeres védelmet nyújt a kísértők ellen az ilyen keresztvetés. Azt hittem, hallgatásától is megfertőztethetem, nemhogy ahhoz vettem volna bátorságot, én tegyek fel kérdéseket neki. Ő pedig átugrotta élete egy részét, és rögtön találkozásunkra tért rá:

- Hiába támadt rám olyan nagy erővel Richet úr, nem féltem, mert anyám nem jelzett veszélyt. Akkor azután találkoztam veled, elmondtad, honnan jöttél, s nekem meglepetésemben tátva maradt a szám. Mit jelenthet ez? Az országban, ahol jelenleg lakom, él egy király, akinek fia született egy igazi boszorkánytól, és itt vagyok én, akinek az anyja igazi boszorkány volt s az apja királyfi, azóta minden bizonnyal király... Az isten szent szerelmére: lehet ez véletlen egyáltalán? Anyám ugyan soha nem említette apám nevét, s azt sem, hogy hozzá akarna küldeni - de hát oly kicsiny voltam még, mikor meg kellett halnia, hogy meg sem értem, ha terveiről beszél. És mégis idekerültem. Végigkergettek kilenc tartomány területén, és nem volt közöttük egy sem, melyet önszántamból hagytam volna el. Mindegyikből este kellett elszaladnom, hogy hajnalra már messze legyek üldözőimtől, akik könyörtelenül futtattak mindaddig, amíg arra a földre nem értem, ahol Berengár uralkodik. Itt aztán békében élhettem teljes kilenc esztendeig és még öt hónapig, pontosan addig, amíg téged útba nem indítanak Castelnau várába, akkor pedig fegyverrel kergetnek oda, ahol téged megszabadíthatlak, és megismerhetem azt az üzenetet, melyet Berengár kapott fia anyjától... Hát nem

világos, hogy anyám akarata irányította úgy a sorsomat, hogy halála után megérkezzek oda, ahova életében már el nem küldhetett? Nem azt jelenti-e ez, hogy nyomban kézen kell fognom a fiút, és indulnom kell vele Berengárhoz?

- Nyomban meg is feleltem magamnak: - Eredj csak, te kerge bárány, ha azt akarod, hogy megégessenek, mielőtt meghallgatnának! Nekik teljesen mindegy, miféle boszorkány fia üvöltöz a máglyán, csak jól üvöltözzék... Hagyd csak békében a királyt, s csak a menekülésetekkel törődjél!

- Gyorsan kivertem fejemből örült ábrándjaimat, és menekülésünk szervezéséhez láttam. Ekkor anyám fogta máglyáit, és újra megjelent - de ezúttal nem előttem, hanem előttem. Hogy csoda történt, nem kétséges. Én nem hívtam, te soha nem is hallottál róla... Akkor pedig azt akarta tudatni velem, hogy ne legyenek kétségeim: a veszélyből te fogsz megmenteni, elvezetvén Berengár királyhoz.

Rémülten ugrottam fel a helyemről. Könnyörgésre kulcsoltam a kezem:

- Ne, uram, valóban ne! Mindketten elveszünk! Berengár könyörtelen disznó! Belefojtat a hínáros tóba, és emségi elé fogja dobálni hullánk, hogy szétmarcangolják!

Bólintott:

- Pontosan ezt gondoltam magam is. Berengár uralkodó, és az uralkodók nem irgalmas szívűek. Bizonyára megölet - kivéve, ha varázsmondókámtól valóban nyilallni fog a mája és tele lesz a gatyája. De miért lenne így? Mert azt kiáltom neki: firlefánc? Ugyan! Ezzel a verssel legfeljebb a hunyót számolják ki a gyerekek, nem ráolvasás!

- És nem is álltam volna kötélnek, ha álmomban újra nem jön hozzám az anyám, de ezúttal nem üvöltöző szerzetesek között a máglyán, hanem gyalog és magánosan. Rám mosolygott, hozzám lépett, és két kezébe fogta arcomat: - Nem emlékezel, Sarka? Rontókákra tanítottalak, amikor még tudtál tanítani. Apád rosszul jegyezte meg a szöveget, ennyi az egész. De neked jó koponyád van, eszedbe fog jutni biztosan, ha töröd a fejed! Kicsiny voltál még, de a boszorkánygyermekek ilyent soha el nem felejtene! Gondolkozzál! Gondolkozzál!

Itt Szecska vágó hátat fordított nekem, mintha a holmiját akarná összeszedni, és úgy fejezte be a mondatát:

- Aztán reggelre, ébredéskor, valóban eszembe jutott a valódi szöveg!

Én pedig óvatlanul megkérdeztem:

- És? Hogy hangzik eredetileg?

Ő hirtelen felém fordult, s én majdnem összeestem rémületemben. Iszonyatos jelenséget láttam. Szeméből villámok szikráztak, arca kővé dermedt, nyaka megduzzadt, mint a sárkányoké, haja minden szála ég felé meredt, tíz ujjá pedig karomként hajlott felém. Istennek hála, soha nem láttam baziliszkuszt, de tudom, hogy az lehet ilyen. Én nyöszörögve hátráltam előre, ő pedig lassan követve rám vijjogott:

Drumó drugg hó! Főfranc fekü!

Rongyos rihe! Ráncos tetü!

Az étele bolondgomba!

Az italát varangy fossa!

Trukk hó, trukk!

Az angyalát! Hogy süvöltött az a „trukk hó”! A rontó szellem maga állt előttem! Kezemet fülemre tapasztottam, ne halljam rettenetes átkát, de szememet hasztalan próbáltam lecsukni emberevő tekintete előtt. Vagy a májam, vagy a belem irtózatossá csavarodott, s kétrét görnyedtem a fájdalomtól.

- Nos? - kérdezte. - Megyünk Berengár elé?

Nem mertem ellentmondani.

Mint a gyermekek általában, én is megfigyeltem egy sereg dolgot, amiről sejtelmük sem volt a felnőtteknek. Többek közt ismertem egy falrész, melyen észrevétlenül el lehetett tűnni a király kastélyából, és vissza is lehetett jutni oda. Gyakran használtam apródságom idején, ha már túlságosan untam szolgálatomat. Most itt csempészttem be Jacques-ot az udvarba, és sikerült is Berengárt észrevétlenül megközelítenünk. Először engem látott meg, és elvörösödött dühében, amiért vissza mertem térni hozzá. Hanem azután meghallotta barátom lépéseit is, és megriadt. Az ismeretlennek tör volt az oldalán, s akár merénylő is lehetett.

- A királynő küldött? - csuklott el a hangja. - Ki vagy?

- Engedelmeddel, bemutatom magamat, felség! - mondta Szecskavágó nyeglén, azután hirtelen felkapta a fejét, és megismételte produkcióját, amiből előttem tette le a főpróbát:

Drumó drugg hó! Főfranc fekü...

Különben: ördögöt volt ez ismétlés! Ha két nappal korábban csodálatos volt, most maga a tökély! Berengár gyomrára szorította a kezét, összegörnyedt, s szinte alázatosan mondta:

- Te vagy az, fiam? Már azt reméltem, el se jössz!

Igen, de Berengár nemcsak bolond volt, hanem ízig-vérig király is. Gatyában kucorgott a tó partján, apródjával a hátát vakartatta, s ha kedve támadt, ő vakargatta emsei hasát. De ha ezenközben megérkezett udvarmestere, alázatosan csókolta büdös kezét, amikor pedig télen, koronázása évfordulóján, aranyos palástjában, koronával fején állt a székesegyházban, majdnem olyan áhítattal borult elébe a nép, mint Krisztus keresztje elé. Szúrhatott a mája, szorulhatott szíve, nem feledkezett meg királyi voltáról. Félbeszakítás nélkül folytatta szavait:

- Jobb is lett volna! Anyád ugyanis tévedett. Ez keresztény ország, nem elvarázsolts erdő! Bár csinos fiú vagy, és láttadra megmozdul bennem az atyai szív, kiáltok katonáimért és börtönbe csukatlak. Kivéve persze, ha összeszeded varázserődöt, és eltűnsz szemem elől. Nálunk a boszorkány fiára börtön vár, nem atyai csók!

Azután hozzám fordult:

- A fiatalurat pedig Castelnaba csukatom, mivel engedelmem nélkül visszatért!

Nagyot csuklottam ijedtemben. Sejtettem én, hogy ebből a kalambajból semmi jó nem származhatik! Jacques azonban könnyed grandezzaival fél térdre ereszkedett:

- Varázsló nem lévén, felség, varázslatot csinálni és a lében eloszolni nem is tudok. A mon-dókámban sem az én erőm hatott, hanem immáron halott anyámé - amely különben így az én pusztulásom után is érvényesülni fog. Azt sem tudom, milyen fogadtatásomra számított ő, amikor megparancsolta, jelenjek meg felséged előtt. Én avval számoltam, bíróság elé kerülök. Így csupán egy kérésem van: olyan törvényszék elé küldjön, amely, ha az egyház ismer ördögnek szolgáló, valamint született boszorkányt, tudjon különbséget tenni a kettő között, s aszerint ítélje meg a vétkemet.

Berengár szemmel láthatóan jobb szerette volna, ha fia a levegőbe oszlik intő szavára, de ez a fordulat sem volt teljesen ellenére. Engem Castelnaba küldetett, külön utasítással Richet úr számára, hogy a legszigorúbb őrizetben tartson, de személyesen vigyázzon életemre, mert fejével felel, ha szükség esetén nem jelenhetnék meg fia pörén. Jacques-ot a kastély pincéjébe zárta, és többször is színe elé bocsátotta fogsága alatt. Ügyét pedig a párizsi püspök elé utalta.

Ötödik fejezet

HOGYAN MENTETTÉK FEL A BOSZORKÁNY FIÁT?

Párizs püspöke csöppöt sem örült, hogy a nagyhatalmú Berengár őt kérte fel fia megvizsgálására. Egyformán félt attól, hogy a királyt megbántja, vagy hogy felettesei azt hiszik, előkelő atyja kedvéért elnéző volt egy boszorkánykölyökkel szemben. Így azután a leggondosabban állította össze bíróságát: meghívta felsőbbsege, a séens-i érsek képviselőjét, aki el is küldött a tárgyalásra egy fölöttébb jeles kanonokot, továbbá felkérte a párizsi egyetem több nagy tekintélyű doktorát, mondjanak Jacques ügyében szakértői véleményt. Ott volt továbbá - nyilván az inkvizíció képviselőjében - egy Domonkos-rendi szerzetes is, de a tárgyalás alatt - legalábbis amíg én ott voltam - ki sem nyitotta a száját. Mindezek a férfiak eltökélték, hogy az elébük állított fiatalember ügyét előítéletek nélkül, a legnagyobb pártatlansággal megvizsgálják, ha ártatlannak találják, felmentik, ha bűnösnek, elítélik, és az ítélet végrehajtására átadják a világi hatóságnak.

Nem volt megbilincselve, amikor behozták, vallomását szabadon tehettem meg. Nekem pedig módomban állt másodsor is végighallgatnom gyermekkorai történetét, s így rájöttem, hogy még nem találkoztam nála okosabb emberrel. Letérdelt a földre, s mintegy imára kulcsolta kezét, de sem keresztet nem vetett, sem dicsértesséket nem mondott, mielőtt elkezdte beszédét.

- Kegyelmes püspök úr, kanonok úr, nagy tudományú doktorok! Több mint tizennégy esztendeje immár, hogy parancsot kaptam egy nagyon is szent remetétől, hogy ha majd a párizsi püspök úr személye elé kerülök, avval kezdjem, ne kezelje gyónásként vallomásomat, sem pedig a Bibliára ne eskettessen meg engemet. Sem erre, sem arra, sem pedig keresztvetésre nincs jogom. Pogányként nevelkedtem, keresztelőmedencében mind a mai napig nem mártottak meg engemet. Minthogy többnyire keresztény, nevezetesen katolikus népek között éltem, megismertem a Szentírás tanításait, s tudtam, milyen rettenetes veszélynek teszem ki lelkem üdvösségét avval, hogy meg nem keresztelkedem. Ehhez egyedül az említett szent remete ígérete adott erőt, mely szerint nem halhatok meg addig, míg a párizsi püspök úr elé nem jutok, márpedig egyedül neki adatott meg, hogy bűneim alól feloldozzon, vagy megtagadja feloldozásomat.

- Hol születtem, egész pontosan meg nem mondhatom. Mindenesetre odaát, abban a világban, melyben tündérek és boszorkányok, kimérák és sárkányok élnek, valamint az óriások két fajtája. Egyik a hegyek ormán vagy sötét erdőben, másik a föld alatt, és ez utóbbi az ottani szokás szerint ördögnek neveztetik, de mindkét fajta ostobasága miatt az ottlakóktól megvetetik. Ez a világ a miénket burokként veszi körül, vagy inkább annak pórusaiban létezik, de a kettő között kapuk formájában összeköttetések vannak, az ideátiak számára ezek láthatatlannak, úgyhogy például egy áttévedő királyfi tévedését csak akkor veheti észre, mikorra már el is varázsoltatik. Angyalok és sátánok azon világban nem járnak, de természetesen az is az Úr hatalma alatt vagyon, s ha jól tudom, Szent Péter felügyelete alá tartozik.

- Hogy apám elvarázsolt királyfi, azt természetesen tudtam, de sejtelmem sem volt fogantatásom egyéb körülményeiről. Hogy apám sertés alakjában nemzett, ezt tőle hallottam legelsőbb. Még inkább érthetővé teszi azonban a születésem után történeteket, melyeket persze szintén csak hallomásból, anyám elmondásából ismerek. Odaát ugyanis az a szokás, hogy ha valaki nagyon különös házasságból születik, külseje pedig emberre hasonlatos, összeül a családi tanács, eldönteni, hogy az újszülöttet minek neveljék. Rólam úgy szólt ítéletük: sárkány legyen. Így történnén, meg kellett hívni Terenciuszt, a sárkányok királyát, döntse el, felvesz-e harcosai közé. A sárkányok sem éppen okosságukkal tűnnek ki a túlnani lakosok

közül, de Terenciusznak, mivelhogy király, nagy eszének kell lennie. Ő tehát ízről ízre szét-szedte kis testemet, megvizsgálta minden porcikámat, és megállapította, hogy sárkány nem lehetek. De mágus vagy varázsló, sőt még csak táltos állat sem, mert minden ilyen teremtménynek a halandókénál eggyel több csontja van. Mivel pedig ez belőlem hiányzik, anyámnak bele kell törődnie, hogy visszavonhatatlanul ember vagyok. Azt persze varázserőjüknél fogva megtehetik, ha anyám vállalja ennek szegényét, hogy óriássá növesztenek, s elküldenek az erdőbe, hogy pusztá kézzel fojtsam meg a vadkanokat. De ő, Terenciusz, anyám helyében inkább vállalná, hogy megöljenek, legalább nem lenne több gond velem.

- Anyám azonban nem engedett megölni, s miután a sárkánykirály újból összerakta a testemet, erre a világra menekült velem. Így nálam az a nap, melyen megszülettem, s melyen megláttam a világot, nem ugyanaz. Születésem dátumát, ismétlem, nem ismerem. A család a sárkányokhoz illő Bonifácusz nevet adta nekem. A világot Szent Jakab napján láttam meg Skóciában, s a világi szokások szerint anyám az ő nevén szokott szólítani.

- Skócia nagyon ravasz ország, püspök atyám. Partjait fehér sziklák és fekete fenyők díszítik, mindkettőt kedvelik a szökött vagy száműzött boszorkányok. Népe viszont jámbor, szegény, és nem féli az említetteket, mert hiszi, hogy értük is csorgott Krisztus vére, s hogy hitük megvédi őket a kísértéstől. Így azután háborítás nélkül éltem itt anyámmal tízéves koromig. Amikor pedig betöltöttem ezt a kort, meglátogatta kunyhónkat ama nagyon szent remete, és útját csodálkozó tekintetek kísérték végig, mert a környék lakosai úgy tudták, hogy hetek óta jártányi ereje sincsen, hanem szegényes barlangjában halódik. Nekem megsimogatta arcomat, anyám pedig letérdelt elébe, és megcsókolta a kezét. - Nagy szent lehetsz! - mondotta. - Látogatásod nagy megtiszteltetés nekem. Íme nem kellett megjelenésedkor boszorkánnyá változnom, hanem oly szépnek láthatod arcomat, mint a gyermek atyja akkoron, mikor szerelmi vágyától megvadulva a tölgyfám felé üldözött. - A királyfi miatt jöttem hozzád, leányom - mondta a szent. - Te, hogy megmentsd fiad életét, elhagytad hazádat s ez szép dolog, de nem elég. Boszorkány lévén, nem gondoltál arra, hogy Jakabnak halhatatlan lelke van, s ha nem gondoskodsz megkereszteltetéséről, örök időig a pokolban fog szenvedni az eredendő bűn miatt.

- Anyámnak szerencsémre nem voltak előítéletei, s így nyomban megkérte a remetét, részesítene a víz által való keresztség szentségében. Ő azonban sajnálkozva mondta, hogy kérését két okból sem tudja teljesíteni. Az egyik az, hogy tulajdonképpen már nem is él, hanem holtan fekszik barlangjában a hársfa ágyon, hozzánk csak a lelke jött látogatóba. Hanem ez az akadály még megkerülhető volna valahogyan, ha nem volna másik, ennél súlyosabb is: ha elveszteném pogányságomat, halálos bünt követné el, amennyiben továbbra is vele élnék, márpedig a váláshoz még túlságosan fiatal vagyok. - Ezért megparancsolom neked, tüstént kelj fel e helyről, menj végig az országon a vízig, amely Csatornának neveztetik, utazz Tours városáig, telepedj meg a mellette lévő ligetben, nem messze a cigányok táborától. Onnan küldj levelet Berengár királynak, közöld vele, hogy tizennegyedik éve betöltésekor hozzá küldöd fiát, részesítse keresztény nevelésben. A jámbor király a párizsi püspökhöz fogja küldeni megvizsgálásra fiadat. Törvényeink értelmében az ördöggel szövetkezett boszorkányok gyermekeit máglyára kell küldenünk szüleik bűne miatt. Én úgy vélem azonban, hogy a hozzád hasonló teremtmények gyermekei nem különös bűnben fogantatnak, csak az eredendőben, s mint a többi pogányok, isten irgalmából ők is elnyerhetik a bocsánatot. Példa erre Szent Margit, aki sárkányát nem ölte meg, hanem istenhez térítette.

- Azután hozzám fordult a remete: - Ha majdan a párizsi püspök törvényszéke elé kerülsz, fiam, térdepelj le elébe, kérjed, oldjon fel bűneid alól, és engedje meg neked, hogy a keresztelés szentségében részesülj.

- Én pedig eljöttem hozzátok, atyák, bizalommal és reménnyel szívemben, de készen arra, hogy alázattal fogadjam el kezetekből, ha kell, a legsúlyosabb büntetést is. Mégis, áhítom a szent keresztség felvételét, s ezért kérlek, oldjatok fel szerencsétlen sorsom következményei alól.

Miután végighallgattam ezen csodálatos és töredelmes vallomást, s mivel engem kihallgatni senki nem kívánt, itt kivetettek a teremből, és Castelnauba visszaszállítottak. Nem tudom tehát, hogy folyt le a tárgyalás, intéztek-e Jacques-hoz kérdéseket, s hogy miképpen vitatkoztak bírái. Csupán azt a tanulmányt ismerem, mely a leghíresebb professzor tollából származik, s melyet az egyetem irattárában bárki megtalálhat, ha kívánja, s az engedélyt sikerül megszereznie. Én a szöveget szó szerint lemásoltam, és két részlete kivételével ugyanígy ide is iktatom. Az első elhagyott részben az egyetem kollégiuma indokolja, miért éppen Pompilius doktorra bízva véleményük megfogalmazását. A második ilyen rész Berengár királynak - habár kanná varázsolvá is - az emsével folytatott üzekedését minősíti. Ez a rész azonban a tárgyaláson fel nem olvastatott, a királynak meg nem küldetett, habár éppen nem lehetetlen, hogy a királynő a létezéséről tudott, s így a királyt később meggyilkoló hívei is. Ha ez így is volna azonban, Jacques-nak csak későbbi sorsát érintené, nem pedig pörének kimenetelét is. Így e krónikámba felvennem nem lenne helyes.

„Áttérve tulajdonképpeni témánkra - hangzik a tanulmány a teológusnak hálát kell adnia az Úrnak, hogy egy ilyen bonyolult, szép és fontos kérdéssel foglalkozhatik, melyet tudomása szerint előtte még senki nem tárgyalt. Annak eldöntése, léteznek-e nem a Sátán birodalmához tartozó csodalények, tudományunk teljes ismeretét és a logika szakszerű alkalmazásának képességét követeli meg. Így mielőtt ennek taglalásához kezdenénk, el kell utasítanunk két, kétségkívül jóindulatú, de kiindulásában éppily kétségtelenül téves érvelést, függetlenül attól, hogy miféle - esetünkben történetesen egymással éppen ellentétes - következtetésre jut. Így elsőnek a Szent Inkvizíció képviselőjének nézetét, mely szerint a *Boszorkányok tüköre* ab ovo megtiltáná a kérdésnek már a megvitatását is. Valójában azonban a *Boszorkányok tüköre* csupán azt állítja, hogy mindazok, akik a Sátánnal cimboráló boszorkányok létezését tagadnák - legyenek átkozottak -, a legelvetemültebb eretnekség bűnébe esnek. Sehol sem foglalkozik azonban avval a kérdéssel, hogy ördöggel nem cimboráló boszorkányok létezhetnek-e. Nyugodtan hozzátehetem, nincsen egyetlen dogma, zsinati döntés, egyházatya vagy doktor, aki ennek akár expressis verbis, akár más módon ellene mondana.

Nem tekinthető azonban bizonyítéknak az sem, amit ama szent életű szerzetes létezésük mellett kívánt felhozni, tudniillik, hogy Szent Margit istenhez térített egy sárkányt. Mindenekelőtt - lehet, hogy szükségtelenül - megjegyezni kívánom, hogy a »szent életű« szentet jelöl, és hogy ama skót szerzetes boldoggá avatásának kérelmét Rómában nem is terjesztették elő. Már az sem bizonyos, hogy amiért bár jámbor, de tanulatlan emberek úgy vélték, hogy a remete teste a boszorkánynál tett látogatása idején már holtan feküdt a barlangjában, ez valóban így is történt, s amíg az advocatus diaboli bizonyítása ez ügyben sikertelennek nem bizonyul, ellenkezőjét állítani senkinek joga nincsen. De ha még fel is tennénk, hogy amaz egyszerű emberek állítása igaz, akkor is tudjuk, hogy a szent életű emberek tiszteletére az Úr engedélyezhet egyszeri csodát, a boldoggá avatáshoz két csoda bizonyítása szükségeltetik.

Voltaképpen ugyanezen okból nem tekinthető bizonyítéknak nem sátánjellegű sárkányok létezésére Szent Margit esete sem a sárkánnyal: előfordulhat, hogy szentjei kedvéért az Úr olyan csodát is teszen, mely nemcsak annak mond ellent, amit a halandók a világ szerkezetéről tudnak, hanem magának a világ felépítésének is.

A kérdést nézetünk szerint kizárólag a két Testamentumból lehet eldönteni. Azt kell megvizsgálnunk, tesznek-e ilyenekről kétségtelen említést.

A kihallgatáson én megkérdeztem a boszorkány fiát, tud-e olyan esetekről, melyekben valamely sárkány elrabol egy bizonyos szüzet, és utóbbit senki nem szabadítja ki.

- Természetesen - felelte -, csak ezeknek története senkit nem érdekel.

- És hogyan élnek az ilyen párok? - kérdeztem.

- Vannak és nincsenek, noha láttatnak lenni.

Mivel teljességgel lehetetlen, hogy egy boszorkány fia, egy pogányságban nevelt halandó ismerje a Biblia megfelelő helyét (János jelenései 17. 8), válasza nem onnan származik, hanem e lényekről való közvetlen megfigyelést tükröz, melyet az Újtestamentumból természetesen hitelt érdemlőbben ismerhetünk meg. Ennek ellenére önmagában is valószínűsíti, hogy a Bibliában ilyen lényekkel találkozhatunk.

Ennek utána vegyük kezünkbe a Szentírást.

Vagyon-e szó benne olyan mágusról, akinek cselekedetei nem csupán ördögi szemfényvesztések?

Vagyon. Bálám próféta, akit Abimelek kihozat házából, hogyátkozza meg Izraelt, s akit az Úr angyala útján figyelmeztet, hogy az ő választott népét nemátkoznia kell, hanem áldania. Bálám próféta erejének meggyőző bizonyítéka, hogy még az Örökkévaló is helyénvalónak találta áldását megszerezni Izrael számára, ahelyett hogy rövid úton hazakergette volna.

(A fáraó mágusai, kik botjukat kígyóvá változtatták, valamint Simon mágus természetesen nem ide tartoznak.)

Vagyon-e említés táltos állatokról?

Vagyon. Elsősorban említett próféta számára, aki gazdája életét, fölismerve az Úr angyalát, több ízben megmenté, végül is Bálámnak lelkes szóval megjelenté, ki akadályozza továbbmenésüket.

Másodsorban a számár, melyen Jézus Egyiptomba menekült. Csodálatos tulajdonságai ugyan a Szentírásban nem szerepelnek, de sapienti sat, hogy a Kisdédet sem hordozhatta alábbvaló állat a hátán, mint Bálám prófétát.

Vagyon-e említés benne tündérekről?

Nincsen. Ám Lilith létezését általánosan elismerik.

Vagyon-e említés olyan lényekről, melyekből a sárkányok létezéséről következtetést nyerhetünk?

Vagyon. János jelenéseiben.

»És láték egy angyalt leszállni a mennyből, kinél vagyon a mélység kulcsa és nagy vas lántz az ő kezében.

És megfogá a sárkányt, ama régi kígyót, ki az Ördög és Sátán és megkötözé ezer esztendeig.«

Mi következik ebből?

Ebből az következik, hogy csupán ez a sárkány ördög és sátán, a többiek nem azok, továbbá, hogy ezen ördög nem egy a bűnbe esett angyalok közül, hanem náluk öregebb, velük csak a gonoszságban rokon, nem pedig faj szerint. A sárkányok tehát - igazolva van Szent Margit legendája - külön fajt képviselnek. A pokolnak sem rokonai, sem alkotásai.

»Hatalmaddal a tengert megnyitottad, a vizekben összezúztad a sárkányok fejét« - énekli a 74. zsoltár.

Vagyon-e szó boszorkányokról a Szentírásban?

Vagyon. Először is az endori boszorkány (Sámuel 1. 28, 7 és további bekezdések).

Mikoron Saultól elfordult az Úr, és nem felel kérdéseire, Saul kérdezi szolgáitól, ismernek-e valakit, aki jövendőlni tud. Az endori asszonyt ajánlják neki, kihez is ő álruhában elmegy, és megkéri, idézné meg neki Sámuelet. Az asszony pedig megidézi Saulnak Sámuelet, aki az igazsághoz híven jósolja meg neki a sorsát.

A kommentátorok egy része úgy véli, hogy az endori boszorkány az ördög segítségével varázsolja Saul elé Sámuelet, és szólaltatja meg, hiszen az ördög csalafintaságaihoz az ilyen fogás hozzátartozik. Igen ám - vetem ez ellen más kommentátorokkal én -, ez esetben Sámuel nem mondhatott volna Saulnak igazat, hanem éppen kétségben kellett volna hagynia a sorsa felől. Ezért az endori asszony esete inkább Bálám prófétaéra emlékeztet engem. Az Úr a szívében megátalkodott Saulnal már angyalai útján sem óhajtott beszélni, de egykori érdemeiért mégis megengedte, hogy egy boszorkány segítségével ismét meghallja Sámuel - ezúttal már posztumusz - figyelmeztetését.

Másodszor vagyon a babilóniai szajha.

Vagyon-e olyan teremtményről szó, akit csupán a Bibliából ismerünk?

Vagyon. A vadállat, melynek hét feje és tíz szarva vagyon, s amelyen a babiloni szajha lovagol. Ez nem tévesztendő össze a másik fenevaddal, melynek hét feje és tíz szarva vagyon (János jelenései 13. 1), a ki az Antikrisztus, mert ez utóbbi veres (i. m. 17. 3). Ez azon fenevad, »mely vagyon és nincsen, noha láttatik lenni«.

Vagyon-e szó a lényekről a teremtés leírásában?

Nincsen. Ezek szerint később keletkeztek az embernél, valamiféle ősnemzés útján, melynek módját még tisztázni fogom.

Vagyon-e szó a lényekről az utolsó ítéletnél?

Nincsen. Ez azért fontos, mert az utolsó ítéletre minden halott másodszor is feltámasztatik, és minden gonosz megítéltetik. A fenevad, aki az Antikrisztus, a hamis próféta és a Sátán tüzes tóba dobátik, és örök időig kínoztatik. A babiloni szajhát azonban csak megölik és elégetik, és nyilván ez történik a fenevaddal is, aki vala, de nem volt, noha lenni látszatott. »Ez a bölcsesség szava!« - mondja erről az angyal Jánosnak.

Ez peniglen azt jelenti, hogy a létezőknek eggyel több fajtája vagyon, mint általában említettik. Először az állatok, melyeknek teste halandó, és lelkük nincs. Másodszor az angyalok, kiknek lelke halhatatlan, és testük nincs. Harmadszor az emberek, halandó testükben halhatatlan lélekkel, és vannak ők - negyedszer -, akiknek testük és lelkük is vagyon, kiknek testök vagy halandó, vagy halhatatlan, de lelkök mindenképpen halandó.

Hogyan keletkeznek a lények?

A pokolnak számos kapuja vagyon. Ezek környékén, a részen, amely a két ország egyikéhez sem tartozik, találkoznak és összevegyülnek a lenti és fenti világ kigőzölgései. E párák lecsapódásából keletkeztek az odaáti lények különböző fajtái. Felettébb csodálatos, mégis nem csodálatosabb, mint hogy az elásott ökör szarvában erős méhraj keletkezik, pedig ez utóbbiról mindnyájan tudunk. És mint a méhraj az ökör szarvából kiszabadulván, a továbbiakban a többi méhhez hasonlatosan királynők és herék révén szaporodik, az úgynevezett lények is fogannak és szülnek, úgy, mint mi vagy az állatok. Testük és lelkük lévén, kereszteződhetnek emberekkel is. Miként pedig a mén ló és számárkanca öszvére a számárhoz, a számármén és kanca ló öszvére a lóhoz hasonlatosabb, az emberek és lények kereszteződéseinek is vannak különböző változatai. Születhetnek bármelyik szülejükre hasonlító testtel, továbbá

halandó vagy halhatatlan lélekkel is. Mivel pedig e lények a két világ kipárolgásának vegyületéből támadtak, úgy a pokolbeliekre, mint az emberekre hasonlítanak. Előbbiekre abban, hogy nem követik a tízparancsolatot, az emberekre pedig különféleképpen, fajuk és életmódjuk szerint. A sárkányok például a rablólovagokra. Vitézek és nem félnek a haláltól, de vérszomjasak és könyörtelenek. Mint a remete említette példából is látszik, néhány sárkányt is Istenhez lehet téríteni, akárcsak egy-két vénülő lovagot. Az előbbiek dicséretére szól, hogy halhatatlan lelkük nem lévén, csupán Isten dicsőségére cselekesznek, nem túlvilági jutalom érdekében.

In concreto, Jacques esetében maga az a tény, hogy a lények birodalmából kivettetett, mert csontjainak száma az emberekével megegyezik, bizonyítja, hogy természetében apjára, azaz az emberekre üt. Az Universitas szerint az is bizonyított, hogy anyjától varázserőt nem örökölt. Halhatatlan lelke lévén, korábbi bűneitől a szent keresztség felvételével megváltatik, mert állapota azon pogányokéhoz hasonlatos, kiknek még korábbi emberevésők is megbocsátatik, ha az igaz hitet megismervén, megkeresztelésüket kívánják, és az véghez is vitetik.”

Így azután Jacques felmentetett a gyanú alól, hogy gonosz lélek lenne. Keresztelését - rangjához méltó keresztszülők társaságában - Párizs püspöke maga végezte el. Az új keresztény hófehér lélekkel térhetett vissza apja udvarába, ahol is a királytól megkapta Moutin városát és az Argyll grófja címet.

Én azonban azt hiszem, Jacques mégiscsak ördögös volt egy kicsit, s ezt saját példámon igazolom.

Mielőtt Párizsba vittek volna, Castelnau egyik tornyában, egy világos, száraz szobában őriztek, hogy egészségesen állíthassanak Jacques bírái elé, ha vallomásomra szükségem volna. Onnan visszahozatván, Richet úr úgy gondolta, Berengár parancsa már érvényét veszítette arról, hogy életemért fejével felel, és úgy kezeltetett, mint a többi rabot. Mindenekelőtt tíz ütést méretett rám, amiért első ízben nem érkeztem meg hozzá - szökésemet szerencsére nem hozta kapcsolatba ama Szecskavágó nevű haramiavezér eltűnésével -, majd apródi ruhámat lehúzatván rólam, a föld alatti börtönbe záratott, ahol a nedvesség és a bűz bizonyára végzett volna velem, bár nem láncoltak a sziklafalhoz, mint csontváza tanúsága szerint egyik elődömet. Egyetlen kő volt cellám bútorzata, ha kellett, fenekemet rakhattam rá, ha kellett, fejemet, egy darab penészes kenyeret adtak ennem, meg egy csésze mocskos levet - ebből tudhattam meg, nappal van-e vagy éjszaka, hogy beadták az ebédemet, mert világosság másképpen nem hatolt be hozzám. Nem hiszem, hogy a pokolban ennél sokkal rettenetesebb helyek lennének. Ha lefeküdtem, reszkettem a hidegtől, ha pedig mozgással iparkodtam magam felmelegíteni, fulladoztam a dohos levegőn. Reményemet veszítve, azon imádkoztam, inkább vágják le a fejem, mint hogy ott rohadjak börtönöm fenekén.

Nem tudom, mennyi időt töltöttem cellámban, de legalább egy hónapot, amikor börtönőröm egy alkalommal nálam felejtette fáklyáját, amikor ebédet hozott. Örömben az evésről is elfeledkeztem volna, de szerencsére észrevettem, hogy kenyerem nem száraz és penészes, mint máskor, hanem lágy tapintatú és bűdös. Szöveget ütött ez a fejemben, óvatosan kettétörtem a ragacsos tésztát, és benne egy levélkét találtam:

„Bátorság, Kecsekecsőcs! Én már szabad vagyok. Hamarosan te is kiszabadulsz!”

Ezt csak Jacques írhatta, senki más! Mindenesetre azonnal elégettem a fáklya lángján az írást, és abban a pillanatban jött is vissza a porkoláb, és nekem támadt, amiért nem kiáltottam utána, hogy nálam felejtette a világot. Talán a cella ajtajában leselkedett, hogy lássa, mikor végzek az olvasással, hiszen hogy megvesztegették, abban nem kételkedhettem. Akárhogy is történt, szemrehányása olyan mulatságos volt, hogy a szemébe nevettem.

Hanem azután sokáig nem nevettem újra. Az értesítést megkaptam, de nem történt semmi. Ültem a sötétben, és reszkettek az idegeim. Kiderült, hogy az én körülményeim között a fásultság könnyebben elviselhető, mint a reménykedés. Füleltem, nem hallom-e vasalt csizmák dobogását. Nem jönnek-e értem fáklyákkal? Aztán föl-alá rohangáltam, és megmetszédülve nekitántorodtam a falnak. Szívemet hol megállni éreztem, hol pedig kettőt vert egy helyett.

- De hát - kiáltottam hangosan - kiért? Miért? Micsoda aljasság, hogy a szolgát vetik börtönbe, aki parancsot teljesít?

Kezdem azt hinni, nem is barátom küldte a levelet, hanem valami rosszakaróm, hogy becsapjon és segítsen megőrjíteni vele. Vagy Jacques is a kíznóimhoz csatlakozott?

Már korábban is eszembe jutott néha, hogy az volna az egyszerűbb, ha szétzúznám fejem a falon. Biztosan nem tettem volna meg, már csak azért sem, hogy öngyilkossággal ne veszítsem el üdvösségemet, de vigasztalt a gondolat, mert úgy éreztem, legalább egy kicsikét ura maradtam sorsomnak. Most azonban, hogy a föl villanó röpke szikra kihunyásával minden eddiginél feketébbnek láttam cellámat, s még alvással sem tudtam napjaimat rövidíteni, rettegni kezdtem, hogy végül is nem tudok a gyors halál csábításának ellentállani. Hasztalan kiáltottam az égre, alacsony boltozat verte vissza hangomat. A földre roskadtam hát, két karommal átöleltem a fejem aljával szolgáló követ, hogy abba kapaszkodjam a rám támadó örület elől. És már csaknem sikerült megnyugodnom, éreztem, hogy kerülget az álom, már-már rám hajolt a süket ájulás, amikor valami vadul talpra rántott, s én előreszögezett fejjel a sziklának rohantam. Egy reccsenés, tompa fájdalom, s éreztem, hogy a vér csurogni kezd az arcomon. Nyilván megrepedt a koponyám. Lassan lecsúsztam a fal mellett a kőre, de eszméletemet nem veszítettem el. Láttam, hogy hirtelen kivilágosodik az éjszaka, és a lidérces fényben Jacques jelent meg fölöttem. Óriási fekete ménen ült, amely nagyobb volt, mint a cellám, tompora kívül maradt az ajtaján.

- De mi jut eszedbe, fiacskám? - kérdezte. - Fiatal vagy még a halálra!

Tudtam, hogy nem istentől való dolog történt. Keresztet vetettem, és elmondtam egy Ave Mariát. A ló hirtelen eltűnt Jacques lába közül, s ő lehuppant a földre. Elvigyorodott.

- Nini! Ez ilyen lélek volt? Nem volt időm válogatni, kifogtam az elsőt a sötétben. Egy kicsit még így is elkéstem. Csaknem kettétörted a fejed! Elment az eszed? Megkaptad a leveletem, hogy kiszabadítalak? Egy rövid hetet sem bírsz kivárni?

Csak egy hét telt volna el azóta? - gondoltam csodálkozva. De nem ezt kérdeztem Jacques-tól, hanem hogy az ő dolga teljesen rendben legyen-e.

- Jöhettem volna másként személyesen? - kérdezte, és vihogott. - Ismered Szent Lukács imáját a sebek gyógyításáról? Mondd el, mialatt foglalkozom veled.

- Te nem félsz az imáktól? - kérdeztem ostobán. Ő legyintett:

- Nemesebb anyagból vagyok én annál! De ne fecsegjünk, mert elvérzel!

Letérdelt elém, két tenyerébe fogta és összenyomta a fejemet. Érintésétől ellenállhatatlan álmoság jött rám. Még láttam, hogy forrasztófűvet vesz elő kebléből, és végighúzza koponyámon, azután lecsukódott a szemem. Arra ébredtem, hogy a porkoláb hozza az ebédemet. Néztam, megrémül-e összetört fejem láttán, de nem volt az arcán semmi meglepetés. Végighúztam kezemet a homlokomon - karcolást sem éreztem rajta, nem forradást!

- Akkor ez rendben van! - állapítottam meg. - Jacques szabad és engem is kiszabadít.

Türelmetlenségem elmúlt, megbékélve vártam sorsom fordulását. És valóban, nem telt el egy újabb hét, vittek Richet úr elé. Jacques várt rám a szobájában. A várkapitány idegesen mentegetőzött:

- Én csak a főbíró úr parancsait hajtottam végre, Kecsecsöcs úr!

Zavarában azt a gúnynevemet használta, melyet akkor még a Tehéntőgynél is nehezebben viseltem el - később azonban határozottan megkedveltem. De mielőtt megszólaltam volna, Jacques már el is intézte az ügyet:

- A legcsekélyebb mértékben sem neheztelünk. Adasson a fiúra tisztességes ruhát, és már itt sem vagyunk.

Én persze gyűlöltem Richet urat. El voltam szánva, hogy egyszer még visszatérek, és megállom rajta bosszúmat. Egyelőre azonban már annak is örültem, hogy újra láthatom, ha nem is isten áldott napját, de legalább, hogy a szürke fellegekből hogyan szivárog az őszi eső. Nem lehetett olyan elkeserítő idő és olyan nyomorúságos a tisztességes ruha, amit a várnagytól kaptam, hogy boldoggá ne tett volna. Jacques másodszor is megmentette életemet, hamarjában mit kívánhattam még? Hogy minél előbb magam mögött tudjam azt az átkozott várat. Az udvaron tüzes pej kanca várt rám, Jacques ajándéka, s mikor nyeregbe pattantunk, az örök kinyitották a kaput. Elsőnek ugrattam a hídra, egy kicsit táncoltattam paripámat, hadd bosszankodjék Richet úr, ha utánam néz, azután hálás szívvel mondtam köszönetet megmentőmnek a segítségért és különösen személyes látogatásáért. Álnokul nevetett:

- Álmodtad, pajtás! A széttört fejet Isten sem forraszthatja össze, én pedig nem tudok áthatolni sziklafalakon.

Hatodik fejezet

HOGYAN KERÜLTÜNK AZ ARDENNES-I ERDŐBE

Először bántott ez a bizalmatlanság - előttem igazán nem kellett titkolnia tudományát. Hanem azután jobban megnéztem, és nem tettem neki szemrehányást. Éppen nem látszott olyan boldognak, mint hittem volna. Szeme fénye megfakult, arca beesett, halántékán pedig ezüstösen csillogott a haj. Tíz évvel látszott idősebbnek, mint mikor utoljára láttam, és bevallotta, hogy ez a tulajdonképpeni életkora. Harminchat év.

- Az az átkozott csuhás! - panaszkodott. - Úgy látszott, mintha kettőt sem akarna szólni, azután, amikor a püspök és a kanonok befejezte a kérdezősködést, váratlanul belém vágta a karmait, és nem akart elereszteni. Ha nincsen ott az a doktor, senki meg nem szabadít tőle. Három hétig anyám máglyáival álmodtam minden éjjel. Már amikor legalább aludni tudtam. Többnyire ébren hánykolódtam, s azon törtem a fejem, milyen lehet, amikor az embernek a húsa ég. Már nem hittem, hogy elkerülöm a lángokat.

No persze. Mert az inkvizíció természetesen tudott az oberrandi perről, és azt hozta elő. Precedensül. Hogy volt már per, melyben kimondták, hogy csak egyféle boszorkány van, nem kettő. Újabb vitának tehát helye nincs.

- Képzelted, milyen boldog voltam, mikor végül mégiscsak megkeresztelkedve mehettem vissza apámhoz...

Észrevett arcomon egy futó mosolyt, mert rám ripakodott:

- Ha pedig vigyorgsz, betöröm a pofádat! Hét fiút csinált Berengár két asszonyának, de egyiknek sincs annyi joga, hogy apjának nevezze, mint nekem. Nem az ő érdemük, hogy anyjuk a királyt viselte a hasán, amikor őt csinálták. Én azonban a máglyát kockáztattam pár csepp királyi vérért, és nincs semmi hasznom belőle. Annyira azért nem bolond az apám, hogy ne hallgatott volna a püspök szavára! Adott száz aranyat és tíz jó tanácsot. Volt közöttük egy, amit ötször megismételt. Hogy minél gyorsabban tűnjek el az országából, és soha vissza ne térjek. Mert a dominikánus mögött nem az inkvizíció állott, hanem a királynő öfelsége. Márpedig fordítva lenne kevésbé veszedelmes. Mondják, áll valahol egy kőből faragott Madonna, amelyik nagypénteken könnyezni szokott fájdalmában. A királynő azonban akkor sem sírt, amikor legkedvesebb fia meghalt. Annál többször mérgében. - Te vagy az első boszorkánygyerek, akiből gróf lett. Ez igen szép. Elégedj meg ennyivel! - Hát pokol fajzatából lett-e már herceg? - kérdeztem én elkecseregetten. Ő legyintett, én pedig megcsókoltam a kezét, és kegyére téged kértelek ráadásul.

Ilyen előzmények után nem csodálkozhattam, amiért ódzkodott attól, hogy akár álmában is elismerje, mégiscsak ért valamicskét a varázsláshoz. Pedig csak azt tudta letagadni előttem, amit két szememmel láttam, tudniillik hogy óriási fekete lován mégiscsak áthatolt a sziklákon, amiről csak tőle hallottam, hogy sárkánytejjel itatták, azt nem, arról egy órán belül tévedhetetlen bizonyítékot szolgáltatott. Ekkor ugyanis betértünk egy fogadóba, ahol egy fátyolos hölgy várt ránk.

- Ez az a fiú! - mutatott be neki. Nekem pedig megparancsolta, csókoljam meg pani Anna kezét. Megtettem. Ő felemelte fátylát, én szürke szemébe néztem, és azt hittem, angyalt látok. Pedig Párizsban éppen nem angyalnak becézték, hanem Lidérckének. A férfiak esküdtek, hogy a legszebb asszony a világon. Ölték egymást és magukat egyetlen csókjáért. Arannyal, drágakövekkel telt zacskókat küldtek neki ajándécul, vetélkedtek, ki fogat szebb paripákat hintaja elé. Ő pedig meglátta Jacques-ot, akinek sem pénze nem volt, sem fehér zsabója, beleszeretett, s ott hagyva hintót és lovakat, követte a száműzetésbe. Szerencsére ékszereitől,

aranyaitól nem vált meg, így nehézség nélkül jutottunk Normandiába, ahol már nem kellett tartanunk a királynőtől, s ahol a grófnő levette fátylát a herceg előtt, és a herceg udvarába fogadta Berengár fattyát. Itt derült ki először, hogy mesteremnek született tehetsége van uralkodók udvarlására, s hogy kitűnően ért bizalmas ügyek intézéséhez, pani Anna pedig nagyszerűen támogatta előrehaladását. Három hónap múlva összeházasodtak, ugyan csak egy erdei kápolnában, de a herceg volt a menyasszony tanúja. Hazatérésük után pedig egy bordélyházat ajándékozott a férjnek, hogy anyagi szükségét ne szenvedjenek.

Sajnos nem volt idő rá, hogy a két férfi igazán összeemeledhessék. Állítom pedig, hogy ha csak egy kicsit kedvez neki a szerencse, Jacques Normandiában marad, s az igazán nagyvonalú uralkodó mellett jelentős államférfivá válik. De nem voltunk nála egy fél éve sem, mikor híre érkezett, hogy Berengárt megfosztották trónusától, lemondatták fia javára, majd börtönbe zárták, ahol gyanús hirtelenséggel kimúlt a világból. A tényleges hatalmat régensként az özvegye vette át. Mindenkit megölettek, aki bármilyen rövid ideig a nyári lakban szolgált - a testőröket, a szolgákat, szolgálónőket, a Castelnauban még életben maradt apródokat, sőt a sertéseket is egy szálig, mégpedig nem böllérekkel és késsel, hanem hóhérokkal, akasztófákon. A cifra ruhájú kanászt karóba ültették, melléje azt a szerencsétlen gyereket, akit az én helyemre vittek oda, s akinek talán még nem is volt ideje átvennie a pocsolja illatát. Engem is kerestek, s mert szüleimnél nem találtak, fejükre gyújtották házuk tetejét. E hírek hallatára a herceg azt mondta Jacques-nak, akkora botrány után jobb, ha nem marad Normandiában, van elég barátja, hogy szívesen lássák bármelyik szomszédos grófságban. Pani Annát szívesen magánál tartotta volna, de mikor a hölgy ragaszkodott férjéhez, gálánsan egy szép ékszerrel s egy új fogattal ajándékozta meg.

Most hat évig tartó utazás következett, városkáról városkára. Mindenütt volt, aki már várta Jacques-ot és aki pani Annának elébe utazott a határra. Pani Annát nem ismerhette meg mindenki, csak a legodaadóbb férfiak, Du Moutint mindenki ismerte, aki számított, s ő megismert olyanokat is, akik az udvari embereknél nagyobb hatalommal rendelkeztek, habár kevesebb tisztesség övezte fejüket. Találkozott velenceiekkel, firenzeiekkel, izmaelitákkal és zsidókkal, s révükön olyan értesüléseket szerzett, melyekért szívesen fizettek arannyal a kis udvarocskák uralkodói. Pani Annának is megvolt a saját jövedelme, szükségét hát nem szenvedtünk semmiben. Jacques-ot sokan sajnálták szarvaiért, de ő ezt éppen nem bánta: több férjet szarvazott fel ő, mint amennyivel felesége őt. Gyávasággal pedig éppen nem vádolhatták. Valahányszor olyan férfi udvarolt Annának, aki erre nem volt méltó, megtudta, s akkor becsületéért okvetlenül bosszút állt. Nem akadt senki, aki akár törrel, akár karddal felvehetné volna vele a versenyt. Hadd mondjam meg: úgy gazdám, mint úrnőm igazán jól bánt velem. Jacques olyan kockákat öntött nekem, melyekkel akkor dobhattam bankot, amikor akartam, pani Anna pedig a gyanú elkerülése végett magával vitt - mint férje bizalmasát - kockázatosabb kirándulásaira, és elvárta, hogy vendéglátói arannyal és csinos leánnyal vásárolják meg hallgatásomat.

Végül azonban mindenünnen odébb kellett állnunk. Pani Annát kétszer akarták megmérgezni, Jacques-ra pedig megszámlálhatatlan sokszor támadtak orgyilkosok. Nem is ártana néhány kalandunkat elbeszélnem, de Frigyes már türelmetlenül várja az indulást, s akkor vele kell tartanunk - pedig hát egyelőre még az ardennes-i erdőbe sem értünk. Így hát csak vándorlásunk utolsó állomásával, Besançonnal foglalkozom részletesebben.

Besançonban akkor Louis gróf uralkodott. Húszéves volt, vad természetű és átkozottul csinos. Ez volt az egyetlen határ, amelyen senki sem várta Annát, mert a grófot nem érdekelte más, csak a vadászat és a háború. A férfiak közül is csak azokat becsülte, akik megosztották vele szenvedélyét. Húszéves és tíznapos koráig látni sem szeretete a nőket. A tizenegyedik napon azután észrevette a grófnőt, s attól kezdve nem akart mást megismerni, csak őt. Legkevesbé

Jacques-ot, bár ellátásáról bőkezűen gondoskodott. Annyira kellemetlen volt helyzetünk, hogy gazdám elhatározta, itt meg sem próbálja szerencsését, amint lehet, továbbáll. Hanem a második hónapban Anna azt mondta Louis-nak, hogy ha vele kíván találkozni, férjét is udvarába kell hívnia. Az ifjú gróf engedett, s ekkor Jacques bebizonyította a hüledező fiatalembernek, hogy nemcsak a nőkhöz, a stratégiához is ért annyit, mint ő. Úgyhogy az udvar nagy megkönnyödésére a két férfi rövidesen megbarátkozott egymással. Így töltöttünk Besançonban csaknem öt hónapot.

Majd elfelejtem mondani, hogy pani Annát mindig Szwiatkovski grófnőnek neveztük, soha madame Moutinnak. Így az ugyan mindig világos volt, hogy ők ketten egymáshoz tartoznak, de az éppen nem, hogy férj és feleség. No, egyszer azután jött haza úrnőm, és azt kérdezte férjétől:

- Hallotta már a legújabb pletykát, drágám? Du Masson államtanácsos felajánlotta a kezét...

Jacques felnevetett:

- Ráncos kéz, drágám. Nem sokat ér.

- Igaz. De a gróf nagyon pártolja ajánlatát, és én el fogom fogadni, drágám...

Sajnos az ajtó túlsó oldaláról hallottam beszélgetésüket, s így nem láthattam gazdám arcát. Hangjáról ítélve mintha kissé zavarban lett volna. Pani Anna nagyon komolyan mondta ezt a lehetetlenséget.

- Mintha Du Masson egy kicsit elkésett volna, grófnő... Ha jól emlékezem, egyszer már elfogadta az én ajánlatomat...

- A herceget, drágám! Nekem már ilyen keserves a sorsom: uralkodók szerzik házasságaimat...

Egy egész picit nevetett saját tréfáján. Hanem azután hozzátette:

- Gyönyörű álom volt, drágám. Nyár, erdő, kápolna... Lehet, hogy a pap nem is volt valódi pap. Sőt az is, hogy semmi sem történt, csupán a rekkenő hőség zavarta meg a fejünk... Ideje lenne elfelejtenünk, drágám...

Évek óta olyan udvarokban éltünk, melyekben az új megszólítás lassanként kiszorította a régit, s az sem volt ritka már, hogy a férj „vous”-nak hívta feleségét. Úrnőm és gazdám is átérttek a magázásra a tegezésről. Jacques azonban izgalmaiban egyszerre elfeledkezett a divatról:

- Komolyan beszélsz, vagy tréfálsz?

Mihelyst visszatértek a tegezésre, pani Anna hangján is átütött az őszinte sajnálkozás:

- Negyvenéves vagy, Jacques drágám! A gróf húsz, és elveszettnek érzi az éjszakát, amelyiken legalább kétszer nem bizonyítja, hogy amióta megismert, férfi. Még ma is többre tartalak nála! De nem bizonyos, hogy öt év múlva is így lesz...

- De. - Jacques hangja tele volt magabiztossággal. - Velem sárkánytejet itatott az anyám!

- Lehetséges, drágám. De velem nem! Nem kell öt év, hogy a fiú rájöjjön, inkább illenék anyjának, mint szeretőjének. Akkor pedig államtanácsos férj sincs többé. Sem ebben az udvarban, sem máshol!

Jacques alighanem vállat vont, mert Anna felcsattant:

- Igazán nem érted?! Félek! Nem akarok árok szélén megdőglenni, mint a többi utcalány, ha az öregkort megéri!

Megszédültem. Én bizony eddig elhittem, amit a rangjáról mondott. Utólag sem kell szégyenlenem, mert úgy tudott viselkedni, hogy a nagyurak is köztük valónak nézték, pedig csak polgárlány volt Bydgoszcz városából, s aki elcsábította, csak parádés kocsis. De akkor úgy megrendültem, hogy elvesztettem néhány mondatukat. Amikor összeszedtem magamat, már ezt mondta a nő:

- A legokosabb férfi vagy a világon, drágám. Ha császárnő lennék, kancellárommá tennélek, s ha valami gondom lenne, csak azt kiáltanám: „Te, Jacques!”. Sajnos azonban az uralkodó mindenütt buta férfi, és többre becsüli az én seggemet a te fejednél... Nem is tudom, mi lesz veled nélkülem, drágám...

Jacques dadogott dühében. Azt hiszem, én is azt tettem volna helyében:

- Azt hiszed, én meg a templom kapujában fogok megfagyni koldulás közben?

- Te?! - kiáltotta pani Anna, szinte ijedten. - Te nem fogsz koldulni, drágám! Te akasztófán végzed!

Süket csönd támadt. Nem volt tovább miről beszélni. Hallottam saját szívem dobogását. Csak sokára kérdezte a grófnő:

- Szóval számíthatok feledékenységedre, vagy meg kell érte fizetnem, drágám?

- Sokba fog kerülni, grófnő! - sziszegte Jacques vérig sértve.

- Kár!

Hallottam, hogy föláll és könnyedén megcsókolja Jacques-ot. Aztán nekem is búcsút mondott, nem is hangosan, tudta, hogy hallgatózom. Amikor becsukta maga után az ajtót, ijedten rontottam be a szobába:

- Baj lesz, Jacques! Meneküljünk! Nem kellett volna fenyegetőznöd!

Könnyelműen vonogatta a vállát:

- Igazad van! Ahelyett hogy véresre vertem volna... Lotyókkal úgy kell beszélni!

Csak akkor hitte el, hogy nem egy szajhával, hanem egy grófnővel beszélt, amikor már késő volt, mert Louis poroszlói jöttek értünk. Gazdámnak hoztak egy kis zacskó aranyat a leendő Du Massonnétól, de arra nem kaptunk időt, hogy összezsomagoljam a holmiját. Beültettek egy lefüggönyözött kocsiba, s közölték, parancsot kaptak, vágják le a fejünket, ha célba érkezés előtt kinézünk. A lovak vágatva haladtak velünk, s csak akkor álltunk meg, ha ki kellett cserélni őket. Jacques szürkén ült a helyén, és időnként még könnyezett is szégyenében:

- Ráadásul mennyire igaza van az átkozott szajhájának! Többet érnék Bydgoszczban hét szilvafával, mint Besançonban egy olyan királyi apával, aki elfelejtett gondoskodni a fiáról!

Nehéz volt követni. Tulajdonképpen ma sem vagyok biztos benne, azt nem tudta-e, hogy csak időnként mondja ki hangosan a gondolatait, vagy azt, hogy egyáltalán hangosan beszél.

- Én vajon nem élni szeretnék? Tehetek arról, hogy aki boszorkány fiának született, az vagy száz falut szerez magának, vagy egy vasbotot, amivel kiállhat az erdő szélére...

Éjjel egy útmenti fogadóban aludtunk. Reggel izgatottan kérdezte, nem álmodtam-e anyjával, mert ő nem.

- Akkor nem is forgok veszélyben - mondta. - Gondoltam. A fogadósne megszőktetett volna, de nem akartam...

Valóban nagyon odáig volt. Hazudott a fogadósneről. Estére ugyanis kiderült, hogy csak rá vonatkoznak a szigorú utasítások, velem voltaképpen nem is törődnek. Így egész éjjel

kockáztam a katonákkal, és legomboltam róluk egy csomó pénzt. S mert volt eszem, és reggel visszaadtam nyereségemet avval, igyák meg gazdám egészségére, elárulták, hogy a bougini grófhhoz visznek egy levéllel, ami alighanem nagyon kellemetlen tartalmú, mert a besançoni gróf kancellárja úgy kacagott, mint a hiéna, amikor a hadnagyuknak átadta:

- Választ hozol. Az majd megnyugtatja úgy a gróf urat, mint pani Annát...

Így hát azt is tudnom kellett volna, ha a fogadósnő bemegy a gazdám szobájába, de erről szó sem volt. Bármilyen hihetetlen vonzóerővel volt a nőkre, a vastag falakon ez nem hatolt át. A fiatalasszony őreink hadnagyával csöcsörészett.

- Nem szégyelled magad? - kérdeztem felháborodva. - Nem félsz, hogy anyád cserbenhagy egy ilyen hazugságért?

- Ő nem! - mondta szánni való kis grimasszal. - Hogy te hagysz el, attól félttem!

Kétségtelenül sem ezelőtt, sem ezután nem volt soha ilyen mélyen. És valóban az látszott volna legokosabbnak, ha csendben meglépek tőle. Ehelyett el akartam mondani, mit hallottam őreinktől az éjjel. Nem engedte végigmondani.

- De hiszen ez világos! - kiáltotta. - Pani Anna a fejemet kéri.

Utaztunk tovább. Hallgattunk és egymás elkínzott arcát néztük.

- Azért sem haragudhatott meg anyád, amiért jobban beleestél Lidérckébe, mint egy sárkánytejen nevelt férfihhoz illett volna? - kérdeztem egy jó óra múlva.

- Nem történt semmi illetlenség. Anyám tudja a titkot. Aki sárkánytejet szopott, minden más férfinál jobban vágyik a nőkre. Azért kap cserében annyi szerelmet, mert az asszonyok ezt valahonnét megérzik. Ha veszélyben lennénk, jelentkezett volna.

Megint hallgattunk. Én azonban láttam közben, hogy valami nagyon kikívánczik belőle, nem szól mégsem. Nagyon dühös lettem:

- Miért nem beszélsz? Ha tudni akarsz valamit, kérdjed!

Elfehéredett a szája széle:

- Kinek udvarába visznek, nem kértded?

- Dehogysem. A bougini gróf elébe.

Felsóhajtott, és egyszerre megváltozott a viselkedése. Keresztbe rakta a lábát, és hátradőlt az ülésen. Ez olyan régen volt, hogy még nem is hallottunk a dohányról. Biztosan rágyújt, ha a pipát már ismertük volna.

- Mit mondtam? Lidércke nem tudta, hogy már találkoztam véle!

- A gróffal? - akadt torkomon a levegő.

- Fontosabbal. A derék Malicorne-nal. A jobb kezével. Minden el van intézve!

És valóban a gróf ugyan rögtön börtönbe záratott mind a kettőnket, de világos, kellemes helyre, és olyan ebédet küldetett, amilyent nem rabnak szokás, hanem vendégnek. Mikor pedig kísérőink elutaztak, hívatott magához:

- Üdvözlöm, gróf! Kaptam egy levelet magáról, olvassa el. Tudja, egyrészt nem vagyok az ilyen összeesküvésekben megbízható, másrészt szeretem meglepni a barátaimat. Jelen esetben avval, hogy a levélben nyilván az ellenkezőjét találja annak, mint amit vár...

Jacques pedig elolvasta az írást, és finoman mosolygott.

- Valóban meglepetés, de csak az egyik felében. Nem vártam, hogy Louis ennyi jót írjon rólam... A grófnő viszont még eléggé szeret, hogy halálomat kívánja...

- Akkor meg fogja gyászolni, ha levelem megkapja. Bár lehet, hogy csak arról van szó, amit bizonyára már ön is tapasztalt, hogy az asszonyok vérszomjasabbak a férfiaknál. Viszont Malicorne úr - tudja, a derék Malicorne! - azt mondja, ön még annál is különb, mint amilyenek a besançoni fiatalember dicséri. Sajnos jelenleg sem stratégára, sem miniszterre nincs szükségem. Annál inkább egy megbízható barátira az ardennes-i erdőben... Nincs kedve egy időre letenni a Du Moutin nevet?

- Látod, micsoda disznó, Leon? - kérdezte később a mesterem. - Egy aprócska balszerencse ér, és már elküldene közönséges kémnek egy jó herceg mellé... Engem, aki arra születtem, hogy én irányítsam a kémeket!

Mégis elvállalta, de nem azért, mert derék jutalmat ígértek érte, hanem mert elvesztette életkedvét és hitét, s úgy gondolta, az erdei élet elfeledtetni vele a párizsi lidércet. Így jelentünk meg egy erdei tisztáson az idősebb herceg előtt, ki szívesen fogadta embergyűlölő barátomat.

- Ki az a Malicorne? - kérdeztem én Jacques-tól. - A „derék” szó tisztára úgy hangzik a neve mellett, mintha valami hivatal volna e furcsa udvarnál!

Felnevetett:

- Fején találtad a szöveget, Leon barátom! Biztosan hivatal. Sőt, valamivel több is annál!

Hetedik fejezet
MIÉRT NYITOTTÁK MEG HŐSEINK
A SKÓT KIRÁLYNŐHÖZ CÍMZETT FOGADÓT?

Visszamentünk tehát a fiatalabb herceghez, s mert Jacques megtanulta a türelmet, egyelőre esze ágában sem volt munkához látni. Együtt unatkoztunk, míg megérkezett végre a nagyon várt hír, hogy Lothar katonáit elvezényelték a három faluból; utasítást kaptak, hogy ne üldözzék a menekülőket, csak ha a határ felé közelednének, iparkodjanak az útjukba állni. Módunkban állott tehát a párolgó völgyek szélén, a hajdani fogadóban letelepednünk. A három szent megtartotta ígéretét. A környék lakói kijavították az épületet, és minden másban is kielégítették az urak szükségleteit. A férfiak megmutatták a legjobb vadászterületeket - vagy a majdnem legjobbakat -, az asszonyok mostak és varrtak rájuk, a lányok megmelegítették ágyukat. Frigyes Szent Jeromos gyönyörű gyermekét, Szerénkát választotta szeretőjéül, a többiek választása nem érdekes. Csak a derék Trufflot fia meg én maradtunk pár nélkül, de hát ez természetes. Egyforma sorsunk miatt akkor is összebarátkoztunk volna, ha Jacques erre nem utasít, de utasított is, mert hírekhez remélt jutni a herceg személyéről az apród által, és Frigyest minden oldaláról meg akarta ismerni, mennél hamarabb. De hát erről majd később.

Most néhány szót az életünkről. Azokat a szégyenletes állításokat, melyeket néhány rosszul tájékoztatott, a fogadóbeli életet csak hallomásból ismerő nemes úr terjesztett, mindenképpen vissza kell utasítanunk. Nem igaz, hogy ez a valóban érdemes kis társaság afféle erdei bandává züllött volna, amely elfeledkezett arról, kit milyen tisztelet illet születés és rang szerint. Soha nem felejtették el, hogy Frigyes hercegi fénye minden követőjére reásugároz, s minél régebben száműzöttek, annál kevésbé engedhetik meg maguknak, hogy ne úgy beszéljenek vele, ahogyan az az uralkodócsalád sarjához méltó. Már az is eleven cáfolata otromba vélekedésüknek, hogy míg Szent Jeromos büszkén hirdette leányát a herceg kedvesének, a három falu többi lakosa úgy tett, mintha nem tudná, hogy családjuk valamelyik nőtagját a kíséret bármilyen magas rangú urához szorosabb kapcsolat fűzné.

Csupán arról volt szó, hogy a keményebb élet és az udvari szórakozások hiánya néhány olyan tehetséget hozott felszínre legtöbbjüknél, melyek régi környezetükben soha nem mutatkozott volna. Hogy Frigyest már nemcsak mint Haragos Vilmos leszármazottját tisztelték, hanem mint a legjobb pecsenyesütőt, a vadhúsok utolérhetetlen elkészítőjét is, aki más kakukkfüvet használ az özgerinc ízesítésére, mint a szarvas combjáéra, s úgy keveri borsikával a tárkányt, hogy Lothar főszakácsa kuktának sem szegődhetne mellé. Evvel persze nem azt akarjuk mondani, hogy a hírhedt mondás, melynek idézésével próbálják e tudálékos csácsogók fecsegésüket igazolni - „Kár volna visszaülnöd a trónra, komám, soha nem tudnál magadnak megfelelő szakácsot találni!” -, nem hangzott volna el, csupán Választóvíz mondotta, nem valamelyik nemesúr. Márpedig bolondoknak a királyokkal is joguk van komázni, hogyne volna hát a hercegekkel.

Nem hiszem, ne tudnák az urak, mit hallgatnak el. Egyikük sem beszél a híres szakácsversenyről Választóvíz és ura között, melyet a bírák, a herceg nagy gaudiumára is a bolond javára döntöttek el, melyet pedig még akkor is emlegettek, amikor Frigyes bátyjával kibékülve Petersilába visszatért, s mely mutatja, hogy az erdei élet egyhangúságát fűszerezendő, a bolondnak a szokottnál is többet néztek el.

Az történt ugyanis, hogy Frigyes az egyik óriási vaddisznó fejét, szalonnával tűzdelve és áfonyával ízesítve, saját magát is felülmúlva készítette el, és társai a jóllakottságtól pihegve nem győzték dicsérni mint a világ legjobb szakácsát a jó herceget, amikor Választóvíz kijelentette, hogy csak a bolond ítél vaktában, s hogy Frigyest csupán azért hiszik legügyesebb-

nek közöttük, mert őt, Választóvizet még sohasem engedték nyárshoz és serpenyőhöz. Rendezzenek versenyt kettejük között, készítse el Frigyes is, ő is valamelyik vad combját olyan ízesen, ahogyan csak tudja - de hogy melyik állat combját fogja elkészíteni, azt is a versenyző válassza ki, hiszen már a hús értékelése is a szakács művészetéhez tartozik. Hogy azután melyikük sültje ízletesebb, azt döntsék el azok, akik mind a kettőt kóstolni fogják.

No, Frigyes egy őz combját választotta, és úgy sütötte meg, ahogyan más senki sem. Hazudni nem szeretnék, nem tudom, milyen fűszereket használt, csak annyit hallottam, akkor próbálta ki először a koriandermagot. Választóvíz maga is derekasan részt vett a kóstolóban, és teljes erejével dicsérte felséges versenytársát, mondván, hogy annál nagyobb lesz az ő dicsősége, minél kiválóbb ellenfél ellen győzedelmeskedik. A többiek kíváncsian várták, mi következik, mert a bolond látszólag nem tett semmiféle előkészületet, s mégis kérte a herceget, engedné meg, hogy tudományát most ő bizonyítsa be. Az engedélyt megkapván, előhúzott zsebéből egy pacsirtacombot, tűz fölé tartotta, pirította egy kicsit, azután egyetlen harapással befalta:

- Megállapítom - hirdette ki -, hogy ez a comb még az előbbinél is sokkal ízletesebb!

Ismétlem, nemcsak a hercegen, hanem a társaság minden tagjában új tulajdonságok merültek fel az új életmód meghonosodásával. Azt hiszem, ezek közül Jacques változása okozta a legnagyobb meglepetést.

Rá ez a vad vidék természetesen csillapítóan hatott. A párolgó völgyek erdeiben ködök és párák gomolyogtak, éjszakánként pedig lidércfények szaladgáltak a mocsarak vizén. Ha az ardennes-i erdőben tündérek játszadoztak a tisztásokon, akkor e tájék fenyéreire boszorkányok kóboroltak. Feledhetetlenül furcsa zugok kínáltak búvóhelyet a mélabús embernek, de Jacques azt állította, hogy még magányosabban érezhette magát a hosszú úton az emberek között, akik ismeretlen ügyekben siettek délről északra vagy északról dél felé, s akiket udvariaskodásból sem kellett megszólítani. Az első időben mindnyájunknak tetszett ez a békés élet és tevékeny elvonultság, idővel azonban elviselhetetlen teherré változott. Nem tudták megmondani, hogyan kezdődött, de egyszerre azt vették észre, hogy egyre kevésbé állhatják egymás társaságát. Sokan közülük átvették Jacques szokásait, és elrejtőztek a magános források mellett, hogy ne kelljen társaikkal találkozniok, mások, éppen ellenkezően, dühödten ragaszkodtak ahhoz, hogy falkákban járják az erdőt, s közben minden apróságért veszett vitákat produkálnak. A társaság két legöregebb tagja azon veszett össze, hogy a főlovászmestert a nagyságod vagy tekintélyességed megszólítás illeti-e, két fiatal pedig, Sondeck és Abélard késsel esett egymásnak egy vadászaton, mert az egyik hímnek, a másik nősténynek állította az ölyvet, amely fölöttük átrepült.

A lelkek e romlása közepette azonban Jacques, akit annyit csúfoltak morcosságáért, egyre nyájasabb és szórakoztatóbb lett, egyre gyakrabban próbált társainak segíteni, s az utóbb említett vadásatról hazatérve, a következő szónoklatot mondotta el:

- Kedves urak, mielőtt végképpen megenne bennünket a penész és az unalom, hallgassátok meg javaslatomat. Tudom, sokat közületek meg fogok botránkoztatni vakmerőségemmel, mások pedig örülnek fognak tartani, ezért hadd mondok el előbb néhány szót védelmemben, különben csupa olyan dolgot, amit tudtok magatok is. Nemrégén még gúnyoltatok, amiért jobban szeretem a társaságnál a magányt, s még a két hercegnél is szívesebben vitáztam a csevegő patakkal. Most pedig sokan közületek már túl is tesztek e dologban rajtam, s ha kérdezem, bevalljátok, nem is tudjátok, miért. Meg kell mondanom, hogy én viszont itt, ezen a vad helyen reméltem először, hogy megtalálom lelkem békéjét, mert itt ihattam először kedvem szerint a hallgatás poharából. S íme, amikor elteltem e számomra oly kedves nedűvel, megcsömöröltem tőle, és meg kellett értenem, hogy csak addig találtam olyan rendkívül ízletesnek a magányt, ameddig időről időre, de éppen nem ritkán, kirángattak belőle, s így újra meg újra éreztem hiányát.

- Ha mégsem változtattam eddig a szokásomon, és nem kerestem gyakrabban társaságokat, az csupán azért van, mert a hallgatásnál csak egyet találok elviselhetetlenebbnek, azt a beszélgetést, melyben előre tudom, hogy a társam mit fog mondani. Valljátok be, a hosszú együttlét alatt már ti is meguntátok egymás arcát, megismertétek minden történetét, és ti is tudjátok, hogy ha hársfa illatát hozza felétek a szél, Latourneur lovag azt fogja elbeszélni, miként hódított meg egyszerre két leánytestvért a faubourg-i völgyben - huszonnégy évvel ezelőtt. És még a hercegünk iránti mély tisztelet sem tudja megakadályozni - akárhogy akarjuk titkolni -, hogy ásítozzunk, ha huszadszor is elmeséli, hogyan üldözte három napig a sziklák között a zengő hangú kecskét.

- Én azonban még tudok néhány történetet, melyet nem ismertek, s ha megengeditek, elmesélek közülük egyet, a jó Gwendolin királynőét, melyet én Skóciában járva hallottam.

- Gwendolin királynő Llewellyn király felesége volt, de hogy özvegy-e már, vagy még férjes asszony, azt hosszú esztendőig nem tudta maga sem. Alig négyévi házasság után ugyanis a király egyszer vadászatra indult hű kíséretével, az egyik erdőben egy vadkant üzve, néhány lépéssel előrevágtatott, és kísérői soha többé nem érték utol. Eltűnt, se élve, se holtan nem látta többé senki. Felesége hiába várta tizenhat éven át hűségesen.

- A jó királynő, nem nyugodván bele abba, hogy férjéről soha meg ne tudhassa az igazat, végül azt találta ki, hogy városában egy vendéglőt nyitott, s arcát sűrűn elfátyolozva, ő főzte benne a fáradt utasoknak az ételt, a vendégeket pedig három leánya szolgált ki. És nemhiába volt királyi a kiszolgálás, mindenki ebben a fogadóban szeretett volna megszállni, pedig itt a fizetésen kívül még egy feltételt kellett a látogatóknak teljesíteniök, melyet egyesek terhesnek találtak, mások pedig kellemesnek: mindenkinek el kellett mondania életéből egy igaz történetet, s akié aznap legjobban megnyerte a szakácsnő tetszését, annak nem kellett fizetnie a vacsoráért. Az utasok általában szeretnek fecsegni, és arannyal sincsenek úgy ellátva, hogy ne örülnének, ha néhány tallér a zsebükben marad. Így szinte vetélkedtek azért, melyikük mondja el előbb a maga történetét. De a nagyurak, akiknél nem számított a pénz, s akik nem szívesen beszéltek magukról a köznép előtt, sem kerülték el a fogadót, mert Gwendolin konyhájának híre messze földön elterjedt, s én azt hiszem, konyhaművészetét legfeljebb a mi hercegünké múlta felül. Meg azután ezek előtt a nagyurak előtt végül is aligha maradt titok, ki a vendéglő tulajdonosa, és a királynőnek is akartak udvarolni azzal, hogy elmondották neki történetüket. Gwendolin pedig azt remélte, hogy a sok elbeszélés között végül hallani fog egy olyat is, amely eltűnt férje nyomára vezet. A legnagyobb csoda éppen az, hogy számítása végül is beteljesedett, bár tizenhat esztendő alatt a családján kívül mindenki elfeledte már Llewellyn királyt. És mégis, ötesztendei további várakozás után bejött a fogadóba egy walesi, aki a következőket beszélte el: - Egyszerű ember vagyok, úrnőm, lovak vételéből és eladásából élek, de nem járok lakóhelyemtől messzire, úgyhogy ne várj tőlem nagyon érdekes mesét. A legizgalmasabb, legérthetlenebb dolog éppen itt esett meg velem a szomszédban, a tegnapi napon. Először járok Skóciában, eltévedtem az úton, belekerültem egy sötét erdőbe, s mivel a sötétség már közeledett, félve, hogy rablókkal találkozom, búvóhelyet kerestem magamnak. Az egyik helyen szederbokrok szövevénye állta el utamat, s bár éppen nem kedvelem töviseik szúrását, úgy gondoltam, még mindig inkább azt szenvedem el, mint egy tördőfést a bordáim közé. Meglepetésemre azonban, alig hajtottam félre a szélső indákat, mögöttük egy remek és valószínűleg senki által nem háborgatott tisztást találtam, mely kitűnő, kényelmes rejtékhelyet ígért. Hálát rebegve istennek, beljebb mentem, s akkor láttam, hogy nagyon sok évvel korábban már járt ott valaki, mégpedig lovon. Ott hevert a paripa csontváza a nedvdús fűvön, mellette egykor nyilván fényes fegyverzetű gazdája, valami nagyúr. Egy sebesült vaddisznót üldözve kerülhetett e helyre, s mikor leugrott lováról, hogy végezzen vele, talán megcsúszott, vagy talán holtak hívén a kant, óvatlanul viselkedett, s a bősziült állat halálra sebezte. Jóval odébb a paripa és gazdája csontvázától megtaláltam a

gonosz állatét is. Bizonyára korábbi lándzsadöfés ölte meg. Isten nem engedte, hogy büntetlenül gyalázhassa meg a drága urat. Hogy a paripa miben pusztult el, nem tudom. Azt azonban megállapítottam, hogy a lovag nagy, országos méltóság lehetett, mert ezüstsisakot viselt, fényes csótárral és ezzel a rubinnal a csótár közepén.

- És most jön az, amiért a történetet elbeszéltem. A királynő ugyanis megismerte a rubint, magához intette az utast, felfedte előtte kilétét, és megparancsolta, hogy fejvesztés terhe mellett azonnal hagyja el Skóciát, vissza se nézzen, amíg a határon túl nem ér, s ha élete kedves, hazájában se beszéljen a halott lovagról senkinek, másképpen Walesben is utoléri büntető keze. Hogy pedig kárpótolja elmaradt hasznáért, amit a lóvására elérni remélt, száz aranyat ajándékozott neki. Azután pedig folytatta a vendégek kiszolgálását még csaknem tíz éven át. A tizedik esztendőben pedig, közeledni érezvén halálát, elhívta magához az érseket, hogy felvegye a halotti szentséget. Gyónás közben megvallotta, egy évtizede tudja, mi történt Llewellyn királlyal, hol fekszik teste temetetlenül és beszentetetlenül. Mikor pedig az érsek megdöbbenve kérdezte, miért csak most gondoskodik ura temetéséről, hogyan vehetett magára ilyen súlyos bünt, evvel védekezett: - Kíváncsi öregasszony vagyok, atyám. Ha elárulom, hogy célomat elértem, sikerült megtudnom, hová lett az én szerelmes uram, nem folytathattam volna tovább a vendéglősné foglalkozását. Márpedig én ott annyi csodálatos történetet hallottam, hogy élvezetükről már nem bírtam lemondani.

- Úgy mesélték, hogy az érsek, öreg ember lévén maga is, megértette a királynőt, feloldozta bűneitől, és kiszolgáltatta neki az utolsó kenetet.

Mikor a lovag idáig ért, a herceg felemelte a kezét, jelezve, hogy szólni akar:

- Szót se többet, jó Jacques-om, megértettem, amit akartál, és istenemre, tetszésemre van. Az udvarhoz egy szórakozás sem illik jobban a vadászatnál és a maszkabálnál. Van itt egy herceg, aki hívei szerint érthet annyit a konyha művészetéhez, mint Gwendolin királynő, s ha nincs is három leánya, van egy szép kedvese s annak három szolgálója, vannak erdők, melyek gyönyörű vadakat adnak, van továbbá egy sereg előkelő lovag, akik pótolhatják a városi fogadó zajos közönségét ezen az elhagyott helyen, végül itt vannak az utasok is, akik Északfoktól János pap országáig járnak az utat, s bizonyára csodálatosabb történeteket tudnak, mint a félreeső Skócia kupecai - mi akadályozhatna tehát, hogy utánozzuk a királynőt? Csupán fel kell állítanunk az út szélére egy lándzsát, rákötoznünk egy csomó szénát, s odaírnunk alája: Fogadó a Skót Királynőhöz - s már kezdhetjük az előadást, melyben - szerintem - a szerep, amit mi játszunk, nem lesz kevésbé érdekes az idegenek történeteinel.

Mind tapsoltak, mégpedig nemcsak azért, mert nem akarták a herceg kedvét rontani, hanem mert maguk is szerettek maskarát öltetni. Csupán a bolond, akinek ez hivatali kötelessége is volt, meg azután az unalom eluralkodásával érezte, hogy fontossága egyre növekszik, merészelt nyilvánosan gúnyolódni az ötleten.

- Hogy Jacques úrfi bolond, az senkit sem lep meg, aki ismeri. Annál jobban csodálkozom, felséges komám, hogy a te eszedet is sikerült megzavarnia. Az út szélére cégért állítani nem kerül semmibe, csak hogy abból még nem lesz fogadó. Hol helyezed el a vendégeidet éjszakára, amikor magunknak sem jut elég szoba? S ha jobbágyaidnak megparancsolod, bővítsék ki a szállást, miért hiszed, hogy az idegenektől szórakoztatóbb történeteket fogsz hallani, mint alattvalóidtól? Mert már a könyöködön jönnek ki históriáik? Csak hogy, komám, az úgy van, hogy mindenkinek vannak ügyei, melyeket szeret elmondani, s vannak, melyekről szívesebben hallgat. Parancsold meg nekik, minden este másik meséljen el valamit életéből, amit eddig még nem hallottál, és meglátod, összevizeled magad izgalmadban, amikor hallani fogod házasságtöréseiket olyan asszonyokkal, akiknek férje közöttünk él vagy magas rangot tölt be Lothar hercegnél. Elálmléksz a fajtalanságokon, árvák és özvegyek kisemmizésén, mérgezéseken és hamis tanúzásokon, melyeket kínjukban be fognak vallani. Én például úgy

hallottam, hogy amikor Rosalindáról kiderült, nem fiú, nemcsak a Silvia nevezetű leányzó csalódott várakozásában, hanem egy bizonyos férfiú is, akinek Jacques volt a neve. Kérdezd csak meg hóbortos barátodat, nem hallott-e erről ő is valamit.

A lovagok most Jacques kárára nevettek, de a herceg megparancsolta neki, rúgjon helyette Választóvíz fenekébe, mert nem szerette, ha környezetéről ilyeneket mondanak s mert biztosan tudta, hogy Jacques a nőket szereti. Azt azonban el kellett ismernie, hogy tervüket nem lehet egyik napról a másikra megvalósítani, s ezért a három szentnek megparancsolta, küldjenek falujukból ácsokat, akik megnagyobbítják a fogadót, és megfelelő istállót építenek.

- Na és, ha fenékbe rúgattál, változtat a helyzeten? - kérdezte egy este a bolond, amikor már majdnem készen volt az építkezés. - Az én erőm amúgy sem a fenékemben van, hanem a fejemben. A maszkabálhoz álarc is kell, nemcsak helyiség! Odahaza az udvarnál mindenki jó előre gondolkodott, milyen maszkot öltön magára, hogy ne ismerjék fel a többiek. Csakhogy könnyű dolog volt ez ott: akinek bőre fehér volt, mórnak festette magát, akinek a lelke fekete, angyalnak öltözött. Oroszlánbőrbe bújt, akinek gerince görbedni szokott a hízélgéstől, a derék ember a kancellár ruháját öltötte fel. Hanem hogyan fogod megmagyarázni az utasoknak, hogy itt, az isten háta mögött egy csapatra való úriembert találnak a fogadóban, anélkül hogy fogadó helyett rablótanyának nézzék házádat? Egy-két emberednek könnyű lenne szerepet juttatni: én például megnyerő ábrázatommal az ajtóban fogadnám a vendégeket, a káplán úr vállalhatná a kerítő szerepét, ami nélkül nem is fogadó egy fogadó, a kincstáros úrról könnyen elhinnék, hogy olyan játékos, aki hamis kockáival vásárról vásárra utazik. Jacques úrfi - ezt kizárólag azért mondom, hogy újra fenékbe ne rúgass vele - kitalálhatná, hogyan álcázd a többieket, mert nekem véget ért a tudományom.

Ismét el kellett ismerniök, hogy a bolond beszéde nem bolond beszéd, no de e bajon könnyű volt segíteni. A kíséret zömét összevonták egyetlen társasággá, aki húsvéti zárandoklatra Rómába utazik, néhánynak, aki különböző okokból tart dél felé, biztonság okából volt alkalmasabb a zárandokokhoz csatlakoznia, egy-kettőt borostyánkőért indítottak északra, a maradéknak pedig a házban szántak szolgálatot. Mire mindent elrendeztek és begyakoroltak, elkészültek az ácsok is. Végre felállíthatták a cégért (a ház kissé beljebb állt az úttól, és teljesen eltűnt a hatalmas fák mögött), megalapítván így a fogadót a Skót Királynőhöz, és várták a vendégeket. Ehelyett azonban elképzelhetetlenül erős vihar érkezett, vad hófúvással, kidöntött fákkal, s három hétre járhatatlanná tette az utat. Latourneur, Sondeck és a káplán már azt találgatták, nem Isten ujját kell-e látniok a hirtelen időváltozásban, mellyel arra akarja figyelmeztetni őket, nem helyesli szándékukat. Barthelot azonban csak nevetett, a herceg pedig, észrevehető ingerültséggel, melynek okát azonban legfeljebb Jacques sejtette meg én, arra figyelmeztette társait, hogy nem olyan könnyű halandóknak Isten jelét a Sátánétól megkülönböztetniök, mint közönségesen hiszik.

Azt tapasztaltam, az uralkodó véleménye az egész világon minden kérdésben eldönti a vitát, kivéve kettőt: az erkölcsök állapotát és a jövődölések jelentőségét. Nem tudom, hogyan alakult ki ez a szokás, de kétségtelen, hogy az öregeknek akkor is joguk van siránkozni a világ romlásán, ha ifjúkori csínyjeikről még mindig legendák kerengenek a társaságban, s hogy az, aki visszafordul házába, ha kilépésekor fekete macska ment előtte keresztben az úton, vakmerő véleményt nyilváníthat a jóslatok értékéről akkor is, ha a hercegnek ellenkező nézete van. A fogadóban is magasra csaptak tehát a vita hullámai, hiszen közöttünk ráadásul mindegyiknek örültek, ami csak egy kicsit is megszakította napjaink egyhangúságát. Sokan beszéltek egyszerre, s a nagy zajban alig vettük észre, hogy nyílik az ajtó, és belép a jövődöbéli ivóba két ember: Szent Jeromos és egy idegen, egy nagy bajuszú óriás, akit még sohasem láttunk. Olyasféle ruhát viselt, mint Jacques a castelnaui erdőben, de hosszú kardja inkább zsoldosnak

mutatta, mint rablónak. Jeromos, ki már egészen otthonosan mozgott körünkben, vidám „jó estéttel” köszönt, azután tempósan keresztet vetett:

- Istennek hála, megérkeztünk. Nem téptek szét a farkasok.

Társa is keresztet vetett, s szép zengő hangon azt mondta:

- Csak tíz mérföldet kellett a mai napon megtennem, de ebben az időben ennyi is elég.

Jacques a fülemhez hajolt:

- Láttad? Hüvelykujját kissé átdugta a másik két ujj között. Fityiszt mutatott. Sátán hitén való!

A herceg, ki igen kedvelte Jeromost, intett az egyik lánynak, vigyen kenyeret, húst és bort a két vendégnek. Megvárta, amíg kabátjukat letéve, leültek az asztal mellé s akkor azt mondotta az idegennek:

- Vashól lehetsz, jó ember! Harmadik hete nem láttunk errefele utazót.

- Én erre a vidékre való vagyok, uram, s mi nem lehetünk kényesek. A három szikla vidékén telente négyszer-ötször vagyon ilyen idő, s ugyancsak rosszul járnánk, ha nem bírnánk megbirkózni vele. Különben, míg az ördög el nem hordta a gazdát ebből a szárnyékból, a kereskedők is folytatták útjukat, hogy itt biztonságban hálhassanak. Manapság inkább megbújnak a falvakban, kunyhókban, s imádkozással töltik a napot, mert a rablók ilyenkor átjönnek a párolgó völgyeken, hogy vadásszanak rájuk.

Fenékig ürítette kupáját:

- Hát így élünk mi erre felé, uraim!

Láttam, hogy az üdvözöltek egymásra néznek, és zavart szégyenkezésféle látszik arcukon. Kellemetlennek találhatták, százados ritkaságnak, valamiféle isteni előjelenek hittek egy vihart, ami még az utazásban sem akadályozza a hozzászokottakat. Így állván a helyzet, bátorságot vettem magamnak, hogy hangosan megszólaljak az urak társaságában:

- Egészségedre, Kelemen mester! Mikor találkoztunk, Brabant felé haladtál a császár zsoldosaival, hogy hátba támadjátok a spanyolokat!

- Az ám! - kapott észbe Jacques is. - Most ismerek rád. Pedig mondtad, idevalósi lennél az ardennes-i erdőbe.

- Mi tagadás - felelte a jövevény, kétfele törölve hatalmas bajuszát -, én azok közé tartozom, akiknek Frigyes herceg parancsára nem szabadna létezniök. Nem szerettem, hogy alattvalói másokhoz szegődnek katonának, és megtiltotta nekünk, hogy elhagyjuk falvainkat. De Lothar herceg, ki megismerte életünket, azt mondotta, igazunk vagyon...

- Bátyám embereihez tartozol? - csattant föl Frigyes.

- Dehogy, uram! Mielta bátyád visszanyerte trónját, ő vagyon ellenünk.

Láttam, hogy a herceg egyre haragosabb lesz:

- Se az enyémet, se az övét? Nem fogadjátok senki parancsát?

- Dehogynem, uram! A szükségességét!

Igen tisztességes hangon elmondotta, hogy földjük elrúgja még a rozst is, csupán kölest, hajdinát s egy kevés zöldséget terem, állataikat pedig széttépik a farkasok. Úgyhogy mielőtt zsoldosoknak állottak volna, már meg kellett szegniök a törvényt. Lelőtték a szarvasokat, amiért az ispán úr haragudott, márpedig az ispán úr közelebb van, mint a hercegek, az az egy

őz vagy szarvas pedig alig csillapította éhségüket. Koldusságban senyvedtek, míg egy szent remete nem vetődött a vidékre, aki megtanította őket, hogyan kell élniök...

Szerencsájukra éppen a mi asztalunkhoz ültek, s így Jacques-nak módjában állt könyökével oldalba vágva figyelmeztetnie, hogy a remetéjükről szót ne ejtsen, ha kedves az élete. És valóban, a herceg, kinek bosszúsága az elbeszélést hallgatva csökkenni látszott, most úgy csapott le Kelemenre, mint a sólyom a galambra:

- Remete!? Miféle remete?!

Kelemen zavar nélkül folytatta:

- Inkább szerzetes, uram, de nagyon furcsa egy szerzet! Derekabb termete volt nálam is, vörös kámzsát hordott, s ahhoz vörös szakállt. Azt állította, egy magas hegyen él, onnan szemléli nyomorúságunkat. De elbeszélését olyan szavakkal cifrázta, hogy ilyen úri társaságban férfiak között is röstellném ismételni azokat, nekünk pedig ott valának az asszonyaink is. Rábeszélte, szegődjünk a császár zsoldjába, s mint később megtudtuk, négy krajcár ütötte markát minden megszerzett fegyveres után. Mi pedig nem ijedtünk meg attól, hogy emberekkel kellene harcolnunk, úgy gondoltuk, azok sem lehetnek veszedelmesebbek, mint a farkascsorták. Késsel, csákánnyal, nyíllal már addig is jól bántunk, hamar megtanultuk kezelni a kardot is.

- Szóval kurafi volt a vörös, sem remete, sem barát, de mi hangosabban áldjuk a nevét, mint akármelyik szentét. Nemcsak neki volt haszna belőlünk, nekünk is belőle. Megtanított a svájciak életére: tavasszal az öregekre meg az asszonyokra bízunk a nyájukat meg a földet, elmegyünk császár seregébe, ősszel pedig, mikor véget ér a hadjárat, hazajövünk és a farkasok ellen vitézkedünk.

- Engedelmedet kérem, ha nem beszéltem volna illendően: egyszerű ember vagyok, nem értek a hízelkedéshez. Te, amíg a trónon ültél, hitvány csavargóknak neveztél bennünket, bátyád most ebszülte árulóknak. Mindazonáltal mi sem csavargók, sem árulók nem vagyunk. Senki nem mondhatja, hogy megfutottunk volna a csatából, különösen, hogy az ellenséghez állottunk volna át. A császár szolgálatában állunk, de az orániai herceg is szívesen látna minket seregében. Jó nevünk van mindenütt, ahol becsülik a hűséget és a katonai erényeket.

- No de hogy ne fecsegek hiába: idén valamiféle lovasok tűntek fel észak felől, akiket mi öltözködésük miatt bőrzekéseknek hívunk. Ők magukat koldusoknak³ nevezik, de nem hiszem, hogy azok lennének, mert az igazi koldusok, uram, elsősorban gyalogosok. Azt hiszem, közönséges haramiák - azoknak kell lenniök, mert nagyon támogatják őket a népek, amelyek között élnek, és miért támogatnák, ha nem mert megosztják velük a rablott holmik egy részét? Nagy baj ez nekünk, mert ellenségünkkel váltak: már nem is merünk, csak csapatokban járni, s ha találkozunk és ők vannak többen, mégis reánk támadnak. No, legutóbb is összetalálkoztunk a nagy tölgyfánál, melynek minden arra utazó némi bort vagy olajat önt a gyökerére, s melyet a papok szerint Szent Herbert áldott meg, mivel arra jártakor hús árnyat adott neki nagy hévségében. Mi hatan voltunk, ők hárman, de nem bántunk velök gonoszul: a tölgy alá temettük őket, vélvén, hogy aki akörül fekszik a sírba, éppúgy a paradicsomba jut, mint a két lator, akit Krisztus urunk mellett feszítének keresztre. De találtunk náluk egy levelet, melyet Anthorán hercegtől Bougin grófjához kellett volna vinniök. Mikor pedig útban hazafelé szokásom szerént betértem kedves komámhoz, Würtzl úrhoz, kinek nálatok Szent Jeromos a neve, s kalandjaimat elbeszéltem, mondá nekem, hogy itt élsz a régi fogadóban, s talán egy arannyal is jutalmaznál, ha elhoznám neked a levelet. Felelém neki: aranyról szó ne

³ Koldusok = gueux. Így nevezték magukat a németalföldi szabadságharcosok, büszkén vállalva a rájuk akasztott gúnynevet. Kétféle gueux volt ismeretes: szárazföldi és tengeri. Az utóbbiak szerepe volt a fontosabb.

essék. Frigyes herceget én uramnak ismerem el, s örülök, ha szolgálatára lehetek. Ezért kerekedtünk fel, törtünk által hófúvásokon, kerülgettünk hóval lepett repedéseket, hogy kezedhez adhassam ez írást, melyről én is úgy gondolom, hasznodra lehet, éppen azért, mert én nem értem.

Frigyes persze nyomban megbékélt Kelemennel, s kíváncsian bontotta ki a pergament, s átadta Választóvíznek, ki beszélt olaszul, fordítaná le, ami benne van. Ő pedig fennakadás nélkül olvasta az írást:

Kedves Gróf!

*Helyesen mondták a régiek, bajban ismerszik meg, ki a jó barát. Ránk pedig zuhog a balszerencse, mintha el sem akarna állni. Nemcsak apánkat veszítettük el, kinek hatalmas karja védett eddig gonosz bátyáink ellen, de Firenze is kevésbé érdeklődik az eddiginél sorsunk iránt. A császárság ama részét, mely a goldoci hágók és Burgund között terül el, valamiféle börtönököt öt csapatja szállotta meg, elvitatván annak birto-
kát nemcsak a Hanzától, de a köztársaságtól is. Mondják, a kereskedők inkább nagy kerülővel Bouginon keresztül veszik útjukat dél felé, mint hogy támadásuknak tegyék ki magukat, s így Firenzének kevésbé érdeke, mint annak előtte, hogy biztosítsa magának Goldoc támogatását. Leveled tehát, melyet a Signoriához igazságos ügyünk támogatására küldtél, a legjobbkor érkezett.*

Közben szerencsére sikerült atyánk iratai között megtalálnunk Alois bátyánknak azt a levelét, melyről említést tettél, s melyben felsorolja azokat a szörnyűségeket, melyek miatt a valóságban kénytelen volt az örökösödésből kitagadni öccsét, s melyeket csak azért titkolt el a világ előtt, hogy eltakarja anyja gyalázatát. Így, ismét megnövekedvén esélyünk a goldoci trónra, visszaszereztük Firenze támogatását, és kívánnák az eddiginél nagyobb mértékben biztosítani a tiédet is.

Ennek céljából újra megismételem a kérdést, melyet hős atyánk is feltett neked: nem találnád-e jónak, hogy eljegyezzed velem idősebb lányodat, ismét szorosabbá fűzni a köteléket, mely megbomlott az egykor rokon két dinasztia között?

Anthorán

A levél óriási fölháborodást keltett az urak között. A Cathor hercegek, méltóságuknak és hatalmuknak megfelelően, fiaiknak a legkülönbözőbb családokból és országokból szereztek feleséget, kivéven egyet: a bougini grófok családjával a házasságnak még a gondolata is jóformán hazaárulásnak számított. Nem alaptalanul tartottak ugyanis attól, hogy ha a goldoci uralkodó ereibe bármilyen módon újabb bougini vér kerül, feléled a törekvés is, hogy a két ország Bougin vezetése alatt valamiképpen egyesíttessék. Láttam, hogy Barthelot aggódó pillantást vet Lannes-re, Lannes pedig rosszkedvűen rágja a körmét. Frigyes bíborvörössé vált dühében, ám rögtön kiderült, őt most nem is a hallatlan házassági terv ingerelte fel elsősorban, hanem más egyéb.

- Tehát Anthorán öcsém halott - mondta rekedten. - Tudja-e valaki közületek, mikor halt meg? Miután beszéltem a remetével, vagy még azelőtt?

Ismét Kelemen válaszolt az urak helyett:

- Azt hiszem, uram, azelőtt. Legalábbis mire Lothar herceg Petersilába érkezett, már várta őt a hír...

- Megmondtam-é, milyen nehéz Isten intelmét Ördög incselkedésétől megkülönböztetni a halandóknak? - kérdezte az ifjabb herceg szomorúan. Avval felállt, és köszönés nélkül távozott. Menet közben intett Barthelot-nak, kövesse.

Aznap már nem történt semmi. Szent Jeromos barátjával eltávozott, mi pedig a herceg példáját követve korán feküdni tértünk. Másnap azonban Frigyes megparancsolta, mindenki vegyen részt a közös vacsorán. Az idő továbbra sem javult, ő pedig elmondotta, hogy unalma immár elviselhetetlenné fokozódván, elfogadta bölcs bolondja okos tanácsát, s azt kívánja, míg meg nem nyílik az út, minden este másik kísérője mondjon el egy történetet, olyat, amit a száműzöttek közül nem mondott el még senkinek. Első este mindjárt kettőt kívánt hallani, sőt a témát is ő mondta meg. Lannes márkí mesélje el, milyen levéllel küldötte őt Alois Firenzébe, ahol - úgy mondják - Anthoránnal is kellett beszélnie. Jacques úrfi pedig azt mondja el, honnan szaladt ő az ardennes-i erdőbe és miért, hiszen ezt senki nem tudja - kivéve persze őt magát.

Közben gyanakodva nézte a megnevezetteket - nyilván azt hitte, hogy parancsa hallatára az arcuk majd elváltozik. Csakhogy Lannes várta, hogy Barthelot emlékeztetni fogja Frigyesre erre a küldetésére, és felkészült a kérdésre, Jacques-ot pedig amúgy sem sikerült zavarba hoznia senkinek. Egyszerre és készségesen álltak fel mind a ketten, hogy a parancsnak eleget tegyenek, Frigyes pedig kérte, hogy minden sietség nélkül s ezért ülve beszéljenek, s az elsőbbséget a márkínak adta meg.

- Mielőtt feladatomhoz kezdenék, egyetlen kérésem van, herceg, s azt hiszem, ezt méltányosnak fogod tartani. A vendégek majd versenyezni fognak a legjobb elbeszélő címéért - kérlek, hogy ezt a versengést engedd el nekem. Én nem értek a szavak cifrázásához, viszont utálok veszíteni. Röviden szoktam beszélni, világosan, és mindenkinek megmondom, amit hallani akart.

- Utazásom avval kezdődött, hogy magához hívatott bátyád, Alois, a keménykezű uralkodó, és azt kérdezte: - Ugye, fiam, félnél, ha Firenzébe küldenél?

- Engem annyira bátornak ismertek, hogy nyugodtan bevallhattam az igazat. Azt, hogy valóban félnék, és meg is volna rá minden okom. - Helyes. Akkor elmész Firenzébe, és átadsz egy levelet a Signoriának, egyet pedig kedves öcsémnek, Anthoránnak.

- Te tudod legjobban, mit felelhetett az ember Alois-nak: „Értettem és engedelmeskedem.” Azután vártam további parancsait. Ő megkérdezte: - Mire vársz, fiam? Menj haza; és készülj az utazásra! - A levelekre, herceg! - mondtam én. - Szart értettél, fiam, nem engem! Azt mondtam, átadod a leveleket, nem azt, hogy viszed. Nagyon fontos írások lesznek. Az urak közül egyedül a derék Trufflot-ra bízám őket, de sajnos oda nem ember kell, hanem márkí. Kapsz két századost: egyiknél lesz az egyik, másiknál a másik levél. Mikor ott álltok a címzett előtt, hanyagul hátranyúlsz az írásért, mintha nem illett volna méltóságodhoz, hogy te cipeld, és átadod a címzettnek. Biztos vagyok benne, kitűnően fogod csinálni ezt a mozdulatot. Csak össze ne cseréld a két levelet... Azután megkérdezed, lesz-e válasz, s ha igen, ugyanúgy adod át a századosaidnak, ahogyan elvetted tőlük.

- Most már valóban értettem a parancsot, és engedelmeskedtem. Végigmentem itt, ezen az úton, keresztül Toscanán, és eljutottam Firenze gyönyörű városába. A Signoria már másnap fogadott. Hanyag mozdulatom úgy sikerült, ahogyan azt Alois elvárta. Hanem azt aligha várta, hogy a Signoria vezetője, aki az „igazságszolgáltatás zászlósa” címet viseli, levelét ugyanolyan hanyag mozdulattal továbbadja egy kancellárnak, velem pedig unott hangon közli, hogy egy hét múlva kezembe adja a választ. Nekem szégyentől lángolt az arcom, mert úgy látszott, hogy az igazságszolgáltatás zászlósa pontosan ismeri a szerepemet. De persze az is lehet, hogy tévedtem, és akkor is így bánnak velem, ha történetesen bátyád teljes bizalmát élvezem.

- Másnap felkerestem öcsédet, és meglepett, milyen barátságosan fogadott. Nyomban figyelmeztetett is, hogy üdvözlése nem bátyja küldöncének szól, hanem a Lannes család fejének.

Változatlanul tiszteli az országalapítókat. Nyomban végigfutott hátamon a hideg: hallottam, milyen eszeveszetten gyűlöl minket, amiért a vitájukban Alois mellé állottunk. És valóban, ott, azonnal elolvasta a levelet, felnevetett, és át akarta adni nekem: - Rohadt egy fráter az én kedves bátyám. És nem is olyan okos, amilyennek tartja magát. Én nem írnék ilyen szörnyűségeket az anyámról, de nem is hinném, hogy az öcsém elfogadja fia gyilkosának a béke-jobbját.

- Én azonban nem vettem át az írást. Én sem aznap kezdtem a politikusi pályát. - Megtisztelő a bizalmad. De nem akarok megismerni egy szöveget, melynek tartalmával a megbízóm nem ismertetett meg. - Anthorán rám nézett, és kitört belőle a cathori gőg: - Ilyen gyávák Alois emberei? - Még gyávábbak, herceg. Viszont nem menekültek el Goldocból, mint mások.

- Vártam, akar-e még valamit mondani, de hallgatott. Hol engem nézett, hol a faarcú századost. Azután gúnyosan elmosolyodott. - Válasz lesz-e? - kérdeztem akkor. - Mondd meg bátyámnak... - kezdte, de én megállítottam: - Élőszóban egyetlen üzenetet vagyok hajlandó átadni: nincs válasz. Minden mást adjál írásba. Azt is, ha csak gyalázni akarod... - Akkor nincs válasz! - kiáltotta, és ott hagyott. Az ajtót bevágta maga mögött.

- Én vállat vontam. Megvártam a Signoria levelét, és visszajöttem ugyanezen az úton Petersilába. Másnap barátaim egy kis csoportjával jelentéstételre vonultam Alois-hoz. De csak én mentem be hozzá fogadószobájába. A többi a folyosón várakozott. Én átadtam a hercegnek a Signoria levelét, közöltem, hogy öccse csak élőszóban lett volna hajlandó válaszolni, azt viszont nem hallgattam meg. Elképedt. - Hogyhogy nem hallgattad meg? Micsoda szemtelenség ez? - Miért várod - kérdeztem -, hogy a hírhozó más legyen, mint a hírvívó? Nem kívánom kockáztatni az életemet, csupán azért, hogy mástól tudjam meg a titkait. - És kötelességmulasztásért igen? Nem félsz, hogy börtönbe vitetlek? - Jelenleg nem. Ugyanis a folyosódon vár rám Garon, Gauchec, Dumain és Barthelot...

- Rám ordított. Erre nyílt az ajtó, és hívás nélkül belépett Garon. Mint mindig, most is hűvös volt és nyugodt: - Értem kiáltottál, hercegem? - Nem! - felelte Alois, de már cseppet sem hangosan. Garon körülnézett: - Pedig senkit nem látok Lannes-en kívül. Csodálkoznék, ha egy országalapítóval durváskodnál, amikor mind az öten itt vagyunk.

- Az ajtó nyitva maradt, és bejött a szobába a másik három is. Barthelot ugyan kissé hátrább maradt, mert már akkor is csak azt a vihart szerette, amit ő támasztott. Bátyádat felfehérre sápasztotta a düh, de jobbnak tartotta nem kimutatni ellenünk. Így azután, amikor meghalt - túlságosan fiatalon, de nem bizonyos, hogy véletlenül, a titkos tanács visszahívta a trónra Lothart, kinek akkor még élt a fia, s ki az országalapítók tanácsára készséggel hallgatott. A többit már tudod. Te meg merted tenni, amitől az erős Alois visszariadt: megöletted Garont, és mi nem fogtuk le a kezedet, mert irigyeltük eszét és hatalmát. Könnyen voltál bátor: a nagy Garonnak csak egy picinyke fia maradt, aki érte bosszút állni biztonnal képtelen. Én azonban Lannes márki vagyok. Öcséim és unokaöcséim erősek és fiatalok, birtokaink egyedül Bouginban nagyobbak, mint a cathori hercegeké Goldocban... Ki merne hát megakadályozni abban, hogy kérdésre az igazat feleljem, legyen az neki akár kellemetlen, akár kellemes...

Elhallgatott, de dühödten nézett maga elé, melle zihált, mint a fűjtató. Hallgatott az egész terem. Frigyes sápadt volt, Barthelot vörös. Attól tartottunk, kitör a vihar. Ám ekkor megszólalt Jacques; hangja édesebb volt, mint az illatos esti szélé, és olyan természetes, mintha nem értené, miért kellene magát Lannes miatt zavartatnia.

- Hát akkor én következem. És csatlakozom a márki kéréséhez: ne legyen közöttünk versengés. Én persze nem azért, mintha vereségemtől félnék, hanem mert túl sok előnyt adtál velem szemben nekem. Az ő témája - amit versenyünk szabályaival szemben nem ő választott, hanem te parancsoltál neki - egyáltalán nem volt érdekes. Nekem azonban olyan csodálatos

történetet kell elmesélnem, hogy aki egyszer hallaná, akkor sem felejtene el soha, ha a föld legrosszabb elbeszélője lennék. Aki pedig megélte, arról megérthető, miért gyűlölte meg saját fajtáját annyira, hogy inkább fájtak neki egy sebzett szarvas könnyei, mint az embereké. Éppen azért én is oly röviden fogom elbeszélni, ahogyan csak tudom, nem szaporítom a szót.

- Egy nem messzi grófságban történt ez velem, ahol az udvarnál töltöttem be bizonyos tisztséget - nem magasat, de nem is alacsonyt. Állíthatom, hogy a gróf kedveltje voltam, pedig országában idegen. Igaz, nem üres kézzel érkeztem hozzá: egy herceg ajánlott igen melegen, amikor országát ott kellett hagynom egy ostoba párbaj miatt, melyben az udvar egyik legjobb vívója volt az ellenfelem, úgyhogy meg kellett ölnöm, ha nem akartam, hogy ő pusztítson el. Meg kell vallanom, urak, azok közé tartozom, akiket a néphit szerint anyjuk sárkánytejével szoptatott, mert még akaratuk ellenére is magukba bolondítják az asszonyokat. A férfiak irigyelnek bennünket ezért, de szerintem legyenek boldogok, amiért nem ránk hasonlítanak. A mi szívünk is forró ugyanis, mint a frissen sült cipó, hódításnak ellenállni nem tudunk, és hacsak oly dúsak nem vagyunk, mint a hercegek vagy a márkik, kalandjainkra rá is fizetünk. Nem tudnám hamarjában megmondani, hány udvarból kellett eltávoznom és hány ajánlólevéllel, míg a nevezett grófhhoz nem értem.

- Akkor azonban még vidám fickó voltam, a sok balszerencse nem vette kedvemet, s így mindenütt könnyen szereztem barátokat. Nos, új barátaim figyelmeztettek, hogy a bűn ez udvarában bárkivel szöhetek szerelmi viszonyt, de mint a pestist, kerüljem Florát, a párizsi lidércet, aki kézimunkatársolyába dugta a gróf szívét, de rajta kívül is mindenkivel kikezd, aki tizenhat éves elmúlt, s nem hírlík róla, hogy spanyol betegségben vagyon. Ha csak egy csöpp eszem van, inkább a jeges Norvégiába menekülök, mintsem e kies országban maradok, melyben a gróf vetélytársai közül sokan rohadnak börtönben, és sokan kóstoltak mérgezett fűgét. Hogy Florába első látásra belészerettem, tulajdonképpen nem lett volna tragédia, hiszen a lidérc ügyes volt, s ha akart, tudott vigyázni a szeretőire. Azt suttogta a pletyka, csupán azok kerültek közülük bajba, akiknek nemcsak szerelmét akarta élvezni, hanem halálküzdelmét is. Nagyobb hiba volt, hogy nemcsak szeretem a nőket, értek is hozzájuk, ezért, mihelyt a Lidércnek sikerült elcsábítania, jobban belém szeretett, mint én belé, elvesztette a fejét, és rábeszélte, szökjünk meg a gróf udvarából, akit már régen megunt. Ismétlem, én csábításnak amúgy sem tudok ellenállni, Flora pedig szebb volt, mint a legszebbik virág. Két keble félig hátat fordított egymásnak, mint két haragos nővér, csipőjének íve, mint a hattyúk kecses nyaka, bőre rózsaszín, öle pedig forró, mint a nyári naptól süttöt omlós homok. Könnyen ráálltam hát a vad kalandra, de nem sikerült átszöknünk a határon. Engem meztelenül felsegeztek egy durva fakeresztre, és onnan kellett végignéznem, hogy halálra szeressék. Íme: két vörös sebhely van a tenyeremen. Nem Jézus stigmái ezek rajtam, saját szerzeményeim, eredetiek. Szerencsére a jelenet annyira felizgatta a grófot és az udvarbelieket, hogy nem figyeltek rá, mint lazítja meg a hóhérlegény a szegeimet. Ennek a gyerekek köszönhetem életemet, a hóhért ő vesztegette meg, ő segített lemásznom a kötélről, sőt bátran a helyszínen maradt, hogy ha felfedezik eltűnésemet, próbálja félrevezetni üldözőimet. Sikerült magamat bevennem a szomszédos lópba, éjszaka áttörtem az ismeretlen ingoványon, úgyhogy százszor is azt hittem: nincs tovább, most már igazán az iszapba fulladok. Napkeltére egy pákász kunyhójába jutottam, akitől nadrágot kértem és köpönyeget, mert nem szökhettem meztelenül tovább. De az öregnek sem volt több ruhája a rajta levőnél, és nem is hitte el, hogy nekem arra nagyobb szükségem vagyon, mint neki. Így azután, szögekkel átszúrt kézzel, halálosan fáradtan a folytonos fuldoklástól, majd egy órát küzdöttem vele, amíg sikerült vízbe veszejtenem. Egy öltözetnyi rongyhoz s egy repedt csónakhoz jutván, kikecmeregtem az ingoványból, és oda menekültem, ahol az én hűséges Kecsekecsöcsöm várt rám egy rend ruhával és annyi arannyal, amennyit a sötétben az uraktól lophatott, bár a tolvajlást korábban nem gyakorolta, s e merényre csak kedvemért szánta el magát.

Akkor én átöleltem nyakát, orcáját megcsókoltam jobb- és balfelől, és megesküdttem neki, hogy ha lesz vagyonom, gazdagon megajándékozom. Azután elküldtem örködni: vigyázzon rám, hogy végre szabadon kisírhassam magam. Ám hiába fojtogatta torkomat a zokogás és a bánat, egyetlen könnyet sem sikerült ejtenem, csak nyögtem, mint a sebzett állat, annyira, hogy Leon végül is visszajött, azt híván, hogy kárt tettem magamban, és halálos hörgésemet hallja.

Két nap múlva sikerült átjutnunk a határon. Előbb én leszúrtam két dragonyost, akit rossz sorsuk utamba vetett, balgán azt híván, bosszút állok Floráért akkor is, ha azokat büntetem, akik a parancsot tették, nem adták. Közben bűnösnek éreztem magam szerelmem haláláért, s úgy üldözött a lelkifurdalás legalább hat határon át, mint Oresztészt az Erinnisek. Bouginban meglátogattam a derék Malicorne-t, kit korábban már ismertem, s ki bemutatott a gróf udvaránál, de nem bírtam ki a fényes udvarban, hanem bujkáltam tovább, míg elértem az ardennes-i erdőt, ahol találkoztam Lothar herceg csapatával, s úgy éreztem, kissé megnyughatok. De íme, ilyen a sárkánytejfel táplálta szíve: míg lelkemet kínozt a bánat, elcsábítottam Jucit, azt a Jucit, akit később Próbakő vett feleségül, s aki, mikor a bolond feleségül vette, már hasában hordozta magzatomat.

Hát ennyi az, amit Frigyes herceg parancsolt elbeszélmem.

Nyolcadik fejezet
A KALMÁR, A MÁLTAI MEG A RABBI

Mintha az útitársak elbeszélése - bár Frigyes egyiküktől sem tudhatott meg sokat - megtörte volna a balszerencsénket. Reggelre varázslatosan megváltozott az idő. A nap végre kisütött, a szél, sebtében felszárítva a sarat, elült, és vacsora előtt három utazó érkezett a Skót Királynőhöz, akiken meglátszott, milyen nyomorúságos körülmények között töltötték a három hetet. Az első, egy vastag német kalmár, aki felfegyverzett szolgálival utazott, örömét hangoztatta, amiért újra kinyitották az elhagyott fogadót. A második, egy szikár máltai lovag, akit csupán egy csatlós kísért, az időre panaszkodott, amely ilyen rangjához nem méltó helyekre kényszeríti, míg a vihar előtt, gondosan megszabott útiterv szerint, vendégszerető rendházakban töltötte éjszakáit. Harmadiknak egy öreg zsidó érkezett, férfikort még el nem ért fiával, hálát adott az égnek, amiért megoltalmazta őket a veszélyben, s csupán annyit kért, engedjék őket az istállóban meghúzódni éjszakára, világért sem akarván jelenlétükkel terhelni ilyen kiváló urakat. A máltai is tiltakozott az ellen, hogy a zsidóval kelljen egy levegőt szívnia, de Választóvíz, akit okos ötletei jutalmául a herceg valóban megbízott a vendégek fogadásával, kijelentette, hogy itt a magas hegyek között az Úr haragját vonja fejére, aki küszöbéről akármilyen vendéget elűz, s ha a lovagnak másképpen nem felel meg a szállás, szívesen útba igazítja a legközelebbi rendház felé, amely ugyan kicsi, de lakóinak konyhája állítólag nagyon ízletes. Egyébként sem tudja biztosítani, hogy a fogadóbeli társaság illendő lesz a lovag méltóságához, mivel egy nagy zarándokcsapat érkezett egy órával korábban, amely a húsvéti ünnepekre igyekszik Rómába, de a mai bűnös világban még zarándokok között is akadhatnak olyanok, akik semmiképpen nem méltóak Isten jóindulatára. A kalmár kurtán és egyetértően felnevetett, majd a zsidókat maga előtt sodorva, belépett az ivóba, a lovag pedig tüstént követte, mert annyira azért nem becsülte a méltóságát, hogy védelmében a hideg úton töltse az éjszakát.

Választóvíz később így mesélte el gazdájának bevonulásukat:

- Majd szétrepesztett az eltitkolt röhögés, mikor megláttam a két utast. A kalmár kövérség, vidámság és jóindulat, az arca egy hegyére állított óriási tojás, közepén talpára állítva egy nem sokkal kisebb másik: az orra, s mindkettő enyhén piros, mintha húsvétra festették volna. A két szeme és szája kör, szemöldöke vékony, kettévágott karika. A lovag arca éppolyan, mint a csatlós dárdájának fele: keskeny és már sokszor smirglizett. Orra felkiáltójel, szája, szemöldöke vízszintes vonal, az orra alatt pedig két óriási zárójel bajusz gyanánt; nyilván, hogy avval is kifejezze megvetését.

- Nos, uram, amikor a lovag az ivóba belépve meglátta a forgó nyársakat, és megérezte a húsok kellemes illatát, szája egyszerre hatalmasra nyílt, és szimatoló, vidám körré tágult a két orra luka. Közölte örömét, hogy életében először olyan fogadóba léphetett, amely tele van emberekkel, és mégsem üli meg savanyú bűz, aztán a legjobb asztalhoz sietve a rövid oldalán foglalt helyet, csatlósa pedig, lándzsáját a falhoz támasztva, megállt ura háta mögött, mint egy cövek, de előbb még előhúzott övéből egy hatalmas asztali kést. A kalmár viszont, meghallva a lovag megjegyzését, beleszagolt a levegőbe, aztán keskenyre szorította kerek szájacskáját, a szolgálk asztalához ült szolgálival, közölve, hogy a kalmároknál az a szokás, hogy a gazda az embereivel étkezik, amiről viszont én úgy tudom, nem igaz. Mikor pedig közöltem fogadónk külön szokását a kötelező történet elmondásáról, amivel azonban egy vacsora árát megkereshetük, arca elszürkült, s még a tokája is megereszkedett - de hogy mitől ijedt meg, azt fel nem foghatom. A lovag ezzel szemben készségesen vállalta a beszédet, mondván, hogy amit elmond, csak épülésére szolgálhat mindnyájunknak, s kétségtelenül, hogy tetszésünket ő fogja

elnyerendni, de a vacsoráját ennek ellenére megfizeti, mert mint máltai lovag, pénzben nem szűkölködik. Szolgád pedig, aki tud egy kicsit németül, megértette, hogy a kalmár ezt súgja embereinek:

- Még járátja is a száját a vén bolond!

- Hát a két zsidó? - kérdezte a herceg, aki egy serpenyőből éppen ekkor öntözte meg utoljára a húsokat.

- Nem tudom, uram. Ahogy bejöttek, el is tűntek a szemem elől. Mivel azonban a helyiséget nem hagyhatták el, majd előkerülnek, ha itt lesz az ideje.

Nem sokkal később a leányok megkezdték a vacsora felszolgálatát, először a lovagnak, aztán sorban, ahogyan az asztalok mellett ültek rang szerint. A máltai elmondta az asztali áldást, s így kellő ünnepélyességgel kezdődött meg az új fogadóban az első étkezés. Amikor pedig a vendéglátók úgy gondolták, hogy a vándorok nagyjából-egészéből éhségüket már elverték, az előzetes terv szerint, felszólításra, Jacques úr kezdte az első mesét, elmondva Orlando és Rosalinda szerelmének történetét. Ezután a herceg is ott hagyta a tűzhelyet, s a közrendűek asztalához ülve, intett az egyik szolgának, adja át neki a helyét.

- Ülj odébb, fiú! Tiszteletreméltó gazdád mellett szeretném elkölteni vacsorámat.

Hanem a szolga nem sok hajlandóságot árult el ura elhagyására, s a felszólításnak csak akkor engedelmeskedett, amikor a kalmár titokban jelt adott neki. A herceg kíváncsiságát joggal keltette fel a társaság különös viselkedése, ezért, még mielőtt evéshez látott volna, két kupa bort hozatott a felszolgáló lánnyal, az egyiket kezébe vette, a másikat a németnek adatta át:

- Hadd ürítsem egészségedre az első poharat, tiszteletreméltó vendégünk. Öltözeted mutatja, hogy kalmár vagy, bár nem láttam, milyen árukkal kereskedel. Persze ez nem tartozik rám, s ha nem akarnál olyan portékákat eladni fogadóm vendégeinek, amilyenekkel én szoktam őket ellátni, nem is érdekel. Azt azonban látom, hogy nem vagy nálam fiatalabb, tapasztalatod tehát nem lehet csekély, bizonyára többet tudsz a világról, mint előző vendégünk, aki még nem járt messzebb az ardenne-i erdőnél. Így hát rendkívüli érdeklődéssel várom elbeszéléseidet, és szeretném, ha te mondanád el másodiknak a történetedet.

A kalmár pedig óvatosan elmosolyodott.

- Gazduram, oly udvariasan és választékosan adtad elő kérésedet, hogy már csak ezért sem tagadhatnám meg teljesítését, nemcsak valóban remek ételeid miatt. Jól látod, régen járom ezt az utat, ha nem tévedek, éppen harminc évvel ezelőtt kísértem el rajta először Velencébe az édesapámat, és ezen a tavaszon, ha már biztonságosabb lesz az idő, kíséri el legelőször ugyanoda a fiamat az unokám. E harminc év alatt háltam az út mellett fekvő minden fogadóban, és minden országnak, mely az út mentén fekszik, felkerestem a fejedelmét is, hogy lába elé tegyem portékámat és szolgálatába ajánljam magamat. Mondhatom, barátom, soha sehol nem kaptam olyan csodálatosan fűszerezett húsokat, mint nálad, és nem találtam olyan udvart, melyben felülmúlták volna modorodat. Így hát azt kell mondanom, hogy a te vendéglátásod az egyik legnagyobb csoda, amivel találkoztam útjaimon.

- Ne hidd, uram, hogy azért beszélek így, mert hízelegni akarok neked. Pedig valóban láttam olyan dolgokat is, melyeket kevés embernek adott meg a sors. Egyszer a jó Frigyes herceg udvarában - bizonyára tudod, uram, hogy röviddel ezelőtt éppen ez ország uralkodója volt - mutattak egy térképet, melyre készítője - sok mérfölddel északabbra, mint ahol birodalmuk a valóságban van - felrajzolta a nagylábúakat is. Mondhatom, akkor erősen kellett vigyáznom, hogy meg ne sértsem a tudós könyvtárnokot, amiért elhiszi, hogy lehetnek emberek, akiknek csupán egy lábuk van. Én jártam náluk is, derék vendéglős, és anyám életére esküdhetem, egy pár lábat adott, mint minden halandó embernek, nekik is az Úr, csupán az egyik vastag,

mint az oszlop, s akkora lábfejben végződik, hogy esőben vagy erős napsütésben fejük fölé emelve mind a víztől, mind az erős napsütéstől megvédhetik magukat. A másik lábuk pedig vékony, mint a karó, az azon levő lábfejük pedig kecses, mint a nemeskisasszonyoké. Általában azt hiszik, azért nőtt egyik talpuk ernyő nagyságúvá, hogy az örökös zápor elől eltakarhassák magukat, de ez éppolyan tévedés, mint az, hogy csupán egy lábuk volna. A valóságban időnként olyan hőség érkezik följük az országukon túl kezdődő sivatagból, s oly hirtelenül, hogy a nyílt mezőn elpusztulnának, ha lábfejükkal nem boríthatnák árnyékba magukat. A nagy sivatag pedig azért vagyon túl az országukon, hogy János pap országát senki halandó meg ne közelíthesse azokon kívül, kikről Isten azt parancsolja angyalainak, hogy a levegőégen keresztül szállítsák őket oda.

- Látod, uram, mindennek, amit a Teremtő létre hozott, oka és célja vagyon, csupán az emberi ész nem mindig elegendő ahhoz, hogy az Úr titkait meg bírja oldani. Az ernyőül szolgáló nagy láb nélkül nem élhetnének barátaink - de persze vannak ennek a csodálatos ernyőnek hátrányai is. Hogy csak egyet említsek: miattuk a cwordliek - ők így nevezik országukat - csak hanyatt tudnak feküdni, s így csak egymás ölébe ülve élvezhetik a szerelem gyönyöreit, a gyerekek pedig nem fejjel előre születnek, hanem a nagyobbik lábukat tolják előre.

No de, uram, mindezt csak a tapasztalatlanok vagy az ostobák nevezhetik csodának, hiszen csoda az, ami csak nagy ritkán történik valami helyen - náluk pedig az egész országukban, minden embernél, aki fajtájukhoz tartozik, ez így vagyon. Ami viszont kegyelmed fogadójában történt, az joggal nevezhető csodának, hiszen nemcsak az ország, de egész Európa egyetlen fogadójában még nem fordult elő. Mert három héten át zuhogott az eső, lábunk agyagfolyókban csúszkált, s a hegyek oldaláról is szakadt ránk a víz. Olyan kunyhókba kéredzkedhattunk menedéért, melyekből riadtan menekül, aki teheti, annyi bennük a tetű, olyan bűdösek, s annyira befűj a szél repedt oldalukon; úgyhogy mikor valamit javult az idő, rohanvást indultunk tisztességesebb menedékhelyek felé, melyekben megszáritkozhatunk és megtisztálkodhatunk. Ezért örömmel hallottuk a falvakban, melyeken átszaladtunk, hogy itt, a hegyek között, az egykori Két Bakkecske helyén megnyílt a Skót Királynő fogadó. És amikor végre ideérünk, látjuk ám, hogy bár tele az ivó, nem terhes és savanyú a levegő a száradó ruháktól - mint ezt a lovag úr olyan pontosan észrevette -, hanem úgy járja át az ételek jó illata, mint nálunk a dómot a tömjéné. És míg a mi arcunkról, a lovag úréről és a csatlósáéról, a szolgálíméról és föltehetően az enyémről is az elmúlt három hét nyomorúsága sötétlik, ruháinkból sűrű pára száll, a többi úr és szolgálók úgy járnak itt, mintha nem is az útról érkeztek volna, hanem Frigyes herceg udvarából.

Itt ivott néhány kortyot kupájából, mintha kiszáradó torkát kívánná megnedvesíteni, valójában azért, hogy a kupa fölött vethessen pillantást szomszédja arcába, de a fogadós kormos bőrkötényében, izzadt, füstös ábrázatával kifürkészhetetlen nyugalommal ült mellette a padon, s csak fülével figyelt a beszélőre, a tányérján lévő vaddisznófejre szegezve tekintetét. Akkor kettőt köhintett, és folytatta elbeszélését.

- A lovag urat mint az egyház hű harcosát felvidámította ez a csoda, mi azonban, világi emberek, inkább megrémültünk egy kissé. Talán nemcsak azért, mert nem is vagyunk olyan bátrak, mint Málta hősei, hanem mert jobban is ismerjük a világi dolgokat. Ő bizonyára nem hallott arról, hogy tíz évvel ezelőtt rablók tanyája volt ez a vendégfogadó.

Itt szólt közbe a herceg. Csak ennyit mondott:

- Harminc évvel ezelőtt.

- Ó dehogy, uram. Azt csak a környékbeli parasztok mesélik, hogy az utazók azt higgyék, már egy sem él közöttük, aki segített a rablóknak. Meg azt is ők találták ki, hogy a haramiák, amikor elégnek vélték rablott kincseiket, önként hagyták el gaztetteik színhelyét, s valami

távoli helyen élvezik tevékenységük hasznát. Evvel magyarázzák azt a csodát, hogy egy este még besúgtak nekik egy fiatal kereskedőt, s másnap délben, amikor jöttek a részesedésükért, már egyetlen embert sem találtak a házban.

- Ügyes ember volt ám az a fogadós, uram! Tíz kerek évig garázdálkodott, mielőtt rájöttünk volna a bűneire, s ez alatt a tíz év alatt mindenkit inkább gyanúsítottunk volna, mint őt. Mert persze azt, hogy itt, valahol a hegyek között, csodálatos módon eltűnnek utazók, azt tudtuk. Úgy tűnnek el, hogy reggel elindulnak valamelyik fogadóból, s aztán soha senki nem látja őket, de még csak holttestüket, egyetlen csontjukat, hajszálukat sem. A portékájuk olykor-olykor felbukkant valamely távoli vidéken, de aki árulta, gyanúba sem kerülhetett: nem itt szerezte az árut. Egy volt csak bizonyos: aki a Két Bakkecskében töltötte az éjszakát, az másnap este még elért a következő fogadóig. Úgyhogy akár szellem tüntette el a kárvallottakat, akár haramiák, azoknak ehhez a fogadóhoz nem volt semmi közük. Az ember szíve megkönnyebbedett, ha épségben idáig érkezett. Itt egyébként is nagy életet talált: apró kis ember volt a gazda, de nagyon ügyes. Minden este tréfás versengést rendezett a vendégei között: sorshúzás útján hárman közülük elmondhattak egy-egy mesét és akinek legjobban tetszett a története, az jutalmul egy hatalmas ezüstkancsóból ingyen ihatott a vendéglős legjobb borából, abból, amelyet egyébként aranyért sem adott el senkinek. Ezenkívül pedig tréfásan egy éremmel tüntette ki.

- Sok gondot okozott nekünk, kereskedőknek ez a szörnyűség, uram: haramiáknak a környéken soha nyomát nem láttuk, úgyhogy már arra gondoltunk, boszorkányok azok, vagy varázslók, akik a legjobb embereinket eltüntetik. Híre terjedt a csodának mindenfelé, tanácskoztunk róla Itáliában és a Hanza-városokban, sőt a távoli Keleten is, és végül valaki olyannak sikerült megoldania a rejtélyt, aki ezen a vidéken még sohasem járt. Brémai volt ő is, mint én, de nálam sokkal okosabb és híresebb. Borostyánnal meg borral kereskedett, s ezért leginkább Danzig meg Lőcse között járta az utat. Na, ez az ember egyszer azt kérdezte tőlünk: - De honnan tudjátok, hogy a Két Bakkecske és a legközelebbi fogadó között sohasem tűnik el ember? Mindenkit ismertek ti, aki a Két Bakkecskében hál?

- Elgondolkoztunk ezen. Valóban nem ismerhettük a Két Bakkecske minden vendégét, és valamiért mégis biztosak voltunk abban, hogy amit állítunk, az igaz. És akkor kezdett először tisztulni a rejtély, amikor egy másik okos ember erre a kérdésre találta meg a magyarázatot. Visszaemlékezett arra, hogy volt valami összefüggés a Két Bakkecske versenyei és az eltűnések között. Nem mindenki tűnt el, akinek sikerült a versenyt megnyernie. De aki eltűnt, az mind megnyerte a versenyt, s mi láttuk, amint reggel, az éremmel a mellén, eltávozik. No, akkor elhatároztuk, hogy utánanézzünk a dolognak.

- Élt közöttünk egy fiatal kalmár, akiben rettenthetetlen lélek lakozott. Ez vállalta, hogy meghál a Két Bakkecskében, és részt vesz a versenyen, de ennek előtte olyan híreket fog terjeszteni magáról, hogy csomagjai mérhetetlenül értékesek. A többiek pedig egy viharos éjszakán - amely persze azért az elmúlt három hét rettenetességeihez korántsem hasonlított - titokban eljöttek erre a helyre, ahol, mint tudjátok, egy fehér szikla alól délnek, egy fekete alól északnak indul el egy patak, egy harmadik sziklából pedig, melynek a színe vérvörös, olyan forrás indul el, mely harminc rőf után újból eltűnik a föld alatt, s nyilván nem alaptalan hit szerint az alvilág egyik kapuját képezi, melyen át az elkárhozottak a föld színére jöhetnek kísértetni; ahol nappal is eltéved a párolgó völgyek között, aki a környéket gyermekkor óta nem ismeri, s ahol éjjel lidércfény családja maga után az óvatlan utazót - ismétlem, eljöttek erre a helyre, egyedül és magukért imádkozva, mert nem akartak papi személyt hívni tanúul a tervezett tettükhöz, aki értük imádkozhatott volna. Eljöttek tehát éjszaka, hogy ne láthassák őket a kémek, és elbújtak a bokrok között, távol a háztól, hogy meg ne szimatolhassák őket a kutya, és remegések és imádságok között - uram, ebben az erdőben több a bagoly, mint az

egész Német Birodalomban - reggel végignézték, ahogy a kalmár, akinek gyémántból volt a szíve és vasból szőtték a bordáit, bemegy a fogadóba, hogy csalétkül szolgáljon a fogadónak, este részt véve híres versenyén. A többiek, napszálla után, módját ejtették, hogy megmérgezzék a vad kutyákat, vagy bezúzzák fejüket, s mikor odabent végeztek a vacsorával, oly közelről fogták körül a házat, hogy észrevétlen onnan egy egér ki nem osonhatott.

- Éjjélnek előtte pedig látták, hogy nyakánál fogva mint cipelik ki barátukat és szolgálait anyaszülte meztelenül a fogadó hátsó kapuján, mint viszik el őket a párolgó völgyekben oda, ahol már a valódi mocsár terjeszti undorító bűzét, s ahová e banditák el szokták rekkenteni áldozataik tetemét. Ott kardélre hányták mind a zsiványokat, majd visszatértek a fogadóba, ahol már ki voltak készítve az áldozatok ruhái, hogy reggel elvonulhassanak helyettük a kimaszkírozott banditák, lefogták az otthon maradott szolgálkat, asszonyokat és gyerekeket, magukkal cipelték őket, és eladták őket a velenceiek segítségével rabszolgának a mohamedánok országaiba, hogy a rablók megtalált kincseiből és az ő vételárukból támogathassák barátjuk családját, ha nem épülne fel a banditáktól szerzett sebeiből, valamint azon özvegyeket is, akiknek férjét ismertük a banditák áldozatai közül. Szerencsére még egy csoda történt: a vakmerő kalmár életben maradt, noha megmérgezték, betörték a fejét és vízbe hajították, sőt el sem nyomorodott, s most az egyik nagy városunknak haláláig megválasztott polgármestere.

- Nem valamilyen épületes történet ez, uram, de nem is minden tanulság nélkül való. Ebből megérthetitek, miért féltünk, amikor láttuk, hogy el akarod velünk beszéltetni a történetünket, és nem is állunk kötélnek, ha nem ismerjük fel az első vállalkozóban Jacques úrfi, aki egykor Lothar herceg barátja volt, s mikor ezen gondolkodóba estünk, álöltözte ellenére már a páratlan Választóvizet is. Akkor viszont arra gondoltam, hasznotokra lehet, ha tudjátok, milyen hírt hagytak rátok a fogadó korábbi tulajdonosai, s hogy miért lesz inkább károtokra, mint hasznotokra, ha a környező falvak parasztjai ajánlanák vendégszereteteteket. A lovag úr bizonyára eddig is tudta, de most újabb példát láthatott arra, hogy az Úr megvédi a kísértőktől azt, aki jó ügyért fogott fegyvert, még abban az esetben is, ha a gonosz ellen a gonosz eszközeivel kell harcolnia. Akinek pedig rossz szándékai vannak, megtudhatják, hogy a kalmárok mindig meg fogják találni a módját annak, hogy zavartalanul kereskedhessenek, és saját ügyüket, ha kell, éppen úgy meg tudják védeni, mint bárki más a földön.

- Persze a kereskedelem sohasem kockázat nélkül való foglalkozás. Nemcsak a veszedelmekkel kell szembenéznünk, rablókka és pusztító időkkal, hanem amikor elindulunk, azt sem tudhatjuk biztosan, vajon akkor is érdemes volt-e útnak indulnunk, ha nem ér útközben baj. Most ismét csodálatos vállalkozáson vagyunk, melytől nagy hasznot remélünk, de előre tudjuk, csak akkor lesz így, ha életben találjuk azt az embert, akinek rakományunkat szánjuk.

- Él ugyanis Arábiában egy nagy hatalmú emír, akinek a testét titokzatos kór támadta meg, melyet hiába próbáltak az orvosok Kelet legdrágább füveivel gyógyítani, mindaddig, amíg egy európai orvos nem ismertette meg őket a kamilla nevezetű virág főzetével, melyet minálunk mindenki ismer, nemcsak a javasasszonyok, de amely Arábiában egyáltalán nem terem, s így szálanként és arannyal fizetik. Az orvos üzenete egy barátunk által, hogy ha valaki vállalná a kockázatot, és elvinne hozzájuk nagy mennyiségű kamillát, óriási haszonra tenne szert, ha még életben lelné az emírt, de ha nem, költségei sem térülnének meg. Mi tehát sok zsák fűvet viszünk magunkkal, melynek ezen a vidéken semmi értéke nincs, de ha szerencsénk leszen, e semmiért egy zsák arannyal fogunk visszatérni. Ha ellenben nem lesz szerencsénk, hallgathatjuk feleségem szemrehányásait és a többi kereskedő gúnyolódását, amiért kalandosabb vállalkozásba fogtam, mint ami egy gondos kereskedőhöz illik.

Kilencedik fejezet FOLYTATÁS

Amíg Jacques és a kalmár beszélt, a máltai szünet nélkül az evéssel volt elfoglalva, válogatás nélkül falva a húsokat, melyeket csatlósa felszeletelve elébe adott, és megszámolatlanul hajtogatta hozzá a boros kupákat, úgyhogy az udvar már attól tartott, hogy ha még soká tart a kalmár beszéde, a vékony lovag bendője szétreped, s ő ott pusztul el az asztalok között. Ám amikor az öreg látta, hogy rá került a sor, sajnálkozó pillantást vetett a tűzhely felé, amely fölött még sercegetek a húsok, de azért intett csatlósának, hogy leülhet az alacsonyabb rangúak asztalához, és vacsorázhatik, maga pedig haragos arccal, imigyen kezdé elbeszélését:

- A kalmár egész este egyetlen igaz szót mondott, azt, hogy története éppen nem volt épületes. De nemcsak ő, hanem az a méla képű fickó is megérdemelné, hogy ostorral verjék vérig, s azután meztelen üleppel hajítsák ki a fagyra, hűteni a sebeit. Neked sem eszed, sem tudásod nincs ahhoz, fogadós, hogy megítéld vendégeid történeteit, s ez talán megbocsáthatóvá teszi, hogy nem fojtottad beléjük a szót, de ajánlom, ne kérj tőlük máskor történeteket, nehogy az ő bűneik miatt neked is meggyűljék a bajod a hit igaz védelmezőivel.

- Bizony mondom neked, ha az a Rosalinda leányasszony Máltában merészel magára férfiruhát öltetni, amit szigorúan tilt az egyház, csak hogy a szerelmesével lehessen hetyegní, arccal hátrafelé, meztelenül számár hátára ültetik, és úgy söprűzik ki a városból, ha ugyan börtönbe nem zárják egy ideig. Ha pedig az a bús képű úr nálunk beszél el ilyen felháborodás nélkül annak a jófajta néembernek a kalandjait, alighanem kivágják a nyelvét a nyilvános botránkoztatás miatt.

- Azt talán te is észrevetted, fogadós, hogy a kalmárnak sem volt egyetlen mondata sem, amely után dicsértesséket lehetett volna mondani. Mivel ezt maga is elismerte, azt hihetnéd, meg lehet neki bocsátani, s én talán meg is tenném, ha elbeszélésének tanulsága nem lett volna még sokkal förtelmesebb, mint annak a búsképűnek a története. Vajh azt hitted, gonosztevő, hogy fegyvereim forgatása közben nem maradt időm megtanulni a teológiát, s nem ismerem fel sötét eretnekségedet? Én azonban, istennek hála, húsz éve az eretnekek és a boszorkányok ellen harcolok, és megszoktam, hogy a kenetes szavak mögött felismerjem az ördögi szándékokat. Most nem is beszélek arról, milyen sötét cselekedet, hogy a velenceiekkel szűrtétek össze a levet, a sátánnak eme szolgálival, akik szívesebben látnák Máltát a mohamedánok kezén, mint a miénken. De mi más szándékod lett volna annak kijelentésével, hogy az Úr megvédi a kísértőktől azokat, akik az igaz ügyért harcolnak, mint hogy alattomosan gyalázd az Anyaszentegyház szentjeit? Vajh nem tudnád, hogy az Úr éppen nem védé meg a Sátán kísértésétől választottjait, sőt igencsak szabad kezet ad neki ellenük? Igen, így cselekszik az Úr, mert tudja, hogy felkentjei saját erejükből is meg tudják a kísértőt szégyeníteni, s éppen evvel szereznek magoknak érdemeket arra, hogy a mennybe emeltessenek, szentté avattassanak és közbenjárókká válhassanak az Úr és a halandók között! Mi más célod lehetett volna felfuvalkodott kijelentéseddél, mint hogy azt hazudd, Szent Ágoston és Szent Tamás nem az igaz ügyért hadakozott? Bizony mondom, ha nem ezen a békés helyen, hanem az országúton találkozunk, s ott mondod el otromba szidalmadat, nem kerülöd el, hogy torkodba döfjem a kardomat!

- Nos, ha másért nem, pusztán azért, hogy megszegyenítsem e gyalázatosokat, elmondok nektek két történetet, az elsőt arról, hogyan irtottuk ki Sziszarek szigetéről az eretnekeket és hogy hogyan égettettük meg a randomi boszorkányokat.

És elmesélte, hogyan foglalták el az eretnekektől Sziszarek szigetét, hogyan hasították ketté a polgármestert, mint a hízott sertést szokás, hogy egyik felét a városháza, másikat lakása kapujára szögezhessék, hogyan égették meg a papokat a templomuk oltárából és padjaiból rakott máglyán, hogyan metéltek le a férfiakról minden lemetélhető, hogyan vágta fel az asszonyok hasát, de „bár a lovagok többsége egészen fiatal volt, egy nőn sem követtek el erőszakot”. Csakhogy a mi szívünknek Rosalinda hercegnő továbbra is kedves maradt, s egyébként is a herceggel értünk egyet, aki azt suttogta Jacques fülébe: „Istenét a vén gazembernek, ezután, ha disznót hasítok ketté, a sziszareki polgármesterre gondolok, és elmegy a kedvem az evéstől”, s ezért nem ismétljük el a lovag szavait. Második történetét legszívesebben teljesen el is hallgatnánk, ha később nem válna világossá, hogy a fiú, aki krónikánk címét adta, éppen a randomi boszorkány fia volt.

Hogy Random merre van, azt a lovag elfelejtette megmondani, s azt is, mi köze van ennek a grófságnak Mendes püspökéhez, ehelyett avval kezdte, hogy rendje éppen akkor küldte a kiváló egyházfőhöz, amikor az a boszorkányok ügyével foglalkozott. A történet elejében nincsen semmi különös. Avval kezdődött, hogy valamelyik faluban egy vénasszonyt feljelentettek a szomszédai, hogy varázslással és rontással foglalkozik. Varangycsonttal betegíti meg ellenségeit, s azok csak akkor gyógyulnak meg, ha malaccal vagy báránnyal megengesztelik. Tud ráolvasást, amivel a gazdag legény szívét szegény leányhoz bűvöli, babonáságot, amivel elapasztja a tehenek tejét, vagy véressé teszi, és a molnár felesége egy este látta, amikor a kereszt előtt, mintha csak a szél fújta volna föl a szoknyáját, fenekét mutatta Krisztus urunk felé. A püspök természetesen kiküldötte az effajta ügyekben járatos embereit, s azok azt találták, hogy a vénasszonynak egyébként is boszorkányképe van, két szemöldöke csomósan összenőtt az orra fölött, és egy bibircsókából hosszú szőrszálak ágaskodnak az arcán. Megcsigáztatván pedig elősmerte, hogy az ördöggel szerződése van, melynek segítségével oldozhat és kötözhet és különféle varázslatokat csinálhat. Vagyon neki egy kenőcse, mellyel ha megkenekedik, repülni tud, és a boszorkányok szombatján társaival a Kopaszhegyre száll, annak tetején meztelenül táncol és egyéb förtelmességeket követ el. Hajnal előtt elbúcsúzáván, megcsókolják az ördög fenekét, újabb hűséget így esküdve neki. A boszorkányságba pedig egy más faluban lakó asszony avatta be, s a repülésre képessé tevő kenőcsöt még ma is azon keresztül kapja.

Mindebben nincsen semmi különös, más vidékeknek is vannak boszorkányai, s az azok ellen folyó per emezekétől nem különbözik. Az újonnan beárult vénasszonyt is megcsigázták, az további társakat nevezett meg, és futótüzként terjedt faluról falura a vádaskodás. Legfeljebb az volt a különös, hogy sokáig nem találtak egyetlen boszorkányt sem, aki a kenőcsét maga tudta volna elkészíteni, s érdekessé éppen akkor vált számunkra az ügy, amikor a püspök úr emberei végül eljutottak a szállítóhoz, egy bizonyos Ursulához, de nem őmiatta, hanem az asszony miatt, akinek szolgálatában állt. Az volt a legrangosabb boszorkány az egész vidéken, bár a Kopasz-hegyre nem járt, nem kenekedett, nem készített kenőcsöket, és egyáltalán semmit nem tudtak viselt dolgairól. Csak annyit, hogy van egy gyereke az ördögtől, és óljában egy kan disznót őriz, aki valójában elvarázsolts királyfi.

- Soha nem láttam szemtelen perszóna volt. Meg sem kellett csigáztatni - mesélte borúsan a vén lovag. - Önként vallotta magát boszorkánynak. Azt merészelte mondani, hogy akiket eddig elfogtunk, vén hülyék, akik Ursula csinálmányával megmenekedvén, elalszanak, és álmukban repülnek a Kopasz-hegyre, életükben nem láttak még se ördögöt, se sátánt. Ő a boszorkányok büszke törzséből származik, dicsekedett, nem szolgálatra született, hanem uralkodásra, és sokkal kényesebb ízlése van annál, semhogy mocskos ördögökkel ugrabugráljon meztelenül. Tudjuk meg, ha még nem tudnánk, hogy a boszorkányok királyfiakat szoktak férjükül választani, és vagy sárkányokat, vagy világszép lányokat fogamzanak tőlük. Belzebubot és Beliált egyébként is olyan emberek találták ki, akik legfeljebb harmadkézből

ismerik annak a másik világnak leírását, amelyben ő is lakott mindaddig, amíg valamely vétkéért - hogy ez a vétek miben állt, azt nem tudtam pontosan megérteni - nem száműzték a határon túlra. A Gonosz hatalmát azok találták ki, akik valami titokzatos erőre akarták hárítani saját bűneik terhét. Az ördögök a valóságban ostoba fickók, akiknek hiába van aranyuk-ezüstjük zsákszámmra, és hiába bírják a hatmázsás buzogányt a csillagokig hajítani, a halandókkal szemben állandóan pórul járnak, s csupán azért nem érzik magukat szerencsétleneknek, mert még utólag sem jönnek rá, ha orruknál fogva vezették őket. Az ő házához közel lakott egy Drumó nevű ördög, az meglátogatta, ahányszor csak arra lődörgött, és örült, ha mély tisztelettel megcsókolhatta a kezét.

- Kérdésre kijelentette, hogy ért a varázsláshoz és rontáshoz, de tudománya nem az emberek szórakoztatására való, és nem is mutatja be. Személyesen ismeri a napot, a holdat és a szelet, de Szent Péterrel, noha az valóban szokott a földre látogatni, még nem találkozott. A fiát pedig ne is keressük, mert azt már elküldte apjához, akinek királyi udvarából amúgy sem tudják előkeríteni.

- A szemtelen perszónának minden szava gonosz hazugság vala. Nincsenek valódi és nem valódi boszorkányok. Annyit persze elhiszek neki, hogy a Sátán kegyesebben bánt vele, mint közönségesebb társaival, hiszen azt is előre tudta, mikor jönnek érte a püspök úr poroszlói. Előtte való éjjel a disznáját a sűrűbe kergette, házat felgyújtotta, és fiával együtt elmenekült. Akkor fogták el, amikor be akart menni Oberrand városába, de az ördögfióka addigra már nem volt vele, s senki nem is látta többé. Mendes püspöke sajnálatosan megelégedett vallomásával, minthogy azért már máglyára lehetett küldeni. Hiába bizonygattam, hogy a boszorkányok tagadásával elkövetett fertelmes eretnokségét vissza kell vele vonatni, s én készséggel vállalom, hogy ezt a kínpadon ki is kényszerítem belőle, azt válaszolta, hogy felőle az ördögök nyugodtan maradhatnak a pokolban, őt csak az érdekli, hogy Random grófságban az ördögös banyák mellett még egy született boszorkány is találtatott, ami nyilván nem történhetik meg, ha a gróf szilárdabb hitben él, s így a püspökség igényét a grófságra könnyebb lesz a birodalom rendjeivel elismertetnie. Én elszörnyedtem: - „Született” boszorkány?! Te hitelt adsz, testvérem, a parasztok csácsogásának igazi boszorkányokról és Meseországról? - Én csak abban hiszek, lovag, hogy az Úr különb csodákra képes, semhogy értelmünk felfoghatná, s hogy őbenne kételkedem, ha a földön valamit is elképzelhetetlennek tartok.

- Így azután - fejezte be elégedetlenkedve a lovag - mindössze négyszer csigáztathattam meg a némbert, akit egyébként annak rendje és módja szerint társaival együtt megégettünk; máglyája alatt saját kezemmel gyújtottam meg a tüzet.

Jacques-ra néztem, akinek harmadszor is megengedettett, hogy összetalálkozzék a vén gyilkossal. Mozdulatlanul, mint a kőszobor, nézte a lovagot, hogy egyetlen vonását se felejtse el többé. Nyakán ismét az a puffadt baziliszkuszfej ült, amit akkor láttam, amikor először próbálta ki mondókája hatását. Csak most nem színészkedett, hanem nála szokatlan módon - elárulta valódi érzelmeit. Én pedig ebből tudtam, hogy a lovag, ha él is még egy ideig, lényegében halott.

A káplán kivételével - akinek persze ragyogott a szeme a hit e kivételes harcosának láttán - a többi úr is viszolyogva nézte a hencegőt. Talán megéreztek rajta, amit a tours-iak híreszteltek róla: hogy élvezi, amikor kínozhat valakit, s ezt az igazi férfi nem szenvedheti. De azért kíváncsian várták harmadik történetét, és egyik sem vette észre gazdám arcán a gyűlöletet. Kivéve a kis Trufflot-t, aki oldalba bökött:

- Mi történt Jacques bácsival? Olyan a szeme, mintha vérre szomjaznék!

- Ne törődj vele! - súgtam vissza. - Törődjék vele a lovag!

A vén gazember azonban gőgjében semmit nem értve és semmivel nem törődve gondoskodott róla, hogy minden szívben kigyúljon ellene a gyűlölet:

- Most pedig, jó fogadás, keresd elő házad legöblösebb serlegét borral, és küldd hozzám: egy kupa bor legyen jutalma a legjobb elbeszélőnek. Lehetnek ugyan olyan otrombák köztetek, akik nem értik, hogy az én szent történeteim mennyivel többet érnek a kalmár profán hazugságainál, de amit most fogok elmondani, az nem egy pint bornál, de száz aranynál nagyobb jutalmat szerezhet neked, ha vagyon fejedben egy cseppnyi józan ész.

- Én ugyanis Firenzén jöttem keresztül, amely városban volt némi elintéznivalóm, és Skóciába utazom, hogy a katolikus királynőnek protestáns alattvalóival szemben segítségére legyek. Toscana pedig olyan új hír lázában ég, melyhez hasonlót keveset hallhatnak az emberek. Mióta Anthorán herceg elhalálozott, két fia, Anthorán és Hustavel kétségbeesve keresett egy bizonyos levelet, melyet apjuk bátyjától, Alois hercegtől kapott. Az írás végül előkerülvén, a Signoriánál bemutatott, ahol is megállapított, hogy aláírása és pecsétje hiteles, valóban a nagy uralkodótól származik. Én pedig engedelmet kapván elolvasására, lemásoltam magamnak a szövegét:

Kedves öcsém!

Még egyszer megesküszöm: fiad halálában én bűnös nem vagyok. Ha gyilkosság történt volna, annak felbujtója csak Lothar bátyád lehet, akinek rossz vér folyik az ereiben. Te ugyanis, bár részt vettél a tanács ülésén, nem ismered róla az igazat. Egyetértve a két bíróval, akik a tűzpróbát megejtették, enyhítettük a dajka vallomását, s gondoskodtunk arról, többet ne is mondhassa el senkinek az igazat, mert az olyan rettenetes, hogy veled is csak azért közlöm, mert elkerülhetetlen, s mert bízom, hogy atyánk emléke érdekében kímélni fogod annak az asszonynak becsületét is, aki ugyan neked nem anyád, de apád hites felesége volt. Én sem magam miatt kérlek erre, hiszen anyám vétke, melyet tíz évvel születésem után követett el, rám vissza nem hathat semmiben.

Nem igaz, hogy anyánk egy leányt szült azon az éjszakán, s azt Reza segítségével fiúra cserélte ki. Ellenkezőleg: két fiút szült, de erről a világ a dajka vallomásaig semmit nem tudott. Az elsőszülött sötét bőrű volt, s egyebekben is mindenben a mágusra hasonlított. A másodszülött volt Lothar, aki fehér arcú, és apánkra külsőleg mindannyiunk között a leginkább hasonlító. Anyánk pedig a rémült dajka előtt bevallotta, hogy a mágus nemcsak gyógyította, de a szeretője is volt, mivel rettenetes varázserejének ellentállni nem tudott. Az idősebb fiú az ő gyermeke, s csak a fiatalabb apánké. Könyörgött a dajkának, ölje meg az elsőszülöttet, hogy ki ne tudójék undorító bűne. Ebben a pillanatban a föld alól előtűnt a mágus, felragadta csecsemőjét, és eltűnt vele, miután a két nőt a már ismert módon megfenyegeté.

Mint bizonyára tudod, ma is vannak népek, akik az ikrek születését annak bizonyítékául veszik, hogy az asszony megcsalta az urát, hiszen két gyereknek egyazon apja nem lehet. S ha mi ezt így már nem is hisszük, az ellenkezőjét sem bizonyította még senki: azt ugyanis, hogy az ikreknek különböző atyjuk nem lehet, különösen, ha egyikük veszedelmes varázsló. Mivel pedig a tűzpróba igazolta, hogy a dajka igazat beszél, Lothar vére szerintem szennyezett, sőt Frigyesé sem tiszta teljesen, bár ő már később, a mágus távozása után született.

Mindennek okából azt javasolom neked, hogy mi ketten, akik apánk tiszta véréből származunk, kössünk egymással szövetséget Lothar és Frigyes ellen. Én fiadnak adom lányom kezét: uralkodjanak halálom után ők ketten az országon, Lothar tűnjön el az árnyékvilágból, Frigyes pedig vonuljon kolostorba, ahol holtáig tartó imádkozással bizonyára levezekélheti még bűnét, melynek elkövetésében része nem vala.

- Nem ez a levél utolsó sora, de a többi már számunkra nem érdekes. Tény, hogy a Signoria úgy tudja, az a bizonyos remete Frigyes herceget nem a világi élet hívságaira figyelmeztette, hanem arra, hogy ha bátyja elűzésével igazolja anyja hűtlenségét, s ez a levél előkerül, úgy saját maga ellen is bizonyítékokat adand. Azt is állítják, hogy a remete éppenséggel nem Isten, hanem Sátán küldönce vala, s ezért készek a pápa elé terjeszteni a hercegek ügyét. Márpedig a szentatya pártatlan bíró, s ha az állítás igaznak bizonyul, a fiatal hercegek mellett fog dönteni. Én nem kutattam, mi ezekben a vádaskodásokban az igazság, de kettőt tudok. Egyik az, hogy ha valamelyitek felül a gazda legjobb lovára, s híreimet cito citissime a herceghez viszi, zsák aranyt fog nyerni jutalmául. A másik, hogy én ezt a Rezát ismertem. Én égettetem meg a gazembert Tours-ban, s úgy tudom, valóban vagyon a városban egy barna bőrű gyermeke. Így hát némi kerülőt téve oda is elutazom, s megkeresem a fiút, nem hogy a firenzeieknek kiszolgáltassam, hanem hogy rendemhez vigyem, döntsön a generális, mi történjen vele.

Trufflot kiejtette kezéből a serleget, melyet a herceg utasítására borral töltött tele, hogy ha úgy ítélne, a lovaghoz járulhasson vele. Az urak pedig egyszerre ugrottak talpra, hogy a gyalázkodóval végezzenek. Két kivétel volt csupán, az egyik Lannes, ki ég fele fordított tekintettel keresztet vetett, nyilván örömeiben, hogy annak idején az írást nem engedte magának felolvasatni. A másik Frigyes, aki látva a nagy fölindulást, tőle szokatlan önuralommal kérdezte meg:

- Történt valami, urak?

- Semmi sem történt! - felelte a kalmár. - A lovag többet beszélt, mint amennyi megilleti, úgyszólván most a zsidóra kerül a sor.

Látni lehetett, hogy a lovag, bár semmit nem ért, legalább érzi a veszélyt, és megijedvén, elfelejtett tiltakozni az ellen, hogy a zsidók is beszéljenek. Az urak megszégyenülve ültek vissza helyükre, Választóvíz pedig felszólította a zsidót, álljon elő.

És Jacques?

Jacques, mint ezt már megszoktam tőle, ismét másképpen viselkedett, mint a többiek. Szeméből eltűnt a gyűlölet, arcára gúnyos mosoly ült harag helyett.

Tizedik fejezet

A ZSIDÓ ELBESZÉLÉSE, ÉS AMI MÁSNAP REGGEL TÖRTÉNT

Azt hiszem, Frigyesnek később volt oka megbánnia, hogy középre kényszerítette az öreg zsidót, noha az térden állva kérte, ne kellessen egy ilyen fényes társaság előtt szólania, már csak azért sem, mert életükben nem történt semmi érdekes, egészen mostanig, amikor váratlanul el kellett menekülniök Nantes nemes városából. Ekkor rájuk parancsolt, meséljék el menekülésük okát, különben kivetteti őket a hideg éjszakába. Az öreg zsidó pedig égre emelte tekintetét, de engedelmeskedett.

- Sem pénzkölcsönzéssel, sem kereskedelemmel nem foglalkozom, uraim, az orvosláshoz sem értek, s így nincsenek ellenségeim Nantes városában. Rabbi vagyok, a Bibliát és a Talmudot tanulmányozom, őseim hitére oktatom a zsidó gyermekeket. Csöndesen neveltem családomat, és boldog voltam, amiért az Örökkévaló különlegesen éles ésszel és nagy szorgalommal áldotta meg elsőszülöttemet - ezt a fiút itt -, annyira, hogy remélhettem, egyszer majd a nagy rabbinusok közé emelkedik, és neve fennmarad Izraelben.

- Két hónappal ezelőtt, a Tóra örömnepének éjszakáján különös álmot látott a fiacskám, annyira különös, hogy felriadván, szükségesnek látta engem is felkölteni, és álmát elbeszél-ni. Mi, uraim, tiszteljük az álmokat, nem felejtjük el, hogyan lett József Egyiptomban a fáraó első embere, mivel sikerült a jóslatot a hét kövér és hét sovány tehénről megfejténie. Nem szidtam hát meg fiamat, amiért felzavart álmomból, hanem megdicsértem, és kértem, minél pontosabban mondja el, mit látott, hátha az ég üzent rajta keresztül nekünk. Ő pediglen a következőket mesélte el:

- Álmában a pusztában vándoroltunk Izrael tizenkét törzsének maradékaival. Nem messze tőlünk Mózes haladt hatalmas botjával, mellette pedig Áron, akinek sárga szakállja és kék szeme volt. Akkor már közeledett a negyven esztendő vége, melynek utánra népünknek megígértetett, hogy bevonulhat Kánaánba. Fiam tudta, hogy ő meg fog érkezni az ígért földjére, nekem ez azonban nem adatik meg, az Örökkévaló parancsa szerint. Erről azonban soha nem beszéltünk egymással. Én, lábamon saruval, szilárd léptekkel róttam a pusztát, ő pedig kezemet fogva, mezítláb az oldalamon szaladt, és folyton-folyvást arra kellett gondol-nia, hogy az én szándálom lesz az ő egyetlen öröksége, de nem tudta, megszegi-e evvel a gon-dolattal az ötödik parancsolatot. Tőlem megkérdezni nem merte, pedig én bizonyára megfelel-tem volna neki.

- Jött tehát mellettem, egyebekben békésen és elégedetten, pedig már nagyon-nagyon régen nem ettünk mást, csak fűrt és mannát, és sokan zúgolódtak az öregek közül, szidván Mózes-t, amiért nem hagyta őket Micraimban. Ekkor egy folyófélehez értünk, melynek a túlsó partján valami aranyos fényesség ragyogott, s a fényből mintha mindenféle emberek integettek volna hívógaóan. Ő szorosabbra fogta a kezemet és megállt, az elégedetlenek azonban nagy zajongással futni kezdtek a túlsó part felé a folyón át, melyről azonban kiderült, hogy nem folyó, csak valami vízzel telt, sekély medence. Ám József magasra emelte a botját, a bot körül villámok csapkodtak az égből, s az elégedetlenek holtan hullottak a földre, egyik a másik után. Amikor egy lázadó sem állott már a lábán, és Mózes intett a botjával, forduljunk meg és kövessük, fiam váratlanul kirántotta kezét az enyémből, átfutott a medencén és elérkezett az aranyos fényességig, amely nem őt, hanem hat törvénykönyvből ragyogott.

- Megkérdeztem tőle, valóban tóra-tekerceket látott-e fényleni, hiszen a vándorlás idején még népünk birtokában volt a két kőtábla - a Tóra későbbi időkből való. De ő azt felelte, nem tévedett, bár elolvasni nem tudta a könyvek címét, mivel azok nem héber betűkkel íródtak.

Akkor hátranézett felém, de engem már valami köd eltakart előle s ő úgy megijedt, hogy egy pillanatra felébredt, vagy legalábbis az álma eltűnt előle.

- Nemsokára azonban újabb álmot látott. Rouen város katedrálisának parkjában volt pávák között, és páva volt ő maga is, csak éppen társaitól erősen különbözött. Mikor megkérdeztem tőle, honnan tudta, hogy a város, amelyben látta magát, éppen Rouen, pedig ott életében nem járt, azt felelte, ezt nem tudja megmondani. Azt azonban igen, hogy a többi páva közönségesen kék volt, és lent sétált a pázsiton, neki azonban bíbor tollai voltak és a kerítés oromzatára ült. Amint onnét letekintett, a túlsó oldalon meglátott engem: egy kis padon ültem, mezítláb és megszaggatott ruhákban. Akkor átkiáltott hozzám: „Kit gyászolsz, apám?”, s én azt feleltem: „Téged, fiam!”. Ekkor felébredt, s mint már mondtam, felköltött engem is. Én pedig megijedtem, mert úgy éreztem, ennek az álomnak gyászos jelentése van. Egyébként is azt hiszem, az Ég gyakrabban közöl velünk álmunkban rossz, mint szerencsés jóslatokat, de mivel erről a Talmud nem beszél, nem tudom, igazam van-e.

- Ünnap után vendégül hívtam a hitközség vezetőit. Mély meghajlással fogadtam őket az ajtóban, hogy lássák, mennyire fontos számomra az ottlétük. „Ha valamelyiteknek sikerült az Örökkévaló kegyelméből egyszer jó tanácsot adnom, nagyon kérem, próbáljon nekem segíteni!” - mondtam, és elbeszéltem a fiam álmát.

- Nem először tárgyaltam velük fontos kérdésekről, de először vártam szívszakadva a választ, s íme, először vettem észre, milyen különféleképpen viselkednek gondolkozás közben, amit nyilván százszor is láttam náluk, de közömbösségemben nem jegyeztem meg előbb. Reb Jichak kedvesen rám mosolygott, mintha azt akarná mondani: „Ne aggódj, rabbi, kitalálunk valamit!”, reb Luria viszont elkomorodott, és verejtékcseppek gyöngyöztek széles homlokán féltében, hogy ostobaságot talál mondani. Reb Jeinkel rángatni kezdte csutakszerű szakállát, és szeme ragyogott örömeiben, hogy egy ilyen fogas problémán gondolkodhatik, én pedig nem haragudhattam rá ezért, hiszen én is hasonlóképpen szoktam érezni, amikor más fordult hozzám nehéz kérdésével. Kilencen ültek asztalom körül, és mind a kilenc hosszan gondolkodott fiam álmán, mert szeretettel kívántak rajtam segíteni, s mert várták, hogy reb Jeinkel mondjon először véleményt. Azután egymás után próbálták az álmot megfejteni, s egyik ezt mondta rája, a másik azt, mind csupa szépet, csupa jót. Én azonban csak ráztam a fejemet: - Nem, uraim. Érzem, hogy az álom nagyon gonoszat jelent. Ne feledjétek: a végén süvet ülök a fiamért!

- De mind azt mondták, hogy az álmokban a haláleset jót szokott jelenteni. Ám ha nem vagyok elégedett egyikük magyarázatával sem, menjek el Mordechaj ben Menachemhez, akinél fényesebb fáklya nem világított Izrael egén Moses ben Majmun óta.

- Önök nem tudják, micsoda ember reb Mordechaj! Elmentem hozzá, ő öleléssel köszöntött, és be akart vezetni házába. De én kértem, hadd üljek a porba a kapuja előtt, mert kérvényezőként érkeztem hozzá, nem vendégként. Rettenetes gond nyomja a szívemet. - Tudod, mit, reb Cvii? - felelte. - Vegyük úgy, hogy egy órácskát már kuporogtál, és gyere be az otthonomba. Messziről jöttél, szólok, hogy hozzanak mézes bort és süteményt.

- Így azután a kis asztalánál ültünk, és szopogattuk a mézes bort, amíg én előadtam bánatomat. Szép, fehér szakállát simogatva, csendben végighallgatott, azután megkérdezte, gondolkoztam-e valaha azon, miért akarta az Úr, hogy József megfejtse a Faraó álmát? - Vajh az egyiptomiakon akart segíteni? De hiszen akkor nem kellett volna elrendelnie a hét kövér és a hét sovány esztendőt, és az egyiptomiaknak nincsen semmi bajuk! Avagy a Faraó vagyonát akarta volna megsokszorozni ezúton? Hogy eladósodjék nála a nép?

- Nemcsak csodálkoztam, meg is sértődtem kicsit. Nem kellett ahhoz rabbinak lenni, tudta akármelyik bócher is, hogy az Örökkévaló Józsefet akarta naggyá tenni Micraimban.

- Rám emelte sugárzó tekintetét: - És miért akarta az Örökkévaló nagygyá tenni Józsefet Micraimban? Gondolkoztál már ezen?

- Mennyire hiúk vagyunk mi, halandók, morzsányi tudásunkra, melyet az Örökkévaló egyetlen leheletével messze fúj! Éreztem, hogy a bölcs ben Menachem azt szeretné, hogy pontosan arra adjak választ, amit kérdezett, hogy azután kérdésről kérdésre haladva vezessen el engem a tudás teljességéhez. Én pedig, mérhetetlen hiúságomban nem akartam megszerezni neki ezt az örömet. Láttatni akartam vele, hogy én is tudom, amit tudok, és nem csekélyke gondok vezettek hozzá, még akkor sem, ha ő könnyűnek is találja fiam álmának megfejtését. A kérdésén már én is gondolkodtam, s mikor még fiatal voltam, kétségbe is ejtett a megfejtése. Az Örökkévaló nyilván nem azért segítette hatalomra Józsefet, hogy családja Micraimba menekülhessen az éhínség elől, hanem hogy Izrael fiai rabszolgákká váljanak, s így Neki módja legyen őket kivezetni a rabságból.

- Ben Menachem tekintetében kihuny a sugár. - Bizony, testvérem - mondta bánatosan -, az Örökkévalónak szüksége volt választott népre, hogy nagyságát igazolhassa a világ előtt, s ezért kellett megismernünk Egyiptom keserű kenyerét! Látod, mekkora szenvedést hozott Izraelre, hogy Józsefnek sikerült megfejtenie a Faraó álmát? Bizony mondom neked, nem minden álom való a Mindenhatótól, és a Mindenható álmait is jobb nem megértenie a halandóknak! Azt tanácsolom ezért, térj haza békében, és ne is törd a fejedet azon, hogy a fiad álma milyen üzenetet takar!

- Olyan rettenetes a jóslat - ijedtem meg -, hogy jobb ha csak akkor értem meg, amikor már beteljesedik? Jobban félek én, reb Menachem, az ismeretlen veszélytől, mint az ismerttől! - Reb Menachem újból sóhajtott: - Híres vagy te, reb Cvii, az eszedről, de bizony mondom neked, nem vagy te olyan okos, mint hiszik! Hogy az álom mit jelent, nem árulhatom el neked, mert én sem tudom. Jóslatfejtéssel nem foglalkozom. De annyit mondhatok: egyetlen jóslat sem teljesezhetik be, ameddig meg nem értik. De ha megértették, akkor már elkerülhetetlenül beteljesedik!

- Vállamra tette a kezét: - Töltsd a házamban az éjszakát, barátom. S ha nem akard tanácsomat megfogadni, keresd meg Nantes-ban reb Slojmét, fáfejű foltozóvargátokat, akinél jobb álomfejtőt nem ismerek. Ez ugyanis az ostobák tudománya, nem a bölcské. Olyan okos emberek, mint József volt, csak akkor foglalkoznak vele, ha börtönből akarnak megmenekülni általa.

- Megköszöntem tanácsát, hazautaztam, és megkérdeztem a vargát, aki valóban megfejtette fiam álmát. A legrémesebb, amit csak héber férfi álmodhatik. Azt jelenti, hogy elsőszülött fiamból püspök lesz Rouenban. Mikor pedig megismertem az igazat, nyomban felkerekedtem fiammal, hogy elmeneküljünk a sors elől, s így kerültünk ide.

Ezért bujdosott hát apa és fia! A herceg értetlenül hallgatta a történetet, és önkéntelenül felkiáltott:

- Ember! Mi van ezen olyan rettenetes? Hát van annál nagyobb dicsőség, mint ha valakiből Rouen püspöke lehet?!

- Semá Jiszróel! - kiáltotta az öreg zsidó. - Hiszen ahhoz ki kell keresztelkednie!

A lovag ekkor intett csatlósának, s mint aki nem akar ilyen istentelenséget hallgatni tovább, az ivót odahagyva, szobájába ment. A kalmár pedig azt mondta a zsidónak, halkan, hogy rajta kívül senki ne értse:

- Valóban okos ember lehet az a ti Mordechajotok, majd módját találok, hogy megismerkedjem vele. Igaza van: Oidipusz azért ölte meg apját és vette feleségül tulajdon anyját, mert a jóslat megértése után kitétték az erdőbe, hogy elpusztuljon. Ha odahaza marad, a szeren-

csétlenség nem következett volna be. Ugyanígy járt Párisban Priamosz és Hágárral Sára is! Te is azt bizonyítod, hogy a baljóslatú álmok éppen azáltal teljesülnek, hogy védekeznek ellenük. Ha fiaddal megültök Nantes-ban, senki nem tudja meg, hogy a gyerek, akit házában nevelsz, az egyház számára kincset ér, nyugodtan éltek, és idővel átveszi tőled a mesterségedet. De te elmenekülsz ide, és éppen a legszerencsétlenebb helyen elmeséled a jóslatot!

- Valóban nem vagy okos ember, reb Cvii. Az a bőrkötényes fogadós nem fogadós, hanem Frigyes herceg, akinek jó híre országán kívül is ismeretes. Kizárt dolog, hogy rablással akarjon foglalkozni e helyen, és én mégis azt hazudtam neki, hogy értéktelen gazt cipelek csomagjaimban, mely csodaszerűen változik arannyá úticélunk elérésekor. Te pedig, ahelyett hogy kitaláltál volna valamit, a máltai előtt elfecseged az igazat. Ha ezek után el akarod kerülni, hogy a fiadból roueni püspök legyen, nyergeljétek fel lovakat, és a legnagyobb titokban utazzatok tovább még az éjszaka. Lehet, hogy megfagytok az úton, lehet, hogy felfalnak a farkasok, de az a valószínű, hogy elérték a legközelebbi faluig, ahol jó pénzért szállást kaptok a parasztoktól, és a lovag nem ér utol. Másképpen biztosan meggyászolhatod a fiadat.

A zsidó azonban félt az éjszakai utazástól, s inkább elbújt az istálló legtovábbi zugában. Hajnalban az ő segélykiáltásaira ébredtünk, de a vendéglő kapuját kívülről betámasztották, s mire az istállóba értünk, az öreg vérében fetrengett a szalmán, a fiú pedig nem volt sehol. Eltűnt - mint már írtam, fizetés nélkül - a máltai és a csatlósa is, ők rabolták el a gyermeket, hogy jó keresztényekre bízák nevelését, ha már a jóslat szerint püspökké kell lennie. A vén zsidó könyörgött, hagyjuk meghalni, és ezt mondta a kalmár is, de a herceg úgy gondolta, ha a jóslat teljesülése megkezdődött, be is kell fejeződnie: a rabbit meggyógyítottuk, hogy meggyászolhassa gyermekét, miként azt álmában látta.

Mikoron pedig megtevé intézkedéseit, összehívatta embereit az ivóba, és beszédet intézett hozzájuk, Jacques-hoz fordulva legelsőbb:

- Bölcs ember vagy, barátom; tanácsod kitűnően bevált. Egy ilyen út menti fogadónak ezer élete van, gazdájának ki sem kell húznia a lábát a házból, s egy nap alatt többet megtud a világról, mint egy hozzád hasonló bolond, aki egész életében ide-oda csatangol a világban. Ott voltam a tanács ülésén, melyen Alois megindokolta, milyen indokkal tagadta ki Lothart az örökségből: azt állította, hogy anyám leánygyereket szült, és egy parasztasszony fiát csempészték a helyére. Egyetlen állításában igaz a máltai hazug meséje: a remete valóban nem a túlvilági üdvösségemre apellált bátyám érdekében, hanem Firenzére és Anthoránra. Figyelmeztetett, öcsénk nagy sereget toboroz ellenünk avval a váddal, hogy ha Lothart a bölcsőben elcserélték, semmi bizonyíték sincs arra, hogy velem nem ugyanaz történt, legjobb tehát, ha engem is elkergetnek a bátyám után. Azt állította, nincs ostobább annál az uralkodónál, aki anyja becsülete ellen maga ad bizonyítékot. Ezért, ha nem kívánom Anthorán győzelmét, önként vissza kell adnom a száműzöttnek a trónt.

- Ez az igazság. Ezért dühített fel annyira Garon, amikor árulásának felfedezése után még engem merészelt mocskolni, hogy önuralmamot veszítvén megrúgtam földbe ásott fejét, holott éppenséggel nem vagyok kegyetlen természetű. Viszont voltam és vagyok férfi: nem tűrhetem, hogy gyávasággal vádoljanak. Hiszem, hogy az uralkodó tetteit más megítélés szerint bírálják el a túlvilágon, mint alattvalóiét, mert néki minden olyan cselekedetét megbocsátják, ami üdvös országának és dinasztájának, az esetben is, ha más halandótól megbocsáthatatlan bűnnek tartatnék, mint például az orvgyilkosság vagy ártatlan emberek megbüntetése, későbbi árulást megelőzendő. Tetteiért pedig Istenen kívül senkinek számadással nem tartozik. Én tehát Lothart nem azért engedtem vissza Petersilába, hogy mentsem lelkem üdvösségét, de igenis, hogy mentsem dinasztánk uralkodását, s ezt veletek részint azért nem

közöltem, mert titkolni kívántam családunk szégyenét, és mert nincsen is ehhez semmi közöttök.

- S íme, most a máltai elbeszéléséből megtudtam, hogy Alois boszorkánykodással sem átalotta vádolni anyánkat, s hogy levele szerint - melynek tartalmára nemcsak tettben, de szóban sem nyújtandott semmi bizonyítékot - én is megfertőztetett vérből származom. Mióta tudom, hogy Anthorán nem él, a remetét nem Isten, hanem Ördög küldöttének hívén, ki hazug tanácsával beszélt rá trónusom visszaadására egy olyan embernek, akinek fiúsarja immár nem is születhet többé. Most, megismervén Alois hitszegő levelét, mely szerint bátyám is, én is alkalmatosak volnánk arra, hogy Anthorán két ifjú tigrise bennünket pápai segítséggel szaggasson széjjel, ebben már nem is vagyok teljesen bizonyos. Ím, ezért többféle határozatot hozok. Elsőül: a fogadós mesterségét tovább is folytatni fogom, s a tegnapi este emlékére ne ingyen vacsora, hanem egy nagy serleggel a legjobb boromból legyen a jutalom. Sajnálom, Jacques, hogy éppen neked, ki a skót királynő történetét elbeszélte nekünk, kell átmenetileg nélkülözned multságunkat, de másodikul azt határoztam, hogy megfogadom a máltai tanácsát, és bátyámnak cito citissime küldök üzenetet. Mivel pedig egyetlen vagy, akit bátyám is kedvel udvaromból, neked kell hozzá lovagolnod. Elmondod neki, lehet, hogy ő is meg én is tisztátalanok vagyunk, de ő az eszét, én pedig a kardomat forgatom úgy, mint a világ bármelyik hadvezére. Ha tehát Anthorán két fiúsarja valóban országunkra törne, s mi ketten harcolnánk ellenük, más veszély aligha fenyegetne minket, mint hogy két kedves unokaöcsénk harci cselekmények áldozatául esik. Én nem kívánok innen Petersilába visszatérni, amíg a veszély be nem következik, de készen tartom fegyvereimet, s ha szükség leszen rájuk, várom az üzenetét.

- Erről ennyit. A lovagról pedig még kevesebbet. Aki fogadómban valamely történetet elbeszél, annak itt abból baja nem származhatik. Hanem azt nem kívánnám, hogy a hét végét is megérje. Az ember természetesen megégetteti a boszorkányokat és megfizeti az embert, aki kínzásokhoz és máglyájok meggyújtásához ért, de kezet nem fog vele. Kívánom a lovag halálát, de nem kívánom tudni, ki végez vele. Megölője ne várjon jutalmamra, nehogy olyan-nak nézzem, mint fizetett hóhéromat. Adjon mindnyájunknak boldogságot és a lovagnak örök nyugalmat az Úr.

Fölfelele neki erre Jacques úrfi, fölállva ugyan, de magát sok méltósággal kihúzva:

- Sajnálatos módon kívánságodat nem tudom teljesíteni, uram. Herceg vagy, nagy és híres hercegek leszármazottja, elvárhatnád, hogy teljesítsem parancsait. Én azonban nálad nem alantasabb vérből származom. Atyám király volt, a híres Berengár, kinek bizonyára mind hallottátok szomorú történetét. Elsőszülöttje vagyok, bár nem törvényes gyermeke. Teljes nevem Jacques Philippe Bonifácusz Armand du Moutin, Argyll grófja - és leköteleznétek, ha ezentúl rangomnak megfelelően szólítanátok is. Mint Berengár fiának pedig csak egy kötelességem vagyom: meggyilkoljam a máltai lovagot, ki imént vallotta be, hogy saját öröme és oktanul négyszer csigáztatta meg anyámat, ama randomi boszorkányt, akiről a párizsi püspök úr bírósága is kimondta, hogy sátán szolgálatában nem áll.

A herceg és az urak megdöbbenését látva, elmosolyodott:

- Mivel azonban nevem kevésbé vagyom hozzám növe, mint más halandókhoz szokott, előfordul velem, hogy levetem, máskor pedig újra felveszem. Születésemkor még csak Bonifácusznak hívtak, ahogyan a családi tanács elnevezett, valamint Sarkának, ahogyan anyám becézett. Philippe egy vén koldus és Randomia hercegének jóvoltából vagyok. A Jacques, Paul és Armand neveket a szent keresztségben, tehát huszonnégy éves koromban nyertem el. Moutin ama városka, melyet atyám nekem ajándékozott, s mely történetesen ennek a fiúnak születési helye. Az Argyll grófja címet ugyancsak Berengártól kaptam, és az angliai Argyll hercegekhez nincsen közöm.

- Így tehát a lovagot fogom követni, uram, s ha hallanátok, hogy erőszakos halál érte utol, úgy tudjátok meg, én végeztem vele; nem azért, hogy Frigyesnek hóhér módjára szolgálatot tegyek vele, hanem hogy teljesítsem az ég parancsát, mely a fiútól ártatlanul megkínzott anyja megbosszulását követeli. A hír viszont, melyet Lotharhoz vagy küldendő, olyan természetű, hogy bárki legyen is vivője, bátyádtól nem büntetést, hanem köszönetet érdemel. De ha ennek hatásában nem bíznaál eléggé, még mindig itt van levélvivőnek a kis Trufflot, akit apja érdemeiért Lothar szintén becsül.

Tizenegyedik fejezet

JACQUES NÉLKÜL

Jacques elutazott, és közölte, sokáig marad távol. Én dühösen tiltakoztam. Mondtam, a herceget lóvá teheti, engem nem. Én tudom, hogy nemcsak Argyll grófja, hanem Szecskavágó Jakab is, neki a lovag annyi, mint a semmi. Két hét, amíg utoléri, két óra, amíg összekaszabolja, s újabb egy hét, amíg hazatér. Ha mást állít, azt kell hinnem, meg akar szabadulni tőlem. Mondja meg őszintén, és már itt sem vagyok, de hogy orromnál fogva vezessenek, azt nem tűröm el. Hanem ekkor megmagyarázta, hogy nemcsak a lelke kell a máltainak, hanem még három bőrt is le akar húzni róla, az pedig még Szecskavágónak sem egészen egyszerű dolog. Vannak, akik azt állítják, egy rókáról csak egy bőrt lehet lehúzni, ami persze ostobaság, de igazzá válik, ha előbb megölik, s csak aztán akarják megkopasztani. Ő nem is követni akarja, hanem megelőzni, hogy csak Tours után találkozhasson vele. Előbb a cigánykirállyal kell beszélnie.

Sokatmondóan nézett rám, s mikor látta, hogy csak bámulom bambán, még meg is haragudott:

- Hát kinek van fia a táborban: Rezának, vagy nekem?

- Neked - mondtam. - De hát...

- De hát akkor összetévesztették a két mágust. Érted már?

Nem értettem, ő pedig, mint avatott tanító, mérge ellenére is türelmesen elmagyarázta, hogy először a lovnak kell eladni egy megfelelő fickót, majd a firenzeieknek az ő fiát, aki, mint tudom, a cigánykirály unokája. Csak ha már mindkét vérdíjat zsebre vágta - pontosabban megfelezte a cigánykirállyal -, veheti a máltait komolyan üldözőbe. Akkor a neki eladott fickót mindjárt ki is szabadítja rabságából, a másikat pedig majd a nagyapja követeli vissza a firenzeiektől. Ez már azért is jól jön nekünk, mert nagy botrány lesz belőle, az Anthorán fiúk szegyenben maradnak, és a herceg kénytelen lesz hálás lenni hozzánk.

- Áhá! - találtam ki én. - És ez lesz a róka harmadik bőre!

Bosszúsan morogta, hogy még mindig nincs semmi fantáziám, s a legegyszerűbb dolgokat sem tudom magamtól kitalálni. De nem baj, ha hazaérkezik, majd meglátom. Aztán elment, nálam hagyva néhány aranyat végszükség esetére, és a kockáimra bízta, hogy megszerezsem velük ruháimat. Ételemről nem gondoskodott, mert, mint hitte, továbbra is részesedni fogok az urak vadászszákmányából.

No de akármilyen nagy szellem volt is Jacques, kiszámíthatott-e mindent előre? Nem. Mert másnap Trufflot elutazott Petersilába, s vissza is tért az idősebb herceg válaszával. Lothar örömmel fogadta öccse békejobbját, egyetértett abban, hogy kétfelől vigyázzanak a határra, ő Petersilából, Frigyes a Skót Királynőből, s hogy kimutassa jóindulatát, visszaadatta a bujdosóknak birtokaikat.

- Ebből pedig az következik - magyarázta Választóvíz, a nagyeszű bolond -, hogy egy közös ellenség szilárdabb kötelék lehet két testvér között, mint a közös származás. Amíg az Anthorán fiúk élnek, Lothar és Frigyes barátságát nem veszélyeztetheti sem a vihar, sem a jég. Mivel pedig a két testvér igazán gyakorlott uralkodó, és közösen próbálja ezután másvilágra segíteni két unokaöccsét, nem adnék életükért egy lyukas petákot. Lothar, akinek szelídségét joggal magasztalja a világ, főképpen méregkeverőket fog foglalkoztatni, míg a hevesebb Frigyes majd olyanok barátságát keresi, akik különös ügyességgel és lelkifurdalás nélkül döfik férfiakba a törüket. Valamelyiküknek majd csak sikere lesz.

Hanem ez még odébb volt. Egyelőre Frigyes megígérte embereinek - nehogy az uralkodó nyújtotta lehetőséggel élve mellőle elpártoljanak -, fallal körülvett várost építtet a fogadó mögé, s abba fejedelelemhez illő kastélyt, melyben mind a határon túlról, mind a határon belülről jövő támadások elől megvédehetik magukat. Az urak pedig elhatározták, hogy ez esetben udvarházakat emeltetnek maguknak a kastély köré, s oda megfelelő szolgaszemélyzetet telepítenek.

Ha nem is azonnal tudtak munkához kezdeni, Friedrichshof azért gyorsan épült, az urak, miután odahozatták fegyveres szolgálkat, kellő biztonságban érezték magukat, és idehozatták feleségüket és gyermekeiket is. Frigyes testőrséget állított magának, Barthelot idevezényelte kék huszárainak egy századát. A fiatalabb, még nőtlen nemesek kezdtek családot alapítani, kényelmük biztosítására házukba inasokat telepíteni. A családok szükségletei iparosokat és kereskedőket csábítottak a falak közé. A polgárok kis templomot építtettek maguknak, elébe piacot telepítettek, melyre a környék parasztjai is elhozták termékeiket. Végül bizonyos emberek egy olyan házat ragasztottak a város falához, mely a Skót Királynő férfi vendégeit volt hivatva kielégíteni, de látogatták a város nőtlen lakosai is. Ez után már csak az akasztódomb hiányzott, hogy Friedrichshof mindenben hasonlítson Európa kisebb városaihoz.

Még mindez feléig sem volt készen, amikor én már kegyetlenül nehéz helyzetbe kerültem. Amilyen mértékben épült a város, úgy váltotta fel a szokás uralmát a törvény, és a közös lakomákat a pénzen vett vagy a birtokról hozatott élelmiszer. Már a Skót Királynő készleteiről sem az urak gondoskodtak, hanem a fogadó vezetésével megbízott Választóvíznek hivatásos vadászokat kellett tartania. Ettől kezdve az udvar tagjainak is fizetniük kellett a fogadóban az ebédjükért, ha véletlenül kedvük szottyant ott asztalhoz ülniök. Trufflot meg én ugyan - Választóvíz jóvoltából - továbbra is ingyen kaptunk vacsorát, de hát beérheti-e napi egyszeri étkezéssel két fiatalember? Lefogytunk volna, mint az anyamedve télen, ha Jacques mellett nem tanulom meg a pénzszerzés ezerfajta módját, és nem gondoskodom Louis-ról is. Irgalmas Isten, micsoda kalandokon mentünk keresztül! William mester példája ide, William mester példája oda, legalább megemlítek közülük kettőt, ha tulajdonképpen témámhoz nincs is sok közülük. De soha nem fogom például elfelejteni, hogyan kerítettem el a gyereket egy konyhának, aki sem szép nem volt, sem jó alakú, viszont forró szívű és a szűz legénykékre különösen vágyakozó. Megosztottam Trufflot-val a szobámat, megvártam, amíg elalszik, akkor kilopóztam az ivóba, hogy Julcsa „drága Leonom!” kiáltással melléje bújhasson az ágyba. Másnap, az ízletes ételt kóstolgatva, néztem a lány csontból és mócsingból álló testét, s azt gondoltam, nem lehetett könnyű munkája szegény fiúnak. És mennyit nevettem, mikor véletlenül kiderült, hogy Louis-nak irántam való barátságából nemcsak a vágyát sikerült legyőznie, de még szűzi kíváncsiságát is, és elűzte magától állítólagos kedvesemet! Úgyhogy a tündér csupán azért lopott nekünk a konyháról ételt, mert szégyellte kudarcát bevallani.

Ennél izgalmasabb volt a másik eset. A Skót Királynőnél játszottam a vendégekkel, és annyit nyertem, hogy végül az egyik pimasz, aki alighanem értett valamit a hamis kockához, rájött, hogy az enyém jobbra húz. Óriási patáliát csapott, s mikor nem adtam vissza pénzüket, hárman is fegyvert rántottak, hogy kifosszanak. Feltétlenül pórul járok, ha nem rohan segítségemre Trufflot, és nem derül ki, hogy a pengéhez ért annyira, mint a kockákhoz én. Egymás után mind a három ellenfelemnek kiütötte kezéből a kardját, és megfenyegette őket, hogy amelyik azonnal nem rakja vissza hüvelyébe az övét, annak a kezét is levágja. Azt is csak akkor tudtam meg, hogy Választóvíz, aki a derék Trufflot halála után apja helyett apja lett az árvának, Szent Jeromos pártfogásába ajánlotta a fiút, ő pedig falubelijeire bízta, tanítsák meg a kard, az íj és a csatabárd kezelésére. A három falu lakói ugyanis mint vakmerő csempészek, mindehhez kitűnően értettek. A cselvágást, melyet a fogadóban láttam tőle, maga a szép bajuszú Kelemen mutatta meg neki egy alkalommal, amikor Würtzlnél járt, s megtetszett neki az ügyes kezű gyerek. A kitűnő tanítvány pedig már az ötödik lecke után kiverte mestere

kezeből a kardot. Kelemen akkor magához ölelte, és megjósolta, hogy ha továbbra is szorgalmasan gyakorol, nála is jobb vívó válik belőle. Ezt be is bizonyította a Skót Királynőben. Hanem az eszéről annál rosszabb véleménnyel voltam: mérhetetlenül felháborodott, amiért barátját a bugrisok hamis játékkal merték gyanúsítani.

Ebben az időben az udvar új neveken kezdte emlegetni a három falut. A közbülsőt Jeromosfalvának, de az inkább Walldorfként maradt ismeretes. Hanem a másik kettőt, Alsó- és Felsőszentpéterit elég hamar így hívta saját lakossága is, jókora mulatságára urainknak. Furcsa módon ebből a jelenségből is arra következtettek Frigyesék, hogy az ottaniak nagyon kedvelnek bennünket. Ez azonban nem volt egészen igaz. Mikor megtudtam, hogy Szent Jeromos pártfogásába vette Louis-t, én is megkerestem, és kértem engedélyét, hadd járassak embereivel vadászni, akik oly jól ismerték a környéket, hogy Frigyes kerülőinek soha nem sikerült őket rajtakapniok. Így összeismerkedvén a környékeliekkel, megtudtam, a város alapítása óta alaposan megbánták, amiért rábeszéltek minket, hogy telepedjünk meg a fogadóban, és erre meg is volt a jó okuk. A kalmár ugyan tévedett, mikor Würtzl urat a rabló kocsmáros szövetségesének vélte - sokkal nagyobb patrónusa volt, a bougini gróf maga -, de bizonyos fajta együttműködés mégis kialakult közöttük. Akkoriban abból éltek, hogy elvállalták a jövő-menő kalmárok védelmét, és ezt teljes sikerrel teljesítették. Sehol és soha nem kötöttek erre megállapodást, de mégis úgy történt, hogy ők behunyták szemüket a fogadós gyilkosságai előtt, ő viszont nem bántott olyan utast, akit a három falu valamelyik lakója vezetett hozzá. A fogadós eltűnése után pedig a helyi rablóbandákkal kötöttek olyan megállapodást, amely mindkét résztvevőnek óriási hasznot biztosított. A veszélyes hágó a legtöbb kalmárt arra készítette, vegye igénybe a három falu védelmét, s ha ezt tette, biztonságban utazhatott, aki pedig nem tette, annak érkezését alkalomadtán a falubeliek jelezték a haramiáknak.

Mióta Friedrichshof épülni kezdett, és katonaság lakott falai között, a rablók nem nagyon mertek átmenni a határon. Így az utazók rendkívül elszemtelenedtek, megelégedtek saját fegyvereseik védelmével, sőt egyesek nem átallozták magánosan is megkockáztatni a Skót Királynőig az utat. Így azután alaposan csökkentek a jövedelmeik, s éppen nem bánták volna, ha környékükről távoznánk.

Hasonló okból Bougin grófja is rühellte az építkezést. Korábban az út legveszélyesebb szakaszait elkerülendő, a gyakorlottabb kalmárok hatalmas vargabetűvel inkább a bougini városokon mentek keresztül, s mivel a gróf azoknak árumegállító jogot engedélyezett, adóikból jelentős jövedelemhez jutott. Friedrichshof így veszélyeztette az ő érdekeit is.

Hatvan év elmúltával nyugodtan megvallhatom, a walldorfiak kedvéért vállaltam, hogy egy-két magánosan utazó kereskedőt én, akire Frigyes egyáltalán nem gyanakodhatott, elteszek láb alól. Bár az aranyukon kívül tőlük semmit el nem vettem, szívességem haszonnal járt számomra is, a három falu pedig ismét több megbízást kapott. Ezen felül megállapodtam Alsószentpéteri derék bírójával is, hogy Lothar számára híreket szállítok neki Friedrichshofból, s ez is elég jól jövedelmezett. Így hamis játékhoz már csak ritkán kellett folyamodnom, s ennek őszintén örültem, mert más az, ha az ember fogadóról fogadóra járva használja ónozott kockáit, és más, ha egy helyen letelepedik. Az utóbbi sokkal veszedelmesebb lévén, amikor végleg nem kerülhettem el, hogy elővegyem kockáimat, kisebb utakat tettem a környéken, és idegen helyeken gyakoroltam mesterségemet. Felső Szent Péterrel pedig fel sem vettem a kapcsolatot, bár tudtam, hogy ő meg Bouginnek kémkedik.

A két falu legényeivel tett kirándulásokon egyébként is fontos ismeretekhez jutottam. Segítségükkel összejártam az egész vidéket, bemerészkedtem olyan sűrűségekbe, melyeket minden friedrichshofi elkerült, kezdtem kiismerni magamat a tocsogós rétek között, megkülönböztetni a zsombékot, mely elbírja az embert, attól, amelyik menthetetlenül elnyeli, sőt azt is megtanultam, hogyan kell védekezni az ártó szellemek ellen, akik napszállta után

a párolgó völgyek vidékét erősen kedvelik. Egyszer például, amikor a források környékén ért bennünket az éjszaka, vezetőim nagy kört húztak a fehér szikla körül, és azon belül biztonságban tudták magukat, míg, mint mondták, a vörös és a fekete sziklától az ártó lelkeket nem lehet elrekeszteni. Egy bizonyos irányban pedig sohasem engedtek bemenni a rengetegbe, mert a jószágot is inkább veszni hagyják, ha arra téved, mintsem utána menjenek. Úgy tudták, arra van az a kapu, melyen át a gonoszok a másik világból ebbe a világba özönlenek. Mivel tudtam, mennyire fontos nekünk a helyismeret, néhányszor magammal csaltam Trufflot-t is, akinek a memóriája fantasztikusnak bizonyult.

Egy ilyen alkalommal a vörös kövel körülbelül egy irányban, az erdő szélén haladva, egy alakot láttam rejtőzni egy magas fa lombjai között az elvarázsolt területen - egy alakot, mely nem szellemre, hanem emberre emlékeztetett. Jó szemem volt, hittem, hogy nem tévedek. Mutattam Trufflot-nak, egyetértett velem. Bátran behatoltunk tehát a rengetegbe, és óvatosan, fától fáig haladva mentünk befelé a mocsaras talajon. Egy ideig vaktában, érzés szerint próbáltam az irányt tartani, később emberi hangok ütötték meg a fületem, sőt Louis, kinek kevesebb gyakorlata volt a leselkedésben, szintén hallott valamit. Hanem a beszédjüket nem tudtam megérteni. Az egyik azt mondta: damned, a másik azt: draku. A többi azonban egy németre emlékeztető nyelvet használt, melynek mégis csak egy-egy szava volt ismerős. Megijedtem, hátha mégis szellemek, de Trufflot úgy vélte, gonosz lelkeknek nincs szükségük, hogy a leselkedéshez fára másszanak. Ez igaznak tűnt, meg azután úgy tudtam, meglesni gonosz lelkeket is lehet, hallottam is már ilyesmiről. És valóban, nemsokára sikerült felfedeznünk a táborukat. A fán gunnyasztót leszámítva tizenegyen voltak, tizenegy fegyveres. Volt közöttük mindenféle fajta: alacsony, magas, kövér, sovány, de gonosz pofája ellenére mindegyik embernek látszott, nem szellemnek. Sőt, Trufflot rá is jött, kicsodák.

- A bőrzekések! - suttogetta. - Akikről Kelemen beszélt!

Igaza lehetett. Akkor pedig ez a szedett-vedett banda városunkra leselkedett. Trufflot szerint, aki nálam jobb katona volt, maradnunk kellett, hogy megtudhassuk, mit terveznek ellenünk. Ha beszédjüket nem is értjük, sokat elárulhatnak kézmozdulataik.

Hát vártunk, és nemsokára siker jutalmazta türelmünket. Egy férfi jött a határ felől - de ez nemesúr volt, rövid karddal és térdnadrággal. A banda alázatosan köszöntötte, ő pedig bevezetés nélkül elkezdett szitkozódni. Hogy megbízóik sem lopják a pénzt. Nem azért fizetik őket, hogy makkot pirítsanak az erdőben. Biztos forrásból tudja, hogy Frigyes két apródja szokott erre csavarogni, miért nem rabolják el legalább őket? Neki mindegy, hogy kit, de hurcoljanak valakit Friedrichshofból a határon túlra, hogy kikérdezhessék Frigyes és az őrség szokásairól.

Olaszul beszélt jól értettük mind a ketten. A legidősebb bandita ugyanezen a nyelven felelt. Durván káromkodott. Azt mondta, a walldorfiak kitanítottak minket, ne járjunk a boszorkányok ösvényein. Meg hogy erősebb ördögünk van, mint nekik.

- Visszazavarlak a pokolba, ahonnet jöttetek! - fenyegetőzött az úr.

Trufflot előhúzta nyakából a keresztet, megcsókolta, és elrebegett egy Ave Mariát. Én egy apage satanással csatlakoztam hozzá. Mikor pedig láttam, hogy meg sem rezzennek imánkra, fülébe súgtam:

- Igazad van. Nem gonosz szellemek!

- A mocsáron pedig nem lehet átlábolni hozzánk! - súgta vissza lázban égve. - Kinyírom!

Egy jó vesszőt tett az ijára, és átlötte az olasz torkát, aki hang nélkül összeesett. Emberei felugráltak helyükről, és berohantak a sűrűbe, de nem felénk, hanem az ellenkező irányban, mégpedig olyan gyorsan, hogy Trufflot nem ismételhette. Az őr is leugrott a fáról, és utánuk

sietett. Vagy azt hitték, erősebb csapatból lőttek rájuk, vagy hogy gonosz szellemek lesik őket. De jó katonák voltak - azt mutatta, hogy az őrt visszavonulása közben alig lehetett látni.

Még jobban felbátorodva, saját nyomunkon visszatértünk az erdő szélére, belovagoltam Walldorfba, hogy embereket kérjek Jeromostól, kihozni az olaszt. Trufflot addig az erdő szélén tartotta az irányt. A bíró maga is eljött velem, s mert biztosra vette, hogy a leselkedők elmenekültek, mutatta az utat, melyen a lesfához juthattunk. A holttestet lóra kötözve a városba vittük, illetve nem a városba, csupán a faláig. Itt szerepet cseréltünk. Én őriztem a tetemet, és Trufflot Barthelot-hoz sietett, hogy jelentést tegyen, bár az eset inkább Lannes-ra tartozott.

Evvel pedig eljött az ideje, hogy a kitérőt megszakítva, saját kalandjaimtól hőseim történetéhez térjek vissza. Avval kezdem, hogy Trufflot helyzete nem hasonlított az enyémmé, mert a herceg kegyelméből ő is visszakapta apja jussát - három falut, ha jól emlékszem. Kicsinyke birtok, de elegendő ahhoz, hogy az ember, rajta ülven, jövedelméből kényelmesen megéljen. De akkor magának kell elszámoltatnia bírót, és azt a terméket fogyasztani, amit szekereken a házába beszállítanak. Az volt a kérdés, miképpen kerüljön el a gabona meg a hús a gazdájához, ha Friedrichshofban időzik? Lehetséges, hogy Trufflot úrnak valami ispánféleje is volt, aki erről gondoskodott - persze Petersila viszonylatában -, de nem túl valószínű, s ha volt is, Louis mit sem hallott felőle. Nem is volt tehát kinek parancsot küldenie, hogy intézkedjen. Mindennek ellenére - mint a későbbiek bizonyították - tudott volna megoldást találni, ha egyáltalán törődik vele, ha gyerek módjára nem gondolja úgy, ezután is marad minden a régiiben. De nem maradt. Apja érdemeit gyakran emlegették, de hamar elfelejtették, és bár hivatalosan nem szűnt meg Frigyes apródjának lenni, a herceg nem az árva szolgálatait vette igénybe, hanem az élő előkelőségek gyermekeit. Mire azután észbe kapott, már alaposan megkésett, s ezért szorult egy ideig az én segítségemre. Mikor pedig Választóvizet kérdeztem, az sem tudott neki mást mondani, mint hogy birtoka a Barthelot-birodalom hónaljában fekszik, kérjen tehát a márkától segítséget.

Barthelot szívélyesen fogadta a gyereket, még sajnálta is, hogy a derék Trufflot fia nem kért már korábban segítséget tőle.

- Tudod, Louis - mondotta -, az udvari élet nem szegény nemeseknek való, különösen nem, ha közvetlenül a fejedelem hűbéresei. Édesapádnál természetesen más volt a helyzet, róla a herceg gondoskodott, valószínűleg az ő szekeresei szállították hű szolgája termékeit is. De ez egyáltalán nem biztos. Végre is rettenetes ember volt a jó úr, tőle még én is tartottam egy kicsit. Mindenki örült, ha szolgálatára lehetett, tehát százféléképpen oldhatta meg azt a csekélyke problémát, amely neked most oly nagy gondot okoz. Neked tulajdonképpen csak két lehetőség volt: vagy az udvari karrierről mondasz le, és visszatérve birtokocskádra, beletörődsz, hogy más foglalja majd el apád helyét, vagy annak a főúrnak szolgálatába állsz, akihez legközelebb van a birtokod - azaz az enyémbé. Aki apádat ismerte, annak tudnia kell, hogy nagy lehetőségek rejtőzhetnek benned, s ha nem ostoba, az udvarnál fog tartani. Egyenes ember vagyok, a ravaszkodáshoz nem értek, s így megmondom neked: a te kedvedért ennél többet én sem tennék. De mivel én mindenki másnál jobban ismertem a derék Trufflot-t, anélkül is elvállalom patronálásodat, hogy hűbéresemmé legyél. Maradj csak a herceg szolgálatában, még figyelmeztetni is fogom, milyen jól értesz az íráshoz, helyeztessen a kancelláriába, s adjon parancsot, minden szükségessé lássanak el. Én pedig odahaza az ispánommal behajtatom és udvaromba szállíttatom a téged illető tizedet is, itt pedig az értékét pénzben kifizetem. Cserébe csupán annyit kérek, mondd el nekem mindazt, ami Lannes márkí terveiből tudomásodra jut.

Louis egynapi gondolkodási időt kért, hogy megtudhassa Választóvíz véleményét. A bolond gondterhelten vakarta a fejét:

- Az udvarokban kétfajta ember van, akiben a mindenkori uralkodó tökéletesen megbízik. Az egyik, akinek kötelessége az igazat nyíltan kimondani, a másik, aki viszont köteles mindig titokban tartani. Nem javaslom, hogy elfogadd Barthelot ajánlatát.

Mivel azonban jobbat ő sem tudott ajánlani, Louis végül mégis kötélnek állt. Csak egyet kérdezett még háborgó szívvel a bolondtól:

- Miért mondotta a márki, hogy rettenetes ember volt az apám? Engem türelemre és jámborságra intett.

Választóvíz vállat vont:

- A fejedelmek nem szentek, fiam. Nem azért tartanak bizalmasokat, hogy jó tetteik titkát legyen kire bízniok!

Lannes a külső kérdésekkel foglalkozott. Mivel pedig Frigyes mégsem volt tényleges uralkodó, dolga nem sokból állt. Ő irányította Frigyes kémeit, ő választotta ki a Firenzébe küldendő brávókat, és az ő feladata lett volna, hogy leleplezze azokat, akik Friedrichshofban az ellenségeinket képviselik. Így Trufflot másról nem nagyon tudósíthatta Barthelot-t, mint hogy mi a neve az Anthorán fiúk kiszemelt gyilkosainak. A márki azonban ennyivel is megelégedett, és ő is megtartotta ígéreteit.

A firenzei elejtésének hírével ezért szaladt hát Louis Barthelot-hoz Lannes helyett, s a derék úr gyorsan megérkezvén, erősen örvendezett a történeteken, mivel a leskelődőkről természetesen Lannes-nek kellett volna tudnia, ő pedig mindennek örült, ami vetélytársa érdemeit kibővíti. A holttestet titokban szállíttatta a városba, titokban jelentette Frigyesnek a történeteket, és erősen várta a szokásos délutáni tanácskozást, melyen majd Lannes-nek neki támadhatott.

Frigyes azonban aznap nem fogadta tanácsosait, a másnapi értekezlet pedig nemcsak Lannes-nek okozott meglepetést, hanem Barthelot-nak is. Már avval is, hogy Trufflot-t is meghívták rá. Választóvíz már régebben is tagja volt a tanácsnak, mióta átvette a fogadót, egyre kevésbé volt bolond, s egyre inkább államférfiú. Miközben a vendégek közül kiválasztotta azokat, akiknek joguk lesz részt venni a versenyen, ügyesen kikérdezte őket, mit láttak-hallottak az úton, és gyakran szerzett olyan értesüléseket, melyekről mit sem tudtak Lannes kémei. Az említett tanácskozáson Frigyes először neki adott szót, s csak miután elmondotta, hogy Pierre du Saint-Fleuve vicomte-ot, a kiváló kardforgatót, megérkezvén az egyébként vendégszeretetéről híres Firenze városába, nyomban börtönbe hurcolták a Signoria fogdmegjei, vette át a szót:

- Kéme, kéme, kéme... Ellenségeink, úgy látszik, már azelőtt értesülnek parancsainkról, mielőtt kiadtuk volna őket. Egy hónappal ezelőtt a jó vicomte még velünk vacsorázott, fenyőrigót fogyasztott áfonyával, és jókedvében a rigókra esküdött, hogy elküldi nekünk a fiatalabbik Anthorán fiú fejét. Most pedig - úgy hírlik - boldog lenne, ha legalább sajátját a nyakán vihetné vissza Normandiába, nem pedig hóna alatt. Végét vetendő az árulásnak, megparancsolom, hogy ezentúl a kis tanács ülésein elhangzottakról a pöfetegek közé ásás terhe mellett az édes fiának sem beszélhet senki, valamint hogy Választóvíz, távollétében pedig Trufflot jegyezze fel, melyik ülésünkön miről tanácskoztunk, és kik voltak ott, hogy így, ha határozatainkat elárulják, tudjuk, kik között kell keresnünk az árulót. Nem tűrhetem, hogy Lothartól még egyszer olyan levelet kaphassak, mint ez itt:

Kedves öcsém!

Pár órája vettem hírért, hogy Firenzében lefejezték Von Bock nemesurat. Az ítélet szerint merényletet tervezett a néhai Anthorán herceg meggyilkolására, mégpedig tekegyelmed parancsára. Nem kérdezem, igaz-e - tudom, hogy igen. Nem kérdezem, tért-e vissza csak

egy is azon nemesek közül, akiket Firenzébe küldtél - tudom, hogy nem. Azt kérdezem csupán, nem volna-e itt az ideje, hogy álmaidból felébredjél? Nem azért üzték ki Ádámot a paradicsomból, hogy utódjai a mi szolgálatunkra legyenek, hanem hogy arcuk verejtékével sok aranyat keressenek, azt mindenféle hívságra elköltsék, azután újakat szerezzenek. Ennélfogva az emberek többsége csirkefogóvá válik ott, ahol a gazda ezt nem akadályozza meg. Udvarodban annyi a kém, hogy ha hajítófával akarnád valamelyiket megdobni, és eltévesztenéd, akkor is kémeket találnál el vele. Az Anthorán fiúk csupán azért nem lopatnak el egy éjszaka és vitetnek Firenzébe, mert nem gondolnak rá, pedig könnyűszerrel megtehetnék. Legalábbis a minap avval ajánlotta magát kegyembe egy úriember, akinek nem kívánom elárulni a nevét, mert hátha még szükségem lesz rá, hogy a sötétség beállta után a herceg ajtajához lopózott, és megszámolta, hányszor részesítette kegyében Elisét, az udvari pék csinos leányát. Nosza, öcsém, ellenőrizzük együtt, nem hazudott-e? Szerinte ötször!

(Nota bene: ez az értesülés tőlem származott, és Alsó Szent Péteren keresztül jutott Petersilába.)

Tudom, te is tartasz kémeket Firenzében, sőt az én udvaromban is, és csak dicsérni tudlak ezért. De mit ér ez, ha odahaza nem tudsz rendet tartani? A legcsodálatosabb ugyanis az, hogy fegyveres embereidet nem is a kémek juttatják a Signoria kezébe, hanem főembereid: a Lannes-ét Barthelot, a Barthelot-ét Lannes. Mindketten akarják az Anthorán fiúk halálát, de egyik sem, hogy a másik érdeme legyen az, nehogy ezért jobban kegyeidbe fogadd őt nála. Erre nekem pontos és tökéletesen igazolt értesülésem van, nem szeretném, ha kétségbe vonnád hitelét. Történik pedig mindez olyankor, amikor minden eddiginél veszélyesebb eszköz került ellenünk a firenzeiek kezébe: nem más, mint a tours-i cigány táborból Reza mágusnak ama fia, akiről korábbi leveledben éppen te írtál nekünk, s történt ez ráadásul nem Bougin grófjának akarata ellenére, pedig ő idáig barátunk vagyunk.

S hogy miért nem a máltai kezében vagyunk a mágus fia, halld történetét:

Nem tagadom, Jacques úrfiért egykoron én is tűzbe tettem volna a kezem, bár senki nem tudta, hogy az ardennes-i erdőbe honnan érkezett. Akkor sem lett gyanús, amikor értesített, hogy Garon jelentésével ellentétben nem folytattad utadat, hanem a három falu melletti fogadóban tartózkodol. Amit írt, az ellen ugyanis neked sem lehetett volna kifogásod. Megmondotta, hogy a remete figyelmeztetése rám is érvényes, és én sem egy, hanem két herceget teszek tönkre, ha ellened vonulok. Ő volt tehát az én szent emberem, s ráadásul, amikor megkértem, egyről és másról ezután is küldjön értesítést, azt válaszolta: igen, valahányszor az öcsém érdekére is lesz.

Mégis, mikor megtudtam, hogyan változott méla lovagból egyszerre Argyll grófjává, és hogyan indult el a máltai után, gyanakodni kezdtem, tényleg bosszúvágya lett-e hirtelen úrrá tunyasága fölött, avagy a patakok partján már korábban sem csak a világ gonoszságáról elmélkedett, hanem hatalomról és aranyról is. Utána eresztettem hát egy megbízható emberemet, kinek ha Jacques nyomát nem is, a nagy garral utazó máltaiét rövidesen sikerült fellelnie, és kísérte őt Tours-ig, majd Párizsig, anélkül hogy a lovag állítólagos üldözőjéről bármit is sikerült volna hallania. Nem is, mert - mint azt bougini emberem jelentette, Jacques egyenesen a grófhöz indult tőletek, míg a lovag a gróf szék-városát elkerülve a legrövidebb úton röpült Franciaország felé. Itt Jacques valamilyen okból nagyobb pénzüsszeget kapott a gróftól, amely lehetővé tette, hogy a máltait megelőzve érje el Tours városát. Meg kell vallanom, cselekedetében idáig nincs semmi gyanús, mert ha ismeri annak úticélját, akivel találkozni akar, legbiztosabb módszernek éppen az látszik, ha elébe vág. Csakhogy Argyll grófja azután Tours-ban nem akadályozta meg, hogy a lovag a cigány táborban valami fekete fickót vásároljon magának,

Reza állítólagos fiát, és vele Párizsba utazzon tovább. Ő maga nem is követi, hanem Tours-ban maradván megvárja a firenzeieket, és a cigánykirállyal egyetértésben jó pénzért kiszolgáltatta nekik a mágus valódi gyerekét, míg a máltait orránál fogva vezették. Csak az üzlet megkötése után indult maga is Párizsba, ahol, úgy látszik, egy-koron hosszabb ideig élt, és számos ismerőse vagyón. Segítségükkel végre rátört a máltai szállására, aki azonban előtte való napon foglyával együtt már Skóciába utazott, s így épségben szabadult - igaz, azt sem tudta meg, hogy értékesnek hitt rabja csak hiábavaló nyűg a nyakán.

Jacques a sikertelen rajtaiütés után azonnal a lovag után indult, de további sorsukról nem tudok, mert emberem nagyon okosan úgy gondolta, fontosabb, hogy a tours-i szerencsétlen esetről értesítsen, mintsem hogy figyelemmel kísérje barátaink további kalandjait. Természetesen igaza volt. A mágus fia a máltaiak tulajdonában sem lett volna számunkra kellemes. De a renddel mindig lehet üzletet csinálni, vagy pénzzel, vagy politikai értékkel. Az Anthoránoknak azonban csak saját bőrünkkel fizethetünk.

Ecce! - kedves öcsém!

A levélnek volt folytatása is, de azt Frigyes már nem olvastatta fel. Ehelyett híveire támadt:

- Hogy mer velem így beszélni a bátyám? Taknyos kölyök vagyok én? Habókos? Esküszöm, mindezt nektek köszönhetem! Azelőtt volt egy Trufflot-m, most két márkim. De míg a derék úr egyedül intézte titkos ügyeimet, terveimből soha semmi ki nem szivároghatott. Hogy ti egymást nem szívelhetitek, azt persze tudtam Lothar nélkül is. Ezért gondoskodtam arról, hogy ha Lannes számol be firenzei küldötteiről, Barthelot, ha Barthelot, akkor Lannes ne lehessen jelen... Kitől sikerült megszereznetek, átkozottak, egymás titkait?

Lannes Barthelot-ra nézett, Barthelot Lannes-re, de egyik sem felelt. Trufflot elsápadt, mivel ilyen megdönthetetlen bizonyítékát hallotta Lothar szájából, hogy apja valóban félelmetes férfiú lehetett, na meg mert meg kellett tudnia, hogy ő viszont, atyjához méltatlanul, jó-hiszeműen bár, de Frigyes számos emberének árulója lett. Ám nyomban kipirult az arca, mert dicséretét hallotta hercegétől:

- Vajh jogtalanul írta-e Lothar, hogy szobámból ellophattak volna a firenzeiek? A péklánnyal töltött éjszakám története helyes. A börmellényesek nyilván olyan célból is jártak át határaitmon, hogy engem kézre kerítsenek...

Fújt, mint a bika, és Lannes-re szegezte vérekes szemét:

- Kire volt bízva a határ? Terád! És ki lőtte agyon a firenzeit? Egy új Trufflot! Egy gyerek, akit én nyomban ki is nevezek első apródomnak, állandó kíséremnek! Majd ő megőriz engem és titkaimat!

Barthelot gúnyosan nézett Lannes-re, de most rája támadt a herceg:

- Te meg engedted, hogy megölsem Garont, pedig hetvenhét-szer volt okosabb nálad! Akkor járnék legjobban, ha téged egyik oldalára ásatnálak, a másikra Lannes-t, és bolondomra bíznom a politikát. Szent Ivóra! Azért gyűlölöm leginkább az Anthoránokat, mert miattuk kell eltűnnöm, hogy a bátyám oktasson, mint a varga a szamarát... Pedig mi jögon? Avagy az ő méregkeverői hosszabb életűek voltak az én brávoimnál? Avagy Dumain és Gauchec hűségesebben őrizték egymás titkait, mint ti ketten? Esküszöm, városomat én kedvükért sem lebontani, sem a kalmárokat a falai közül kiűzni nem fogom. Nőjön és viragozzon, hadd prűszköljön kéményeinek fűstjétől Lothar!

Öklével az asztalra vágott, olyan erővel, hogy a vastag deszka megrepedt.

- Adjatok tanácsot, Bougin grófjával mit tegyek? De aki támogatni merészeli bátyám kívánságát, azt udvaromból elkergetem!

Nyomban fölállt jobb térdénél Barthelot, a róka, és megsimogatta vörös szakállát:

- Van nekem egy idős rokonom, herceg, családunk grófi ágából. Nem tudom pontosan, hány éves, de túl a hetvenen. És biztosan megtiszteltetésnek tartaná, ha megkérhetné Szerénka kezét. Esetleg márkí címet kaphatna vele, ami úgylát kihal a férjjel, vagy a te fiad örökli meg...

Szent Jeromos lányát Frigyes annyira kedvelte, hogy akkor is megtartotta hivatalos kedvesének, amikor már udvari dámák is szívesen elégítették ki vágyait. De nemcsak a pék lánya, ők is legfeljebb két éjszakára kellettek neki, hogy annál mohóbban térjen vissza kedveséhez. Meg is hökkentették Barthelot szavai, és megkérdezte, mi köze Bouginnak Szerénkához.

- Bouginnek semmi. De van a grófnak egy húga. Özvegy már, de még kíváncsi. És hírek szerint szívesen kötne újabb házasságot.

- Bougin húga! - mondta a herceg. - Gondolod, bátyám örülne, ha feleségül venném?

- Éppen nem, felség, hiszen az özvegy még fiút is szülhetne neked. Hanem ez csak eggyel több ok arra, hogy így próbáld a gróft megbékíteni.

Frigyes elismerte, hogy Barthelot-nak igaza van. Valahogy egyszerre elfelejtődött, hogy egy Cathor herceg nem vehet Bougin leányt feleségül. A herceg sötéten elmosolyodott:

- Sajnálom, ha Jacques nem jönne vissza többé. Hogy újra nősülnöm kell miatta, eggyel több ok, hogy a pöfetegek közé ásatni kívánjam.

Mivel Friedrichshofban sikerrel járt, úgy döntöttek, Bouginba is Louis viszi Frigyes levelét, engem pedig utasítottak, hogy mint gyakorlott utazó, kísérjem el és vigyázzak rá az úton. Örömmel fogadtam a megtiszteltetést, s csak akkor nyílt el a szemem, amikor megkaptam költségeim fedezésére a pénzt. Szolgának szoktak ennyit adni, nem nemesúrfinak. Én azonban egy szóval sem tiltakoztam, gondoltam, ha ők úgy, én is úgy: van annyi eszem, hogy még nyerjek is az alkun. Nyomban felkerestem Szent Péteremet, és közöltem vele, hová készülünk. Okos ember volt az öreg, tudta, mi mennyit ér. Ezért az egy híremért nagyobb összeget adott, mint az eddigiekért összesen, ideértve a pék csinos leányának esetét is.

Visszafelé lovagolva az jutott eszembe, hogy éppen úgy élek, mint Jacques fiatalkorában, ami nem is csodálatos, hiszen a tanítványa vagyok. Hanem azután leintettem magam. Jacques soha nem biztatott arra, hogy utánozzam életmódját. Ellenkezőleg. Azt állította, szegény legénynek az a legrosszabb üzlet, ha rabolni kényszerül. Egyébként sem kerestem jószántamból hamis játékkal, kémkedéssel meg útonállással a kenyeremet, hanem mert nem volt rá más módom. Állhattam volna még katonának, de ahhoz még kevesebb kedvem volt. Nem voltam sem nemes, sem jobbágy, sem polgár, sem úr, nem tartoztam sehová, lógtam a levegőben.

Hanem az ördögöt volt annyi eszem, amennyi a kedvező üzlethez szükséges! Nem ismertem eléggé az úri szokásokat, hasztalanul forgolódtam uralkodók környezetében Jacques oldalán. A hírek, amit Lotharhoz juttattam, az lett a következménye, hogy az úton, közel ahhoz a helyhez, ahol a két földbe ástott koponya gunnyasztott a bokrok alján, rántott Frigyes udvarának két előkelősége. A sűrűből törtek reánk, az erősebbik rám, a gyöngébbik Trufflot-ra támadt. Kardjuk kivonva, köpenyük lobogott a szélben - a kalmárok érezhették úgy magukat, akikre én rohantam lesből, mint most én. Csupán annyira sikerült félreugranom, hogy támadóm első csapásra pontatlanul talált, s csak könnyebb sérülést okozott. Louis-t is meglepte a támadás, de ez nála csak annyi zavart okozott, hogy előbb vágta el ellenfele torkát és hasította szét az enyém fejét, mielőtt rájött volna, jobban jár, ha az egyiket csak meg-

sebesíti, és kikérdezi küldője felől. Ismét elámultam gyorsaságán: ez a gyermek valóban harcosnak született.

Hát így vigyáztam barátomra az úton. Több sikerrel jártam Bouginben. A kancellári hivatalban jelentkeztünk mint Frigyes futárai, és Gluck gróf jóindulatúan fogadott. Gondoskodott szállásunkról, továbbította uralkodójának a herceg levelét. Néhány napig vártunk, hogy ugyanezen az úton megkapjuk a választ, ehelyett maga elé rendelt Bougin ura. Sejtettük, hogy ez a kitüntetés nem személyünknek szól, hanem az uralkodó felvilágosítást kíván valamiről, de azért mégis komoly megtiszteltetésnek számított. Trufflot Frigyes színeibe öltözött ez alkalomra, én tiszta fehérben állottam mögötte. Mind a ketten egyszerre hajtottunk térdet, de mert csak hírnökök voltunk, nem követek, nem érdeklődtünk urunk nevében a gróf egészsége felől.

- Hívatni méltóztatott bennünket nagyságod! - mondotta Leon.

Ez volt az én hozzájárulásom küldetése sikeréhez, mert eszembe jutott valami, és figyelmeztettem, meglepetések érhetik, ha nem vigyáz. Párizsban és néhány más nyugati udvarban, melyben Argyll grófjával jártam - mondtam neki -, új szokás jött divatba a megszólítások terén. Mivel pedig a divat gyorsan terjed, éppen nem kizárt, hogy már Bouginben is az új módi uralkodik. Ne legyen meglepve, ha te helyett ti⁴-nek szólítják, hanem tekintse megtiszteltetésnek. Ebben az esetben a gróft nagyságodnak kell titulálnia, és ugyancsak Vous-nak szólítania. Lannes erre nem tanított ki minket, de lehet, hogy csak azért, mert Barthelot javasolta Frigyesnek a házassodást, és lehet, hogy nincs ínyére, hogy sikerünk legyen.

Tudtam, hogy Trufflot ezután feltalálja magát, de azt nem vártam, hogy ő maga kezdi az új módi használatát. Később elmondotta, hogy titokban felkereste a derék Malicorne-t, s attól kért felvilágosítást a szokásokról. A gróf pedig ebből felismerte a mélységhez kiáltó mélységet, és barátságosan Louis-ra mosolygott:

- Tudtam, hogy kuzinom nem véletlenül küldi hozzám a megboldogult Trufflot fiát. Ön bizonyára csak tartalmát ismeri a herceg levelének, nem a pontos szövegét, másként elérte volna Frigyesnél, hajtsanak rajta végre némi változtatásokat. Mondja meg a hercegnek, hogy ha nem kívánnám én magam is, hogy ő és húgom házasságot kössenek, elég volna, ha továbbítanám hozzá az írást, és örökre megsértődnék. Lannes márkinak tudni illene, hogy őt nem grófnő cím illeti, hanem hercegné, férje souverain volt, és múlt esztendeig, fia nagykorúságáig ő maga kormányozta régensként Artois-t. S ha családi viszályok miatt vissza is költözött Bouginbe, azért újabb házasságáról nem én döntök, hanem ő maga. Továbbküldöm tehát önt hozzá - a derék Malicorne lesz a vezetője, ő most a hercegnő udvarmestere -, de előbb átírtam a szöveget. Természetesen nem a lényegét, csak a megszólításokat.

- Nagyságod túlzott érdemeket tulajdonít nekem - hajtott újra térdet Louis, s én elcsodálkoztam, milyen méltósággal beszél. - A helyes viselkedésre csupán kísérem és barátom figyelmeztetett, aki korábban egy király apródja volt, és ismeri a nyugati szokásokat. Mi hegyeinkben farkasok és medvék között élünk, akiktől finom modort nem lehet tanulni, de igenis hűséget, bátorságot és erőt. Az etikett terén kissé elmaradtunk a kortól, de hercegünket hívei sok más tulajdonsága kárpótolja ezért. Olyanok, melyeket sokkal tovább tart elsajátítani, mint az udvari bókokat és az önözést.

- Ismerte a fiatal gróf apját, gróf? - kérdezte az uralkodó Glucktól. - Minden mozdulatáról reája emlékezem.

Azután hozzám kegyeskedett szólani:

⁴ Franciául vous egyaránt jelent önt és tit.

- Ön tehát, uram, Leon du Pydevache, akit az udvar közönségesen Kecsebogynak nevez... Ha jól tudom, Argyll gróf kíséretébe tartozik, kit én ugyancsak nagyra becsülök. Még nem hallottam róla, mióta eltávozott. Örülnék, ha velem maradna, míg Trufflot urat a kancellár úr elvezeti a levélért, és elmondaná, mit tud a grófról...

Mikor magunkra maradtunk, várakozóan nézett rám:

- Hallgatom önt...

- Nagyságod többet tud gazdámról, mint én. Bizonyára más kérdésekben vár tőlem felvilágosítást...

Bólintott:

- Jacques már mondta, hogy jó eszed van, fiú. Első kérdésem: miért csak Lothar Szent Péterét látogatod? Okod van rá, hogy az enyémet kerüld?

- Kettő is, uram. Az első, hogy nem kaptam rá utasítást Argyll grófjától, márpedig nálunk az a szokás, hogy amivel ő foglalkozik, abba én magamtól nem ütöm be az orromat. Második: megszoktam, hogy aki akar tőlem valamit, hívat. Magamtól nem jelentkezem.

Felhúzta a szemöldökét:

- Hmm!

Én álltam, mint a faszent, mozdulatlanul. Ez meg azt jelentette: - Tehát?

Elmosolyodott:

- Hallom, Lothar emberei rátok támadtak az úton. Tehát nem akarja, hogy megérkezzék hozzám öcsém levele. Pedig hogy teljesítem-e kérését, még csak ezután dől el. Attól függ, milyen válaszokat kapok tőled.

- Kérdezzen, nagyságod!

- Teherbe esett a pék leánya Frigyesről? Úgy hallom, igen.

- Teherbe, de nem a hercegtől. Egészen bizonyos. Rajta kívül mindenki tudja az udvarnál. Ismerjük a szerencsés ifjú nevét.

- Hát Szerénka?

- Amióta én ismerem, a hercegnek egyetlen nőtől sem lett gyermeke.

- Impotens?

- Éppen nem. Szerénka elégedett vele.

A gróf is elégedettnek látszott:

- Szóval bírlalni tudja őket, teherbe ejteni nem... Hmm. Győzzétek meg a hercegnőt az ellenkezőjéről. Akarom, hogy Frigyes feleségül vegye.

Mikor Trufflot visszatért, gazdagabb voltam egy zacskó arannyal. Azután Glucktól átvett bennünket Malicorne. Először saját házába vezetett, ahol előbb feleségének mutatott be, majd a leányának, egy se fara, se melle csitrinek, akit azonban Louis csókkal és öleléssel üdvözölt. A derék Trufflot és a derék Malicorne jó barátok voltak, gyakran vendégeskedtek egymásnál, s alighanem egymásnak szánták gyermekeiket is, akik különben piciny koruk óta kedvelték egymást. Ahogyan láttam, a házaspár szándékán nem változtatott az sem, hogy Louis közben elárvult, és szívesen vették volna a házasságot. Ennek tulajdonítottam azt is, hogy a hercegné két napig nem tudott fogadni minket, s a két fiatal sokat lehetett együtt. Legnagyobb meglepetésemre a második nap estéjén Louis ábrándozva mondta nekem:

- Milyen szép leány lett a kis Marie-Michele-ből!

Nem tudtam elképzelni, mit ehetik a kis békán...

Annál jobban tetszett nekem a hercegnő. Roppant bájos modorú hölgy volt, alacsony, vaskos termetű, keze kicsiny, de rettentő nagyokat tudott ütni vele csupa barátságból. Férje halála óta sötét ruhákat viselt, nyakában nagy, fekete kereszt fityegett. Ennek ellenére rendkívül érdekelte a világi élet, veszélyesen közvetlen volt, kérdéseivel egy vén gavallért is zavarba ejtett volna, nemcsak egy tapasztalatlan fiatalembert, aki ráadásul éppen egy szende leány képével volt tele. Mégis újból meglepett, hogy Louis milyen talpraesetten viselkedik. Olyan híven és rokonszenvesen írta le gazdája külsejét, hogy szinte látni véltem magam előtt. Különösen kiemelte, milyen délcegen feszül combjára a szűk nadrág, milyen puha a barna szakáll, s hogy mennyire szeretik a hölgyek kellemes beszédét.

- Azt hallottam, ötször volt a pék leányával egyetlen éjszaka? Igaz ez?

Louis itt végre zavarba jött. Azt mondta, ő is csak hallott erről, valószínűleg pletyka az egész. Ki tudhatná az ilyet?

- Például én! - vágtam közbe. - Láttam, én tanúsíthatom.

Az özvegy elégedetten rikácsolt, mint valami vén papagáj, amelyik cukrot kapott. De azt hiszem, Louis zavara jobban meggyőzte, mint az én állításom. Lelkesen folytatta a kérdészködést:

- És az a Szerénka? Szép?

Szerencsére már Trufflot is megértette a helyzetet, s a továbbiakban kifogástalanul válaszolt:

- Szép és vad, asszonyom... Elragadó. De férjhez adják, mielőtt meglenne az esküvő.

A hercegné udvarában ugyanis még a régi módi uralkodott. A tegezés. A válaszra egyébként megütközött egy kissé:

- Miért? Kettőt nem bírna el?

- Ötöt is, hercegnő! Csak kímélni akarják érzékenységedet.

- Ostobaság! Engem a férjemnek nem kímélni kell, hanem... No de ez nem gyermekeknek való...

Oldalba bökött, hogy elállt a lélegzetem:

- És az a péklány? Igaz, hogy teherben van?

- Igaz, úrnőm. Még nem *nagyon* látszik rajta, de kétségtelenül...

Tapsolt. Csinos szolgálólányok jöttek mézes borral és édes süteményekkel. A hercegné saját kezével választotta ki a legjobb falatokat, és tette Trufflot tányérjára. Majd, alig észrevehető intésére, bejött Marie-Michele, és leült térdéhez egy puha párnára. Micsoda boldogság Trufflot-nak! A leány nyíltan reája mosolygott, s így neki sem kellett titkolnia, hogy örül. Ekkor csapott le kérdésével az özvegy, mint a kánya a csőrével:

- És Szerénka? Őt miért nem csinálta fel?

Én feleltem helyette, nagyon gyorsan és gondolkodás nélkül. Hallottam már odahaza erről a kérdésről néhány beszélgetést:

- Parasztlány, asszonyom. Nem a herceg volt az első az életében. Mások sem tudták teherbe ejteni...

Rám horkant:

- Nem téged kérdeztelek, csirkefogó, hanem a lovagot!

Trufflot előkelően hajtotta meg a fejét:

- Én inkább a fegyverekhez értek, asszonyom. Leon azonban az udvari pletykákat mindenkinél jobban ismeri.

A hercegnő lerakta kezéből a borban pácolt almát, amiből nagyokat harapott s olyan arcot vágott, mintha vackort evett volna az erdőből:

- Bátyám életre-halálra ajánlja nekem Frigyet. Márpedig ő nem akarja, hogy a hercegek fiút nemzzenek. Mivel én még lehetek anya, valamilyen okból azt hiszi, ő viszont apa már nem. Ne is fecsegetek hiába. A grófnak megbízhatók a hírei. Mondjátok meg a hercegnek: ha teherbe ejti Szerénkát, hozzá megyek. Ha nem, nem. Mert én csak annak a kezét fogadom el, akinél ismét trónörökös anyja lehetek.

Hát ez történt Bouginben. No meg, hogy Trufflot szinte hivatalos vőlegényként tért haza, már csak a herceg beleegyezését kellett megnyernie házasságához. Frigyes pedig örült a válasznak, hitte, hogy a feltételt könnyen fogja teljesíteni, s így szívesen mondott igent hű szolgája kérésére.

Tizenkettedik fejezet
JACQUES GYERMEKKORA, ÚGY,
AHOGYAN AZT A SKÓT KIRÁLYNŐBEN ELMESÉLTE

Az elmúlt idő alatt nemcsak Friedrichshof változott meg, hanem a fogadó élete is. A kibékülés óta nem volt titok, hogy a Skót Királynőben az uralkodó öccse a szakács. Talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy a fogadó jó híre eláradt, mint a pecsenyék illata, és eljutott az út egyik végétől a másikig, Észak-foktól a nagylábúak országáig, sőt talán annál is tovább. Ezt persze nem lehetett tudni, hiszen a nagylábúak nem hagyják el szülőföldjüket, János pap küldötteinek pedig tilos elárulniok, honnan jöttek hozzánk, s ha valamelyikük, férfi borától vagy asszony csókjától felhevülve, vagy akár a kínzókamra látásától megrémülve, megszegné esküjét, még mielőtt az bekövetkezhetne, nyelve megbénul, sőt gyakorta teste jobb oldala is. De ezt a két országot leszámítva mindenünnét érkeztek vendégeink. Nemcsak az vonzotta őket, hogy a szálló környékét kerülték a rablók, hogy híressé vált ízletes pecsenyéiről és tiszta szobáiról, hogy az utas személyesen megismerheti a jó és különc Frigyes herceget, hanem a nagy elbeszélések is, melyeknek a földkerekségen nem volt párjuk. Az úton járók közül azok, akiknek sürgős dolguk volt valahol, fogadónkig rohanva tették meg útjukat, hogy legalább egy napot nálunk pihenhessenek. Már nem kellett mindegyiküknek elmondania egy történetet - erre nem is lett volna elég idő -, hanem a legjobb elbeszélők versengtek a megtiszteltetésért, hogy sorompóba állhassanak a fogadós díjáért. Én magam, mikor egyszer pár napos utamról visszatérve, kereskedők egy csoportjához csatlakoztam, láttam egy polgárt, aki egész úton nem szólt senkihez, és mégis minduntalan felnevetett. Mikor megkérdeztük, miért viselkedik ilyen különösen, azt felelte, hogy a történetet állítja össze magában, melyet majd a fogadóban elmondani kíván, és a jobbnál jobb fordulatokon mulat. Sőt híre járt, hogy a világ három legjobb hazudozója, egy spanyol, egy skót és egy gascogne-i hozzánk készül, hogy itt döntsék el a szakértők, melyik közülük a legkülönb. A herceg pedig megígérte, hogy ha a nagy verseny valóban létrejön, nemcsak a serleg bort ajánlja föl a győztesnek, mint az szokás, hanem az értékes serleget is ráadásul.

Mielőtt erre sor került volna, elérkezett Szilveszter éjszakája, s a herceg, szokása szerint, ismét maga lett szakácsa híveinek. Az ünnepi lakoma elfogyasztása után éjfélkor kimentünk a szabad levegőre, hogy felnézzünk a csillagokra, és köszöntsük az új esztendőt. Akkor jött az a rettenetes jelenés, melyet, aki látott, soha nem fog elfelejteni. Már az is szinte csodának számított, hogy a fogadó üresen állt, csupán egy öreg márkinő lakott benne, aki kíséretével Itáliába igyekezett, és a tyúkokkal feküdt, úgyhogy éjfélkor nem volt közöttünk idegen. De talán meg kellene vernem a szám, nehogy az ég megbüntessen szentségtörő szavaimért. Amit azon az éjszakán láttunk, avval halandó embernek nem szabad tréfálkoznia. Éjfél után újra világos lett a tájék, pedig újhold volt, s a kísérteties fény forrását nem lehetett megállapítani. Röviddel utóbb piros, lila és kék lángok csaptak ki a földből, s a lángnyelvek csaknem a Göncöl tengelyéig értek. A völgyek mély hangú dörgéssel szólították egymást, s a csúcsok éles süvöltéssel üdvözölték a völgyeket. A lángok messze északon lobogtak, és szél is tört ránk onnan, de nem meleg, mint a tűz miatt várni lehetett volna, hanem dermesztően hideg. A nádifarkasok egy csapátja kirohant a mocsárból, néhány pillanatra leült az út szélén, hogy az ég felé üvöltsön, aztán esze nélkül menekült dél felé. A mi lábunkat viszont földhöz ragasztotta a félelem, csak a kezünk járt, mint a motolla - buzgón vetettük a keresztet. A herceg a világ végéről beszélt, arról, hogy még soha senki nem látott ilyent.

Ekkor, éppolyan hirtelen, mint ahogyan kezdődött, elhallgatott a zúgás, csak a lángok csapkodtak némán az ég felé. A nagy csöndességben pedig hallottuk, hogy tőlünk nem messze, inkább egészen közel, ezt kiáltja egy halálra rémült gyermek:

- Uram, uram, mért hagytál el engem?

Megborzongtunk. Egy pillanatra azt lehetett hinni, a megrémült világ kiáltja gyermekhangon Krisztus egykori panaszát az ég felé. A káplán keresztet vetett, és megismételte héberül:

- Éli, Éli, lammaj sabaktani?

Hanem aztán a fiú odafönt megtalálhatta a gazdáját, mert hallottuk lázas könyörgését:

- Térdelj mellém és imádkozzál, uram! Egy egész farkascorda rohant el mellettünk az imént!

- Ez azt jelenti, hogy még a vadállatok sem támadják meg az embert ezen az éjszakán! - felelte egy istenkáromlóan nyugodt férfihang. - Akkor meg mitől félsz, Ezekiel?

Egymásra néztünk. A kérdés egyáltalán nem volt jogtalan. De a felelet sem ám!

- Ezek a poklok lángjai, uram! Elkapdoválnak az ördögök, ha Isten nem irgalmaz nekünk!

- Legfeljebb találkozol a nagyszüleiddel, Ezekiel! Mert hogy az ördögök utánad is érdeklődnek, az nem vitás! Nekem azonban éppen semmi félnivalóm nincs tőlük: Mendes püspöke meggyóntatott, feloldozott, s azóta legfeljebb azt a bűnt követtem el, hogy nem csavartam ki a nyakadat. Ne vesztegesd tehát térdepléssel az időt, hanem ülj nyeregbe, és iparkodjunk a farkasok után. Ha nem érzük el időben a Skót Királynőhöz címzett fogadót, megvesz bennünket az isten hidege. Én pedig nemcsak a pokolba nem kívánok kerülni ma éjszaka, hanem az égbe sem!

Ez igazán nem volt helyénvaló beszéd, de a hercegnek, úgy látszik, tetszett a férfi bátorsága, s mintha szégyellni kezdte volna magát, amiért annyira megijedt:

- Egy gyermek meg egy felnőtt keres nálunk menedéket, urak! Illő volna elébök mennünk, mert ha világos is az éjszaka, az út nehéz!

A csapat elindult, és hamarosan meg is látta az utasokat, amint éppen a hírhedett források mellett iparkodtak lefelé. A férfi sovány volt, a gyermek zömök, de nem lovon ültek, hanem öszvéren. A férfi arca messze világított a titokzatos fényben, a gyermeknek csak a szeme fehérje csillogott. Káplánunk újra keresztet vetett, annyira boszorkányos volt a látvány.

- Apage Satanas!

- Ha azon a helyen nem kapdoválták el őket a gonoszok, nem lehetnek nagy bűnösök, páter! - nyugtatta a herceg. - Kiáltson valaki, akinek erős hangja van!

Kiáltottam, s az idegen gyorsabb haladásra ösztöklélte öszvérét. Ám éppen mielőtt találkoztunk volna, a világosság hirtelen kihunyott, s a lángok is már csak egyszer-kétszer, lanyhán csapódtak az ég fele, aztán vékony szálakra foszolva elenyésztek. Sokunknak ezért - közējük tartoztam én is - nem voltak kétségeik, hogy éppen az ő érkezésüket hirdették e fenséges jelek, és tévedésük később szégyenletesnek tűnt a szemükben. A káplán felnyögött:

- A Szent Szűzre! Ki lehet ez a két ember, hogy ilyen lángok hirdették jövetelüket? Jót vagy rosszat jelentenek-e?

Pár perccel később pedig a jövevény is hozzánk érkezett, és nagyon hasonlót talált mondani:

- Jó estét, urak! A lángok hirtelen kihunytak, amikor hozzátok értünk. Remélem, nem azt akarja evvel jelezni az Úr, hogy jobb lett volna nem erre jönnünk. A Skót Királynőről elnevezett fogadót keressük, s úgy hisszük, már nem lehetünk túl messzire...

Nemcsak én ismertem meg a hangot, hanem a többiek is, bár számukra szokatlan lehetett dallama - csöppöt sem ábrándos, hanem friss és kemény. Valaki felkiáltott meglepetésében, a

többi csodálkozva hallgatott. Csupán Választóvíznek volt annyi lélekjelenléte, hogy azonnal válaszoljon. Igaz, a szavakészség a mesterségéhez tartozott:

- Nagy pofátlanságra vallana, komám, ha azt hinnéd, a te tiszteletedre rendezett ekkora tűzi-játékot az ég! Nem tudom, az Antikrisztus érkezését akarta-e bejelenteni a kereszténységnek, avagy csak a török szultánét, de Jacques Philipp du Moutinét bizonyára nem. Egyébként nálunk semmi sem változott, s ha akár az Antikrisztusnak sikerülne eljutnia idáig, annak is joga volna egy éjszakai szállásra, erszényéhez illő vacsorára s arra, hogy egy történetét meghallgassuk, ha úgy vélem, elég érdekes lesz a meséje, s így próbát tehet a Skót Királynő serlegének elnyerésére. Gondolom, ennél többre te sem számíthatsz nálunk!

A kedves Jacques! Természetesen már ott álltam mellette, hogy tartsam lova zablóját, ő pedig kényelmesen leszállt a nyeregből.

- Én azt hiszem - mondta közben csúfondárosan -, valami változott mégis: most már nemcsak a fejetekben uralkodik iszonyatos sötétség, hanem kívül, az úton is. Persze kivéve a herceg urat, aki bizonyára jól mulat magában ostobaságtokon. Mivel ezek a lángok olyan hosszúak voltak és tarkák, bizonyára azt hiszitek, nagyobb csodának voltakotok tanúi, mint Mózes, amikor egy picinyke csipkebokrot látott lángolni a pusztában. Egyébként is miféle kereszténységről beszélsz? Mi közben átjöttünk Jeromosfálván. Sehol egy lélek, sehol egy aprócska fény. A kutyák az égre üvöltöttek, az emberek bizonyára farkasokról álmodtak.

Odadobta nekem a gyeplőt:

- Ha az egész keresztény világot akarja figyelmeztetni az Úr, nappal teszi, legfeljebb kora este. Az éjjel utáni jelek csupán az uralkodóknak, udvaroncáiknak, ostromlott városok lakosainak, hajósoknak, na meg az éjjeli öröknek szólnak, de ez utóbbiak reggel nem merik elbeszélni, mit láttak, nehogy a tanács azt higgye róluk, részegen szolgáltak. A lángok ennek ellenére nem az én tiszteletemre lobogtak, de azt nem tudhatja halandó, nem az Úr rendezte-e úgy, hogy akkor érkezsek ide, amikor amúgy is éppen kioltotta volna a tűzét. Egy ekkora csoda tövében ezernyi apró is megférhet. Talán titeket akart figyelmeztetni, jobb lesz, ha tovább küldetek, talán engem, hogy egyetlen éjszakára sem szabad megállnom. Talán távollétemben befeketítettek a herceg úrnál az ellenségeim: Barthelot márki és a káplán, s most haragszik rám...

Frigyest - bár méltányolta mesterem bátorságát - ingerelte ez a könnyed fecsegés, s ezért nyersen szólt közbe:

- Nem Barthelot volt, Jacques úrfi, nem is a káplán, hanem egészen más. Egy bizonyos Argyll grófja. Ismered talán?

Jacques azonban nem zavartatta magát:

- Bouginban azt beszélték, Választóvíz, hogy az udvari bolondságról jórészt lemondta, s mint a fogadó vezetője szolgál. Nem adná el nekem a régi állásodat, legalább erre az egyetlen éjszakára? Könnyebb volna, ha így felelhetnék a hercegnek: hogyne ismerném, komám, amikor ismerem, komám?

- Kinevezlek udvari bolondommá ma éjszakára, Jacques! Jól ismered a gróft, komám?

- Úgy mint magamat, komám.

- Mindent tudsz róla, komám?

- Annyit nem, mint az ellenségei, komám, de elég sokat. Kérdezz nyugodtan, komám!

Nem volt ám ez a beszélgetés olyan egyszerű, mint papíron olvasva hangzik! A papír türelmes, és nem lehet belőle kiolvasni, milyen konfidensül komázott Jacques, és milyen vészt-

jóslóan a herceg. Már abból is hallani lehetett, hogy egyre dühösebb lesz, ahogyan a levegőt beszívta az orrán. Abba is hagyta a komázást.

- Úgy hallottuk, a tours-i cigánytáborból ellopott egy fiút, és eladta Firenzének. Nem tudod, miért tette?

- Fura egy kérdés! Pénzért. Sok pénzre volt szüksége, mert igen messze kellett utaznia, egészen Skóciáig, hogy utolérjen egy öreg lovagot meg egy fiatal férfit.

- Nekem azt mondták, hogy a Firenzének eladott férfi Reza mágus fia, s az Anthorán fiúk az ő révükön be tudják bizonyítani a pápának, hogy bátyám meg én méltatlanok vagyunk Goldoc trónjára.

- Lemondok a hivatalodról, Választóvíz! - mondta Jacques, hihetetlen megvetéssel a hangjában. - Válasszátok meg helyettem azt, aki a herceget informálta. Az kétségkívül bolond!

- Miért, komám? - vágott közbe sietősen Választóvíz, hogy megelőzze a herceg kitörését.

- Mert ha egy csepp esze volna, tudná, hogy ebben az esetben a bougini gróf, akinek ezerszer több híre van a világból, mint a mi hercegünknek, nem ígérte volna neki a húga kezét!

Hirtelen csend támadt. Ez az érv oly világosan és megtámadhatatlanul igaz volt, hogy csodálkoznunk kellett, miért nem jöttünk magunktól is rája. Mikor pedig Jacques látta, hogy senki nem mond ellene, röviden elmondta az igazat:

- Csak ostobák hihették, hogy egy olyan tapasztalt lélekkufárt, mint a máltai, becsaphattak a cigányok. Azért kellett a lovagot követnem Skóciába, mert ő megszerezte az igazi mágusgyereket. De ez persze nem tarthatott vissza attól, hogy az Anthoránoknak eladjam a maradékot: az én fiamat s a cigánykirály unokáját. Bouginban hallottam, hogy mikor ez kiderült, a Signoriából kiűzték az egyik tanácsost, mert meggondolatlanul pénzt adott egy szélhámosnak, s ráadásul nevetségessé tette a várost. Én azonban közben utolértem a máltait, megálltam rajta bosszúmat, és visszavettem tőle a mágus fiát.

- Ez az? - kérdezte Frigyes Jacques útítársára mutatva.

- Ez? De hiszen ez egy gyerek! Mutatkozz be a herceg úrnak, fiacskám!

Nem érkezett válasz. A gyerek megingott nyergében, és lassan lova nyakába borult.

- Elaludt, szegénykém. Vigyázz rá, Leon, ne törje ki a nyakát! Egyébként az öreg rabbi fia, én szabadítottam ki a máltai fogságából. Ő is megér néhány száz aranyat. És nehogy a káplán úr avval vádoljon, megfosztottam az egyházat leendő püspökétől, közlöm, hogy a lovag megváltoztatta szándékát. A kölyök olyan gyönyörű, hogy el akarta adni a tuniszi bej háremébe.

Ez volt tehát a harmadik bőr! - gondoltam én. Ő pedig megfogta lova kantárát, és megindult a fogadó felé:

- Különben élni kívánok az Antikrisztus összes jogával, amit Választóvíz említett. Egy éjszakai szállással, pénzemhez illő vacsorával és avval, hogy holnap elmesélhessem Argyll gróf gyermekkorát. Abból majd kiderül, ki volt az, akit Skóciából elhoztam, s mi történt vele. Ha pedig ezt a herceg hallani fogja, biztosra veszem, megteszi, amit a lovagnak nem tett: saját kezűleg nyújtja át a győztesek serlegét.

Nem másnap, csak harmadnap került sor azután mesterem elbeszélésére, mert közben rájött, helyesebb lesz, ha először én beszélek Berengár királyról - persze egészen röviden. Az urak pedig, akik eddig úgy tudták, Berengár disznóvá változott, s ezért kellett az uralkodástól megfosztani, rendkívüli csodálkozással ismerték meg az igazi történetét, s csak annál nagyobb érdeklődéssel gyűltek össze mesterem meghallgatására.

Nekem persze csak végtelen unalmat ígért az este, mert igaz, hogy Jacques saját szórakoztatására minden alkalommal változtatott valamit elbeszélésén, nekem könyökömön jött ki az egész, s szívesebben nem ültem volna a teremben. Mikor azonban erre célzást tettem, kinevetett.

- De hiszen te fogsz legjobban csodálkozni, Kecsecsöcs, ha meghallod, hogyan éltem Oberrandban! Éppen nem úgy, ahogyan tudod!

Nem kérdeztem semmit, tudtam, annál inkább meg fogja magyarázni, miért kell megváltoztatnia történetét. És valóban, föl-alá járkálva elmesélte, hogy Franciaországban összeismerkedett a világ három legjobb elbeszélője közül az egyikkel, a gascogne-ival.

- Csak ketten voltunk a fogadóban, s mert nagyon unatkoztunk, elhatároztam, összemérem vele a tehetségemet. Elmeséltem hát Szecskavágó, a királyfiból lett rablóvezér történetét, ő pedig kritikusan rázta a fejét: - Kedves gróf, ön egyáltalán nem ismeri művészetünk törvényeit. Higgye el, a fantázia önmagában még nem elég. Száz hallgatója közül egy sem tudná megmondani, miért, de kilencvenkilenc nem hinné el a szavait. A maga semmirekellő Szecskavágójának az anyja lehetett boszorkány, de apja bizonyosan nem rangbeli úr, hanem valami csavargó. Annyi bajba keverhet egy királyfit, amennyibe akar, de neki még a szenvedései is szebben fénylenek, mint egy parasztleány boldogsága...

- Hirtelen felmérgeződtem, és bevallottam, hogy saját történetemet mondtam el. Azt hittem, elszégyelli magát, de kinevetett: - Látja, ez a baj! A valóságban még egy királlyal is megtörténhetik mindenféle hitványság. Hanem a művésznak ezeket a szövegből ki kell gyomlálnia, és saját tehetségéből kitölteni a hézagokat. Éppen ezektől a kitalálásoktól lesz igazzá a története.

- Jól jegyezd meg magadnak, Leon! Igaza van a gascogne-inak! Valahányszor elmondottam eddig Oberrandot, az urak szemében leszállítottam értékemet! Hát csak legyél ott este, és figyelj nagyon, jól alkalmaztam-e tanácsait!

- Mint - ha jól emlékezem - már mondtam, odaát születtem, de hogy az az odaát hol van, azt nem tudom pontosan elmagyarázni. Mint a levegő a tüdőt, úgy járja át ezt a világot, érezhetően és láthatatlanul. Határa azonban éppenséggel nem áthatolhatatlan, sőt aligha van olyan ember, aki életében legalább egyszer ne lépte volna át a küszöbét, csak éppen nem tudja, hogy odaát járt. Ehelyett így szoktak fogalmazni: ez volt életem legszebb emléke. A herceg úr például egyszer elbeszélte nekünk, hogy találkozott ifjú korában egy csodálatosan kedves patak partján egy csodálatosan szép leánnyal, aki úgy ölelte, mint azóta senki, de sem a patakot, sem a lányt, pedig sokszor kereste, nem tudta többé megtalálni. Őkegyelmessége akkor megharagudott rám, mert úgy látta, mosolygok történetén, s alig tudtam a fejéből kibeszélni gyanúját. Most bevallom, valóban mosolyogtam, de nem hitetlenkedésből, hanem sajnálkozásból, amiért nem mondhattam meg, hogy Tündérországból járt. Átmenve a határon, nem tudhatta, hogy máshol jár, hiszen minden ugyanolyan, mint nálunk. Visszaérkezve nem feledhette, hiszen minden egészen más. Aki odaát lusta, az inkább éhen hal, semhogy kezét nyújtsa a fűgért, amelyik nem esik a szájába. Aki ördög, az annyira buta, hogy az már fáj. Odaát is csak az található, ami itt van, csak tökéletesebb formában. Odaát mindenki azért él, hogy betölthesse sorsát, amire született. Akinek ez sikerül, azé minden dicsőség. Akinek nem, azt elevenen elássák. Nem a földbe, hanem a feledésbe. Akinek pedig más célja is van az említett egyen kívül, az nem lakos odaát, hanem vendég.

- Mint ti már tudjátok, Berengár király gyávaságával szégyent hozott anyámra. Hanem ezt a levelet én is csak Leon elbeszéléséből ismerem, és számomra is volt benne meglepetés. Gyötrelmes meglepetés. Addig úgy tudtam, anyám a sárkányok sorsától kívánt megkímélni.

Nem sejtettem, attól fél, hogy reám is rám ragad Berengár gyávasága. Jelzem, nem is történt meg.

- Sárkánynak lenni odaát szép foglalkozásnak számít - már amennyiben szóló sárkány az illető, azaz nem olyanfajta feladata van, hogy másodmagával őrizze a boszorkánykirálynő országát. Persze szóló sárkány is többféle lehet. Belőlem olyant akartak csinálni, aki öt-hat évig, esetleg tízig egy egész országot rettegésben tart. Minden hónapban egy szép lányt kell áldozni neki, azt ő feleségül veszi, és a hónap végéig agyonszereti. Mikor aztán az egész országot kipusztította, s a királylányt kell neki adni, akkor megjelenik a megszabadító, és ő azt mondja neki: „Még csak egy borsószem voltál az anyádban, mikor én már tudtam, hogy meg kell birkóznom veled!”

- A sárkány tudja, hogy nem ő lesz a győztes, hanem a legény. Életének nem az a tíz év a tetőfoka, amely alatt egy egész ország minden szüzét maga alá teperi, hanem az a pillanat, amelyben zokszó nélkül elfogadja érte a halált. Anyámnak persze elvben igaza volt. Valóban akadt már gyáva sárkány is, aki szárnyra kapott és elmenekült a küzdelem elől. Ti nem hallhattatok ilyenről, mert gyáva sárkányról nem marad fenn mese. De arról a királyfiról sem, akinek gyáva sárkányt osztott a sors, pedig az nem tehet semmiről. Ahhoz, hogy valaki hős lehessen, az ellenfelében is kell lennie valaminek. Jelzem, ez így van a mi világunkban is, csak nem annyira feltűnő. És persze ott is van, aki teljesen érdemetlenül jut a hős híréhez, de míg ez nálunk titkolni való, ott az is dicsőség.

- No, mint tudjátok, anyám inkább a száműzetést vállalta, semhogy próbára tegye, a sárkányok melyik fajtájába tartozom. A határszélre költözött, oda, ahol a nagy burkus királyság a német birodalommal találkozik. Házunk az utóbbi területén állt, Hexenfangertől mintegy félóránnyira, Oberrandtól egy napi járásra, de őlünk már Burkusországához tartozott. Ugyanott állt varázslatos erdők, melynek minden bokrára emlékezem ma is. Vagyis házunkat mindenki láthatta, aki arra járt, az olat és az erdőt csak az, akinek sikerült a határon átjutnia.

- Engem a családi tanács nevezett el Bonifácusznak, mondván, hogy ez a név nagyon jól illik egy sárkányhoz. Mint a fajtánkból valók általában, mi is kunyhóban laktunk az erdőszélen, és jó viszonyban voltunk az állatokkal. Nem messze tőlünk egy savanyú vizű forrás szakadt ki a sziklából, fölötte pedig egy kiszáradt tölgyfa állt, annak ágán szokott huhogni anyám kedvenc baglya éjszaka. A forrásnak varázstulajdonsága volt: ha idegen ivott vizéből, elfelejtette, honnan jön és hová megyen, s az erdőben kellett mindaddig bolyongania, míg feleségül nem vett egy bizonyos tarka kígyót, aki messzebb, a sűrűség közepében tanyázott. Sajnos a hat év alatt, amíg anyámmal laktam, forrásunkból egyszer sem ivott vándor, s így embert sem láttam, aki magára nem emlékezik.

- Voltak azonban egyéb csodák is házunknál, melyekről saját tapasztalatomból tudok. Öreg szolgálónk, Ursula esténként, éppen mielőtt elaludtam volna, olykor macskává változott, és dorombolva bújt hozzám a paplan alatt. Egyszer pedig két napig élt udvarunkon egy nagy, vörös állat, s ez alatt az idő alatt Ursula nem volt sehol.

- Nagyobb csoda volt ennél, hogy kunyhónk mögött, egy mocskos ketrecben, mindig pontosan kilenc állat élt: három kakas, három gácsér és három gúnár, s ha szolgálónk levágott közülük egyet, reggelre, mintha meg sem ettük volna, újra ott ült a helyén. Anyám szerint egy barátságos görény hozta őket éjszaka, hálából, amiért egyszer kimentette őt baglyunk karmai közül. Én azért nem ismerkedhettem össze vele, mert nem szerette a gyermekeket, mióta egy ördögfióka óvatlan pillanatban két ujjával a szemébe bökött.

- Crescencia néni később azt állította, a görényt csupán anyám találta ki, hogy ne kelljen megmondania az igazat. Anyám, miután elszökött odaátrol, olyan foglalkozásra adta fejét, melyet nem szívesen vállalt tisztességes fajtánkbeli nő: strigaként bolyongott éjszaka.

Crescencia néni híresen rosszmájú pletykafészek, nem feltétlenül hitelt érdemlőek a történetei, viszont én sem tudom, mivel kereste voltaképpen anyám a kenyerét. Ha azonban netán Crescencia néninek volna igaza, és farkassá vagy rókává változva maga hordta haza a baromfiakat, az sem lenne kevésbé csodálatos, mint hogy egy görény tett szolgálatokat neki.

- De akár így történt, akár úgy, legcsodálatosabb mégis az ólunk volt, soha nem láttam hozzá hasonlót. Téglából épült állások voltak benne a disznók számára, olyanok, amilyenekhez az istállóban a lovakat kötik. A kilenc állásból nyolc üres volt, a kilencedikben pedig egy sovány, gacsos szőrű, púpos nagy kan állt, melyet moslékkal és makkal Ursulának kellett ellátnia. Az erdőbe nem hajthatta ki az állatot, hogy maga szedje össze az eledelét, hanem puttonnyal kellett a makkot óljába hordania, ami bizonyára fárasztó munka volt egy koros asszonynak. A makkot én is segíthettem beszórni az ablakon, de be nem mehettem soha, mert anyám attól félt, hogy a rossz természetű állat valamiképpen hozzám fér és kihasít. Crescencia néném szerint ez a káprázatos ól afféle trófea volt, fénykorára emlékeztette anyámat, melyben még volt Valaki, és egyszerre kilenc királyfin uralkodott.

- Ja, igaz! Ördögfiókát én anyám házában nem láttam, de ördögöt igen: Drumó szokott ellátogatni hozzánk, aki tőlünk nem nagyon messzire lakott. Persze ilyenkor nem viselt sem szarvat, sem patát, hanem idősebb férfi alakjában érkezett, kurta, szinte kerek bakancs volt a lábán, ócska kalapját pedig mélyen a homlokába húzta. Este szokott érkezni, napszállta és sötétedés között, megcsókolta anyám kezét, s mindig hozott valamit: zsák krumplit vagy frissen nyúzott őzbakot, amiért Ursulától kapott egy sajtár tejet vagy egy jól kifejlett gúnárt. Mivel nekem nem voltak pajtásaim, gyakran kértem anyámat, hadd játszhasam Drumó gyermekeivel, de ő azt mondta, ilyen senkiházi fiúcskákkal nem érintkezhetem.

- Az is igaz, játékra nem is maradt sok időm, mert anyám igen gondosan nevelt. A beszéddel együtt kellett megtanulnom az első rontókákat is, ami akkor is keserves feladat egy másfél éves gyermekecskének, ha az anyja boszorkány, s a boszorkányok fiai mindenki másnál hamarabb tanulják meg ropogtatni az r betűt, viszont nem is lehet későbbre halasztani, mert mi, boszorkánygyerekek ezek nélkül teljesen védtelenek lennénk.

*Drumó drugg hó! Főfranc fekü!
Rongyos rihe! Ráncos tetü!
Az étele bolondgomba,
Az italát varangy fossa!
Trukk hó, trukk!*

- Anyám vesszővel, sőt papucssarokkal sürgette fejlődésemet, de amikor, jeléül annak, hogy az én vérembe is került fekete csöpp az övéből, a verés alatt csak viczorogtam, elkétkültem a méregtől, sőt megharaptam a kezét, de egy könnycseppet sem ejtettem soha, büszkén panaszkolt a szolgálónknak: - Orsolya, Orsolya, látod? Te hiszed magad boszorkánynak? Ára van ám annak, ára! Ha a te fenekedet csépelném így, egy vödört telesírnál, ez meg csak viczorítja a fogát!

- Ez az „Orsolya” is árulkodik arról, hogy valahonnan messziről érkezett a szolgálójával, mert ezt a nevet - amerre én jártam - sehol sem ismerik, és a mendesi püspökség iratai között is Ursulának szerepel. Ő különben valóban boszorkánynak képzelte magát, és sértődötten elszaladt, anyám pedig letérdelt mellém, és átkarolta a nyakamat. - Értsd meg, fiacskám! Ha rosszul mondod Drumó nevét, az emberek nem tudják, hogy az ördögöt emlegeted, s akkor a rontókád semmit nem ér. Kezdd előlről, drágám:

Drumó drugg hó! Főfranc fekü!

- Azt viszont egyáltalán nem bánta, hogy golondbombát mondok bolondgomba helyett. Nagyokat nevetett elszólásomon: - Még jobb is, mint az eredeti! Félelmetesebb.

- Mint ebből és a könnyed, játékos formából is sejthetitek, ezek csak afféle gyermek-rontócskák voltak, több közük volt a játékhoz, mint azokhoz az átok- és varázsszavakhoz, melyeket később Emerencia néném iparkodott a fejembe tölteni. Aminthogy még az sem volt igazán komoly, amikor anyám a rontókák megjegyzése után megtanított arra, hogy ha bukfacezés közben azt suttogom magamban: huppfertal, huppfertal, békává változhatom, és lábon-kézen ugrálva hatszor ismételhetem: Watsch, Watsch, Watsch! Hanem aztán meg kell rándulnom és gyorsan vissza kell változnom eredeti alakomba, mert egy békát könnyebb agyontaposni, mint egy gyereket, s mert ilyenkor már amúgy is hatásosabb a rontókám, mint lett volna átváltozás előtt.

- Hogy mi lett volna ennek a rontókának hatása, ha érvényesül, nem tudom, de gondolom, semmi. Az volt az értelme, hogy aki hallotta, megrémült. Ami a békává változást illeti, arról sem tudok mit mondani. Annyi bizonyos: én éreztem, s akinek mutattam, látta. Ennyi pedig teljesen elég.

- Mindezt pedig nem azért mondom, kedveskéim, hogy amit az elején bevallottam, azt most valamiképpen visszacsináljam. Majd hallatok tőlem példát arra is, amikor tényleges varázslatot csináltam. Csupán annyit mondok: a gyerekek egy kissé mindig mulatságosak. A királyoké is, a boszorkányoké is.

- A Berengár-levélből úgy látszik, anyámnak megfelelő tervei voltak a jövőmről. Reményei azonban egyik napról a másikra semmivé váltak. Mint a gyerekek általában, én sem tudtam előre semmiről. Még örültem is, amikor anyám közölte, hogy éjszaka Oberrand am Würtzlbe utazunk. Azt tudtam, hogy másnap péntek, akkor tartják Oberrandban a vásárt, s én még nem jártam a városban. Csak akkor képedtem el, mikor anyám rövid úton felszámolta a gazdaságunkat: a baromfiaknak elvágta a nyakát, a kant pedig kiengedte az óljából, és bezavarta a sűrűbe. Ursulát jó szó helyett szidalmakkal fizette ki: - Esküdöztél, mint a Kolontos Palkó számar, és mégis kenőcsöt árultál az asszonyoknak! Most aztán bujdoshatok világgá, ostoba liba! El kell hagynom miattad Sarkát!

- Mikor kettesben maradtunk, kéz a kézben elsétáltunk a forrásunkhoz búcsúzni. Leguggolt melléje, és hosszan bámulta a vizét. Amikor felállt, könnyes volt a szeme. - Láss! - parancsolt rám, és fejemre tette a kezét. - Gyerek vagy még, a tiszta forrásból is kiolvashatod az üzenetet. Láss, és mondd el nekem, mit látsz!

- Elmondtam. A forrás habja hirtelen kétfele szaladt, és mindkét oldalán apró házacskákat ringatott. Egyik oldalon fehér, a másikon fekete ruhás alakok ülték körül a kavicsokat, és összedugták a fejüket. Egy óriási kovács vörösen izzó csípőfogót forgatott. - A püspök úr emberei meg a fehér barátok! - mondta anyám. - Fellármázták ellenem a vidéket. De én eddig is csak téged féltettem, magamat nem, akármit fecseg is Crescencia!

- Ekkor tapasztaltam először olyan dolgot, melyet csak a valóban beavatottak láthatnak. De csak pillanatig tartott az egész, addig, míg anyám a fejemen nyugtatta a kezét. Azután újból csak közönséges forrás csillámlott a szikla alján, s mert anyám rám parancsolt, hosszan ittam a vizéből.

- Ott ültünk sokáig a tölgyfa tövében, s mikor besötétedett, szomorú szavakat kiáltozott a bagoly felé, de az nem jött elő, hogy reánk huhogjon. Talán csak későbben ébredt, mint szokott, de talán nem is volt olyan jó barátja anyámnak, mint mutatta.

- Visszamentünk a házba. Anyám buggyos nadrágot adott rám, kunkori orrú cipővel, amilyent soha nem hordtam azelőtt. Ő maga fekete szoknyát vett piros fejkendővel és nehéz csizmát, mint a gazdagabb parasztasszonyok. Levetett gönceinket és minden egyebet, ami a házban volt, berakta a kemencébe, szalmát rakott föléjük, s alájuk parazsat. Közben varázsigéket olvasott rám, melyektől úgy elálmosodtam, hogy átaludtam az utazást. De mintha lapáton

lovagoltunk volna és pemetén. A Würtzl partján ébredtünk, a bokrok között, már a város felőli oldalon, de még szemben a révvél - úgy látszik, mi is azt vettük igénybe az átkelésnél, anyám nem szívesen repült éjszaka a folyó fölött. Egy darabig még lustálkodtunk a napon, az után bementünk a városba, s a piactéren állottunk meg, ahol már javában folyt a vásár.

- Oberrand akkor még nagy város volt, csak később züllött kis faluvá, azután, hogy felégették a katonák. Piacát úgy le tudnám írni, mintha ma is látnám, hiszen két esztendeig koldultam rajta, hol a bormérő előtt, hol a templom kapujában. Híres hetivásárait tizennégy faluból érkeztek a vásárosok és vevők, de a szomszédos városokból is jöttek emberek. A vidékiek repcét hoztak, meg csicsókát, mézet és gesztenyét, esetleg sütni való, szemenként válogatott makkot, a sűrűn kanyargó patakokból rákot, teknősbékát, keszeget, a folyóból kerek hasú würtzli pontyot, gyolcsvásznat meg azt a fajta kenderszövetet, amely nem ugrik össze, ha vízbe mártják, s amelyből a legtartósabb zsákokat készítik. A céhek mesterei legényeikkel szép kékre festették a vásznat, a kenderből zsákot, a mézből méhsert készítettek, fekete és színes mázú kancsókat vittek piacra, fázekakat, vasalt csizmákat, cseréppipát, és az iparcikkkel visszaszerezték a pénzt, amit a falusiaknak adtak ráért és halért, mégpedig nyereséggel.

- Azon az első napon azonban én nem néztem sem a csizmadiákat, sem a késeseket, sőt a cirkuszosokat sem, akik egy kifeszített kötélén mutogatták tudományukat, nem láttam mást, csak a kolbász- és pecsenyesütőket, mert este óta nem ettem, és marta gyomromat az éhség. Anyámnak nem mertem panaszkodni, mert olyan arccal állt mellettem, hogy nem tudtam, simogatással vagy pofonnal fog-e válaszolni, ha kérem. Így hát rokonszenvvel figyeltem egy kóbor kutyát, amely többször is megpróbált kolbászt lopni, de mindannyiszor észrevették és felrúgták, hogy hatot hemperedett. Anyám azonban mégis engem figyelhetett fél szemével, mert most elmosolyodott, és azt suttogta maga elé: - Jól van. Próbáld csak még egyszer, kicsi kutyám!

- A kutya nyomban nekirugaszkodott a kolbászos kampóknak, és sikerült teljesen észrevétlenül egy szép, hosszú szálát leszakítania. Azután megpróbált eltűnni a lábak között, de mikor anyám rosszallóan megcsóválta a fejét, a szegény állat farkát behúzza hozzánk sompolygott, és engedelmesen lábunk elé rakta a zsákmányt. Sajnos sokkal rövidebb volt, mint amilyennek látni véltem: mindössze kettő és fél pár, az utóbbi szakadt. Ráadásul ezt a felet anyám még vissza is adta a kutyának, s az egyetlen harapással befalta, nehogy még azt is elvegye tőle valaki. Hanem aztán, hálából, amiért neki is adtunk a zsákmányából, még egy cipőt is lopott nekem. - Az eledeled megvolna - mondta anyám. - Fald be, amilyen gyorsan csak tudod.

- Szikrázott a szemem az éhségtől, mégsem fogadtam meg a tanácsát. Úgy ettem, mint más-kor, ahogyan tanított: - Ne zabálj, mint a parasztgyerekek! A mi fajtánk nem árulja el, ha éhes!

- Amikor látta, hogyan tartóztatom meg magam, szomorúan elmosolyodott: - Így, így, fiacskám! Mindig csak büszkén! Légy erős!

- Azután váratlanul fejemre tette tenyerét, és elsuttogta felettem azt a mondást, amivel a boszorkányok örökre búcsúznak egymástól, s amit én, sajnos, sohasem tanultam meg jól kiejteni: - Ndznkrsztr mrgl krsrsztn!

- Nagyon megijedtem. Tudtam, ha ezt mondja, akkor én többet vissza nem tarthatom. - Elmész?

- Bólintott. - Muszáj. Crescencia nénédnek megüzentem, hogy erre a vörös kőre állítalak. A lábadat el nem mozdítod, amíg nem jön érted. Idegennel pedig szóba nem állsz - tudod!... A kiskutyától kérhetsz még kolbászt és kenyeret.

- Ennyit mondott, aztán lassan elfordult tőlem, és elindult a városkapu felé. Látszólag nagyon lassan ment, de egy perc múlva már nem láttam piros fejkendőjét. Én pedig maradtam a helyemen, és kétszer bepisiltem, mert anyám parancsát addig sem mertem megszegni, ameddig egy fal tövében elvégezhetem a dolgomat. A kutyáért háromszor is kiabáltam, de nem jelentkezett.

- Sötétedés után odaballagott hozzám egy masszív kis ember, és kerek macskaszemével rava-szul rám hunyorgatott. Olyan lassan közeledett, hogy volt időm szemügyre venni feje tetejétől a lábáig - mondhatom, még nem láttam hozzá hasonlót. Biztatóan kidudorodó pocakjával, ápolatlan, de rövidre vágott, sűrű, inkább sárga, mint vörös szakállával, hajlott, apró orrával anyám baglyára emlékeztetett. Engem arra neveltek, hogy idegenekkel világért se álljak szóba, de erre a gömböcre ez a tilalom egyszerűen nem vonatkozhatott... Azonnal heves rokonszenvet éreztem iránta, kívántam, hogy megszólítson, és párnás kezébe dughassam kis kezemet. És ő meg is szólított: - Mit csinálsz itt, gyerek? Egy órája figyelek a bormérő eresze alól.

- Valóban, enyhe borszag érződött rajta s ez még megbízhatóbbá tette személyét. Nyomban elpanaszoltam bánatomat:

- Éhezem és összepisiltem magamat! - Hogy éhezel, azt látom. De kire vársz? - Én? Crescencia nénire.

- Meghökken, és bámulatában billegtetni kezdte a fülét. Az orrát is összeráncolta egyszerűen kétszer. - Gondolhattam volna, hogy te vagy az! De hát miért itt vársz rá? Crescencia néni közben nálam keres, az én házamban. - Megragadta a kezemet: - Gyere!

- Mentem volna szívesen, de anyám megtiltotta, hogy elhagyjam a helyemet. Még a lábamat sem lett volna szabad elmozdítanom. Megrántott, s most már érdeesebb hangon szólt rám: - Mozgás, mert jönnek a cigányok! Ilyenkor járnak erre zsákmány után!

- Eltalálta a szarva között a tőgyét. Ez a fenyegetés hatott. Engem, boszorkány fiát, mégsem ijesztgethetett mumussal vagy kísértetekkel az anyám, de cigányokkal igen. Azoktól tehát féltem én is. Így az egyre türelmetlenebb ráncigálás és rémisztgetés hatására megtettem azt, amire amúgy is teljes szívemből vágytam, megszegtem anyám parancsát, és elindultam új ismerősömmel, aki első pillantásra megnyerte a szívemet. Neki elhittem, hogy oda vezet, ahol biztonság, vacsora és Crescencia néni vár rám. És ha nem akar túlságosan is jó munkát végezni a kis öreg, gyanútlanul botlok be otthonába, s ez alighanem végzetes következményekkel járt volna rám.

- Nem akarok holmi előrevetett megjegyzésekkel fölösleges izgalmakat kelteni, ezért mindjárt megmondom, tulajdonképpen nem is tévedtem Menyhárt mester megítélésében, aki engem közel két évre házába fogadott. Igazán kedvelte a gyerekeket, mindig heten-nyolcan laktak nála, fiúk, lányok vegyesen, hatévestől tizennégy évesig. Ő nevelte őket, azok pedig el-tartották őt. Enni nem adott nekik sokat, mert a jól táplált koldust nem szeretik az adakozók, de az a kevés is több volt, mint amennyihez másnál jutottak volna szegény árvák, akiket vagy az utcán talált, mint engem, vagy a szüleitől vásárolt meg garasokért. Ráadásul nem ütötte-verte ok nélkül kis koldusait, mint a hozzá hasonlók általában szokták, hanem csak azt botozta meg, akiről azt hitte, hogy a kapott alamizsnából megtartott magának valamit. Aki a házában meghalt, szentelt földbe temettette el, akit pedig el kellett küldenie, mert a koldulásból már kiöregedett, azt megtanította a zsebmetszésre, nem kellett neki tanult mesterség híján sintérnek vagy rablónak állania. A herceg emberei ismerték üzelmeit, de nem bántották, mert gyermekeinek nemcsak az volt a kötelességük, hogy kéregeessenek, hanem azt is megfigyelték és elmondták gazdájuknak, mit beszélnek a polgárok a templom előtt vagy a piacon - hiszen a kis koldusok előtt nem vigyáztak nyelvükre az emberek. Menyhárt mester aztán a herceg úr embereinek adta tovább információit, s ezek nyomán nem egy feddhetetlennek tartott polgárt hurcoltak börtönbe, sőt vesztőhelyre is. Mivel azonban nemcsak a gyerekeknek melegedett fel

a szívük, ha ravaszul hunyorgó szemébe néztek, hanem a felnőtteknek is, rá nem gyanakodtak sem az áldozatok, sem barátaik.

- No de kérem: én nem voltam sem árva, sem szegény! Háromszor ettem naponta, többnyire húst, s ha nem azt, akkor is ízletes, tápláló falatokat! Én Menyhárt mester konyháján biztosan elpusztulok, ha egy és mással ki nem egészíthetem! A mester gyakorlott szeme azonnal meg is látta, hogy az ő céljára szokatlanul nehéz eset vagyok. Öltözetem túl csinos, arcom túl pufók. Még az is előfordulhatott, hogy olyan valakihez tartozom, aki kerestetni fog, vagy akihez visszafuthatok - kockáztatott, amikor magával vitt, és nem a cigányokra hagyott. Azt látta rajtam, hogy falusi gyerek vagyok, hanem azt nem sejthette, hogy erdőn-mezőn kívül tulajdonképpen még nem is láttam egyebet, s ha a legrövidebb úton visz haza, az utcák labirintusában akkor sem ismerem ki magam. S mert azt akarta, hogy biztosan eltévedjek, összevissza vezetett, s a véget nem érő menetelésben egyre éhesebb lettem, egyre nehezebben vonszoltam a lábamat. Először csak elkeseredtem, aztán csodálkozni kezdtem, hogy tarthat annyival tovább az út a városból kifelé az öreg oldalán, mint anyámén volt a városba befelé, végül hirtelen észrevettem, hogy már harmadszor keresztezzük ugyanazt az apró terecskét, és gyökeret vert a lábam. Egy hosszú házról ismertem meg, melynek két bakkecske volt a címere. Nagy bakkecskék voltak, feketék és félelmetesek. S ahogy a hold világa rájuk esett, lángolt a szemük az éjszakában.

- Mint már mondtam, azután közel két évig laktam Oberrandban, sokszor láttam a Két Bakkecske fogadót. Azok a címerállatok sem félelmetesek nem voltak, sem feketék, és tulajdonképpen nem is volt szemük, csupán egy lyuk a homlokuk alatt. Hogy egy halálra fáradt, éhes kisgyermek magától ismerte volna fel őket a sötétben, azt én nem hiszem el. Nem tudok mást elképzelni; anyám nyújtotta felém óvó kezét, az ő kérésére tartották úgy egyetlen szemüket, hogy a holdfény keresztülvilágítson rajtuk, amikor alattuk elmegyek, hogy észrevéssék magukat velem. Hiszen a boszorkányok borzalmasan szeretik gyermekeiket, a bakkecskék pedig jó viszonyban vannak velük.

- Szóval megláttam a lángoló jelenséget, megvettem a lábamat, kiteptem markából a vállam (ekkor már nem a kezemnél, vállamnál fogva vezetett), és felkiáltottam: - Hova tetszik vezetni? Crescencia nénihez vagy a pokolba? Ezeket a kecskéket már harmadszor látom!

- Aztán felsikoltottam rémületemben: - Maga cigány?

- A hold éppen arcába világított, s meglepetésében olyan pillantást vetett rám, amelytől elszorult a szívem, és rögtön megértettem, hogy Crescencia nénivel ma már nem találkozom. Hanem abban még reménykedtem, hogy enni azért adnak valamit. És valóban, már ismét vidáman hunyorgatott rám, szelíden megsimogatva a hajam: - De hiszen itthon is vagyunk, bogárkám! A feleségem ad neked jó vacsorát!

- Igen ám, de a hajsímogatás ürügyén ismét markába ragadta tarkómat, mégpedig jó keményen, aligha bírtam volna szorításából még egyszer kiugrani. Hanem a háza valóban egészen közel volt, annyira közel, hogy most már biztosan tudhattam, előzőleg körbecsavarogtuk a várost, ezért tartott olyan sokáig az út. A két bakkecskétől alig ötven méterre lakott. Háza közvetlenül a városfalhoz lapult, s eléggé nyomorúságosnak látszott, de csak amíg be nem léptünk a kapuján. Sárhányó állt a küszöbön, s addig be nem léphettünk macskakövekkel kirakott, frissen súrolt folyosójára, amíg meg nem tisztítottuk cipőnk talpát. Az úrnő nyilván félelmetesen jó háziasszony volt, olyan, akinek láttára álmából felriad a gyerek.

- A kapualjból nyílt a konyha ajtaja, és a konyhában, a tűzhely mellett állott a mester kedves felesége, és egy lábosban valóban valami vacsorát látszott kotyvasztani. Nagydarab, csontos asszony volt, legalább két fejjel magasabb az uránál, és amikor rám nézett, ijedtemben csaknem elvesztettem az eszméletemet. Akkor még megvolt az a tökéletes szimat, amely a kis

boszorkánygyermekre annyira jellemző, és már a nyitott ajtón át éreztem, hogy tömjénbűz s a heti gyónások kihűlt kelkáposztára emlékeztető, unott szaga áramlik felém. Az egész nőt kegyeskedésbe pácolták, és szeméből a minden földi érzést megvető hideg gyűlölet sugárzott reám. Egyetlen pillantással felmérte a helyzetet, s a kezében tartott fakanalat indulatosan a magasba emelte: - Mit hoztál a nyakamba, Menyhárt?! Hiszen ez egy hájgombóc! Megvesztél vagy elment az eszed? Talán még pénzt is adtál érte? - Ugyan már, miket beszélsz! - felelte a mester olyan hangon, amely elárulta, hogy ha mástól nem is, kedves élete párjától bizonyosan fél. - A piactéren találtam! És nézd meg a ruháját, Amálka! Egyedül a nadrágia árából eltartjuk, amíg kellőképpen lesóványodik! A kunkori csizmacskájáért pedig egy süldő malacot is kaphatunk! Adj neki vacsorát, aztán majd döntünk a sorsa felől.

- A mesterné megtapogatta buggyos nadrágomat. - Megjárja... Húzzátok le róla, s adjátok rá a Feri gönceit. - Keresztet vetett magára, amiből megérthettem, hogy egy nemrégiben megboldogult fiúról beszél. - Hanem a gyerekek már zabáltak. - Bújjon ágyba, és holnap délben ehetik...

- Képzeltetitek, mi történik velem, ha édesanyám kecskéi nem figyelmeztetnek előre, hogy valami készül ellenem. Rontó szándékukkal vagy azonnal fordulhattam szembe, vagy semmikor. Ismétlem, még így is megijedtem az eszméletvesztés határáig, hanem aztán felülkerekedett félelmemen az az eszeveszett harag, amit a be nem avatottak a boszorkányok állandó jellemvonásának tartanak. - Ácsé avval a ronda kezével! - rivalltam a nőre. - Tól ki ajtó és nosza! - Rám sem figyelt. Bal kezével kinyitotta a szoba ajtaját, s a jobbal átbuktatott a küszöbön. Orromon csúsztam a gyerekek közé, akikkel jövődő éveimet kellett töltenem. Menyhárt mester belépett utánam és talpra állított: - Vetkőzz! - mondta kurtán. Hanem az arcán már látszott valami zavar.

- Hahó hé! - feleltem csodálkozva. - Flamiria bili bini biti pók teripti, pali bini bucsini! - Azzal hengerbucskát vetettem (közben buzgón suttoztam: huppfertal, huppfertal), mint béka „Watsch, Watsch” kiáltásokkal kettőt ugrottam, majd gyorsan megrázkódtam és visszaváltoztam gyerekké, hogy rám ne taposhassanak, és felemelkedve elmondtam nagy átkomat:

*Drumó drugg hó! Főfranc fekü!
Rongyos rihe! Ráncos tetü!
Az étele golondbomba,
Az italát varangy fossa!
Trukk hó, trukkk!*

- Lehet, azt hiszitek, inkább mulatságosnak, mint félelmetesnek hangzott ez az átok egy gyerekecske szájából, de ha ott lettetek volna, nem hinnétek. Addigra én már négy esztendőn keresztül gyakoroltam anyámmal, s kidolgoztuk minden hangsúlyát és mozdulatát. Ahogyan eltáncoltam-süvöltöttem mondókámat, abból mindenki érezhette, hogy értő mondja, nem afféle akárhonnan szalasztott gyerek, ha valószínűleg nem is olyan veszélyes még, mint ha húsz évvel öregebb volna. Menyhárt mester komoly bátorságról tett tanúságot, amikor válaszolni mert: - Dög essen beléd! Most azután valóban nem kapsz vacsorát!

- Hanem ebben tévedett. Egy pillanat múlva besurrant az ajtón, szájában három kolbásszal az én kiskutyám, elébem kushadt, és felém tartotta az ízleteseledelt. Én pedig nem feledve anyám tanácsát, letörtem és neki adtam a legnagyobb szál felét, megsimogattam, s azt mondtam neki: - Tova!

- A jószág eltűnt, én meg olyan lassan, kényelmesen fogtam az eszegetéshez, mintha nem egy gazda és hat éhes gyerek próbálná kezemből kinézni a kolbászt, hanem egyedül ülnék az asztalunknál, és megemésztvén a bőséges ebédet, most a vacsorámat fogyasztanám. Meg nem mert moccanni senki, amíg el nem fogyasztottam az utolsó falatot is. Akkor Menyhárt mester halk kiáltással az ajtóhoz futott (de egy kis kanyart csinálva mellettem, hogy ne essen lábára

az árnyékom), kinézett a konyhába, majd lassan, nehézkesen keresztet vetett: - Hála istennek, Amálkát elvitte az ördög!

- A gyerekeket feküdni küldte, s megígérte nekik, hogy amelyik egy szót elárul abból, amit látott, annak kicsavarja a nyakát. Engem pedig, avval az ürüggyel, hogy megmutatja, merre van a reterát, kivitt az udvar sötétjébe: - Ebéd után a Würtzl kompjánál a püspök poroszlói elfogtak egy boszorkányt - könyörögj, hogy gyors halála legyen a máglyán. Állítólag van egy fia is, de azt nem találták. Te nem lehetsz az ő gyereke, mert nem a városból menet lépett a kompra, hanem a városba jöve, a kölykét tehát a vidéken rejtette el. Hogy hol, azt sem én nem tudom, sem a fogdmegek, akik buzgón kutatnak utána. Szerintem valami odúba dugta, hiszen olyan ember nincs, aki egy rongy boszorkánykölyök kedvéért veszélyeztetné könnyű halálát ezen, lelki üdvét pedig a túlvilágon. Az pedig igazán nem hihető egy boszorkánytól, hogy fia kedvéért feláldozza életét úgy, hogy egyszer belopódzik vele a városba, majd sikerrel átkel a folyón, és akkor újból, visszafelé jövet, a kompra lép, és szándékosan elfogatja magát. Mind-ezt figyelembe véve te semmiképpen nem is lehetsz Bonifác, hanem valami más neved van, szerintem például Fülöp... Hogy egy fiúcska előbb békává változik és megátkozza jótevőjét, majd egy kóbor kutyával hozat magának vacsorát, az nemcsak undorító varázslat, hanem veszedelmes és meggondolatlan is, mert ha Amálka néni a kettő közül vagy egyiket is észreveszi, már nem kellene arról beszélni, mi lesz a gyermek szép ruhájával és ebédjével holnap, mert már nem mi gondoskodnánk róla, hanem a fekete barátok, akiknek börtönében száraz kenyér a koszt, s a buggyos nadrágokat megeszi a penész. Mindazonáltal varázslatod nemcsak undorító és veszedelmes volt, hanem eredményes és hatalmas is, mert olyan ötletet sugallt nekem, ami rajtam kívül bizonyára senkinek nem jutott volna eszébe. Az ostobák azt hiszik, hogy a boszorkány átka csak a boszorkány haláláig veszedelmes, aztán a semmibe vész, én azonban tudom, hogy ez nem igaz, és nem akarom kipróbálni, mire átkoztál meg az anyád hatalmával. Inkább megmutatom, tudok olyan hatalmas varázslatot csinálni, mint te, s ezennel átváltoztatlak Fülöppé, a plaueni nemes Wickelsroth kisasszony és uralkodó hercegünk fiává. Mindehhez neked nem kell mást tenned, mint megtanulni szüleid nevét, s azt mondani, ha kérdik, hogy tegnapig Plauenben voltál, és az éjszaka onnan hozott el hozzám az egyik szolgátok. Meg még azt is, hogy két hónapja nem láttad anyádat, s éntőlem hallottad először a halálát. Most nyakadba akasztok egy medaliont Miasszonyunk képével - egy ugyanilyen medalion felmutatásával bizonyítottam be a szolgának, hogy én vagyok az, akire anyád bízott. A medalion egyben újabb bizonyítéka is lesz annak, hogy te nem lehetsz az a bizonyos Bonifác, akit keresnek, mert a boszorkányok bizonyosan nem Szűz Mária képét akasztják gyermekük nyakába. Varázslatom olyan hatalmas, hogy szabad lesz buggyos nadrágban és kunkori cipőben koldulnod, s bár bevételedből mindennap meghagyok nálad két garast, hogy ételeidet kiegészíthesd, mégis te fogod nekünk a legnagyobb hasznot hajtani. Sajnos olyan varázslatot se te nem tudsz, se én, hogy Amálka tápláljon téged megfelelően - s hogy ne szeretne engem is a pokolra küldeni.

- Végezvén kioktatásommal, Menyhárt mester engedte, hogy elvégezzem szükségemet, majd visszakérdezte apám és anyám nevét, végül visszakísért a szobába, s a legidősebb gyerek mellé fektetett éjszakára, mondván, hogy ő gyűlöli legjobban Amált, s ő fog kérdezni tőlem legkevesebbet. Ebben azonban tévedett. Alig hagyta el ugyanis a szobát, Pali elkapta a nyakamat: - Nem félsz, hogy feljelentlek boszorkányságért? A kutyámat is elcsábítottad, te dög?!

- Hát igen. A csoda néha kisebb, mint elkövetője hiszi. Mitvisz az ő tulajdona volt, ő szánta meg kölyökkorában, ő tanította meg, hogy élelmet lopjon kettejük számára a piacon és az őrizetlenül maradt udvarokból, őelőle vette el anyám az ételemet, s a bűnbánó állat az udvaron elbújva várta pórul járt gazdáját. Onnan hallotta meg hangomat, nem, mint hittem, a város másik végéről. A varázslat csak annyiból állt, hogy a kutyahűségről elfeledkezve másodszor is nekem adta a kolbászt, nem pedig gazdájának.

Tizenharmadik fejezet A MÁSODIK ÉJSZAKA

Hajnalodott, félbe kellett szakítani az elbeszélést. És mint annak idején a kalifa Seherezádnak, következő este Frigyes is megengedte Argyll grófjának, hogy tovább folytassa meséjét.

- Menyhárt mestert tulajdonképpen szerették kis koldusai, és éppen nem csak azért, mert Amálka mellett az ördög is angyalnak látszott volna. Persze nem véletlenül vannak a céheknek címereik, a mestersége mindenkire rányomja a bélyegét. Aki koldusok futtatásából él, nem becézheti őket úgy, mint a buzeráns kanonok a papnövendékeket, de azért nem az ő házában volt legkomiszabb dolguk a gyermekeknek. Még mindig többet ettek, mint Songotht kádár inasai, és talán ritkábban is verték őket, arról pedig szó sem lehetett, hogy hajnali háromkor kelljen kelniük és este nyolcig dolgozniuk, mint azoknak a szerencsétleneknek, akiket Schlesinger pékhez adtak szüleik. Egyébként rendkívül igazságos volt: aki sokat koldult, azt dicsérte, aki fontos hírt hozott, jutalmazta, s amit leginkább becsültünk benne, estefelé, ha volt ideje, nem átallott leülni közénk kockázni vagy trendellizni (orrbaverésbe játszottunk, s ha vesztett, ő is tartotta a magáét), olykor pedig, ha nagyon jó volt a kedve, mert Amálka nem érezte meg rajta a borszagot, történetekkel szórakoztatta kicsikéit.

- Nekem kétségtelenül az életemet mentette meg. Igaza volt: sok varázslatot láttam és csináltam, de olyan hatalmasat nem, mint volt az övé. Én Amálkát nem tudtam volna meggyőzni, hogy az egyik fiújukra érdemes vigyázniuk. Nemcsak meghagyta buggyos nadrágomat, de legszélesebb fakanalával vert meg, ha el mertem piszkítani, s amikor már kunkori cipőmbé sehogyan sem lehetett lábammat beszorítani, saját pénzéért vásárolt másikat.

- Oberrand ugyanis Randomia fővárosa, állítólagos atyám pedig, II. Fülöp, Randomia uralkodó hercege és Roggendorf örgrófja volt; az, akit a történelem Eszes Fülöpnek, de szerető népe inkább Elnyűhetetlennek emlegetett. Mindkét melléknevére rászolgált. Uralkodását ugyanis rendkívül nehéz körülmények között kezdte el, mert Mendes püspökének sikerült felmutatnia egy 1225-ből származó okiratot, amely szerint mind Roggendorf, mind Randomia a püspökség hűbérbirtoka volt, s csupán a halála után egyházi átokkal sújtott egykori császár hasította ki hatalma alól a két tartományt. Mivel pedig a püspök serege erősebb volt, mint akár Roggendorffé, akár Randomiáé, továbbá mivel pénze is több volt, nyomatékosabban tudta a birodalmi tanács előtt képviselni az igazát. Fülöp avval nyerte el az Eszes melléknevet, hogy feleségül vette az utolsó Roggendorff leányát, a karvalyorrú Roggendorffét, akitől leánya a karvalyorrot örökölte, no meg később a birodalmát, és nem törődve felesége küllemével, három fiú örököszt is biztosított dinasztiája számára. Mivel pedig a két tartomány együttes ereje nagyobb volt a püspökségénél, a birodalmi tanács messze, a hadsereg közel, hosszú időre sikerült országát a megsemmisítések ellen biztosítania.

- Áldozataiért azonban kárpótlást is keresett magának, s hogy erre joga volt, csak az vonhatja kétségbe, aki nem látta Roggendorff Marie arcképét az oberrandi kastélyban. Két háremet rendezett be magának félreesőbb váraiban, s ezenkívül még megostromolt - sikeresen - minden nemeshölgyet és tisztos polgárlányt a két birodalomban, aki nem volt csúnya, és véletlenül elébe került. Ez a tevékenysége szerezte meg számára az Elnyűhetetlen nevet, s amennyire meg tudom ítélni, alattvalói tiszteletét is. A hölgyek legalábbis azt suttozták az ebben még tapasztalatlan barátnőik fülébe, hogy a herceggel öröm vétkezni.

- Egyetlen kivétel volt ez alól: állítólagos anyám, Von Winkelroth kisasszony, aki soha meg nem bocsátotta Fülöpnek, hogy benyitván szobájába, egész udvarlása egy kurta köszönésből állott, s azon túl egyszerűen ráfeküdt az ágyban, és megnyomta, mint az alvót a lidérc. Ez

egyetlen látogatástól teherbe esvén, előbb a püspök lába elé térdelt elégtételt követelvé, majd amikor látta, hogy Mendes püspöke tehetetlen meggyalázója ellen, apátlan-anything árva lévén, aki senkitől jó tanácsot nem várhatott, egy különös magánhadjáratot indított uralkodója ellen, kockára téve szabadságát és minden vagyonát. Udvarháza kapujára, mint egy női hitvitázó, ilyen feliratot szögeztetett:

Én, nemes és árva Winkelroth Edith bocsánatot kérek házunk minden igaz barátjától, hogy sem nem fogadom, sem nem látogatom őket. A zsarnok hercegtől kedvem és kívánságom ellenére megbecstelenítettén, olyan állapotba kerülék, melyet hajadonoknál joggal tart gyalázatosnak minden jó erkölcsű ember. Én gyalázatomat nem szégyellem, mivel az ellen nem védekezheték, de mégis házamba visszavonultam, tudván, hogy a mi Urunk, Jézus Krisztus megmondotta: jaj a megbotránkoztatóknak! Nem óhajtom ezért a nemes város lakosságát megbotránkoztatni annak látványával, micsoda haramia uralkodik felettük.

- A szóban forgó város, Plauen tanácsa, hírére vevén az esetnek, azonnal jelentette felséges uralkodójának, avval, hogy amennyiben tetszésére vagyon, úgy a szemérmetlen perszónát kalodába csukhatja, és a városból seprővel üzeti ki. A herceg nyomban értesítette a várost, hogy őfelsége felháborodott, amiért a tanács tiszteletlen szavakkal illetett egy olyan nemeskisasszonyt, akit ő egy éjszakájával megajándékozott, s ezért Plauen fizessen az uralkodó pénztárába ötszáz dukátokat. Továbbá utasította a tanácsot, hogy kézhezvétele után szögezzék a kisasszony kapujára, mégpedig a kisasszony levele alá a herceg úr választát:

Vajh Von Winkelroth kisasszony csak egyszer is tükörbe nézne, észbe vehetné, hogy a hercegnek éppen nem lehetett szándékában őt megbecsteleníteni, s ez csupán az éjszaka sötétjében eshetett meg vele a szobában, melyben tudomása és szándéka szerint egy másik, Winkelroth kisasszonynál csinosabb hölggyel kellett volna találkoznia. Bocsánatot kér tehát a kisasszonytól szándékolatlan udvariatlansága miatt, minthogy véleménye szerint rangjabeli férfi alacsony származású nővel sem lehet udvariatlan, de a másik hölggyel az éjszaka történendőkben már jó előre megegyezett. Mégis szükségesnek tartja megjegyezni, hogy amennyiben közeledése valóban a kisasszony ellenére volt, nevezettnek nem kellett volna gyönyörűségében sóhajtoznia, sőt sikongania is.

- A tanács újabb megbotránkozására Winkelroth kisasszony, ahelyett, hogy háza legsötétebb termébe rejtette volna újabb szégyenét, a következő szemérmetlen választ íratta a herceg üzenete alá:

Nem tagadom, a hercegnek igaza vagyon. De aki beszél vele, mondja meg, egész gazságában az a legszörnyűsegebb, amivel dicsekedik. Rosszabb a pokolbéli ördögök cselekedeteinél is, mert azok legalább nem kényszerítik a kárhozottakat, hogy a kénköves láng rettenetességében még élvezetüket is leljék. Legyen mindörökre átkozott, s Isten meg ne bocsássa neki sóhajaimat és sikoltásaimat.

- Aki engem szült és nevelt, sem nemesasszony, sem tisztos polgárnő nem volt, csupán egyszerű boszorkány. Bizonyára ezért érzem elviselhetetlenül szomorúnak és igaznak Winkelroth kisasszony vallomását. A nemesurak és becsületes polgárok azonban pocakjukat fogva röhögtek levelén, és azt kiáltották: - Vívát, felséges urunk!

- Bölcs ember volt ez a Fülöp, megérdemelte az Eszes nevet! Míg mesteremmel és sok más spionnal szüntelenül kémleltette alattvalóit, s titkon elejtett szavakért egész családokat börtönbe vettetett, személyének e nyilvános sértegetését nemcsak eltűnni parancsolta, hanem a kisasszonynak még kegydíjat is folyósított, amit az a fekete barátoknak küldött tovább, avval a céllal, hogy megejtett hajadonok számára hozományt biztosítsanak belőle.

- Fülöp szép volt, bőkezű, szellemes, a kisasszony csúnya és keserű, párbajuk kimenetele kétséges sem lehetett. Fülöp elmagyarázta, hogy Edith kisasszony voltaképpen öngyilkosságot szeretne elkövetni, de olyan módon, hogy azért a szentelt föld ne tagadtassék meg tőle. Ő viszont nem bolond, hogy magára vállalja egy teljesen fölösleges gyilkosság bűnét. Bármikor kész a kisasszonynak megfelelő férjet szerezni, férjének megfelelő hivatalt adni, kegydíját felemelni és így tovább, de vérpadra küldeni vagy börtönbe csukadni már csak azért sem, mert bárhogy is történt, mégiscsak az ő magzatát hordja a szíve alatt.

- Én, a boszorkány fia, eddig a pontig állok Winkelroth kisasszony pártján. Azt már viszont nem érthetem, hogyan züllhetett odáig, hogy saját gyermekét is meggyűlölje, és szándékosan úgy nevelje, hogy szégyent hozzon apja, a csábító fejére. Részleteket nem tudok, de tény, hogy a herceg első szóra elhitte, hogy a kis Fülöpöt anyja azért bírta halála előtt a gazdámra, hogy nyilvános koldulással keresse kenyerét. Szokásos humorával azonnal kiállítottatott egy írást, melyben engedélyezte, hogy „fattyunk, Fülöp, a néhai Von Winkelroth kisasszony fia, nemeseknek kijáró öltözetben, buggyos nadrágban és kunkori cipőben koldulhasson Oberrandban tetszése szerint bárhol, de Plauenbe fővesztés terhe mellett be ne tegye lábát”. Később is kérdezősködött felőlem, s örült, amiért eszes legénykének lennem állították. Egy ízben pedig - nyolc év körül lehettem már - a városba bejőve meglátott a templom előtt, s nem restellt leszállni lováról, hogy közelebről megnézhesen. Állam alá nyúlt, felemelte arcom, és megállapította, szerencsémre nem hasonlítok anyámhoz. Észrevévéen pedig azt a nemesi módon szabott, de ízléstelen maskarát, amiben Amálka járatott, utasítást adott udvarmesterének, csináltasson származásomhoz méltó öltözetet, s azt meg is kaptam még gazdám elhurcolása előtt.

- Szóval egy boldog esztendőt töltöttem Oberrandban. Csinosan öltözve koldultam a piactéren vagy a templom előtt, és dőlt hozzám a pénz. Ki egy tallért dugott a markomba, ki csak egy piculát, de mindegyik úgy, mintha én tennék neki szívességet, amiért elfogadom. Komámnak szólítottak, mint az udvari bolondokat, egyetlen nap sem kellett odahaza ebédelnem, vacsoráznom is csak azért, mert gazdám ragaszkodott, hogy azon melegében elmeséljem, mit hallottam vendéglátóim asztalánál. Higgyétek el, nem sejtettem, hogy evvel ártok nekik. Persze ők sem. Azt hitték, hogy a herceg egy nap majd véglegesen elismer a fattyának, s mert a fattyak általában szerencsések, módom lesz sokszorososan visszafizetni jóságukat. És ez nyilván így is történik, ha nem éri Fülöpöt az a váratlan szerencsétlenség, melynek következményeképpen egy időre Roggendorf és Randomia még a térképről is eltűnt.

- Bukásának természetesen nem én voltam az oka. De én voltam az eszköz, melyet végül sikerült felhasználniok ellenségeinek.

- Az év folyamán jobblétre szenderült Mendes agg érseke, és a pápa nem Kranz koadjunktort nevezte ki a helyére, aki a hitben buzgó, de minden egyébben kissé lagymatag ember volt, hanem a megdöbbenően fiatal Kollwitz bíborost. Az új érsek katonaként kezdte pályáját, de hamarosan megundorodott a világi dicsőségtől, pappá szenteltette magát, és negyvenhárom évesen kapta meg a bíborosi kalapot. Testben-lélekben egyformán erős volt, vaskos öklének egyetlen csapásával leütött egy szaracén harcost, és a skolasztika legfinomabb kérdéseinek boncolgatásával foglalkoztatta tevékeny elméjét. Aranyszájú szónok, bámulatra méltó szervező, elhatározásaiban gyors és következetes, de ha arra volt szükség, a hálójukban leső pókokat is felülmúlta türelmével. Szóval minden képessége megvolt, hogy az uralkodó érsek feladatát ellássa, kivéve talán azt az egy hibáját, hogy soha nem bízott meg azokban az emberekben, akiket nem ő nevezett ki. Így aztán nem hitte el, hogy tiszteletreméltó elődje nemcsak öregkorában volt agyalágyult, hanem már fiatalon is ostoba - de ez az egy hibája tönkretett mindent, amit erényeivel elért.

- Bámulatos gyorsaságának következtében egy hónappal beiktatása után megjelent gazdám nál Szasszafranka úr, bormérőnk apósa, és rátámadt Menyhárt mesterre: - Menesztettek, szomszéd, méghozzá maga miatt! Miért nem mondta nekem, hogy a herceg fia varázsmondókákat használ?

- Mikor azt mondtam, hogy a herceg emberein kívül senki nem tudott gazdám valódi mesterségéről, elfeledkeztem Szasszafranka úrról, aki a püspök Menyhárt mestere volt. Ők ketten titokban nagyon jól megértették egymást, havonta egyszer-kétszer kicserélték információikat, s ilyenkor abban is megegyeztek, mi az, amit megbízójának egyikük sem jelent, nehogy a másiknak kellemetlenséget okozzon vele. Nem volt tehát jogosulatlan a kérdése, de gazdám úgy tett, mintha az egésztől most hallott volna először. - Ugyan már! Tudnom kellene róla! Ki terjesztett ilyen híreket a gyerekről?

- Csakhogy a szomszéd nem ismerte a részleteket, mindössze annyit, hogy a rontókám a „Drumó drugg hó!” átokkal kezdődik. Menyhárt mester ebből aztán nem minden ok nélkül arra következtetett, hogy nem hallgattam a figyelmeztetésére, és produkáltam magam valahol. Mikor hazaértem, úgy megvert, mintha a fenyegetését akarta volna beváltani. Amikor pedig látta, hogy semmire nem megy velem, se nem sírok, se nem jajgatok, csak a fogamat csikorgatom, gutaütött dühvel eresztette le a kezét. Én pedig azért türtem viszonylag békésen az ütlegeit, mert éreztem, hogy a halálos félelem szaga árad belőle, és ez megijesztett engem is. De még jobban, hogy nem nagyon közlőrl, de nem is nagyon messziről egy másik bűz is özönlik felém, a féktelen gyűlöleté. Mikor aztán abbahagyta a verést, és jobban tudtam figyelni, megéreztem, hogy ez az utóbbi szag a szenteskedés és a gyónások illatával keveredik, akkor rájöttem, hogy valahonnét Amália leselkedik ránk. - Húznának karóba! - mondta gazdám teljesen elgyöngyült hangon. - Mit hazudozol? Meg kell mondanod, honnét tudják, hogy a varázsversed „Drumó drugg hó!”-val kezdődik! - Megmondhatom - feleltem. - Amália néni árulta el...

- Elkékölt dühében: - Ó, te átok! Együtt ellenőriztük, hogy nem is volt itthon! - Most is itthon van! - vontam vállat. Azután kétszer mélyen beszívtam a levegőt, és a szagáról meg is mondtam, hogy hol. - A kemencébe bújt, és leselkedik. - Ördöggel bagzott boszorkány! - káromkodott ijedten. - Ebek nyalják a vérét! Franc vágja le az orrát! - Hanem aztán félbeszakította magát: - Sátánnal cimborál! Úgysem fog rajta az átok!

- Azt sajnos még nem tudtam, hogy a zseniális érsek zseniális új kémfőnöke egyszerűen Amália asszonyt fogadta fel Szasszafranka úr helyébe, s annak most az volt a legfőbb gondja, hogy a férjét mindenáron kikészítse. Ha figyelmeztethetem, biztos okosabban viselkedik. Így azonban gyanútlanul megtette a feleségének és az érseknek a legnagyobb szívességet, amit csak tehetett. Szasszafranka még arra az egyre figyelmeztette, hogy én a weldi boszorkány elfogásának napján kerültem hozzá, és erre nehéz lesz magyarázatot adnia, mivel pedig két nappal később került anyám a máglyára, elhatározta, hogy nekem is ott kell lennem az ünnepségen. - De vigyázz magadra! - figyelmeztetett.

- Együtt ültünk fel egy hasas szekérre, amely az egész családot kivitte a püspökdombra. Ott, a szekéren, rájöttem, hogy a városi élet megrontotta a szaglásomat, de talán még inkább az ösztöneimet is. Egy ideje már nem figyeltem a szagokra, s ezért csak most éreztem meg, hogy testvéreim sem gyűlölnék sokkal kevésbé, mint Amália. Én pedig azt hittem, hogy szeretnek, mert mindenféle ajándékkal kedveskedtem nekik, melyet vagy az ebédeken csentem el, vagy a nálam maradó fillérekbl vásároltam a piacon. Persze honnét tudhattam volna akkor még, hogy akit szerencséjéért irigyelnek, azt az alamizsnaosztás csak még gyűlöletesebbé teszi. Menyhárt persze nemcsak élvezetet akart szerezni gyerekeinek, hanem úgy gondolta, hogy a látványosság jó alkalom lesz a koldulásra is, nekem pedig már jó előre megparancsolta, hogy valamiképpen kerüljek a herceg színe elé. Ezért aztán kunkori cipőcskémben és tollas

kalapomban elindultam a tribün felé. Fülöp pedig meglátott az emelvényről, és intett, menjek oda. Így a legjobb helyről nézhettem végig, hogyan vezetik fel és kötözik oszlophoz a boszorkányokat. Anyámat rangjához illően az első sor középső máglyájára állították. Alkalmam volt tehát még egyszer, utoljára megpillantanom, persze így sem nagyon emlékezem már az arcára, csak annyit tudok, akkor nagyon szépnek láttam. Azt hiszem, ő is látott engem, vagy ha nem, szagomról érezte, hogy ott vagyok, mert ez a történekből megcáfолhatatlanul kiderül. Egyelőre sírásra fordult a szám látásakor, pedig tudtam, hogy ezt már csak az ő kedvéért sem engedhetem meg magamnak. A herceg észre is vette elkámpicsorodásomat, s megkérdezte, mi bajom. Én pedig konfidensül azt feleltem, adjon néhány aranyat, mert ha üres kézzel kell visszatérnem Menyhárt mesterhez, alaposan megjárhatom. Nevetett élelmességemen, és saját kezűleg dugott cifra kis tarsolyomba egy kis zacskót, avval, hogy felét legalább hagyja nálam a gazdám, különben vele gyűlik meg a baja.

- A téren közben mindenféle hókuszpókuszok történtek, melyekre a barátok énekén kívül egyáltalán nem emlékezem - persze azért el tudnám mondani, hiszen azóta is láttam egy-két boszorkányégetést. Aztán vörös álarcos hóhérok érkeztek, és sorra meggyújtották a máglyákat, kivéve az anyámét. Őhöz egy előkelően öltözött lovag ment oda, és tartotta égő fáklyáját a farakásához. Illendőségből úgy állt, hogy arccal forduljon az érsek és a herceg felé s így én is jól láttam gonosz arcának minden vonását, s ez volt az egyetlen, amit soha nem felejtettem el. Amikor megláttam, rögtön felismertem a málaiban, pedig azóta jócskán megöregedett. Akkor még nem volt öreg. Mikor a máglyát sikerült lángra lobbantania, mosolyogva hajolt meg páholyunk felé.

- A többi boszorkány máglyájától jajveszékelés, sikoltozás hallatszott. Anyám azonban, mintha nem is érezné a lángokat, tisztán és világosan ezt kiáltotta az ég felé: - Bosszulj meg, Sarka! Éles kardoddal hasítsd fel a lovag hasát! Szakítsd ki azt a mocskos szívét!

- Az érsek áthajolt páholyából Fülöphöz: - Ez a némbér valódi boszorkánynak vallotta magát. Azt állította, más, mint a többiek. Lehet hogy igazat mondott. Akkor pedig isten legyen irgalmas a lovaghoz. Csak tudnám, ki az a Sarka, akihez imádkozik. A hivatalos ördögnévsorban nem szerepel. Legalábbis nem tartozik az ismertebbek közé... - Aztán hirtelen közelebb hajolt: - Látta a boszorkány arcát? Nem találkozott vele hercegséged véletlenül?

- Fülöpöt kérdezte, de énrám nézett. Tekintete hűvös volt, indulattalan. De a gyűlöletnek és kárörömnél olyan erős szaga ütötte meg az orromat, hogy megszedültem bele. El akartam menekülni, elfeledkezve édes szülém tanításáról, hogyan kell mozdulatlanul maradnom és látástalanná tennem a tekintetemet. Csupán azért nem szaladtam el, mert nem bírtam: hirtelenül földhöz tapadt a talpam, az arcomat pedig ellenállhatatlan erő fordította anyám máglyája felé. Esküszöm, még akkor is ő mentette meg az életemet. Mikor a mindent elborító láng elnémította a hangját, én is felszabadultam a nyomás alól, s addigra természetesen elmúlt a riadalmam is. Földig hajlítottam tollas kis kalapomat a herceg előtt, és visszaindultam Menyhárt bácsihoz. Kezébe nyomtam az egész zacskót, és szó nélkül kapaszkodtam fel a szekérre. Abban a pillanatban éreztem, hogy a vén boszorkányt ugyanaz a káröröm önti el, mint az érseket, amikor a szemembe nézett. Egész úton egy szót se szóltam. Otthon pedig nem kellett a vacsora sem, csak az ágy. A testem forró volt, és ólmos fáradtság gyöngítette el a tagjaimat. Mégsem tudtam elaludni a minden oldalról körülvevő gyűlöletes szagok miatt.

- Reggel kiszaladtam a piacra, vettem két bábót a mézeskalácsostól, megettem, aztán megkerestem a vörös követ a tér közepén, és lekuporodtam rája. Nem tudom, meddig ültem ott, arra eszméltem, hogy valaki elfogja előlem a napot. Egy kis öregasszony volt, görnyedt háttal és rézszerű orral, mely csaknem az álláig ért. - Bonifácusz? - kérdezte halkán. Bólintottam, hogy igen. - Szép - mondta erre. - Három napig vártál rám ezen a kövön. Nem hittem, hogy Bőbének ilyen derék fia lehet...

- Crescencia néni volt. Akkor még nem tudtam, hogy mindig összezavarja a kétféle idő átszámítását, azért mondott ilyen furcsát. Magyarázat nélkül megfogta a kezem, és visszavezetett szülőházamba, amit tulajdonképpen most ismertem meg először. Aki látott bennünket, az persze aligha hihette, hogy mi most nagy útra megyünk. Egy nő, aki a vénségtől szinte derékszögben előrehajolva járt, és kunkori orrú csizmában egy kisfiú, olyan fiatal, akiknek még azt szokták mondani: úgy megnőttél, hogy földig ér a lábad... Ő csoszogott, én ugrándoztam, és semmit nem haladtunk előre. A csigákkal versenyezve keltünk át a várkapun, majd a vidéken, s egy óra múlva még láttuk hátunk mögött a kompot. Akkor a város felől egy csapat fegyveres nyargalt utánunk, s mikor megláttak, hangos kiáltozással próbáltak megállítani. Én tudtam, hogy ezeket a püspök küldte utánunk, és nyomban foglyul ejtenek. Sírva cibáltam Crescencia néni kezét, bújjunk el, vagy legalább menjünk gyorsabban. A vén boszorkány válaszképpen felvihogott, és erősebben szorította kezemet. Kevésen múlt, hogy nem úgy távoztam Oberrandból, ahogyan érkeztem: vizes nadrágban. Az nyugtatott meg, hogy hirtelen borsika és kakukkfű szaga ütötte meg orromat, az az illat, amelyről a túlsó világ leginkább felismerhető. Mert csak az ideátiak szoktak merő véletlenségből átcsúszni a kapuján, az odaát lakók látják az átjárókat, és ismerik azt a mozdulatot, amellyel legyőzhetik taszító erejét. Az üldözők egy kőhajításnyira értek hozzánk, amikor Crescencia néni hirtelen balra fordult velem, s előrelépve, íme, a kopasz legelő helyett egy mély erdőben találtuk magunk. Hátrafordulva még láttam elhalványodni a poroszlók alakját, amikor elképedve visszarántják a lovaikat. Hanem a legelő nyargaló szerencsétlen nyilván nem vette észre, mi történik, mert beugratott utánunk a kapun, s csak akkor rémült halálra, amikor meglátta a nedves fák lógó mohaszakállát, s hogy a bokrok alól kígyók kúsznak felé. Eltorzult arccal rántotta vissza a gyeplőt, és karikában próbált hátrafordulni. Ekkor Crescencia néni, most már hangosan, újra felvihogott, mire ló és lovasa heves mozdulatuk közben sziklává meredtek. A ló farka még a kinti világban maradt, a lovasok látták a földre hullani; félelmüket leküzdvé hazavitték özvegyének, aki azt szerette volna, ha férje helyett eltemetik, de a papok nem teljesítették kívánságát. Mikor sok-sok év múlva visszatértem, hallottam csodálatos menekülésünkről egy balladát, valami rímkovács méltatlan csinálmányát, úgy tudom, azóta el is felejtették.

Tizennegyedik fejezet CRESCENCIÁNÁL

- Állj a fához, és végezd el a dolgodat! - mondta Crescencia néni. - De ha ijedtedben bepisilsz, nem sok kenyeret fogsz megenni nálam!

- Micsoda hang, istenem! Metsző, érzéketlen - mint az északi szél. Egy pillanatig azt hittem, hogy a kígyók is egymásra néztek és rémülten csúsztak vissza a sűrűbe, pedig tudtam, hogy nekik nincs miért félniök Crescenciától. Én azonban a két világ határán nevelődtem, s anyám elsősorban arra tanított, hogyan kell viselkednem a veszélyben. Ezért olyan lassan mozdultam a fához, mint akinek teljesen mindegy, megdicsérik-e vagy pofon verik, s evvel sikerült az öreg hölgyet ismét kibékítenem. Mikor értem jött, itt rejtette el egy odvas fában repülő-szerszámaikat, elővette azokat, megparancsolta, kapaszkodjak a szoknyájába és hunyjam le a szememet, aztán már éreztem is, mint emelkedünk a levegőbe, és surranunk el a fák fölött. Úgy röptünk, mint a gondolat, s mire bátorságot vettem, hogy parancsát megszegve kinyissam a szememet, már le is szálltunk kunyhója előtt, melyet nem írok le, mert éppen olyan volt, mint a miénk. Legalábbis kívülről. Mikor beléptünk, egy óriási kardot pillantottam meg a kemence melletti falon, onnét pedig egy fölöslegesen hosszú szobába léptünk, melyben csupán két ágy volt, egyik a jobb, másik a bal oldali végében...

- Úgy van, pontosan ráismertetek. Crescencia hihetetlenül előkelő boszorkánynak számított, éppen azért, mert a meséjét mindnyájan hallottátok a dajkáktól. Ő volt az a boszorkány, aki hosszú, fekete nyelvén, amely olyan volt, mint egy csoroszló, már vendége szeme előtt élesíteni kezdte a kardját, hogy azután éjfélkor a bal oldali ágyban fekvő személy fejét levágja vele. Mikor engem magához vett, már jó száz éve elmúlt, hogy egy szomorú éjszakán a lánya fejét vágta el a férfié helyett, már tulajdonképpen nem is ő élt a kunyhóban, csak a híre, de azért egyet sem hagyott el a szokásaiból. Én egyelőre teljes biztonságban voltam mellette, mert csak olyan férfiakat ölt, akiken már érezni lehetett a bakszagot, de azért engem is a bal oldali ágyba fektetett, s ha felébredvén kilestem a kulcslukon, láttam, hogy mélabúsan guggol a sámliján, és unottan húzogatja a kardját a nyelvén.

- Enni-inni kaptam tőle bőven, azután megengedte, hogy elmenjek játszani, de napszálltakor pontosan jöjjenek haza, mert előkelő vendégeket vár, akik segítenek eldönteni, mitévők legyenek velem, s ahhoz természetesen meg is kell ismerniök. És valóban, egy tenyérnyi még látszott is a nap korongjából, amikor hirtelen egy vaskos termetű, kacskaringós bajuszú férfi lépett ki a földből, és megemelte darutollas süvegét: - Meg kell bocsátania, Crescencia! Megszokhatta, hogy korábban érkezem a kelleténél... - Ugyan, Terenciusz! - felelte a nagy-asszony. - Maga nem jöhet elég korán!...

- Bár a városban eltöltött idő megrongálta érzékeimet, felismertem vendégünkön a sárkányszagot, és zajosan szívtam be a levegőt, hogy többet is megtudjak vendégünkről. De nagynéném rám szólt: - Viselkedjék illedelmesen! Már nagy fiú! Nem tudja, hogy a vendéget csak észrevétlenül szabad körülszaglászni? Tanította valamire az édesanyja egyáltalán?

- Később is így csinálta: négy szemközt tegezett, idegenek előtt magázott. Hogy ez mire volt jó, nem tudom. A férfi - aranyzsinóros magyar mentét és sarkantyús csizmát hordott, csípején pedig kard helyett másfél mázsás buzogányt - rám sandított kivételes magasságából, és elfintorította az orrát: - Ez a főreg a Böbe fia? Hogy sárkány legyen, arról bizony már alaposan lekészt!

- Terenciusz Sárkányország királya volt, s természetesen a sárkányügyek legnagyobb szakértőjének számított. Közben azonban lement a nap, s az érdeklődés egy kis időre elterelődött

rólam, mert pontosan, mint az óra, megérkezett újabb két vendégünk: egy vigyorgó, fapofájú férfi, akit Kiskopacnak hívtak, akiről én a nevén kívül akkor semmit nem tudtam, és egy ragyogó szépségű leány, Elvira, anyám egyetlen unokanővére, aki akkor még avval foglalkozott, hogy a napkeleti király egyik kastélyában kilencedmagával odatévedt férfiakat csiklandozott halálra és a király katonáit szaggatta szét. Panaszkodott Crescencia néninek, hogy unja már a szüzességét, pedig még csak ötezer-negyvenkét katonával végeztek, s addig nem jön érte a Pihári, míg tízezernél nem tartanak. Nagynéném úgy intézte, hogy amikor leülünk, a legtávolabb kerüljön tőle, mert tudta, hogy ez a rokona végül is nem gonosz tündér, hanem tiszta lélek, s ezért nagyon utálta. Nem is hívta volna meg, bár rokonom volt, ha nem hallotta volna, hogy ameddig sorsa be nem teljesedik, kilencük közül ő a legkegyetlenebb.

- Már túlestünk a bemutatáson, s elfoglaltuk a konyhában a helyünket, amikor az utolsó vendég is megérkezett, egy világhírű perzsa mágus - ugyanaz, akinek később Frigyes családjához is volt bizonyos köze -, Crescencia legjobb barátja, aki azonban annyira kétes származású volt, hogy előkelőségét bizonyítandó még nagynéném fogadásáról is késett. Voltak, akik szerint Perzsiában olyan rangja volt, ami nálunk a hercegnek felel meg, a többség szerint azonban csak kályhatisztító volt a hercegnél, és a kedvezőbb változat szerint a kályhaajtó mögül leste el gazdája titkait, a rosszabbik szerint a herceg megszerette szépségéért és tanította szolgálataiért. Ezeket a híreszteléseket azonban nem lehetett bizonyítani, mert modorában egyébként a legkényesebb ízlés sem találhatott kifogásolnivalót.

- Szóval a mágus belépett a konyhába, megcsókolta Crescencia kezét, nekem pedig meg-simogatta a fejem. A többiekre rá sem nézett. - Nem szégyelli magát, Crescencia? - kérdezte. - Ilyen társaságot csődített össze a gyerek sorsát megbeszélni? Hogy Terenciusz főregnek fogja tartani, azt tudta előre, s hogy Kiskopac - ó, jaj, a Kiskopac igazán hitvány disznó! Elvira, fiatalnak találván ahhoz, hogy kedvét lelje agyoncsiklandozásában, azt fogja ajánlani, fojtsuk a mocsárba. Hát mindenképpen el akarja tenni láb alól a húga fiát?

- Mindig utáltam magát, Reza! - fuvolázta Elvira. - Úgy tesz, mintha nem tudná, hogy én voltaképpen tiszta lélek vagyok, s ezért a legjobb indulat vezet! Bonifácusz nevelésével annyira elkéstek, hogy már nem lehet vele mást csinálni, mint bejuttatni statisztának egy elátkozott város lakosságába, azt is csak protekcióval, vagy öreg vadásszá tenni valamelyik gonosz királynőnél, aki majd az ártatlan kislányt megszánja, s egy vadmalac szívét viszi haza az övé helyett a főnöknőjének. Persze én nem mondom, hogy ezek a megoldások nem lennének Bonifác számára megfelelőek, csak hogy nekünk elsősorban Crescenciával kell törődnünk. Én tudom, mivel tartozunk neki, pedig én igazán nem vagyok a barátja! Elég szégyent hozott szegény Böbe is a fejére, s attól akarom megkímélni, hogy most majd Bonifác miatt vegye szájára a jó társaság! - Ostobaságokat beszél, Reza! - fortyant fel az öreg hölgy is. - Mocsárról természetesen szó sem lehet! Annyira még nem vagyok vén, hogy ne bírnám levágni egy ilyen kölyök fejét!

- Lekapta a szögről a kardot, és fenni kezdte azon a hosszú, fekete nyelven. Undorító látvány volt, én azonban - tulajdonképpen nem is tudom, miért - egy csöppet sem féltem. Ellenkezőleg, fűgét mutattam a nagy tekintélyű asszonyságnak: - De csak ha éjfélkor a bal oldali ágyban találja! Ezt ni! Én sem ma léptem le a falvédőjéről!

- Crescencia néni erre elvigyorodott, mint a majom, ha cukorral kínálják: - Látták? Azért van benne valami a véremből! Három hónapig várt rám a vörös kövön, Oberrand piacán! Szeretném látni azt a sárkánykölyköt, Terenciusz, aki utána csinálja!

- A sárkánykirály megsértődött: - Az én sárkányaim az ő korában már buzogányokkal labdáznak! - Buzogányokkal labdáznak, de nem tudják megkülönböztetni az a betűt a b-től! Nézze meg a gyerek tekintetét, Crescencia! Ragyog az értelemről! Ez nem arra való, hogy

kútba bújjon, mint egy béka, és zsarolással szerezzen magának lányokat! Én sem engedtem volna tönkretenni Böbe helyében! - felelte rá Reza.

- Megdörmögött az ég erre a szörnyű eretnokségre! Legalábbis azt hittem első meglepetésemben. De csak mind a négyen egyszerre tüsszentettek, és Reza gúnyosan rájuk köszöntött: - Egészségükre válják!

- Nem sokan engedhették volna meg maguknak, hogy ebben a társaságban így beszéljenek! Terenciusz harmincezer sárkányával a kor leghatalmasabb uralkodójának számított. Crescencia néni társadalmi állása egy csillagkeresztes hölgyével, Elviráé pedig - egy olyan leányéval ért fel, akiről mindenki tudja, hogy rövidesen a király kegyence lesz. Terenciusz a buzogányához is kapott, de azután megelégedett egy zaftos káromkodással - nyilván eszébe jutott, hogyan tett egyszer egy régebbi testőr kapitánya, egy tizenkét fejű sárkány, gúnyos megjegyzést Reza kályhafűtő múltjára, és hogyan változott akkor Reza huszonnégy hollóvá, és vágta ki, a társaságtól legkevésbé sem zavartatva magát, a testőr kapitány huszonnégy szemét. Elvira - mint tiszta lélek - fölényes mosoly mögé rejtette fölháborodását, Crescencia néni pedig fölsikoltott, és - de isten bizony, nem hazudok! - keresztet vetett. Ebben különben megint egy kiérdemesült udvarhölgyre emlékeztetett - azok is megengedhetnek maguknak a társaságban egy-egy obszcénna számító mozdulatot. Csupán Kiskopac nem türtöztette magát, hanem fölhördült, és méteresre tátva száját, beleharapott a mágus jobb karjába. A megtámadott egy pillanattal előbb óriási polippá változott, egyik karját letörve, Kiskopac szájában hagyta, s az ott beletekergőzött annak torkába, összegömbölyödött s úgy beleszorította a szuszt, hogy a továbbiakban egy szót sem tudván szólni, búcsú nélkül távozott. - Mit csinált, Reza?! - kiáltott fel teljesen elgyöngyülve a nagynéném. - Az én vendégemet?! Az én házamban? Nem szégyelli magát? - Hát maga? - kérdezte Reza. - Keresztet vetett! Pfuj!

- Crescencia elpirult. Terenciusz vette át a szót, aki nemcsak sárkány volt, hanem király is, tehát alattvalóinál ezerszer okosabb. Megkérdezte: - Mit javasol tehát, tanult barátom? Mit neveljünk a fiúból? - Saját mesterségemre fogom megtanítani. Egy varázslónak nem kell másfél mázsás buzogányt forgatnia ahhoz, hogy legyőzze ellenségeit. Egy varázslónak inkább észre van szüksége, mint erőre, s ezért hatéves korban szokták őket iskolára küldeni.

- Így menekültem meg attól, hogy a mocsárba fojtsanak. Terenciusz ugyan hevesen tiltakozott, mondván, hogy akit sárkánysorsra szántak, annak akkor is sárkánnyá kell változnia, ha a tanács döntése nem volt helyes, hanem Reza csak legyintett: - Látom, Terenciusz, maga még a sárkánysághoz sem ért!

- Valahonnét elővarázslott egy kristálygömböt, és rám parancsolt, hogy lépjek melléje. Akkor a nyakamra tette a kezét - éppúgy, mint a forrásnál az anyám, csak neki forróbb volt az érintése -, a gömb fölé hajlította a fejemet, és megkért, mondjam el, mit látok a kristályban. Én pedig magamat láttam, amint csipkés ruhába öltözve, de öregem - jóllehet alig voltam korosabb, mint ma, de egy gyereknek nyilván én is korosnak látszom -, kivont kard volt a kezemben, és éppen azt mondtam egy fiatalembernek, akinek azonban fehér, vagy legalábbis lenszőke volt a haja: - Meg sem születtem, amikor már tudtam, hogy meg kell küzdenünk egymással... - Látja, Terenciusz? Maga azt hiszi, csak kétféle sárkány van: ember formájú meg sokfejű, de mind a kettőnek az izmaiban van az ereje. Most megtanulhatja, hogy vannak még - igaz, nagyon ritkán - más fajtájúak is. Mert azt minden gyerek tudja, hogy a sárkány végzete különbözik a varázslótól, de csak nagyon kevesen, hogy miben. Hát abban, hogy mi, mágusok csak azt tudjuk, egyszer majd valakivel szemben alul fogunk maradni, de azt nem, hogy kivel. Maguk, Terenciusz, mikor a legyőzőjükkel találkoznak, még a harc kezdete előtt felismerik. Mi egyszerűen elmenekülnénk az elől, aki nálunk erősebb, maguk pedig kiállnak vele. Ez a kristály nekem nem mutatná meg a halálom óráját. Bonifácnak igen, mert ő sárkánylényegű.

- A sárkánykirály nem felelt. Megigazította buzogányát, köszönt Elvirának és Crescenciának, aztán eltűnt a föld alatt. Elvira még gyorsabban tudott közlekedni: egyszerűen elfoszlott a semmibe. Crescencia Reza karjára tette a kezét: - És most mi lesz? Elviszi magával, vagy visszajön érte? - Jobb azt minél előbb elkezdni - felelte a mágus. - Magát nem akarom becsapni, Crescencia. A mi hat évünk, meg a fiúé azért mégsem ugyanaz. Ne feledje: nálunk három nap egy esztendő. Bonifáciusznak legalább négy év kellett ahhoz, ami nekik tizennyolc nap alatt sikerült. Ha azt akarom, nem elég beleraknom a hordóba, külön is kell tanítanom, mert egy-két dologról bizony lekésett. Búcsúzzon el tőle, viszem.

- Crescencia búcsúja abból állt, hogy rám parancsolt, csókoljam meg köszönetképpen Reza kezét, amiért megmentette a bőrömet. Azt hiszem, meg akart ijeszteni, mert én a társaságban végig nem éreztem veszélyszagot. De aztán nyomban felvette a kardját, és nyugodtan fente tovább a nyelvén. - Igaz is! - kérdezte közben. - Hány évesen szokták ezeket visszaküldeni? - Azoktól függ, nem tőlem. Én nem tudhatom előre - felelte Reza, aztán megfogta a kezemet, és elindult velem az éjszakába. Hanem amikor már kijutottunk Crescencia hallótávolából, azt súgta a fülembe: - Általában tizennyolc évesen jönnek vissza. De te csak tizennégy leszel. Ha férfivá értél jobb lesz neked Crescenciától minél távolabb!

- Tanítgatásom különben roppant egyszerűen és praktikusán történt. Mihelyst megérkeztünk hozzá, ágyba fektetett, elaltatott, és úgy éreztem, mintha most ébrednék fel. Azt álmodtam, hogy egy idegen, de gyönyörű országban élek, ott is a királynő udvarában, aki igen barátságos hozzám, és megbízza fiatalembereit, tanítsanak meg engem, hogyan kell átváltoznom mindenfélére, amivé csak akarok. Azok adtak valamit innom, amitől elmúlt éhem-szomjam, azután nyomban kivezetek egy gyönyörű selyemrétre, ahol már rengetegen voltak, és gyakorolták az átváltozást. Először azt hittem, mindnyájan idősebbek nálam, s csak azután jöttem rá, hogy abban az országban én is éppen tizennyolc éves vagyok.

- Egyébként nézni is rendkívül szórakoztató volt gyakorlataikat. Az ifjak a magasba ugrottak, a levegőben átbucskáztak a fejükön - ezt a mozdulatot a vásári akrobaták szaltónak nevezik -, s visszaérkezve a földre, már mint oroszlánok, galambok, sasok, kígyók és más hasonlók mozogtak tovább. Megfigyeltem, hogy aki egyszer már elvesztette emberi alakját, annak nem kell újabb bucskát csinálnia, hanem egy rázkódással újra alakot változtathat vagy visszatérhet emberi formájába. Ifjú mentoraim elmagyarázták, hogy a szaltó lényegében könnyű, és némi gyakorlat után mindenki megtanulja, annál nehezebb fordulás közben, a pillanat tört része alatt elgondolni a varázsszavakat és még valamit, amit nem lehet elmagyarázni, de ha tehetséges vagyok, az első kísérletek után magamtól is érezni fogok. Galambbá vagy macskává alakulni persze semmi, ennyit mindenki megtanul. A nehezebb változásokhoz azonban nem elég az egyébként roppant fárasztó gyakorlás, hanem ez a bizonyos tehetség is szükségeltetik. Amikor megkérdeztem, mi történik azokkal, akik váratlanul eltűnnek a szemem elől, talán valami hibát követtek el és megsemmisültek, jót nevettek rajtam. Kiderült, hogy azok darázssá vagy hangyává változtak át, ami különlegesen nehéz dolog. Veszélyes gyakorlat csak egy van: a tűzzé változás, mert a saját heve a varázslót is elégetheti, úgyhogy ezt az egyet csak nagyon kevesen merik megpróbálni.

- Mivel a szaltó gyakorlása bár szükséges volt, de hetedrangú dolog, rögtön az átváltozásokra tanították az újoncokat is. Az ilyeneknek az első időben nagyot löktek fordulás előtt a fenekén, úgy segítették, hogy be tudják fejezni a bucskázást. Így azután én is gyakorláshoz láttam, és elájult körülöttem az egész társaság. Évszázados ritkaságú tehetségnek bizonyultam. Már a második fordulás után éreztem azt a bizonyos többletet, a hangyává változást könnyedén hajtottam végre, és még nem ért delelőre a nap, amikor huszonnégy hollóvá változva szálltam fel a fákra.

- Délben elmondhatatlanul szép lányok hozták nekünk a tápláló és ízes ebédet, ebéd után pedig ott maradtak, és figyelték a gyakorlatozó fiúkat. Láttam, hogy majdnem minden lány szomorú, s ha teheti, bánatosan simogatja meg a fiúk fődetlen felsőtestét. Az egyik pihenéskor megkérdeztem új barátaimat, miért olyan bánatosak ezek a lányok, ha olyan észbontóan szépek, s akkor elmagyarázták, hogy nemcsak gyönyörűek, de forróvérűek is és végtelenül vágnak az ölelkezésre. Igen ám, de a fiúk az egész napi keserves gyakorlás után olyan mérhetetlenül fáradtak, hogy ha néha meg is próbálnak valamelyik lánnyal ágyba feküdni, elalussznak, mielőtt bizonyítani tudnák férfiurejüket. Így a lányok csak rendkívül ritkán jutnak valami kis jóhoz. Hallották, hogy más országokban a fiatal lányok a fiatal férfiakat kedvelik. Itt, a varázslók birodalmában azokat a lányokat irigylük, akiknek sikerült idősebb férjet találniok, olyat, aki már nem gyakorol, mert az olyannak marad ereje az ágybeli élvezetekhez.

- Csodálkoztam, de pusztán a lányok balszerencséjén. A fiúkat hamar megértettem. Estére nekem is úgy sajgott a combom és forgott a fejem, hogy járni is nehezen tudtam, nemhogy ölelkezni kívántam volna. Így volt ez másnap, sőt harmadnap is. Amikor barátaimnak elmondtam tapasztalatomat, rajtuk volt a csodálkozás sora. Nem értették, miért a lábam fáj, amikor szellemileg kellene kimerülnem. És egyáltalán, kérdezték, miért csinálom még mindig segítséggel a szaltót, mikor már egyedül is könnyedén kellene átfordulnom a levegőben? Másnap reggel kezdem el egyedül végezni gyakorlataimat.

- Másnap aztán kiderült a végzetes és eddig még soha elő nem fordult szerencsétlenség: én, akihez hasonló átváltozótehetség legfeljebb egy akad száz esztendőben, egyáltalán nem tudom megtanulni a szaltózást. Mindenre képes vagyok, csak arra nem, hogy átbucskázzam a fejemen. Egy ilyen nevetséges semmiség nem sikerül nekem!...

- Tartok tőle, csodálkozásuk még akkor is jogos volt, ha nehézkességemet az én különlegesen eltelt utolsó másfél esztendőm magyarázta. Szaltóznom - legalább gyengén - valóban meg kellett volna tanulnom, ha van hozzá elég akaratom. Csakhogy a királynő azt tanácsolta, adjanak egynapi pihenőt, hátha izomgyulladás kaptam, hadd gyógyuljak nyugodtan. És ez az egy nap lett a végzetem. A lányok ugyanis látták, hogy velem lehet mit kezdeniök, s olyan csodálatos dolgokra tanítottak meg, amivel semmi átváltozás - legalábbis számomra - fel nem érhetett. Engem sárkánytejével szoptattak csecsemőkoromban, s ezért elvesztettem a fejemet, ha a lányokra néztem. Már azon az első napon kilenc szeretőm volt, és mindegyik más, mint a többi. Engem azután már nem lehetett visszacsalogatni a gyakorlótérre. A szerelmet tanultam, semmi mást, de azt aztán igen nagy sikerrel.

- Három évet töltöttem szerelmeskedéssel, amikor felébredtem. Hétszerte szebb és erősebb voltam, mint annak előtte. Csoda módra éppen akkor töltöttem be a tizennegyedik évemet. - Méret szerint! - bölintott elégedetten Reza. - Ha öregebb volnál, ajánlatos lenne elköltöznöd Crescenciától. Mióta a férje megszökött tőle, nem állhatja a fiatal férfiakat!

- Jaj, Reza bácsi! - sóhajtottam. - Miért költött fel? Gyönyörű országban voltam, és csodálatos dolgokat tanultam!

- Nem kérdezett semmit, hanem rávágta, mint aki mindennel tisztában van: - Fogsz te még szebb helyeken is járni, és különb dolgokat tanulni! Csak arra vigyázz, többet ne tudj, mint én, mert akkor vége az életednek!

- Rábámultam. Persze tudtam, hogy Reza olyan közönyösen vetette oda nekem ezt a kötelező formulát, mint a jó keresztény a dicsértesséket, de azért mégis túl vaskos volt a félreértése. Én arra a tíz-egynehány figurára gondoltam, amit a lányok mutattak nekem, ő pedig... Nevetséges!

- Alighanem meglátta arcomon a kacaghatnékot, mert bosszúsan szólt rám: - Mit bámulsz? Azt hiszed, tréfálok?

- Lesütöttem a szemem, ne olvashasson belőle: - Engem egy fiatalember fog megölni. Reza bácsi mutatta a kristályban... - Vagy úgy! Csak éppen a kristály is tévedhet néha!

- Tettem, mintha hinném. Akkor még semmi okom nem volt, hogy megbántsam. Kétségkívül mellém állt Crescencia ellen, azért küldetett vissza tizennégy évesen, hogy gyilkos indulatokat ne keltsek benne. Alighanem meg is szeretett, mert amikor tehetett, átjött, beszélgetett egy keveset a nénémel, azután odahívott magához, elém tette a kristályt, mutogatta benne a világot, türelmesen magyarázva, miből mit kell tanulnom. Így például én személyesen nem jártam a nagylábúak birodalmában, mint a brémai, és mégis jobban ismerem nála. Ő csak azt látta, hogy kétféle lábuk vagy. Én azt is, miképpen szoktak megbújni kicsiny gyerekeik az országukat övező sövényben, s nézik, hogyan játszanak hasonló korú szomszédaik ugróiskolát meg fogócskát, azután hazamennek szüleikhez, és mondják: „Milyen idomtalanok szegények! Mindkét lábuk egyforma, és egyiket sem használhatják ernyőnek!”

- Mesterem ebből elmagyarázta, hogy ami az egyik országban természetes, az undorító, sőt gyűlöletes lehet a másikban, s ezért egy varázslónak nem szabad a saját szokásai szerint ítélni, ha meglátogat egy másikat, hanem tudnia kell az ottani lakosság szemével látni - és arra is megtanított, miképpen lehet ezt elérni. Roppantul szórakoztatóak lettek volna ezek az előadások, ha nincsen egy közös hibájuk: nem az én eszemhez voltak mérve. Reza bedúlt a látszatnak, míg arra tanított, hogy a lényeket nézzem. Tizennégy évesnek rendelt haza, de vagy nem tudta, vagy elfelejtette, hogy csak testemet fiatalíthatták vissza, értelmemet nem. Gondolkodásom felnőtt volt: tizenhét éves. Száz szót mondott, ahol kettő is elég lett volna, s én gyakran halálosan unatkozva becsuktam előtte fületem, s néztem, mint szorgoskodik a kertjében Crescencia néni. Mert kertje is volt: négyszáznyolcvannyolc sudár fenyőfa, amelyből gyantát csapolt. Pontosabban csak négyszáznyolcvanhétnek szokta megmetszeni a kergét, talán gyakrabban is, mint kellett volna, mert mintha kéjt okozott volna neki, ha beléjük vághatta a kését. Az utolsót azonban csak ápolgatta, simogatta, gondosan leszedte róla a kártékony férgeket. Mivel roppant kíváncsi voltam, miért tesz ilyen különbséget a fái között, egyszer óvatlanul félbeszakítottam Reza előadását, és megkérdeztem, miért viselkedik ilyen különösen a néném. De nem felelt a kérdésemre, hanem mérgesen rám szólt: - Hol jár az eszed? A kristályt nézd, ne a nénéd!

- Jó, néztem a kristályt. Ekkor azonban meglepő dolog történt. Nem azt láttam benne, amit a mesterem akart, hanem amit én szerettem volna: a kert születését. Láttam, mint húzza ki a boszorkány a meggyilkolt fiatal férfiakat a kunyhójából, hajítja testüket a bozótba a vad-disznóknak, a fejüket azonban gondosan elülteti, s azokból nőnek ki a fái. Miközben így adta meg áldozatainak a végtisztességet, egyre szitkozódott, s amikor nem szitkozódott, kéjesen nyalogatta az orra hegyét.

- Amikor azonban már csak tizenhárom fának maradt hely a kertjében, a kristály nem hajnalban kezdte mutatni a történetet, hanem már éjjel, pontosan éjfél után. Láttam, hogy egy aranyhajú királyfi oson ki a kunyhó kapuján, és nem volt nehéz kitalálnom, hogy ő lett volna a következő áldozat, ha nem jár túl a boszorkány eszén. Reggel pedig nem egy fiatalember holttestét hozta ki házából a néném, hanem a leányáét, és nem a hajánál húzva, hanem két karja között ringatva, mint a csecsemőét. Borsónyi könnyek csorogtak az arcán, mint a kutya, vonított fájdalmában, hosszú, fekete nyelve pedig a porba lógott. Bezzeg most nem dobta a bozótosba az áldozata testét, hanem mély sírt ásva, együtt temette el a fejével, s a halomra nagy köveket hordott, hogy a vadállatok véletlenül se áshassák ki a holtat.

- Mikor vissza akart menni kunyhójába, a bozótból kikecmergett Kiskopac, és vágyó pillantásokat vetett a frissen ásott sírhalom felé. Most értettem meg, hogy Crescencia nem a disznóknak hordta a holttesteket, hanem neki. - Jó napot, Crescencia! - szólalt meg végül. -

Láttam tegnap este, hogy legény tér be magához, és meghúzódottam itt a sűrűben. De maga nem dobta be hozzám a testét. Csak nem történt valami baj?

- Crescencia pedig felsikoltott, és őrjöngve rohant látogatójára: - Széttéplek, hullafaló! - Kimeresztett karmait Kiskopac nyakába vágta, nyelvével rettenetes csapásokat mért a fejére: - Az én házamban nem terem több hús a számodra!

- Olyan rettenetes volt a jelenet, hogy még a kristályban sem bírtam tovább nézni. Felkaptam a fejemet - és ott láttam állni Kiskopacot a bozótban, amint vágyó pillantásokat vág rám. És azonnal eltűnt, mikor észrevette, hogy megláttam. Felsikoltottam rémületemben: - Reza bácsi! A Kiskopac!

- A perzsa nem szidott össze ijedelmemért, mint Crescencia tette volna helyében. Elhült, amikor megértette, mi történt. - Mondd - de úgy, mintha még Oberrandban laknál, és Menyhárt mester kezétől félnél -, nem kívántál még nőt, mióta Crescenciánál lakol?

- Én, aki három évig csak értük éltem? Röhögnöm kellett kérdésén. Persze nem úgy vágytam rájuk, ahogyan gondolta, hanem mint azok az agyalágyult öregek, akik egyébről sem tudnak beszélni, mint hajdani sikereikről, pedig már a legszolgálatkészebb lánynál is csődöt mondanának. Csak éppen én nem megöregedtem, hanem visszafiatalodtam - értitek? Oly dühödtlen kívántam, hogy elérjem az ifjúkort, mint senki előttem a világon. Mert szeretőt persze annyit kaphattam volna, amennyit akarok. Nem messze tőlünk, a kék erdőben, szüzességüket vesztett tündérek éltek, és a kapukon túlra is mehettem volna kalandért: a földi lányok ritkán tudtak minékünk ellenállni. Hanem annyit lelkifurdalás nélkül felelhettem Rezának, hogy gyermek vagyok még. - Pedig Kiskopac nem szokott tévedni! - mondta nyugtalanul. - Úgy látszik, azt érzi rajtad, hogy rövidesen férfivá érsz. Akkor pedig jaj neked, mert én még nem láttam olyan fiatalembert, aki életét ne kockáztatta volna egy szép nőért!

- Azután visszaültetett a helyemre, és elmondta, hogy különösen azért aggódik értem, mert éppen el kell utaznia. - Mindnyájan élünk valamiből - magyarázta. - Én is. Jelenleg huszon-négy olyan magas rangú asszony van a világon, akinek nem születik gyermeke, pedig ezt az államrezon nem engedi meg nekik. Ezek gyógyítása az én mesterségem - mellesleg szólva, ez az egyetlen varázslat, amire nem foglak megtanítani. De ha véletlenül mástól megtanulnád, ne felejtse el, hogy ez az én területem, és ne üsd bele az orrodát. Jelenleg is van egy konkurensem, s az első ok, amiért el kell utaznom, hogy megküzdjek vele. A másik ok pedig az, hogy éppen most hívnak orvosokat egy híres hercegnőhöz, akinek van ugyan már egy fia, de beteges, gyenge gyerek, félnek, hogy elpusztul, pedig az anyja az első szülése óta, azaz tíz esztendeje meddő. Mivel pedig a többi orvos már csődöt mondott a tudományával, halaszthatatlan, hogy megérkezzem én. Kilenc hónapig leszek távol, könyörgöm, addig akkor se közeledj nőhöz, ha megvesznél értük.

- Mindenesetre, hogy nyugodtabban utazhasson el, bement Crescenciához egy kicsit szimatolozni. Izgatottságában az asztalon felejtette kristálygömbjét, és én szemérmetlenül megpróbáltam, hogy mesterem távollétében is tudok-e vele bánni. Magam elé parancsoltam a hercegnő képét, akihez utazik, és íme, felidéződött a gömbben, akit hívtam. Fejedelmi szépségű asszony volt, már nem egészen fiatal, de még gyönyörű és felséges. Azután megpróbáltam azt is, megteszi-e nekem a gömb, amit Reza hasztalanul követelt tőle: megmutatja-e, mi fog történni a jövőben. Megkérdeztem, milyen eredményt fog elérni a mesterem, és akkor felháborító dolgot láttam.

Jacques itt hirtelenül félbeszakította elbeszélését, és közvetlenül Frigyeshez fordult, ekképpen:

- Én persze tudom, herceg, hogy egy odaátról érkezett gyermek kalandjai a legfényesebb udvart is hetekig elszórakoztatnák. Különösen nagy érdeklődésre számíthatok nálatok, akik

annyira szomjazzátok a tiszta tudást, mint kevesen ebben a könnyelmű korban. Én azonban most nem a mulattatás szándékával beszéltem, hanem hogy eljussak idáig, és fontos szolgálatot tegyek neked. Most már meg tudom magyarázni, miért maradtam el olyan sokáig, és végül miért tértem vissza mégis. Ott, Reza házában én nem kérdeztem meg a hercegné nevét, s csak a máltai elbeszéléséből tudtam meg, hogy a hölgy, akit a kristályban láttam, anyátok volt, Goldoc nagy fejedelmének felesége. Azt azonban tudtam, hogy Rezának sikerül öt különféle gyógyfűvel és fürdővel meggyógyítania, és ha bűn az, hogy valaki egy orvosnak köszönheti egészségét, akkor bűnös is, de ha nem, akkor nem élt nála tisztességesebb és erősebb szívű asszony a világon, lelkének erejével túltett ama Lucretián is, aki engedett Tarquinius becsstelen vágyának, miután az avval fenyegette, hogy ellenkező esetben meggyilkolja, és egy meggyilkolt fekete rabszolgát fektet melléje az ágyba, s csupán megölte magát szégyene miatt, amikor Brutus, a férje hazaérkezett, felszólítva, álljon érte bosszút a királyon. A két különböző becsstelenség közül, amivel Alois szerint a bába vádolta anyádat, a látszólag rosszabbikat mondotta el a nő, de ez anyátoknak nem szégyenére, hanem nagyobb dicsőségére vagyon. Reza ugyanis beleszeretett varázslatosan szép betegébe, és nemcsak meggyógyítani akarta, de bírni is. És mikor a hercegnő szilárdan ellenállt csábításának és varázserejének, avval fenyegette meg, hogy elrabolja jó hírét, egy sötét bőrű kisfiút varázsolván ágyába. Ám anyád, Frigyes, még ekkor sem engedett. Reza pedig beváltotta fenyegetését. Lotharnak nem született ikertestvére. Az a tiszteletreméltó bába, akinek a vallomását elhitték, a valóságban sötét boszorka volt, a perzsa engedelmes eszköze. Ő csempészte a vajúdo asszony alá a mágusnak egy tours-i cigánylánytól származó gyermekét, még mielőtt saját fiát megszülte volna, s Reza azután ezt a gyermeket tüntette el.

- Gendárót, a fiút - aki persze a valóságban éppen nem fiú, hanem bátyáddal egyidős - a máltainak sikerült a cigányoktól jó pénzen megvennie, még mielőtt én Tours-ba értem volna, s egészen Skóciáig kellett utaznom utána, hogy elvehessem tőle. A máltai azonban nem tudta, amit én tudok: ha Gendáró féltestvéretek lenne, akkor anyai ágon a Clintonokhoz tartoznék, és testén, mint mindenkién, akinek ereiben egy cseppnyi Clinton-vér folyik, mint Alois bátyátokén, mint Lotharén s mint a tiéden - sőt a bougini grófén is, pedig annak csak a dédnagyanyja volt Clinton leány -, kígyó alakú anyajegynek kellene lennie. De nincsen, és nem is lehet, hiszen az anyja egy közönséges cigánylány. Én csupán azért nem hoztam a ti udvarotokba, hogy avval ne vádolhasson titeket akárki is, hogy a foglyot kicseréltétek és meghamisítottátok az igazságot. Ellenben hagytam őt Bougin grófjának udvarában. A gróf pedig fényes urak, országának legfőbb papjai, külföldi követek és hites bírák előtt már be is mutatta Reza fiát anyaszült meztelenül, megmutatván saját anyajegyét is, ami éppen olyan, mint a tiétek, bebizonyítván és elismertetvén, hogy a vád, amivel anyádat illették, csupán egy ördögnek szolgáló boszorkány és egy gonosz mágus álnok ráfogása. Ennek utána pedig Gendárót Bougin piacán annak rendje és módja szerint megégették.

Frigyes a történet hallatára kis híján elájult. Mielőtt ismerte volna családjá állítólagos gyalázatát, imádta anyját, és rendkívül fájt neki, amikor szenny tapadt emlékezetéhez. És mégis, bármennyire szívesen hitte volna Jacques történetét, és bármennyire jókor jött ártatlanságának újabb bizonyítéka, nem hagyta, hogy vágyai félrevezessék, hanem haragosan így válaszolt:

- Hazugságokkal traktálsz bennünket, gróf! Mindenki láthatja, hogy kettőnk közül te vagy a fiatalabb, s most azt állítod, tizenöt éves voltál már bátyám születése előtt. Hogy lehetne ez igaz?

Jacques finoman elmosolyodott:

- Hasonlót kérdeztek tőlem már a Sorbonne doktorai is, és azoknak is megadtam a választ. Elfelelted te is, mint ők, hogy felváltva éltem olyan országban, ahol három nap egy esztendő,

és olyanban, ahol háromszázhatvanöt. Az átszámításba már Crescencia néném is belezavarodott, azt hiven, hogy csak három napig vártam rá a vörös kövön. Én ugyan nála tanultabb vagyok, s a matematikában meglehetősen járatos, a két világ többszöri változtatása miatt én sem tudom pontosan kiszámítani, voltaképpen hány éves is vagyok. Nem tévedhetek azonban sokat, ha valóságos koromat - elismerve természetesen, hogy a látszat, azaz a külsőm szerint neked van igazad - körülbelül kettőszáz esztendőre teszem.

Ez az egyszerű és természetes magyarázat tökéletes választ adott Frigyes kételyeire. Meg is jegyezte, milyen furcsa, hogy az ember gyakran a legkézenfekvőbb megoldásra gondol a legkevésbé. Megköszönte Jacques szolgálatát, aznapra befejezni rendelte el a beszélgetést, közölve, hogy természetesen a gróf további sorsa is érdekli, és rövidesen a folytatást is el kell mesélnie. Különböző közbejött okok miatt azonban erre csak sokára, s akkor is csak részletekben lehetett sort keríteni.

Tizenötödik fejezet AZ ORSZÁGALAPÍTÓK

Leszámítva a megállott bosszút, Jacques útja aranyban mérve is jövedelmezőnek bizonyult. Mindhárom fiúért fizetett valaki, egyikért Firenze, másikért a máltai és a bougini gróf, harmadikért a rabbi bátyja, egy firenzei kalmár, aki ráadásul még azt is vállalta, hogy mesteremet időnként informálja az Anthorán fiúk terveiről. Csak azok nem mozdították a fülük botját sem, akik a legtöbbet köszönhatték neki. Frigyesből kapott egy kupa jó bort és különféle ígéretek, az idősebb hercegtől pedig egy köszönőlevelet. De egyik sem fogadta bizalmába, és szolgálatait csak olyan dolgokban vették volna igénybe, mint a kalandorokét szokás: kémkedésre vagy más effélékre. Sőt a két márki, Lannes és Barthelot sem sokat törődtek vele, pedig az intrika továbbra sem szűnt meg közöttük, csak most már nem azon versenyeztek, melyikük tudja az Anthorán gyereket eltenni láb alól, hanem hogy melyiküknek sikerül nagyobbat lépnie előre az özvegy kezéhez vezető úton. Itt Lannes-nek meglehetősen előnye volt: mivel birtokainak egy része Bouginben feküdt, élvezte az ottaniak bizalmát, különösen a grófét, aki leginkább sürgette húga házasságát. A hivatalos összeköttetést tehát ő tartotta a kezében. Barthelot ezt avval próbálta ellensúlyozni, hogy Malicorne-hoz küldözgette Trufflot-t, s ha ez több haszonnal nem is járt, annyival igen, hogy pontos értesüléseket kapott a hercegné szándékairól. Ezúttal azonban mindkét márki minden erejével a házasság megkötésén fáradozott, s eredménytelenségük ellenére sem gondoltak arra, hogy mesteremhez forduljanak segítségért. Jacques egyre jobban elvesztette türelmét, és keservesen panaszkodott Választóvíznek, akivel egyre jobban összebarátkozott:

- Jobb lett volna jobbágykölyöknek születnem, mint egy király és egy boszorkány fiának. Akkor legalább beérném kecsketúróval és árpakásával, és tudnám, mi végre jöttem a világra. Így pedig nincs helyem a földön. Az udvar szélén élek, és az árok partján fogok megdőgni.

De ha a bolond vagy én igazat adtunk neki, és próbáltuk rábeszélni, költözzünk egy másik országba, makacsul rázta a fejét:

- Ebben a kis országban nagyobb csirkefogók élnek, mint amilyeneket elbír! Előbb-utóbb robbanni fog valami...

No, azután tavaszra bekövetkezett, amit várt. Az idő igazolta Garont, hogy az országalapítók a maguk hatalmát tették tönkre, amikor eltúrték meggyilkolását. Április elején meghalt árva kisleány, s az özvegy ott állt két leányával, a tizenhárom éves Colette-tel és a tízéves Elvirával. Hogy ne maradjon teljesen magára, a gyászév leteltét sem várva meg, az idősebbet elmát-kasztotta Lannes, a fiatalabbikat Gauchec fiával. A Lannes gyerek körülbelül Trufflot-val volt egyidős, tehát alkalmas arra, hogy Colette-et elhálja, de Gauchec fia nemcsak Elvira kora miatt nem konzumálhatta házasságát. Ez azonban egyáltalán nem zavarta a szülőket: egy napra tűzték ki a két esküvőt. Nyomban utána az apák Lothar elé járultak, és kérték, apjuk érdemeire való tekintettel fiúsíttassa Garon két leányát.

- Szóba nem kerülhet! - felelte az uralkodó.

A kérelmezőket meglepte az elutasítás. Nem ezt várták. Gauchec összeráncolta a homlokát, és nehézkesen felállt:

- Ha úgy határozta, uram, hogy Dumain mellé állsz...

- Erről szó sincs! - vágott közbe a herceg. - Én nem az ellen vagyok, hogy a két lány örökölje apjuk vagyonát, hanem csupán hogy fiúsíttassam őket.

- De hiszen ez a kettő ugyanazt jelenti!

- Természetesen. Kivéve, ha...

Nem fejezte be, de mindketten értették: kivéve, ha Rosalinda öröklí a trónt. Egyémásra néztek és rábólintottak, mint Zeusz szokott a végzet határozataira. Lannes is, bár ez Frigyes gyalázatos elárulása volt, lévén ő Lothar örököse, ha az fiú nélkül hal meg. És Gauchec is, bár Garon halála után ő próbálta az országalapítók egységét megóvni, de ő meg nem tudta, mit cselekedett.

Alig terjedt el a házasságok híre, megjelent Lotharnál Dumain, egyedül, de Barthelot képviselésében is. Barthelot volt az egyetlen, aki a kibékülés óta még nem járt Petersilában, félve, hogy Lotharnak eszébe juthat, milyen szerepet játszott Garon földbe ásásában. Nem egyezhettek bele, hogy a két ellenséges család megkapja Garon birtokait is, mert túlságosan erősekké váltak volna velük szemben.

- A gróf földjének az uralkodóra kell visszaszállnia. Goldocban nincs nőági örökösödés.

- Hát ha Anthorán mellett döntöttetek... - kezdte a herceg, és Dumain kissé elsápadt:

- Erről szó sincs, uram!

- ...az országalapítók határozatának természetesen alávetem magamat! Ebben az esetben fiúsíttatni fogom Garon leányait, mert az ellenkezőjéhez már nem fűződik érdekem!

Ehhez kétségtelenül joga volt. És természetesen Dumain is megértette, miről van szó.

- És ha várnánk az intézkedéssel Garonné haláláig?

- Akkor még mindenesetre van időnk, és majd meglátjuk.

Ettől fogva Dumaint és Barthelot-t Frigyeshez kötötték az érdekeik, aki még reménykedett abban, hogy az özvegy majd fiút szül neki, és nem akart dönteni a leányutódlás kérdésében. Lannes pedig a házasság ellen kezdett dolgozni, szinte alig tért haza Bouginból.

Még mielőtt az özvegy első válasza megérkezett volna, Barthelot már Friedrichschofba hívta nagybátyját, kit tulajdonképpen nem is ismert: egyszer látott csak életében. Így eléggé vaskosan tévedett leírásában. Először is még csak hatvanéves volt, nem hetven, ráadásul magát nagyon is jól bíró öregúr, ki rajongott a nőkért, s azért nem nősült, hogy ne kellessen közülük véglegesen választania. Birtoka pedig nagyobb volt annál, semhogy anyagiakért érdemes lett volna egy herceg szeretőjét elvennie. Mivel pedig földje annyira az ország nyugati határán feküdt, hogy három oldalról már Bougin fogta körül, nagyobb szüksége lehetett a gróf, mint Frigyes jóindulatára. Dühbe gurult, mikor megtudta, miért hívta Barthelot, de az öccse csak nevetett:

- Várj, amíg meglátod, Teofil! Azután is ráérsz beszélni!

Teofil várt, és aztán beszélt. Azonnal megkérte Jeromostól Szerénkát - Frigyestől ígéretük volt, hogy a lány grófi címet kap házasságuk előtt -, de mindkettőjüktől keserű kosarat kapott. A walldorfi bíró halálra volt sértve:

- Ezt érdemeltük Frigyestől? Hogy ki akarja házasítani, az rendben van. Nem hittem, hogy agglégény marad kedvéért. De ilyen öreg férfihoz? Nem fogják tönkretenni a lányomat! Nincs szerencsétlenebb nő a gyermektelen özvegnél!

Szent Jeromos megvadulása egybeesett az özvegy üzenetének megérkezésével, és most már Frigyesnek is érdeke volt a várakozás. Meghívta hát Barthelot grófot, maradjon az udvaránál, és az öreg elfogadta a marasztalást. Óriási gúnykacajt aratott elhatározásával. Az urak hallatlanul mulatságosnak tartották, hogy a vén gavallér tudomásul vette, csak akkor kaphatja feleségül a lányt, ha a herceg már bizonyosan felcsinálta.

No, Frigyes azután alaposan neki is látott a dolognak, de sikertelenül. Mivel pedig biztos volt magában, s mivel az udvarnál egyedül ő nem tudta, hogy a pék leányát sem egyedül ejtette teherbe, lassanként gyűlölni kezdte a leányt, aki ezt jó ösztönnel megérezte. Ekkor sértődötten ott hagyta az udvart, és visszaköltözött apjához, amit Frigyes egyelőre nem is ellenzett.

Barthelot kezdett türelmetlenkedni, és Dumaintól is egyre jöttek a sürgető levelek. Kettőjük közül Barthelot volt ugyan az ész, de ő lakott Petersilában, több értesüléshez jutott, mint szövetségese, s így állandóan újabb hírekkel piszkálta. Többek között azt állította, hogy Bouginban nagy és veszedelmes változások érlelődnek. Szégyentelen módon Lothar is megkérte az özvegyet, avval érvelve, hogy ha Frigyesről sem születhet fia, jobban jár, ha az uralkodóhoz megy feleségül az öccse helyett. A gróf sem ellenezte ezt az elképzelést, sőt az özvegy sem mondott határozott nemet. Ezt ugyan nem tudta pontosan ellenőriztetni - írta -, de valószínűnek látszik. Az viszont egészen bizonyos, hogy a gróf, Lothar s az az ördögös Jacques készülnek valamire Frigyes háta mögött. Hogy mire, azt megint nem tudja pontosan, csak annyit, hogy Jacques az Anthorán fiúkkal tárgyal. Egy zsidó kereskedő közvetít közöttük, akivel a firenzei úton szoktak találkozni.

A vörös márki a hercegnőről többet tudott, mint a dagadt Dumain. A derék Malicorne továbbra is hűségesen informálta leendő vejét. Hírei nem voltak ugyan jók, de nem is nagyon kétségbeesítőek. A hercegnő nem bocsátaná meg Frigyesnek, ha Szerénkát időnap előtt férjhez adnák, de Lothar ajánlatán csak nevetett. Neki ugyan rangjához méltó férj kell, de férfi, s ha Frigyesről le kellene mondania, van kérése más országból is, nem kell a már nem fiatal kérést öregre cserélnie. Arról viszont neki is volt valami gyanúja, hogy Bougin és Petersila közösen bízta meg valamivel Argyll grófját, s arra gondolt, neki sem ártana, ha megpróbálná igénybe venni az ördögös Jacques segítségét. Megbízta hát Trufflot-t, próbálja kiszedni belőlünk, hogy Reza kristálygömbjéből nem tudott-e meg végül is valamit a meddőség gyógyításáról, s ha igen, hívja meg hozzá ebédre.

Mi éppen Jacques kedvenc helyén ültünk, a friedrichshofi piacon a bormérés előtti padon. A bormérő jó üzletember volt, a nap minden órájában főzetett káposztás csíkot, mert arra jól úszik a könnyű bor, mesterem pedig mind a kettőt imádta. Trufflot tehát jött fényes apródi ruházatában, leült hozzánk az asztal mellé, és nagyokat nyelve nézte, amit eszünk, mert pénzben azért még most sem állt jól. Jacques megszánta, s rendelt neki is egy adagot, hozzá egy meszely borral. A fiú fülig pirult, de nem utasította vissza a vendéglátást.

Én továbbra is kedveltem Trufflot-t, bár bougini utunk óta egy-két dologban előnytelenül megváltozott. Idehaza hallelujával fogadták jól sikerült közvetítési kísérletéért és különösen azért, mert oly könnyen elintézte a két orvtámadót - én egy percig nem tagadtam ugyanis, hogy menekülésünk egyedül az ő érdeme volt. Frigyes valóban megtette első apródjává, bizalmasává, akinek sokat kellett forgolódnia magas személye körül. Ő pedig eleinte szégyellte, hogy ritkábban találkozhat velem, de megszokva az udvari dicsőséget, egyre inkább pártfogó módjára viselkedett. És megsértődött, amikor Választóvíz, nagyon szelíden bár, de kifigurázta, amiért kezdi az orrát fennen hordani. Egyebekben azonban a régi, rendes, sőt talán kicsit mamlasz gyerek maradt, jóakarátú és jóhiszemű. Most is, mint mindig, ha Malicorne-éktől jött haza, komisz állapotban volt. Marie-Michele iránti kielégíthetetlen vágya lenyúzta arcáról a húst.

- Hányszor mondjam még - ugratta Jacques -, hogy úriember nem a menyasszonyával petyerész, hanem a szolgálóleányával! Avval viszont minél többet.

Ismét megsértődött és elpirult. Szégyellte szüzességét, bár olykor-olykor mint erénnyel dicsekedett vele. Időközben kinőtt a bajusza is, arca egyébként is megférfrasodott, most már nemcsak olyan nők csábították volna el szívesen, mint az a bizonyos tányérmosó leány, hanem csinos cselédek, sőt korosabb úri feleségek is, de észre sem vette ajánlkozásukat.

Ehelyett minden lehető alkalommal levelet küldött Marie-Michele-nek, templomba járt, hogy imádkozhasson egybekelésükért, és mind gyakrabban gyónta meg a káplánnak, hogy nem egészen tiszták a menyasszonya felé szálló gondolatai. Egyebekben is egészségtelenül szilárdak voltak erkölcsi nézetei. Barátságunkat például semmiképpen nem árulta volna el. Jacques kikémlését sem Barthelot kedvéért vállalta el, hanem mert biztosra vette, hogy ha Frigyes nem kapja meg az özvegy kezét, ő sem veheti feleségül Marie-Michele-t. Malicorne olyan férfihoz fogja adni, aki a hercegné udvarában lakik. Tehát ő is szerette volna, ha mesterem tudna Szerénkán segíteni.

Mindazonáltal rettentő zavarban volt, nem tudta, kérdezősködését hogyan kezdje el. Csak ült velünk, ette a csíkot, és mindenféle semmiségekről fecsegett. Ekkor megszólalt a harang, s a dombról tekintélyes arckifejezéssel ereszkedett le a feketébe öltözött városbíró. Félúton találkozott városkánk legöregebb lakosával, hivatalos koldusunkkal, Jasper bácsival, aki sietett, hogy idejében elfoglalja helyét a templom kapujában, és méltóságteljesen fogadta köszönését. Elvégre legalább egy koldus kell egy keresztény városban, hogy a hívők gyakorolhassák a jótékonyosság erényét. Az a ki tudja, honnan idevetődött öklömnyi gyerek viszont, aki a bormérőnél üloktől szokta elkunyerálni az ételmaradékot, és néha egy-két fillért is kapott, óvatosan elbújt a városbíró elől. Jacques észrevette a kicsit, és szánakozóan felsóhajtott:

- Szegény kis pária! Éppen olyan, mint mi voltunk kolduskorunkban!...

- Te?! - ütközött meg Louis. - Hiszen te tollas kalapban kéregettél!

Mesterem összerezett. Az ő mestersége örökös készenlétet követelt, és nem szerette, ha olyasmi csúszik ki a száján, amiért azután magyarázkodnia kell. Még akkor sem, ha a dolognak nem volt semmi jelentősége.

- A koldus persze tollas kalapban is koldus marad. De különben is inkább a többiekre gondoltam, mint magamra.

- Szeretted őket?

Válat vont.

- Tudja isten. Azt hiszem, igen. Pedig nem volt rajtuk semmi szeretetreméltó. Ellopták egymástól a fillért, és beárulták a társukat, csak hogy ne őket verje meg a mester.

- Mondd - jött lendületbe a gyerek, és elfeledkezett megbízatásáról -, sohasem nézted meg a kristályban, mi történt Oberrandban menekülésed után?

Lábába rúgtam az asztal alatt. Én tudtam, hogy Trufflot ingoványos talajra csalta, mert valamire dühösen kíváncsi. De túl meleg volt, túl sok csíkot zabált, ellustult, és cserben hagyták csodálatos ösztönei. Azt hitte, véletlenül rúgtam bele, és nagy bosszúságomra kényelmesen hátradőlve elmondta, amit már számtalanszor elmesélt:

- Hogyne néztem volna! Annyit már elmondtam, hogy Amálka adott fel, akit az érsek fogadott szolgálatába. Őeminenciáját persze tulajdonképpen nem én érdekelttem, hanem az, hogy Fülöp egy boszorkánykölyköt ismert el a fiának. Mérhetetlenül sokat jelenthetett ez neki. Roggendorf és Randomia kétségtelenül Mendésé lesz, ha uralkodójukat sikerül elítéltetniük boszorkányokkal való cimborálás miatt. Ezért próbálták kézre keríteni, és ezért fogták el mesteremet, hogy megcsigáztassanak és kivegyék belőlünk az igazat. Menyhárt pedig nem tudta, hogy sikerült elmenekülnöm, és tájékozatlanságában nagy ostobaságot csinált. Tagadta, hogy boszorkánygyerek volnék, csak hogy ennek ellenkezőjét egy falka poroszló bizonyította, meg az az elárvult lófarok, ami bajtársukból csodálatosképpen megmaradt. Ekkor bevallotta, gyanakodott arra, hogy a megégetett boszorkány fia vagyok, s hogy egyszer látott varázsolni is. Csak hogy, igen nagyeszű férfiú lévén, szándékosan nem tisztázta, hogy Fülöpöt viszont

becsapta velem, rám fogva, hogy Winkelroth kisasszony árvája vagyok. Arra számított, hogy erről majd csak akkor beszél, amikor a grófot is pörbe fogják, mert ha őt felmentik, nyilván magának fogja követelni álnok szolgáját, és biztosan enyhébben bánik vele, mint a püspök pribékjei. Csakhogy ezt a második pert ő már nem élte meg - véletlen volt-e gyors halála, vagy pedig sietteték, azt nem kérdeztem meg soha -, s így a gróf hasztalan védte magát. Noha egy sereg nagyúr kész volt esküdni arra, hogy Fülöp engem Winkelroth kisasszony fiának tudott, nem hallgatták meg őket, hanem a grófot elítélték, börtönbe vetették, megfosztották trónjától. Az urak főképpen azt nem értették, miért nem lépett közbe érdekében a császár képviselője, aki pedig a tárgyaláson jelen volt. Hanem azután erre is fény derült. Amikor az érsekség bemutatta adománylevelét, amely szerint Randomia őt illeti, a császár képe ezt nem fogadta el, mivel az oklevél keltezése éppen húsz esztendővel volt korábbi, mint az érsekség megalapítása. Így azután a császár örökölte méltatlanná vált hűbéresétől Randomiát; Roggendorft azonban nem sikerült megkaparintania, mert a grófnő nemcsak karvalyorrát örökölte apjától, de férfias természetét is, és megvédte birtokát vétlen gyermekei részére.

Azt hitte, megadta a választ. Csakhogy Trufflot éppen nem erre volt kíváncsi. Eléggé kiábrándulva a hercegből, a márkiból, sőt édesapjából is, legalább Jacques-ot szerette volna példájának tekinteni, de ebben akadályozta egy nehezen elviselhető gyanú. Tőlem már sokszor érdeklődött utána, de nem kapott feleletet. Most tehát, élven az alkalommal, felizzó tekintettel hajolt előre:

- És ott maradtak a gyerekek, akiket talán szeretted, és Amália halálra gyötört. Ott maradt Menyhárt és Fülöp, akik jók voltak hozzád... Te, aki Skóciáig utaztál anyádért... Nem jutott eszedbe, hogy bosszút állj értük? Mert tehetted volna, ha akarod... Mágus voltál, varázserővel, és átjárhattál a kapukon...

Hát ezt a kérdést a gyerek előtt senki fel nem tette Jacques-nak. Kit érdekelt volna ilyen kicsinység? Később azután még nekem tett szemrehányást, amiért hagytam, hogy meglepjék, mondván, miért a bokájába rúgtam, miért nem a sípcsontjába. Mert izzadt, és mintha nemcsak a hasa, de esze is felpuffadt volna a sok csíkos káposztától, csepp kedve sem volt törni a fejét, s ezért erőtlenül válaszolt:

- Természetesen számtalanszor eszembe jutott. De mit tehettem volna, ha egyszer nem tudtam hengerbucskázni? Segítség nélkül nem tudtam alakot váltani!

- Ha nem akartál! - mérgelődött fel most már a fiú is. - Könnyen meg lehetett volna oldani. Például ha nem a földről indulsz, hanem valami magasabb helyről...

Ekkor láttam, hogy hirtelen gúny csillan föl Jacques szemében, és érdeklődve előrehajol:

- De hiszen ezt remekül kitaláltad! Például egy háztetőről... Ezt tettem én is!

- És?

- Bár ne tettem volna! Csaknem belepusztultam. Már a felkapaszkodás is nehezebben ment, mint hittem: mindenekelőtt azért, mert borzasztóan szédültem. Mikor pedig végre sikerült megállnom a kéményen, félni kezdtem, s csak sokára bírtam rászánni magam, hogy leugorjak fejjel előre. Átfordulás közben el is ájultam, de szerencsére a tető elég magas volt, s így fel-eszméltem még földreérés előtt, és utolsó percben sikerült galambbá változnom. Posta-galambbá.

- Akkor miért mondod, hogy bár ne próbáltad volna?

- Majd megtudod később. Egyelőre ott tartunk, hogy galamb képében repültem az ismert kapu felé, melynek fekvését indulásom előtt gondosan tanulmányoztam a kristályban. Akadály nélkül tértem vissza ebbe a világba, és biztos szárnycsapásokkal repültem Oberrand felé. A

város fölé érve megismertem Menyhárt mester házát, leszálltam a tetejére, majd mikor láttam, hogy a konyha ablaka nyitva vagyon, berepültem oda, és letelepedtem a párkányra. Amálka éppen a tűzhely mellett állt, és elmerült a főzésbe.

- Szerencse, hogy nem látott meg... - izgult Trufflot. - Kitekerhette volna a nyakad!

- Hogyhogy nem vett észre? - kérdezte Jacques sértődötten. - Lehet, hogy meglepődött, amikor meglátott, de ez nem látszott meg a mozdulatain. Elkapott, mint gyerek a legyet, magához szorított, azután fejemet baljába véve tett egy tekerő mozdulatot. Ha egy pillanatig kések, most már nem beszélhetnék veled. Az volt a szerencsém, hogy nem dermedtem meg az ijedtségtől, hanem hangyává váltam, mielőtt befejezhette volna mozdulatát; kicsúsztam ujjai közül, és földre dobtam magam a tenyeréből. Soha olyan ostoba pofát, mint az övé, amikor eltűntem a szeme elől!... És ekkor megtudtam, hogy nem boszorkány, csak rettentő gonosz, nem tudta, hogy varázslatot látott, hanem azt hitte, káprázott a szeme.

- Nemcsak biztonságban, de jól is éreztem magam hangya képében, s így bebújva az ablakdeszka repedésébe, ott vártam meg az estét. Amálka egyedül ebédelt, azután megfőzte a gyerekek számára is a moslékot, és hazakiabálta őket. Én persze azt hittem, egy sereg ismerőst fogok közöttük találni, de csak egy volt közülük életben, az a leány, aki akkor legkisebb, most pedig legidősebb volt a kolduskák között. Többi társamat már halálra kínozták Amálka, s úgy látszott, számára sincsen sok idő hátra. Hanem a számuk most sem volt kevesebb, mint Menyhárt idejében. És amikor végignéztem, hogyan számoltatja el őket a vén dög, megállapíthattam, hogy az ilyen agyongyötört gyerekek többet keresnek, mint amennyit mi hordtunk haza annak idején - nem számítva persze engem. Amálka mégis elégedetlen volt velük, és eldöngötte őket lefekvés előtt.

- Mikor azután Amálka is ágyba bújt és eloltotta a mécsest, jött el az én időm. Kimásztam a repedésből, s gondolkodni kezdtem, hogyan végezzek vele. Kétségkívül fürgébb és erősebb, mint én. Legegyszerűbb az lett volna, ha vadállattá változom, és széttépem. Persze nem álmban, hanem előbb felköltöm, hadd érezze a halál félelmét, cserében bűneiért. Minden tapasztalt varázsló így tett volna helyettem, de én csak tanítványa voltam Rezának, nem vér a véréből. Félig ember, félig sárkány, és egészen ostoba. Mint ember nem bírtam elviselni a gondolatot, ne tudja, hogy az én kezemből jött a büntetése. Mint sárkány nem bírtam másként, csak szemtől szembe ölni. Bármennyire féltem is, erőt vettem magamon, visszaváltoztam emberré, meggyújtottam a mécsest, fogtam egy nagy konyhakést, felráztam a boszorkányt, megvártam, amíg annyira magához tér, hogy megismerjen, s csak azután mártottam szívébe a késemet. Azonnal meghalt, olyan csendesen, hogy kis koldusai sem ébredtek fel a zajra. Azután felléptem az ablakpárkányra és lebukfenceztem róla, hogy véghez vihessem újabb átváltozásomat. Galamb képében akartam hazarepülni, de mielőtt ugrottam volna, megváltoztattam szándékomat. A kémény magasságából zuhanva lefelé, magamhoz tértem földreérés előtt, de mi lesz velem, ha ismét elájulok? Így azután nem galambbá változtam, hanem pókká, és ökörnályon röppentem tova - mert a pók egyszerűen nem tud úgy leesni, hogy az sérülést okozzon neki. Már ott, az ökörnályon függve, rájöttem, megint nem viselkedtem mágus módjára. Az ő átváltozásainak ugyanis volt egy bizonyos sémája. Hasonló esetben hangyává változtak volna, esetleg dongóvá, de pókká soha. Én voltam az egyetlen mágus a varázslók születése óta, aki ilyen undorító állat bőrébe bújt. És ez további életemnek egy rendkívül fontos mozzanata lett. Tudniillik hogy olyan átváltozásokat is csináltam, amit a mesterem például soha. Egyelőre azonban erről sejtelmem sem volt. Siettem haza Crescencia nénihez. De ha már elkezdtem szokatlan átváltozásaimat, csupa szórakozásból folytattam is. Nem utaztam sem bagoly, sem denevér képében, ami éppen megfelelt volna az éjszakához, hanem eleinte párdacként surrantam az úton, majd, hogy behozzam késésemet, fecskéként szárnyaltam tovább, végül a ház előtt fülemülévé váltam, s egy faágra szállva elénekeltam egy

csodálatos dallamot. Belátom, nagy marhaság volt ez is. Crescencia nem a fülemüle énekére, de a vércse visongására sem ébredt volna föl, ellenben előcsalogattam Kiskopacot, aki viselkedéséből nyilván arra következtetett, szerelmi kalandom volt az éjjel, s ezért, mikor berepültem az ablakon, undorítóan vihogott. Persze nem ijesztett meg vele. Lefeküdtem és elaludtam boldogan.

- Még mindig nem értem! - mondta Trufflot, mikor látta, hogy Jacques nem szándékozik folytatni a történetet. - Miért kellett megbánnod, hogy felmáshoztál a háztetőre?

- Néhány nap múlva ismét alkalmam volt a kristályba néznem, s ott láttam a kis koldusokat az akasztófán. Azt hitték, ők gyilkolták meg a vén banyát. Lett is volna rá okuk. De engem egyedül az vigasztalhatott, hogy egy tanult hóhér kezétől felakasztódni még mindig könnyebb halál, mint éhen döglölni Amália kosztján.

Trufflot lehajtott fejjel, sokáig gondolkozott, azután hirtelen megkérdezte:

- Mondd, Jacques... Hír szerint vannak olyan emberek, akik szándéktalanul is bajt hoznak a barátaikra. Menyhárt mester, Fülöp, koldustársaid... Mennyi rettentő vég... Nem lehet, hogy te is ezek közé a bajthozók közé tartozol?

Ismétlem, Jacques rossz formában volt. Már rég éreznie kellett volna, hogy Louis nem véletlenül csapódott hozzánk, hanem akar valamit. De csak most fogott gyanút.

- Nem hinném - mondta óvatosan. - Miért kérdezed?

Rövidesen kivette Trufflot-ból az igazat. Hogy most úgy érzi, talán jobb volna, ha Barthelot megbízatását nem teljesítené. Még Szerénkára is bajt hozna, ha próbálná meggyógyítani.

- Ostobaság! Mondtam már, ostobaság volt nem széjjeltépnem Amálkát, akkor a kisfiúk nem kerülnek gyanúba. De hogy megnyugtassalak, elmondom, hogyan szabadítottam ki Fülöpöt a fogságból, és hoztam rendbe az életét.

- Avval kezdem, hogy Amálka meggyilkolása után azonnal indulni akartam hozzá. Ha megteszem, és nem tanulok Oberrandból, őt is tönkreteszem. Mert úgy gondoltam, hogy berepülök cellájába, majd, mikor a börtönőr hozza az ebédjét, oroszlánná változva, mindenki szeme láttára kivezetem a várból. Elgondolni is rossz, mi lett volna, ha végrehajtom a tervemet. Ott állt volna szabadon, és próbálhatott volna megszökni az országból, mielőtt újra elfogják, s még az is kétséges, találhatott-e külföldön menedéket. Hiszen ez az oroszlántrükk döntő bizonyíték lett volna arra, amivel eddig csak gyanúsították, tudniillik hogy a sáttánnal cimborál, s ha ellenségei kezébe kerül, minden vizsgálat nélkül megégettethetik. Így azután sokáig tartott, amíg megszabadítására kitaláltam azt a csodát, melyet ma is emlegetnek, akik látták.

- Megvártam húsvétot, a húsvéti misét, melyet maga az érsek celebrált a lehető legfényesebb papi segédlettel, s melyen részt vett őfelsége is feleségével, annak udvarhölgyeivel, valamint kilenc lovagból álló kíséretével. Akkor pedig nem a börtönbe szálltam, hanem a székesegyházba, nem oroszlánná változtam, hanem harangzúgássá, és félbeszakítottam vele a misét. Meg kell mondanom, tomboltam örömben, amikor láttam hatalmam: ezt se csinálta előttem még varázsló. Végigjátszottam az egész műsort az öregharangok kongásától a lélekharang csengéséig, és mámoromban majdnem arról is elfeledkeztem, hogy Fülöp megszabadításáért változtam harangzúgássá, nem szórakozásból. Szerencsére a papok gondoskodtak arról, hogy észre térjek.

- Amikor a harangok zúgása megzavarta a misét, mindegyikünknek az volt az első gondolata, hogy a harangozó berúgott, s ő okozza a zenebonát. Igen ám, de a tisztes öreg férfi is ott térdelt a hívők között, és ijedt kiáltásával még fel is hívta magára a figyelmet. Mikor pedig a

papok meglátták hófehér fejét, lön közöttük nagy rémület. Ki lehet akkor a harangtoronyban? Az ördög nem, hiszen az a haranghoz nem nyúlhat: ergo valami idegen lopózott fel a toronyba. A püspök intésére két izmos ministránsfiú és három alszerpap rohant fel a lépcsőn, és a harangozó is mögöttük csoszogott. Csakhogy odafönt nem láttak senkit, sőt a harangok nem is mozdították hatalmas nyelvüket, csupán zúgásuk hallatszott által az egész városon. Mikor pedig megdöbbenően megálltak, a harangszó lassan lefelé indult a lépcsőn, beszállt a templomba, háromszor megkerülte a főhajó mennyezetét, csilingelve körülröpülte a püspök felszentelt fejét, onnét, még mindig csilingelve, a császárra szállt, és vállán megülve - tűzvészre kezdett kondítani. A felséges pár rémülten ugrott fel a helyéről, de felugrottak a hívők is, és rémülten és vádolóan néztek az uralkodóra. Hanem akkor a harangzúgás hirtelen megszűnt, én galamb képében kiröppentem a hangok közepéből, fölroppentem a szentháromságra, onnét lassan repülni kezdtem a kapu felé, szemmel láthatóan kérve, hogy kövessenek.

- Mindenki jött utánam. A püspök, miseruhában, fényes papi segédletével, a ministránsok a füstölővel, az uralkodó a feleségével és kilenc lovagjával, a kórus és a hívők hangos zsolozsmával - de hogy melyik zsolnárt énekelték, akkor még nem tudhattam, azóta pedig nem sikerült felidézni. A térre érve pedig látták, hogy sebesen a börtöntorony egyik ablakára szállok és csörömmel megkopogtatom rácsait, azután elpárologok, mint a köd. A valóságban persze nem tűntem el, de onnan alulról nem vehették észre, hogy dongóvá változva elbújok a kő egyik repedésében. Őfelsége az érsek intelmét meg sem várva intézkedett, hogy eresszék ki börtönéből azt a rabot, akinek az ablakára szálltam, s mikor a porkolábok Fülöpöt vezették elő, rongyos ruhában és mocskosan, a császár megcsókolta mindkét orcáján, és saját válláról terítette rája a palástot.

- Fülöp megdicsőülésének további részletei nem érdekeltek. Szerettem volna persze eldicsekedni, hogy nem a Szentlélek, hanem én szabadítottam ki börtönéből, de dicséretes erőfeszítéssel legyőztem a kísértést, s elindultam hazafelé. És hogyan? Telve boldogsággal, izgalommal, úgyhogy sem a sas, sem a galamb alakja nem elégíthette ki vágyaimat. Pacsirtává változtam, mert ez az egyetlen madár, amelyik röptében is tud énekelni. Időm volt, senki sem várt, így lassan ugyan, de gyönyörűségesen énekelve szálltam a légen át világom felé.

- Kétségtelenül ez volt csúcspontja ottani életemnek. Ezután néhány egészen természetes, de ostobaságnak bizonyult cselekedetemmel olyan helyzetbe hoztam magam, hogy elkerülhetetlenül menekülnöm kellett. Ez is mutatja, hogy gyakran a természetes viselkedés a legnagyobb ostobaság, amit az ember elkövethet.

- Mivel azonban közel a dél, s mivel a többi ügysem tartozik ahhoz, amire Barthelot kíváncsi volt, mondd meg neki, Szerénkát meg tudom gyógyítani, ha akarom, mégpedig úgy, hogy ebből senkinek semmi baja, ellenkezőleg, csupa öröme származik.

Trufflot örömmel vette volna a kedvező fordulatot, csak éppen kissé gyanakodott. Mert - mint mondotta - szerinte ilyen csudát csak a szenteknek engedélyeznek az égiek.

- Így igaz! - felelte mesterem. - Annyira, hogy Fülöp kiszabadítását sem az én, hanem Szent Margit csodájának emlegetik, akinek csontjai nevezett székesegyház kriptájában nyugszanak.

Így azután létrejött Barthelot-val a találkozó. Én nem voltam ott, de a beszélgetést szó szerint ismerem:

- Trufflot szerint meggyógyítod Szerénkát, ha akarom...

- Trufflot rosszul értett. Akkor gyógyítom meg, ha én akarom. Csakhogy erre egyelőre semmi okom. Bár egy király fia vagyok, egyszerű körülmények között nevelkedtem. Jobb szeretem a bormérő lőréjét Frigyes boránál, és a sima fakupát a díszes ónserlegnél. A világ dicsőségével pedig torkig vagyok. Így azután köszönömért többet semmit nem csinálok.

Barthelot helyénvalónak találta, hogy kétértelműen feleljen:

- Tudom. Petersila és Bougin arannyal fizetik szolgálataidat...

- Amit nekik csinálók, azt nektek is megteszem pénzért. Szerénka gyermekének ára öt falu és goldoci nemesség. Fizetendő akkor, amikor a hercegnő igent mond a hercegnek.

Megegyeztek. A márki azt akarta, mesterem már másnap induljon Walldorfba, és kezdje meg a kezelést. Jacques tiltakozott:

- Hogy azután majd bűbájossággal vádoljatok? Szóba nem jöhet. Itt nem varázslat lesz, hanem gyógyítás. Levéllel küldöm Szent Jeromoshoz az orvosságot, és ő maga viszi a lányának.

- Leont küldöd?

- A ti emberetek Trufflot, ezért nekem is jobban megfelel. Legyen ő.

Így azután Barthelot utasította Louis-t, vigye el Jacques levelét Jeromoshoz. Mesterem pedig úgy indította útnak, hogy sötétedés után érkezzen oda. Előzőleg tárgyalt a bíróval, úgyhogy az nem lepődött meg a látogatón. Trufflot igen. Mert Jeromost a konyhában találta, de az nem engedte be magához. Az ablakon át vette el a levelet, és a fiút azonnal hátrazavarta a lányához.

- Hátul találod a kamrában. Mondd meg neki, hogy fogadtam a köszönésedet.

Szót sem értett, de nem ellenkezett.

Furcsa ember volt szegény Jacques. Szerette a párduc bajuszát cibálni. Nem azt mondta, levélben küldi az orvosságot, hanem hogy levéllel. Nem félt, hogy Barthelot megérti ezt a finom különbséget. Az orvosság pedig a sötétben hátrabotorkált a kamráig, és bekopogott. Nagy meleg volt. Szerénka egy ingben nyitott ajtót. Louis fülig pirult, és megpróbálta tekintetét elfordítani a kedves leány félig fedetlen kebléről, de nem sok sikerrel.

- Te jöttél? - kérdezte ő szigorúan. - Miért?

- Apád azt mondta, közöljem veled, hogy fogadta a köszönésemet - dadogta zavartan a fiú. Szerénka felnevetett:

- Igaz, hogy még szűz vagy?

Ha egy lépést tesz Trufflot felé, a fiú bizonyára elfut, és megismétlődik József és Putifárné jelenete. De Szerénkának eszébe sem jutott efféle ostobaság, csupán lehúzta magáról az ingét. Mikor pedig Trufflot meglátta csodálatos és korábban annyira vágyott meztelenségét, mint a veszett, dobált le magáról mindent, felkapta a lányt, és lefektette az ágyra.

Rettenetes csalódás érte. Alig mozdult egyet-kettőt, alig érzett valamit, és már mindennek vége volt. Egyáltalán nem volt jó. És utána sem megnyugvást érzett, hanem ürességet. Felült az ágyban, s csak akkor eszmélt rá, mi történt:

- Megcsaltam Frigyes! Apám megfordul sírjában!

Szerénka is felült:

- Frigyesről mersz előttem beszélni? - kérdezte iszonyodva. Azután bal kezével megragadta Louis haját, jobbal pedig elkezdte pofozni. Gonoszul ütött, rettentő keményen. Közben ezt mondogatta:

- Szemét! Szemét!

Nem bírt ellene másképpen védekezni, mint hogy átölelte, és mellére hajtotta a fejét az ütései elől. Megérezte bőre illatát, és újra elkapta a vágy. Erős legény volt. Visszanyomta a lányt az ágyra, s mikor teste újra a testébe hatolt, már tudta, hogy nem a szerelemben, magában

csalódott. Kínzóan éles vággyal és mégis kimondhatatlan édességgel szorult hozzá, és mikor megérezte, hogy viszonzza szorítását, megértette, mi a boldogság. Amikor pedig ismét magához tért, alázatosan kérdezte, nála maradhat-e reggelig. Szerénka szeretettel csókolta meg a szemét:

- Persze, kicsim. Azért küldtek hozzám.

Kora reggel lovagolt vissza Friedrichshofba. Szerénka kérésére nem búcsúzott Jeromostól - szerinte ez nem lett volna illendő. A Skót Királynőnél szállt le a lováról, hogy felhörpítsen egy pohárka pálinkát, és gondolkozzék helyzetén. De nem maradt egyedül. Jacques már az ivóban ült.

- Sikerült? - kérdezte minden gúny nélkül, inkább aggodalmasan.

Trufflot agyában csak ekkor gyúlt világosság:

- Ezért küldtél hozzájuk?

Mesterem vállat vont:

- Biztos orvosságot ígértem Jeromosnak lánya meddősége ellen. Nehogy azután most cserbenhagyj!

Trufflot felhajtotta a pálinkát, aztán sokáig ült némán.

- Nem tudtam, hogy az aljasság ilyen édes! - vallotta be végül.

Néhány nap múlva Szerénka is visszaköltözött az udvarba, és kibékült Frigyesel. Louis tudta, hogy életveszélyben van, ha a herceg rájön, hogy megcsalja, beásatja a pöfetegek közé (eszébe sem jutott, hogy ez a gomba nem terem tavasszal), de nem bánta. Százféle csellel szorgalmasan látogatta szerelmét, és sikerült találkozásukat titokban tartaniok. Mindez addig tartott, amíg bizonyossá nem lett, hogy Szerénka gyereket vár. Attól fogva eltiltotta magától Louis-t, s mintha azt is elfelejtette volna, hogy egyáltalán volt viszonyuk. Frigyes boldogan hallotta, hogy apa lesz, s nem sejtette, mennyire komikus, hogy éppen Louis-val küldi az özvegynek az üzenetet. A kedvező válasz után a komolyabb tárgyalásokra Barthelot is Bouginba érkezett, s így Trufflot Marie-Michele-nek szentelhette idejét.

Evvel persze Szerénka házasságának is meg kellett történnie. Most már Szent Jeromos beszélt a lánya fejével, és az új vicomtesse az új márkinak nyújtotta a kezét. A walldorfi kápolnában tartották meg a szertartást, a herceg kastélyában az ünnepséget. Az urak megpróbálták ugratni az öreg férjet, de az nem hagyta magát. Kijelentette, rá nézve megtiszteltetés, hogy a gyönyörű, fiatal vicomtesse, akibe beleszeretett, feleségül jön hozzá, és így törvényes jogot szerzett, hogy meztelenségében gyönyörködhessen. A többin törje fejét az unokaöccse, aki egyébként örökölte volna birtokait, így viszont nem, mert tudvalevően „pater est, quæm nuptia cernit”.

Ebbe azután néhány nyers szóval Frigyes is beavatkozott, melyek kacagásra készítették az urakat, míg Szerénka úgy tett, mintha semmit nem hallana. Közben megérkezett Jeromos is, ünnepi ruhába öltözötten, urasan nyírt hajjal, de eléggé rosszkedvűen:

- Korán tréfálnak az urak! - mondotta. - A mi leányaink megtartják az illemt, szelídek és engedelmesek. Szerénka nagy megtiszteltetésnek vette a herceg úr érdeklődését, de csak akkor engedett vágyainak, mikor ebbe én is beleegyeztem. Most pedig kívánságomra igent mondott Barthelot úrnak, mert az okos leány hallgat apjára. De ha az asszony a férjéhez költözött, urak, akkor az apja többé nem parancsol neki.

- Természetesen! - mondta valaki. - Az asszony a férjének engedelmeskedik.

- Az anyósának, uram, mert a házban az rendelkezik! De hogy egy férjnek, ki sem dolgozni, sem szeretni nem tud rendesen...

Elhallgatott egy pillanatra, azután mély sóhajjal fejezte be a mondatot:

- Mindnyájan isten kezében vagyunk!

Én azonban úgy éreztem, mintha némi káröröm is vegyült volna sóhajába. A káplán viszont odajött hozzánk:

- Nem értem, mi történt! Gyakorlott gyóntató vagyok, rendszerint már híveim szeméből kiolvasom bűnüket, mielőtt a fülembe súgnák. Ennek a lánynak, amíg bűnben élt, olyan arca volt, mint Szűz Máriának. Most, amikor bevezett a házasság szentségébe, olyan, mint Magdolnáé lehetett - mielőtt megbánta volna a bűneit.

Éppen elmúlt éjfél, s az ifjú pár visszavonult szobájába, és a herceggel az élén az egész nárszép elkísérte őket. Louis kimeredt szemmel nézte ezt a maszkabált, és hirtelen odavágta a káplánnak:

- Megmagyarázhatom, ha nem érti! Rosszul van, mert még soha nem látott együtt annyi kurvapécért, mint itt az esküvőjén.

Felugrott a helyéről, és kisietett az éjszakába. Engem Jacques utána küldött, hogy vigyázzak reája.

Hanem Trufflot-ra ennél sokkal jobban kellett volna vigyáznunk. Azt hiszem, Jacques elfelejtkezett arról, hogy csak mi ketten hallottuk Garon véleményét Barthelot-ról és Lannes-ről, ő nem. Akkor még a beavatottak egészen szűk csoportján kívül mindenki azt hitte, hogy a két márki egymásnak elválaszthatatlan barátja, nevük annyira összeforrott, hogy aki azt hallotta, Lannes, magában ösztönösen utána tette Barthelot-t is. Ilyen körülmények között hiába hallotta Louis, milyen szenvedéllyel juttatták vérpadra egymás embereit Firenzében, nem tisztázta magában a helyzetet. Az esküvőre Lannes is hazaérkezett, ismét elválaszthatatlan volt a másik márkitól, s így barátom nem gyanakodott, amikor egy este berontott szállására Barthelot - berontott, és nem az inasával hívatta, mint egyébként tette volna -, és felkérte, legyen a segédje másnap hajnali párbajában.

- Az ügy sürgős! - magyarázta. - Szerencsétlen módon összevitakoztunk Lannes-el. Én úgy véltem, hogy mind a két család egy töből származik, a Musamel nemzetségből, mégpedig mi az idősebb, ők a fiatalabb ágból. Ezt hallván, kijelentette, hogy az egész egy nagy semmi, hazugság, de még ha úgy volna is, az sem hozna rám dicsőséget, mert nagyanyám nem a férjétől szülte az anyámat, hanem a szeretőjétől, csak az nem biztos, melyiktől a kettő közül: lovászáától-e, vagy az inasától. Barátok között néha elcsúsznék az ilyen összeveszés, de ez túl nagy közönség előtt történt, úgyhogy a vitát azonnal döntésre kell vinnünk, mégpedig valamilyen magányos helyen, csupán segédjeink jelenlétében. Lannes, aki éppen nem szégyenlős, és nem esett a feje lágyára, nyomban felkérte a herceg kedvencét, testőreinek parancsnokát, az ifjú Rault, akinél általános vélemény szerint nincsen jobb vívó az országban. Ekkor én némi gyanút kezdtem táplálni szándékai iránt: nem tartottam lehetetlennek, hogy barátomból hirtelen ellenségemmé lett, és az életemre tör. Hiszen nem véletlen, hogy olyan súlyos kudarcokat szenvedett el ügynökeink hálózata is, melynek kiépítésével ő foglalkozott: ugyanis rendkívül rossz emberismerő. Raul megítélésében is a közvéleménnyel ért egyet, és roppantul meg volna lepve, ha sejtene, hogy én akkor is téged választalak, ha ő a másikat nem köti le. De hogy ilyen hírhedt hóhért kért fel segédének, valószínűsíti, hogy rosszat forral ellenem.

Trufflot természetesen jól ismerte Rault. Tudta, hogy Frigyes szívében jelenleg azt a helyet tölti be, mint korábban az a Charles, akit Orlando vert nyomorékká. Vaskos ember volt, hosszú karokkal és bivalyerővel. Roppant csapásokat tudott osztogatni: sisakkal együtt hasította ketté a fejét annak, aki vágását nem bírta kardjával elhárítani. Ezért mindenki győz-

hetetlennek hitte, aki maga nem volt a penge tökéletes művésze. Barátom tudta, hogy ő jobban vív Frigyes mézárósánál, de rendkívül hízelgett neki, hogy erre Barthelot is rájött. Egyébként is kedvelte a gubancosan vörös hajú márkit, lapos arca ellenére is az udvar legjobb koponyájának hitte, és nem értette, miért van Jacques-nak olyan rossz véleménye róla. Habozás nélkül vállalta hát a párbajt, azt hívén, hogy ez is olyan lesz, mint tizenkettő szokott lenni egy tucatból: az egyik fél majd többé-kevésbé súlyosan megsebesül, és akkor kibékülnek egymással. Csak azt kérdezte, tudja-e a márki, hogy Lannes jobb vívó nála, és tudja-e magát tartani, amíg ő végez Raullal. Mindkét kérdésre igennel válaszolt. Ekkor egy pillanatra váratlan tisztánlátással megkérdezte, reméli, nem viszonozza hasonló szenvedéllyel Lannes vélt dühét, mert csak azt vállalja, hogy a fegyvert kiüti a kezéből, de halálát semmi esetre nem kívánná. Barthelot vidáman nevetett, s azt felelte, ő sem.

Fölkeltek tehát hajnalban, felövezték kardjukat, s indultak a találkozó helyére. Sajnos azt hitte, föltétlen diszkrécióval tartozik felkérőjének, s így még nekem, sőt Választóvíznek sem szólt készülő párbajáról, s így nem tudtuk figyelmeztetni, ne avatkozzon be a két márki ügyébe.

Azok ketten természetesen végezni akartak egymással.

Lannes, aki valóban jobban vívott Barthelot-nál, kétszer is megszúrta őt, mielőtt Louis-nak sikerült volna Raullal elbánnia, de egyszer sem súlyosan. Harmadszorra azonban olyan lendülettel rohant gyöngülő ellenfelére, hogy bizonyosan megöli, ha Trufflot útját nem állja. Véletlen volt, hogy idejében ért oda, de akkor eléggé könnyen ütötte ki a kardját a kezéből. Barthelot, és az ő megegyezése szerint ekkor véget kellett volna érni a párbajnak, annál is inkább, mert Lannes megállt, és kísérletet sem tett, hogy visszaszerezze fegyverét. Barthelot azonban egy könnyed mozdulattal Lannes szívébe döfte a kardját, majd arcátlanul azt állította, hogy az ellenfele rohant a fegyverébe, egyszerűen már nem tudott előle kitérni. Megkérdezte Rault, látta-e ő is, az pedig igennel felelt. Trufflot szerette volna hinni, hogy a márki legalább önmagát szeretné becsapni, de nem tehette. Nem volt kétsége, hogy mind a ketten gyilkos dühvel harcoltak, eltökélve arra, hogy csak egyikük hagyja el élve a párbaj színhelyét. Jacques gyakran mondta, hogy Frigyes egy kis bizalomra kellene tanítani, Louis-t pedig egy kis bizalmatlanságra - nos, ez a második kezdett tüneményes gyorsasággal sikerülni. Rögtön arra gondolt, hogy az első embernek, aki rajtuk kívül látja a márki holttestét, megmutatja, milyen széles szúrás van a mellkasán - az ő spádéja ugyanis sokkal keskenyebb volt Barthelot-énál, látni lehetett, hogy csak az utóbbi ejthette a halálos sebet. Sőt még az is eszébe jutott, mennyire nem szereti a herceg, ha a kedvenceit legyőzik, és elhatározta, erről az oldalról is biztosítja magát. Odatérdelt a vaskos marha mellé, segített lehúzni az ingét, s mialatt bekötözte a karját, hízelegve mondotta:

- Hanem te igazán csodálatosan vívsz! Sohasem szúrlak meg, ha nem csúszik meg a lábad!

Raul pedig nyomban megenyhült iránta:

- Azért te sem vívsz rosszul, hékás! Anélkül is nehéz dolgot adtál volna.

Így bebiztosítva magát, rájuk bízta, jelentsék a hercegnek a szerencsétlenséget, ő pedig vállalta a holttest hazaszállítását. Ügyesen csinálta. Odahívott engem, Jacques-ot és Választóvizet, hogy összehasonlítsuk Lannes sebeit az ő pengéjével.

- Minden tiszta! - mondta Választóvíz. - Kivéve azt, elfogadják-e a bírák bizonyítékul istenítélet helyett. Jó lenne, ha a herceg maga intézné el az ügyet.

Jacques azt tanácsolta Trufflot-nak, egyelőre ne jelentkezzenek gazdájánál, este viszont majd ő is elkíséri. Így is történt. Frigyes inkább szomorú volt, mint haragos és csak egyetlen kérdése volt a fiúhoz. Igaz-e, hogy Lannes is végezni akart Barthelot-val? Igenlő válaszára csúnyán káromkodott.

- Herceg! - mondotta Jacques. - Nem mindenki olyan gyanútlan és ostoba, mint ez a derék kis Trufflot. Ha ezek ketten megölték egymást, mindenki tudni fogja, hogy házasságod most már elintézett dolog. Az Anthorán fiúk ezután jobban fognak gyűlölni, mint Lothart. Nem szeretnék, hogy fiad szülessen, s ők elveszítsék utódlási jogukat. Nagyon kérek, költözz vissza Petersilába. Itt túlságosan közel a határ.

A herceg azonban csak bosszúsan legyintett. Trufflot-t pedig leszidta, hogy menjen vissza az apródok közé, és ne üsse többé a politikába az orrát.

Tizenhatodik fejezet A TÁMADÁS

Mint látjátok, ebben a történetben nagy szerepe van Anthorán hercegnek és két fiának, ideje volna tehát többet is mondani róluk. Sajnos, kivált az apáról, nagyon keveset tudunk. Annyit, hogy Goldocban általában a „vad” Anthoránként emlegették, s hogy egy firenzei nemes azt írta róla egy barátjának: „Meglátogatott továbbá a goldoci herceg, fölöttébb hirtelen férfiú, cselekedeteit nehéz előre kiszámítani.” Egy idős asszony, aki akkor már harminc éve nem látta, megvallotta, hogy ha véletlenül eszébe jut a herceg, gondolatait még mindig meg kell gyónnia, annyira szép volt Anthorán selymes szakállával, hatalmas termetével. Ha igaz, hogy ifjabbik fia, Hustavel, megszólalásig hasonlított rája, akkor Trufflot is igazolja szépségét: ő ugyanis látta egy rövid ideig Hustavelt harc közben, felhevült arccal, vérszomjas tekintettel, és a támadó párduchoz hasonlította. Mivel azonban még a bajusza sem serkent, én pedig még sohasem láttam, hogy egy csupasz állú férfi egy szakállashoz hasonlított volna, azt kell gondolnom, vagy hízeltől származott ez az állítás, vagy olyanoktól, akik egészen ifjú korában ismerték már az apját, s benne újból feltalálni remélték. Ráadásul éppen nem volt nagydarab ember, hanem ugyan izmos, de hajlékonyan karcsú - úgyhogy én azt hiszem, róla a nagy Anthoránra semmiféle véleményt levonni nem volna helyes.

Hogy vakmerő és féktelen ember volt, azt viszont hiszem. Elsőszülöttjét, Anthoránt, saját hite szerint meggyilkolták, s ha mégsem így történt volna, akkor is időnap előtt halt meg - de ez nem tartotta vissza attól, hogy második fiát is e névre kereszteltesse, ami igazán vakmerő kihívása a sorsnak. „Nomen est omen!” - szokták volt mondani a rómaiak. Ugyanilyen vakmerőségnek tekintem az ifjabb herceg esetét is, hiszen a goldoci ágban senkit nem neveztek Hustavelnek, s ő csupán azért adta a fiának, hogy testvéreit arra a bougini grófra emlékeztesse, akivel a nemzetségük férfiágon kihalt. Egy meggondoltabb férfi nyilván nem hívta volna ki fia ellen a végzetet csupán azért, hogy borsot törjön fivéreire orra alá.

Az ifjabb Anthoránról tudjuk, hogy felnövekedvén, atyjának nagy csalódást okozott. Nem volt ugyan gyáva, de fölöslegesen nem kereste a veszélyt, s főképpen a kelleténél jobban szerette a könyveket, melyeket apja erősen megvetett. Hustavel volt a kedvenc gyermeke, ki a kardhoz a pennánál sokkal jobban értett, és mindig hajlandó volt fejjel menni a falnak, mielőtt meggyőződött volna, hogy vályogból rakták-e vagy sziklakövekből. Apjuk halála után Anthorán még öccsével együtt írt levelet a bougini grófnak, de kedvetlen válasza után nyomban megszakította vele a kapcsolatot, míg öccse egyik futárral a másik után iparkodott meggyőzni, hogy őket kell támogatnia. Amikor pedig Jacques elhúzta a mézesmadzagot a firenzeiek orra előtt, akkor is ő ugrott bele hanyatt-homlok a cigánygyerek megvásárlásába, míg bátyja tartózkodóan viselkedett. A nagy felsülés után ki is tiltották Firenzéből, míg Anthorán maradhatott, bár tőle is megvonták a támogatást.

Ez abban az időben történt, amikor a börzekések legközelebbi csapatai már egészen megközelítették a párolgó völgyeket, s hogy nem lépték át éjszakánként a határt, az nem Frigyes fegyvereseinek volt köszönhető, hanem a három falu lakosainak, akik szorgosan örködtek, és szívesen segítettek másvilágra a kéretlen vendégeket. Persze minden fegyverben való jártasságuk sem lett volna elegendő, hogy megállítsák előretörésüket, ha egyesített erejükkel rájuk rontanak, ettől azonban visszariasztotta őket Petersila és Bougin hadserege. Inkább megálltak a határon, és azt mondták: elég!

Németalföldtől Goldocig ugyanis vad vidék terült el, sok pásztorfaluval és kevés földművelővel, akik egyáltalán nem bánták, hogy a börzekések letelepedtek közöttük, mindaddig, amíg betartották az erdei emberek ősi szokásait. Ezt röviden abban foglalhatom össze, hogy a

környező néptől semmit el nem vettek, ha rászorultak állataikra, bőséges árat fizettek érte, a máshol szerzett zsákmány egy részét pedig elkótyavetyélték, sőt ingyen is szétosztogatták közöttük. Hamarosan rájöttek, hogy a három falu sem bánja, ha kirabolják az úton járó kereskedőket, amennyiben nem az ő lakosaikkal kísértetik magukat, sőt a bougini gróf is csak örülne, ha Friedrichshof felől újra a bougini városok felé tudnák terelni a kalmárokat. Így hát megálltak a határon, és Goldocban nem okoztak több kárt, mint előttük nagyobb rablóbandák.

Nos, amikor Hustavelt elűzték Firenzéből, éppen ezekhez a bandákhoz menekült. Elragadó fiatalember lehetett, mert gyorsan megkedvelte magát új barátaival, a többi pedig már önként adódott. Hozzá hasonlóan képzett stratégá egy sem volt a börzekések között, s vagy veleszületett képessége volt az erdei életre, vagy igazak azok a hírek, hogy korábban már egy ideig gyakorolta ezt a mesterséget Itália nehezen járható hegyei között. Tény, hogy az egyik csapat vezérévé választotta, s ezt nem bánta meg. Hustavel lóra szoktatta az eddig inkább gyalogosan harcolókat, olyan lovasokká képezte őket, hogy óriási távolságokat tudtak megtenni néhány éjszaka alatt, s azután gyalog vagy lóháton rajtaütni kisebb városokon. Amelyik lakossága nem védekezett, ott csak a palotákat fosztották ki, ahol komoly ellenállásra találtak, ott felgyújtották a házacskákat is, és rettentő mészárlást rendeztek az utcáin. Annyira, hogy állítólag még a spanyolok is borzalommal emlegették Havel és Nordenthal nevét.

Rákapva a nagyobb méretű hadműveletekre, a börzekések nehezen viselték el, hogy Friedrichshof ott fekszik egy békaugrásnyira, és nem nyúlhatnak hozzá. Petersilától ebben az esetben nem féltek: ha az elfoglalt várost nem akarták megtartani, könnyen eltűnhettek Gauchec marsall hadserege elől. Hanem a bougini gróf derékba támadhatta országukat, s akkor életükért kellett volna harcolniuk, amit Friedrichshof voltaképpen Hustavel seregének sem ért meg, de ráadásul ellenük fordította volna a másik négy csapatot is. Hustavel, aki a grófnak továbbra is küldözte a leveleket, s akinek a gróf ímmel-ámmal válaszolgatott, végül megkérdezte, ellenére van-e, hogy Friedrichshofot kifosszák és lerombolják.

- Örülök, hogy elfogadta meghívásomat, gróf! - mondta Jacques-nak Bougin ura, aki egy Goldochoz közel fekvő városban sürgős találkozót adott neki. - Láthatta, mennyire méltányolom új helyzetét Frigyes udvarában: amióta megkaptam öntől Reza fiát, nem kértem olyan szívességet, amit bármelyik jobb ügynököm teljesíthet. Most azonban úgy látom, előrehaladása némiképpen megakadt, mert cousinom nem méltányolja kellőképpen képességeit. Én viszont egy hallatlanul jelentős ügyben szeretném elnyerni közreműködését, sőt annyira fontosnak tartom, hogy elárulom az egyetlen következményét, amely önnek esetlegesen kersztezhetné terveit, és vállalom a kockázatát, hogy ezért ön a vállalkozásomat megakadályozza. Mindenképpen kárára volna, ha Frigyes kénytelen lenne visszaköltözni Petersilába?

- Nem minden körülmények között, gróf úr. Általában azonban igen.

- Mivel azonban Frigyes önért még semmit nem tett, amivel hűségre kötelezte volna, gondolom, elsősorban az a kérdés, mennyire akadályozza vagy segíti elő ez a lakáscsere, hogy hármunk közül valamelyik megerősítse grófi címét, melynek érvényét Berengár király özvegye kétségessé tette. Nos, kedvesem, önnek éppen az lenne a feladata, hogy megmentse Frigyes életét, biztosítva evvel Lothar és az én hálámat is. A két herceg nevében persze csak annyit ígérhetek, hogy minden erőmmel támogatni fogom náluk az ön igényét. Ehhez magam nevében hozzátehetem, hogy ha nem járnék sikerrel, bibliára tett kézzel ígérek önnek egy bizonyos birtokot, amely nem nagy ugyan, de birtoklása bárói címmel jár.

A gróf terve tulajdonképpen igen egyszerű volt, csak nagyon pontosan együtt kellett működtetni hozzá néhány különálló erőt. Csapdába akarta csalni Hustavelt Friedrichshofban, mégpedig úgy, hogy ne veszélyeztesse Frigyes életét, de azért a város ne élje túl a börzekések rajtaütését. Ehhez például biztosítani kellett, hogy Frigyes ne tudjon a tervezett támadásról, de azért annyira gyanútlan se legyen, hogy minden ellenállás nélkül legázolhassák. Meg kellett

továbbá szervezni a sereget, mely éppen a kellő időben támadja hátba az ostromlókat, és fegyvereseivel együtt levágja az ifjú herceget. Mivel nem lett volna helyes, ha bougini sereg áll lesben Goldocban, a fegyveresek egy részéről Lotharnak kellett gondoskodnia, a másik részt pedig, a gróf pénzén, Jacques-nak kellett felbérelnie a börzekések egy olyan csapatától, amelyiknek már elege volt Hustavel sikereiből, mert tartott, hogy Havel és Nordenthal arra készíti a környező fejedelmeket, hogy szövetkezzenek a börzekések elpusztítására. A támadás időpontját a grófnak kellett Hustavellel megbeszélnie, és Jacques feladatai közé tartozott, hogy kémei útján ellenőriztesse, megtartja-e az ifjú herceg a határidőt, vagy a gróf kiállítására készül. Végül a gróf őt szemelte ki a csapatok főparancsnokává is, akinek az egész ellentámadás összehangolását kellett biztosítania.

Jacques jogosan hitte, hogy mind a három feladatát meg tudja oldani. A legnehezebb és - kényesebb közülük Hustavel szándékainak kikémlelése volt, azonban az ifjúnak nemcsak megszereznie kellett serege zsákmányát, hanem értékesítenie is, és mivel a firenzei bankárok szakítottak vele, Eliezer nagybácsijának csoportját kellett igénybe vennie. Az öreg Mordechaj pedig nem bízott a rablóknak, egy sereg embert fizetett közülük, és értesüléseit ígéretéhez híven készséggel bocsátotta Jacques rendelkezésére is.

A gróf és Hustavel által kitűzött nap pedig közeledett, így Jacques figyelmeztetését, hogy most már Frigyes lesz az Anthorán fiúk gyűlöletének fő tárgya, úgy is lehetett volna értelmezni, mintha megegyezésük szerint kezdené meg a friedrichshofiak felkészítését egy nem túl erős ellenállásra. Valójában nem erről volt szó. Lothar emberei már Alsószentpéter közelében táboroztak az erdőben, Jacques börzekései pedig a határon túl várakoztak az indulási parancsra, amikor meglepő hírek érkeztek a zsidótól. Hustavel, a gróf tanácsára, több nappal előrehozta a támadás idejét, és erről őt Bouginból nem figyelmeztették. Természetesen roppant nyugtalan lett. Nem volt oka, hogy a zsidóban kételkedjék, de nem értette, miért változtatta volna meg a gróf a tervét. Így engem nyomban lóra ültetett három levéllel. Az első a börzekéseknek szólt - ezt sajnos nem olvastam el, ma sem értem, miért, de nagyon sajnálom. A másodikban Lothar kapitányának megparancsolta, foglalja el Alsószentpéteriben a helyét, és tartsa embereit riadókészültségben, a harmadikban Lothart figyelmeztette, hogy a gróf alighanem kettős játékot játszik.

Mire Petersilából visszatértem, lezajlott a friedrichshofi csata. Történetét persze szinte mindenki elmesélte nekem. Mivel legjobban Trufflot-é tetszett, az ő elbeszélését adom tovább.

- Reggel találkoztam Jacques-kal. Karon ragadott. - A bölcs herceg! - mondotta gúnyosan. - Egy szót sem értett figyelmeztetésemből! A falakat nem erősítette meg, és nem küldött az erdőbe előőrsokeket. Oly biztonságban hiszi magát, mint a zsidók Ábrahám kebelében... Nyergelsz és jössz velem. - A herceg vár! - mondtam bizonytalanul. - Hadd várjon. Akitől én kaptam üzenetet, nem vár. Kísérj el. A gyerekeidnek pedig parancsold meg, hogy álljanak őrt, s ha ellenség támadna ránk, mielőtt visszatérnénk, csapjanak lármát... - Csodálkoztam: - Miért nem a herceget figyelmeztetted?

- Hogyne! Ismét kigúnyolna, ha nem történt semmi. Márpedig nagyon is lehetséges.

- Arra fordultunk be az erdőbe, amerre minket a kísértők miatt sohasem engedtek be Jeromos emberei. Azt hittem, egyébként jól ismerem a párolgó völgyeket, de a vidék mégis különbözött attól, amit eddig láttam. Még vadabb és rejtélyesebb. A láp hamar elállta utunkat, de Jacques beléptetett a vízébe, és átgázolva néhány sekély tocsogón, újból megtalálta az ösvényt. Akkor nekem az volt az érzésem, hogy a mögöttünk hagyott pocsolyákat nem a természet, hanem emberi kéz vezette az erdőbe, hogy a beavatatlanok elől elrejtse a hely bejáratát, ahová Jacques vezet. Az ösvény ugyanis ezután mérföldeken át kanyargott megszakítás nélkül, sőt újból és újból elágazott. Vezetőm egyszer sem habozott, melyik ágon kell továbbmennie, de sehogy sem sikerült rájönnöm, mi után tájékozódik. Ha elszökik mellőlem -

gondoltam -, soha ki nem kecmergek ebből az útvesztőből. De ő - mintha csak megérezte volna aggodalmamat - megnyugtatóan, hogy ha valamiért nem térhetne vissza velem, semmi baj nem érhet. Csak befelé nehéz tájékozódni. Visszafelé nem elágaznak, hanem összefutnak az utak, s elvezetnek oda, ahol bejöttünk. Ha azután ott egyenesen átvágok a mocsáron, biztos talajra érek. Ha pedig ez bekövetkeznék, siessek haza, és vigyáztassam a várost. Ha sikerül Frigyeszt meggyőznöm, készüljünk föl egy támadás visszaverésére, ha nem, a menekülésre. Egyetlen kívánsága van: vigyázzak Szerénkára, s ha futni kell, vigyem az apjához.

- Mentünk tovább. Lovam lába meg-megcsúszott az ösvényen. Egyszerre azonban csoda módon véget ért a mocsár, nem sokkal később egy zuhogó patak bújt elő a föld alól, s mellette egy téglával kirakott szekerút vezetett tovább. Jacques szerint a vörös szikla forrása bukkant itt megint elő, a téglákat pedig nagyon-nagyon régen rakatta ide egy híres római vezér. A Skót Királynőtől mintegy száz kilométernyire ugyanilyen út vezet tovább dél felé. - Nemsokára olyan helyre érünk, ahol nyáron is örökösen pára lebeg a fák fölött...

- Megborzongtam: - Azon a fenyéren is így van, melynél a fogadós mocsárba fojtotta a vendégeit. Nem szeretem az ilyen helyeket. - Én sem. Veszélyesebbek, mint hinnéd...

- Szótlanul poroszkáltunk tovább. Egyszerre megállította a lovát: - Érzed? Borsmentaszag. Pedig a borsmenta most nem is terem... - Tagadóan ráztam a fejem. Én csak a messze terjedő mocsárbűzt éreztem. És persze félelmet, de azt szégyelltem bevallani. - Nem megyünk tovább? - Nem. Idevárom egy egykori barátomat. Húzd ki a kardodat, s ha rám támad, próbálj segíteni. Ha kísérőkkel jön, akkor menekülünk...

- Hát ahogy ott nézek előre, egyszer csak látom, hogy a ködből valami kapuféle formálódik, s azon át egy férfi lovagol elénk. Különös jelenség. Ha öltözetét nézem: szolga. Ha arcát: fejedelem. Nemes vonások, ezüstsálaktól fénylő sötétbarna szakáll. Királyi istállóba illő fehér paripája száját hab lepte be. Ő sem volt egyedül. Túl rajta és a kapun egy másik lovas állt. Annak sem az arca, sem a ruhája nem hasonlított az elsőéhez. Összereztem. Börzekét viselt.

- Jacques intett, maradjak a helyemen, s a jövevény elé lovagolt. Komor fejbólintással üdvözölték egymást, majd - anélkül hogy lóról szálltak volna - hosszan beszélgettek. Végül az idegen igent intett, aztán megfordította a lovát, és köszönés nélkül újból eltűnt a kapu mögött, a kapu pedig felszállt a magasba, hanem a két ember közül addigra már egyik sem volt látható.

- Jacques komoran jött vissza hozzám. - Megúsztuk. Végződhetett volna rosszabbul is. Mindegy. Meghozta az értesítést. Amitől féltem, bekövetkezik. Meg kell előznünk a veszélyt.

- Ráérősen léptettünk visszafelé. Jacques összehúzódkodva ült a lován, valamin törte a fejét. Én pedig azt gondoltam, nem mondott igazat, amikor arról beszélt, hogy az odaát élőkkel teljesen megszakadtak a kapcsolatai. Ha szüksége volt rá, mégiscsak előhívhatott egyet-egyet közülük.

- Meg akartam kérdezni, milyen veszélyről beszél, de elhalasztottam addig, amíg a mocsár innenső oldalára érünk. Hanem előbb még lódobogást hallottam mögöttünk, s valahonnan a bokrok közül egy csapat börzekés katona nyargalt elő, és oly gyorsan vágott elénk, hogy menekülésre gondolnunk sem lehetett. Riadtan néztem Jacques-ra, de az ő arcán nem látszott meglepetés. Ismerte az embereket. A vezetőjük előrerúgtatott, köszönt, és valamit jelentett neki. Ő pedig arra intett, amerre Alsószentpéterit sejtettem, s megparancsolta, menjenek előre. És állítsanak őrséget itt meg itt, és jelentsék, ha az ellenség közeledik. - Mi pedig a herceghez megyünk. Kérj tőle számomra azonnali kihallgatást!

- Megtörtént. Jacques ismét arról beszélt, hogy véleménye szerint ellenséges rajtaütés várható Friedrichshof ellen, és kérte, erősítse meg az őrségeket. De nem érvelt valami meggyőzően, nem mondta el találkozásunkat az erdőben - ezt persze nem is csodáltam -, s mikor a herceg gúnyosan elutasította, nem is vitatkozott. Csupán annyit kért, hogy én hadd állíthassak néhány apródot a megfelelő helyekre, ahonnan kürtszóval jelezhetik a veszélyt. Ebbe természetesen Frigyes is beleegyezett.

- Reggel átnyargaltunk először Alsószentpéteribe, ahol egy sereg láncinges katonát láttam várakozni a piactéren. Visszahőköltem a látványtól. Tudtam, hogy ezek Lothar testőrei. Jacques nevetett. Azt mondta, az ember onnan szerez katonát, ahol talál. Hanem azután megmutatta, hogy ott várakoznak tegnapi bőrzekései is. Innét azután átmentünk Walldorfba. Ott is láncingesek. És egy kisebb csapat lovas, Jeromos vezetésével. A láncingesek vezetője, egy hadnagy, libacombot zabált.

- Itt mi is letanyáztunk. Vártunk. Kérdeztem Jacques-ot, mire. Azt mondta, az örök jelentésére. Hanem azok nem jelentkeztek. Ehelyett egy óra múlva kürtszó hallatszott a városból. Csak a fiaim fújhatták. Baljós panaszt véltem kihallani belőle.

- Jacques nem vesztegette az időt: - Más úton jöttek! - üvöltötte. - Lóra! Lóra, és szorítsd! Felköttem, aki lemarad! - Lova vékonyába vágta sarkantyúját: - Szorítsd! - mondta nekem is. - Innét csak egyszer lehet elkészülni!

- Életemben nem nyargaltam még ilyen sebesen. Mintha táltosokon ültünk volna. Közben pedig el sem tudtam képzelni, honnan került városunkhoz észrevétlenül ellenséges csapat, és hogyan kerültek ide a petersilai testőrök. Kétségbeesve meredtem a város felé. Az északi kapuhoz közeledve láttam, hogy a kerítést hosszan bedöntötték, és az őrséget lekaszabolták. De nem állhattunk meg körülnézni, mert már a palota felől hallatszott a harci láрма. Átugrattunk a piac felborított asztalain. Közben láttam, hogy a csikáros kondérja feldőlt, ő maga pedig kettéhasított fejjel fekszik saját főzésű káposztájában.

- A palotánál oldalba kaptuk és szinte odébb löktük a támadókat. Azok is jórészt bőrzekét hordtak, csak a csalmájuk volt más, mint a mieinké. Dühödten harcoltak. Már a lépcső tetejét ostromolták. Frigyes bal kezében fogta a kardját, ruhája csupa vér. A vastag Raul és néhány testőre meg belső embere védelmezte elkeseredetten. Lóról ugorva, vad üvöltéssel rohantam fel a lépcsőn. Éppen akkor érkeztem, mikor Rault levágta egy jól megtermett fiatalembert, és a hercegre emelte a kardját. Lesújtania már nem volt ideje. Egyetlen suhintással vágtam le a fejét. Visszafordulva láttam, hogy az én fejem fölé is egy kard emelkedik, de pillanattal később egy kézfejjel együtt repült tovább. Jacques védett meg hátulról. Arca vörös volt, tekintete vérszomjtól lángolt. Csodálkozva láttam, hogy majdnem úgy forgatja a kardot, mint én. S mivel nagy roppanással megérkeztek a mi bőrzekéseink is, hatalmas kört tágítottunk Frigyes körül. A láncingesek közben alulról bontották az ellenséget. Egy kis negyedóra alatt megkezdődött a reménytelen menekülés. Az orvtámadók beszorultak a házak közé, ahol a polgárok végeztek velük.

- Jól verekszenek! - mondtam csodálkozva Jacques-nak.

- Falak között? Természetesen! Látnád Hollandiában! A spanyolok ellen megvédik a városukat! - Hátrafordult és durván káromkodott. - Gyújtogatnak! Természetesen. Te menj a herceghez, én ezeket intézem el.

- Siettem Frigyeshez. Szolgái már lefektették, és a felcsér kötözte a sebét. Mély szúrás volt a vállán, de nem veszítette el az eszméletét. - Kik voltak a támadók? - kérdezte. De nem kellett válaszolnom, mert jött Barthelot egy katonával. Utóbbi hajánál fogva tartotta annak az ifjúnak a fejét, aki Rault intézte el, és aztán Frigyest akarta halálba küldeni. - Hustavel herceg! -

mondta Barthelot. - A derék Trufflot vágta le. Illett volna megköszönnie, hogy megmentettem az életét. Láttá, hogy én voltam, nem tévedhetett. Ehelyett gyanakodva kérdezte:

- Honnét tudtál az Anthorának tervéről? És honnan szereztél segítséget?

- Dühösen feleltem neki: - Kérdezd meg Argyll grófját, uram! Ő figyelmeztetett a támadásra téged, ő vitt el Walldorfba engem, és ott vártak rá bátyád testőrei. Azt is neki kell tudnia, hogyan kerültek oda.

- Utasított, keressenem elő a grófot. Kimentem a palotából, de nem siettem túlságosan. Messziről láttam, hogy Jacques a polgárokat hívogatja, segítsenek a tüzet oltani. Mindenesetre intézkedett, és nem töltötte hiábavalóságokkal az idejét, mint Frigyes és Barthelot. Én a halottakat nézegettem a lépcsőn és a kapu körül. Egy sereg szolga, polgár, néhány nagy úr, köztük Lannes fiatalabbik fia. Az idősebbiket már láttam a szobában. A szíve alatt kapott egy szúrást, de elcsúszott a bordáin. Mindenesetre kevésen múlt, hogy Lannes és mindkét fia nem pusztult el egy rövid hónap alatt. A lépcső alján az alsószentpéteri Szent Péter haldokolt felvágott hassal, saját öklét harapdálva kínjában. Nem is tudtam, hogy ő is velünk lovagolt. - Szent Jeromos - kérdeztem magamtól - vajon itt van-e?

- Közben jött Jacques is. Négy összekötözött kezű gyújtogatót kísértetett. Megdöbbenésemre láncingesek voltak, vagyis nem támadók, hanem Lothar testőrei. - Csodálkozol? - mosolygott gúnyosan. - De hiszen a hercegnek aligha szakad meg a szíve, ha az ostrom közben Friedrichshof leég...

- Frigyesnek ugyanez lehetett a véleménye, mert a szempillája sem rezdült, mikor hallotta, hogy bátyja testőrei próbálták teljessé tenni a pusztulást. - Szabadon kell őket bocsátani. Félreértés történhetett. Bátyámnak tudnia kell, hogy országa e részén mindig csurog valami: vagy hó, vagy eső. Még a tűzfánkat is nehéz meggyújtani. A házainkat talán lehetetlen is.

- Mikor a láncingeseket elvezették, Frigyes, nem törődve a sebesültekkel meg a felcserrel, azt kérdezte Jacques-tól: - Milyen parancsot adott katonáinak a bátyám? Hogy csak akkor jöjjenek segítségemre, amikor már késő?

- Jacques a herceg szemébe nevetett: - Hogy támadás készül ellened, herceg, arra négyszer figyelmeztettelek, de te még az őrséget sem kettőztetted meg városod falain. Bátyádnak egyszer üzentem, s ő máris katonákat küldött, és reám bízta a parancsnokságot. Ha nem tette volna, te bizony nem élnél, és nem tehetnél fel sértő kérdéseket azoknak, akik reád vigyáztak. De semmi okom, hogy gyanúsításaidra ne feleljek: a támadásról onnét tudok, hogy van eszem, és használom; a szerencsétlen Lannes is tudhatta volna, ha azt teszi, ami a dolga, nem pedig gyilkosságon töri a fejét. A támadás napját persze nem fülemüle énekelte fülembé, de hogy ki, azt el nem árulom. Nekem ugyanis barátaimat még se le nem fejezték Firenze piacán, se börtönébe nem csukatta a bougini gróf. Legjobb is lesz, ha elvonulok bátyád csapataival, mert ő még szereti az igazságot és jutalmazza a hűséget. A derék Trufflot-t sajnos nem vihetem magammal, mert ő azt hiszi, külön parancsot kapott istenétől, hogy hálátlanságodra is szolgálatokkal feleljen. Majd egyszer megtanulja, hogy különösen kétfajta embert kell félni: a soha le nem győzött zsarnokot és a kiöntött ürgét. Ha majd megtudod, mennyi mindent veszítettél el ezen az egyetlen napon, s hogy jobban szükséged lenne barátokra, mint bármikor eddig, talán majd megbánod, hogy jóért rosszal fizettél, de én nem kockáztatok meg, hogy gombok közé ássál meghallgatásom nélkül, mint Garont, akitől soha meg nem kérdezted, miért levelezett Lotharral a hátad mögött.

- Mindenki elcsodálkozott e bátor beszéden, leginkább a herceg maga. De ő nem várt válasza, hanem intett nekem: - Gyere, Trufflot, nézzük meg, hogy állunk a tűz oltásával, és keressük meg Szerénkát! - s avval elindult kifelé meghajlás vagy egyéb köszönés nélkül. Én pedig követtem, mert nem akartam, hogy gyávának nézzenek.

- Odakünt azután elváltunk egymástól. Ő valóban Szerénka keresésére indult, én pedig a nyugati kapu felé, ahová az apródokat kellett állítanom híradás végett. Nem sokáig kellett kutatnom őket. Az egyiket két darabban találtam: külön a fejét, külön a törzsét. A másik hanyatt feküdt, szúrt sebbel a mellén. Letérdeltem és szíve fölé szorítottam a fülemet. De már ő sem élt.

- Ezek a gyerekek azért haltak meg, mert én őrségbe állítottam őket. Tudtam: katonák voltak, ez volt a mesterségük. És mégsem tudtam beletörődni halálukba. Leültem a kapukőre, és néztem a tizenöt éves gyereket, aki talán még leányt sem ölelt életében. Amikor első embe-reimet megöltem az erdőben, hánytam az undortól, hanem azután megkönnyebbültem, és emléküik többé nem háborgatott. Ezt a gyermeket, akinek azért kellett meghalnia, mert jelt adni parancsoltam neki, nem bírom elfelejteni. Álmomban néha még most is előjön. Nem tesz szemrehányást nekem, hiszen nincsen oka rá. Csak áll némán, hóna alatt fogja a fejét, és még mindig csak tizenöt éves. Sohasem lesz tizenhat belőle.

- Amikor felálltam, vettem észre, hogy még csak nem is adták ingyen az életüket: egy ellenséges katona feküdt a hasán a lábuk előtt. Megfordítottam, hogy arcába nézhessek, és megdermedtem, mint Mihály a fagyon. Az az ember volt, akivel Jacques beszélt az erdőben: sem öltözetét, sem arcát nem téveszthettem el. Hogyan kerülhetett ide? Én magam láttam, hogy a kapun jött át, és nem máshol.

- Nyugtalanító gondolataim támadtak mestereddal kapcsolatban, de nem mondtam el senki-nek. Neki magának sem, pedig hamarosan találkoztunk: megtalálta Szerénkát, s aztán engem keresett. A vén Barthelot volt vele, Szent Jeromossal. Kiderült, hogy a vén hadfi a polgárok élére állt, és hősieen verekedett a feleségéért, sőt Szerénka is bátran vitézkedett. Egy sereg támadó holtteste hevert az épület előtt, melynek kapuját megvédték, és közülük nem egynek ő vette életét. Most utazni készült az egész társaság, búcsú nélkül. Frigyes eddig nem engedte el őket. Apósuk azért akart velük tartani, mert, mint mondotta, Frigyes neki nem fogja meg-bocsátani, hogy együtt harcolt bátyja katonáival, és segített megmenteni az életét. Gyanakvó bolond.

- Elkísértük egy darabig a menekülőket, nehogy a bujkáló börzekések kezébe kerüljenek. Búcsúzáskor Szerénka megölelt, és boldogan súgta fülembre: - Megkönyörült rajtam az isten, testvérkém! A férjem férfi!

- Estére tértünk vissza a herceghez. Láz, szégyen és gyengeség kínozza, nyakig betakarva, szótlanul hevert az ágyán. Az orvost elküldte, vizsgálja meg a többi sebesültet is. Most egy öreg szüle ült mellette, aki értett az ápoláshoz. Barthelot volt még a szobában két írnnal, leveleket diktált szomszédainak a támadásról, Frigyes sebesüléséről, Hustavel haláláról, és próbálta rábeszélni Frigyes-t, írja alá őket. Hanem a szüle bátran szembeszállt vele, szidta, hogy ne merje a beteget fárasztani. Láthatja, hogy anélkül is folyton lecsukódik a szeme. - A Trufflot-knak gyakran tartozom hálával - mondta a herceg, mikor meglátott minket -, már megszokták, hogy rossz adós vagyok. Most ön következik, kedves gróf. Rossz ómen: megse-besültem az ágyékomon is. Nem súlyos, de nagyon fáj és vérzik. Nem írná alá Barthelot-val a leveleimet?

- Jacques mélyen meghajolva köszönte meg a kitüntetést. Aztán megkérdezte, mikorra ígéri az orvos, hogy felkelhet.

- Legalább három hét, gróf. Addig önöknek kell intézkedniök helyettem. Mindenekelőtt a sebesültekről és a halottakról gondoskodjanak. Vegyen igénybe minden segítséget. Utasítom a káplánt, adja meg önnek a feloldozást mindenért.

Én reggel értem vissza a városba, és elképedve láttam az üszkös romokat és temetetlen halottakat. De nem vesztegethettem bámészkodással az időt. Sietnem kellett mesteremhez,

hogy beszámoljak eléggé furcsa petersilai fogadtatásomról. Lothar fejbólintással vette tudomásul jelentésemet, Dumaint nem is láttam, viszont Gauchec, akit alig ismertünk, hívatott, és megtisztelő módon bánt velem:

- Adja át, kérem, Argyll grófjának üdvözetemet. Jelentse, hogy a Lannes-gyilkosság hallatára azonnal megtartottuk az esküvőt fiam és Garon leánya között, sőt a püspök engedélyével a Lannes fiúét is. Utóbbit én helyettesítettem az esküvőn. Mindkét birtokot átvettem kezelésre az özvegytől, talpra állítottam embereimet, és gondoskodom arról, hogy erőm nagyobb legyen, mint az ellenségeimé. Én a gróft természetes szövetségesemnek tartom Dumain és Barthelot ellen. Ezért kérem, segítse az ifjú márkít és édesanyját, hogy sértetlenül és minél gyorsabban vagy hozzám, vagy Bouginba érjen. Ellenszolgáltatásra pedig mindig és mindenben kész vagyok. Abban az esetben is, ha a két herceg háborúba keverednék egymással.

- Remélem, Kecsebogya, nem olvashatta le az arcodról, hogy egy szavát sem érted? Próbáld kiszedni Választóvízből - hátha ő tudja -, miről van szó. Szövetségét persze mindenképpen elfogadjuk. Egy cseppet sem fog akadályozni, hogy Barthelot-val is jóba maradjunk. Az ifjú Lannes-t már reggel becsomagoltatom és útba indítom Bouginba. A börzekéseim elkísérik. Az özvegy utazzon egyedül, őt senki nem meri bántani.

Tizenhetedik fejezet

JACQUES MENEKÜLÉSE A MÁSIK VILÁGBÓL

A három hétből négy lett, és a herceg még mindig nem hagyhatta el az ágyát. Egyre nehezebben viselte tehetetlenségét, egyre kínosabban unatkozott, s egyre dühödtebben követelte, hogy legalább szórakoztassák. Minden este összegyűltünk nála, és próbáltuk felvidítani, de kevés sikerrel. Vad szemrehányásokkal illetett mindnyájunkat, pedig tudta, hogy a sebesülteket elláttuk, a holtakat eltemettük, szövetségeseinket pedig rábeszéljük, vonják vissza katonáikat. Őt ennél jobban érdekelte, hogy az ifjú Lannes is eltűnt velük, és nemegyszer célzott rá, hogy ezt alighanem Jacques varázstudományának köszönheti. Mesterem végre megunta a méltánytalan bánásmódot, és egy este azt mondotta:

- Hercegem, az unalom rossz tanácsadó. Hogy egy kissé felvidámítsalak, engedelmeddel elmesélem, amivel még adós vagyok történelmemből, tudniillik hogy miképpen tértem vissza ebbe a világba. Ebből véglegesen meggyőződhetsz, hogy semmiféle csodatevő hatalmam nincsen, éppen olyan ember vagyok, mint Barthelot vagy Trufflot. De szeretném, ha arról is sikerülne meggyőzőnöm, nincs okod félelemre vagy türelmetlenségre. Amit mondok, abból ugyanis egyértelműen kitűnik, hogy nem föltétlenül a hatalmasabb és gyakorlottabb győzedelmeskedik a harcban, hanem inkább az, aki ellenségeit meglepi.

- Trufflot már elmondotta neked, miképpen szabadítottam ki keserű rabságából Fülöpöt. Ott hagytam abba, amikor pacsirta alakjában, gyönyörűséges dalokat énekelve röpültem hazafelé. Mikor már nem voltam messze az átjárótól, észrevettem, hogy egy rejtett tóból egy gyönyörű fürdőző lány lép ki a partra, és nedves testét szárítani meztelenül hanyatt fekszik a fűvön. Mivel pedig pacsirtává válva egyáltalán nem voltam tizennégy éves kölyök, hirtelenül fölgerjedt iránta a vágyam, és fölébe szállva, szüntelenül énekelve, hódoló körökbe kezdtem repülni, le- és ismét fölszálltam, szárnyaim hegyével szinte érintettem kissé hegyes, de tökéletesen formált keblét, szóval ezernyi jellel tudomására hoztam, hogy az ő dicséretére énekelek. Ő pedig, mint minden leány, örült hízelgésemmek, és csókot intett felém.

- Most mit tegyek? Ha fiúvá változva, meztelenül kilépek a bokor mögül, sikoltozni kezd, s tán össze is karmolja az arcomat, amiért leselkedni mertem reája. Akkor eszembe jutott egy történet, amit még Menyhárt mester mondott el nekünk. Leszálltam a bokor mögött, és hattyú képében tipegtem onnan elő. A leány pedig, tanulatlan lévén, gyanútlanul keblére ölelt, ahol is én Zeusként viselkedtem, ő pedig Léda sorsára jutott. Mindazonáltal nem lévén Zeus, amikor már semmin nem változtathatott többé, visszaváltoztam emberré, s úgy fejeztem be az ölelést. Csodálatos kis barátnőm pedig tiltakozni sem mert, amiért elraboltam szüzességét, nyilván azt hitte, egy isten szerette meg.

- Mikor már elegendőször töltöttem vele kedvemet, felálltam mellőle - és megláttam magam a tó vizében. Előbbi csínyemmel áttörtem a királynő szokatlan varázslatát, s már nem voltam többé gyerek, hanem bozontos ágyékú férfi. Lábamnál hevert levetett ruhám: azt bizony nem ölthettem többé magamra. Öltözetet varázsolnom nem okozott volna nehézséget, de egyelőre eszembe sem jutott. A víz tükrében örömmel nézegettem új alakomat, a kislány pedig elpirult, s azt mondta: - Szép vagy, kedvesem! Mikor jössz el megint?

- Rámosolyogtam: - Holnap ugyanitt.

- Meztelenül tűntem el előle. Erdőnk szélén öltöztem fel, s mielőtt magamra vettem volna ruhámat, ijedten láttam, hogy Kiskopac vigyorog rám a bokrok közül ocsmány pofájával. Egyszerre megértettem, hogy kevésbé veszélyes kísérlet lett volna egy spanyol nemesnek megpróbálnia elcsábítani királynőjét, mint nekem egy parasztlányon bizonyítani férfi volto-

mat. Pedig Reza elégszer figyelmeztetett, mit csinál Crescencia, ha megérzi rajtam a bak-szagot. Tudtam, hogy Kiskopac már ott is van nála, hogy a fülébe sugdossa vádjait - egy táltos ló nem lehetett gyorsabb, mint ő, amikor hullaszagot érzett valahol. Ráadásul a mágus nem is tartózkodott otthon, hogy néném elől nála húzhassam meg magamat.

- Másnap sem történt semmi. Harmadnapra azonban megérkezett - Elvira. Még mindig gonosz tündér volt. Amikor meglátott, édesen rám mosolygott, s közölte, átkozottul csinos legényke vagyok. Én pedig visszamosolyogtam, mert ha máshonnan nem is, a szeretőm tekintetéből láttam, hogy tetszenem kell Elvirának is.

- Akkor aztán, anélkül hogy nyomban gyanút fogtam volna, kezdődtek a csodák. Először is hihetetlenül meleg lett, mint a legforróbb augusztusban, úgy kezdett tűzni a nap. Elvira csakhamar felállt, és közölte, hogy fürödni megy. Egy idő múlva hallottam, hogy értem kiabál. Hogy bent felejtette törülközőjét, vigyem utána. Én gyanútlanul, de annál nagyobb izgalomban teljesítettem a kívánságát. Kissé bódultan értem a patakhoz - és akkor megláttam őt meztelenül...

- Hogyan tudjam azt nektek elmondani? Sohasem találkoztam Tündér Ilonával, de Elvira után el tudom képzelni, milyen lehetett. Megfoghatatlanul gyönyörű. Nem is tétoztam. Rohantam hozzá, hogy átöleljem. De nem volt földi lány. Mire összefontam két karom, már csak a semmit tartottam kezeim között. Ott állt pár méternyire, és nevetett: - Ilyen egyszerűen? Nem vagyok ennyire olcsó! Ha meg akarsz ismerni, feküdj mellém az éjjel. A bal oldali ágyban várlak, és az ingemet előre levetem... Értem érdemes kockáztatni, drágám!...

- Tulajdonképpen igaza volt. De azért én nem voltam egészen bolond. Úgy tettem, mintha el volnék ragadtatva ajánlatától. Akkor hozzám simult, és megcsókolta a számát. Hanem megölelnem másodszorra sem sikerült. Én pedig visszamentem Crescenciához, s úgy mutattam, mintha repesnék a boldogságtól. Megvártam, míg a szép Elvira aludni indul, s akkor eltűntem a másik oldalon, és indultam Rezához, akinek aznap kellett visszaérkeznie. Közben láttam, hogy Kiskopac a bozótban követ. Kísérteties volt. Akkor vettem észre először, ennek a hullavőnek pofája éppen olyan, mint a holdé, mintha csak az ikertestvére volna, de annyira, hogy a sötétben, sárgásan az ő képe is világít egy kicsit. Hol itt, hol ott tűnt fel a bokrok között, és szokása ellenére nem is próbált rejtőzködni előlem. Mielőtt rájöhettek volna, miért viselkedik ilyen különösen, fenti társa is megbolondult, és ugrálni kezdett az égen. Bizonyára fekete felhőket kergetett odafent a szél, hol elrejtve, hol feltakarva Szent Dávid csillagát, de az a látszat keletkezett, mintha az egész természet felborult volna. A hold hol lesuhant az égről, és a bokrok között ugrált, hol visszatért a helyére, hogy ott folytassa bolondos táncát, hol pedig megkettőződve lent és fent egyszerre kápráztatta egyre jobban megzavarodó tekintetemet. Nyilván varázslat volt, de félelmetesen nagy varázslat, én, a kölyökmágus is szédülni kezdtem tőle, hányinger szorongatta torkomat. Attól féltem, összeesem, ha az a két sárga dög tovább csinálja hókuszpókuszát. Már szikrák villogtak szemem előtt, már ott tartottam, hogy visszafordulok, amikor csendes suhogással mellém ereszkedett a légből Reza, és vállamra tette a kezét: - Megláttalak felülről. Miért szaladsz Kiskopac elől? Nem tudod, hogy követ, ha félsz tőle?

- Abban a szempillantásban eltűnt az üldözőm, s a hold ismét nyájasan hintette ránk sugarát. Mesterem meglátta serdülő bajuszomat, és összecsapta a kezét:

- Mi történt veled, Sarka?! Szerencse, hogy jókor érkeztem haza. Holnap majd meglátjuk, mi lesz, ma mindenesetre nálam töltöd az éjszakát.

- Sarka!... Hogy megörültem a kedves, rég nem hallott becenévnek! És hogy örülnöm kellett volna, amiért üldözőm eltűnt, és biztonságos helyen tölthettem az éjszakát! Ehelyett egész testemben reszketni kezdtem, mert megtudtam, hogy Kiskopac csak ostoba bohóc, aki teljesen

fölöslegesen rémisztgetett. Ő eltűnt előlem, ám szemem előtt fölmerült Elvira ragyogó meztelensége, csillogva, ellenállhatatlanul. - Reza bácsi! - dadogtam. - Történjék bármi, én elmegyek haza, és meghalok, ha nem tud segíteni.

- Részletesen el kellett mesélnem, mi történt velem. Bosszankodott: - Ostoba sárkány! Nem bírtok a nőknek ellenállni. Terenciusz is meghalt, mert éppen Tündér Ilonát rabolta feleségül. Más nem is volt jó neki!

- Hanem azért jó szívvel segített, már csak azért is, hogy öreg barátnőjének borsot törhessen az orra alá. Minthogy ismertem az ágyak titkát, a két nő nem elégedhetett meg avval, hogy a bal oldaliba csábítanak, el is kellett valamivel kábítaniok, hogy ne ébredjek fel éjfél előtt. Ezért Reza adott egy gyűrűt, amely, amikor fel kell kelnem, oly erővel szorul az ujjamra, hogy holtomból is felébresztene. Akkor pedig ne nézzek se jobbra, se balra, csak ugorjak ki az ablakon. Ott fog várni paripa alakjában, és elvisz magához.

- Így is történt. Elvira előbb kinevetett, amiért szépségének nem bírtam ellenállni, és kacagva teljesítette ígérését. Büszke vagyok rá, hogy nem nevetett sokáig. Sóhajtozott és sikoltozott, mint minden nő, akivel életemben dolgom volt. És utólagosan örömmel gondolok arra is, hogy jajgatását hallania kellett Crescenciának is, és bizonyára rettenetesen szenvedett. Tündérem pedig bocsánatkérően mondta, mikor elaltatott a karjai között: - Ha előbb sejtem, hogy ennyire tudsz...! Nagyon sajnállak, kisfiam!

- Mire a gyűrű fölköltött, természetesen már nem feküdt mellettem. Csak átment a másik ágyba, vagy pedig eltűnt a házból, nem tudom. Fölpattantam a paripává vált Reza hátára, s ő elnyargalt velem. Éjfélre már otthon is voltam a lakásán. Ezt azonban már csak tőle tudtam meg reggel, mert a hátán újra elaludtam, s csak másnapra tudott újból fölébresztetni.

- No, azután megállapodtunk, hogy másodszor is elküld, további kiképzésre, ezúttal Gyémántországba, ahol még szebbeket fogok tanulni, mint első helyemen. Sajnos nem vettem észre, hogy közben fél szemmel a kristályát nézi, s így látja a gondolataimat. Most tudta meg, mit tanultam Ezüstországban szaltózás helyett. Kinevetett. De azt mondta, új helyemre nem is engedik oda a nőket.

- Aztán elment, hogy meglátogassa Crescenciát, kíváncsi volt, hogyan vészelte át újabb kudarcát. Én pedig hirtelen arra lettem kíváncsi, miképpen juttatott el először a mágusok országába. A gömbjéből tudtam meg először, hogy testemet apró darabokra vágta, behányta egy hordóba, és három napig felém sem nézett. Már ez is elvette kedvemet Gyémántországtól, hanem aztán, egy ijesztő ötlet hatására azt is megkérdeztem, mi lenne velem második utamon és most azt láttam, hogy Reza távollétét kihasználva, Kiskopac lopózik a kamrába, és a testemet tartalmazó hordó fölé hajol. Felordítottam rémületemben, és behunytam a szememet. Fel is nyitottam mindjárt, mert két marok szorítását éreztem a vállamon. Reza állt mögöttem, aki közben észrevétlenül visszaérkezett, s rájött, hogy én a kristályban a jövőt is meglátom, azaz többet tudok nála, és első dühében kimondta a visszavonhatatlan kihívást: - Figyelmeztetek, jaj lesz neked, ha egyszer többet fogsz tudni nálam!

- Visszafordultam. Esztelen gyűlölettel meredt rám, máskor fekete szeme most sárgán világolt. Én a szeme közé nevettem: - Mi az, keresztapám, a szent hagyomány úrrá lett az éssen? Öngyilkosságra készül? Tudja a kristályból, hogy nem maga fog megölni engem!

- Igen, mert mióta világ a világ, mágusok harca még nem maradt eldöntetlenül, kivéve persze, ha mindketten elpusztultak a küzdelemben. De hiába volt Reza veszettül okos, ezerszer okosabb nálam, az volt a legszentebb hagyományuk, hogy a mágusnak ilyen esetben életrehalálra meg kell küzdeni tanítványával. Feszülten állott, mint az íj, hogy - ismét csak a szokásokhoz híven - sólyommá váljon, ha galamb, sassá, ha nyúl alakjában menekülök előle. -

Roppant nehéz helyzetbe hozott minket - mulattam. - Nekem sem adta meg a sors, hogy magát megöljem!

- Mondhattam bármit, nem jutott el az agyáig. Sürgetett, hogy meneküljek. - És milyen alakban, keresztapám? Az előbb jött rá, hogy nem tudok szaltózni! - Szerencsétlen féreg! Pedig nincs gyönyörűbb, mint a száguldás a semmiségbe! Ez az egyetlen, amiért érdemes élni! Semmi kárpótlásod nem lesz halálodért, ha itt fojtalak meg, ahol állasz!

- Felkaptam a kristályt, s vidáman lóbáltam feléje: - Hát varázsgömbbel vágták-e már fejbe, keresztapám?

- Nem felelt. Beugrott a másik szobájába, és visszajött egy villogó jatagánnal: - Fuss! - Óriási! Gyalogosan akar utolérni?

- Mindenesetre zsebre vágtam a kristályt, és kedélyesen kezdtem kocogni a fák között, ő pedig nem is nagyon iparkodott utolérni. Már azt hittem, ez lesz végül a megoldás: észhez tér, s a formák szigorú betartása mellett úgy tesz, mintha lassanként lemaradna mögülem. Ám egyszerre valami fölüvöltött a hátam mögött; s visszafordulva láttam, hogy egy nagy szürke farkas rohan utánam. De nagyon furcsán viselkedik: amíg egyenes irányban futok előle, nem közeledik, de csattogó foggal megelőz, ha fordulni akarok valamerre.

- Hát ebből mi lesz? Az lett belőle, hogy egyszerre teljes sebességgel vágtatni kezdett, s míg én hanyatt-homlok futottam előle, hirtelen eltűnt lábam alól a föld, s én lefelé zuhantam egy meredek szikláról. - Hahó, Sarka! - üvöltötte Reza. - Erről a szikláról szokták a farkasok a szarvasokat a mélységbe ugratni!

- Eddigre én már harmadikat bucskáztam lefelé, s még arra is volt időm, hogy tervemet megváltoztatva, ne galambbá, hanem gerlévé váljak. Azért határoztam így, hogy módom legyen kikacagni az üldözőmet.

- Hahahaha, keresztapám - emelkedtem vissza a szikla fölé -, én csak azt mondtam, szaltózni nem tanultam, de hogy átváltozni sem, azt nem ígértem!

- Százféléképpen is eltűnhettem volna előle a szakadékban, de most már nem voltam kevésbé haragos nála. Megölni nem akartam, csak kitolni vele úgy, mint ő Crescenciával. Tudtam, most olyan következik, amin évszázadokig fognak nevetni a mágusok, ha egyszer meghallják.

- A galamb meg a gerle nem sokban különbözik, s így egyelőre nem tűnt fel Rezának, hogy szabályellenesen viselkedem. Nyugodt lélekkel változott sassá, és üldözött tovább. Még meg is dicsért: - Látod! - ujjongott. - Ez a jó!

- Csakhogy addigra én már el is tűntem előle. Nem fogadtam meg jóindulatú tanácsát, ereszkedjem közel a földhöz, hogy ha nyúllá vagy hallá változom, ne zúzzam magam össze. - Hová lettél! - kiáltotta most. - Mutasd magad! - A fejedben ülök, drága keresztapám, és te viszel előre. Léggyé változtam, mert „aquila non captat muscas”. Igaz, nem is tudja elfogni őket!

- Olyan hangot hallatott, mint mikor a gőz kiszökik a fazékból. Ha a sassal egyáltalán előfordulhat ilyesmi, biztosan megüti a guta.

- Te buzeráns lótetű! - kiáltott fuldokolva. - Van pofád olyan alakká válni, amit nem is látok? - Lassabban, papa, mert megbánod! - feleltem vissza én. De ő persze tovább szitkozódott, mire átsétáltam a hasa aljára a feje búbjáról, megkerestem azt a helyet, ahol a tolla a legkevesbé sűrű, átváltoztam darázssá, és egyszer, kétszer, háromszor beleszúrtam fullánkommal a testébe.

- Hallgatsz már! Vén bolond! Legjobb, ha elviszel a másik világ kapujáig, és ott szépen elválunk!

- Evvel én csináltam rémületes ostobaságot. Reza mégiscsak tanult, nagy mágus volt Perzsiából, nem a tündérkirály kocsisa, aki itt-ott összeszedett mindenféle huncutságot, jól begyakorolta, s evvel véget is ért a tudománya. Egyetlen korlátja az volt, hogy számára az üldözés nemcsak élethalálharc volt, hanem szent szertartás is, melynek rendjét mind a kettőnknek be kellett volna tartanunk. Nem lett volna szabad annyira megszegyenyítenem, hogy dühe túlrepítse az illem határain, mert attól a pillanattól, amikor józan eszét kezdte használni, tudott annyit, amennyit én! Egy rándulást éreztem, s eltűnt a hatalmas, de otromba sas, ehelyett egy légykapó sújtott felém, villámgyorsan és finoman, alig egy hajszállal kerültem el a csőrét, s ha van módja megismételni kísérletét, ma aligha mesélhetném el történetemet. Az volt a szerencsém, hogy oly villámgyorsan és precízen reagált új feladatára, hogy nem fecskévé változott, hanem olyan madárrá, mely minden társát legyőzi rovarfogásban, de nem bírja azt a magasságot, melyben repültünk, megszédült, s a sasok emeletéről le kellett szállania a magáéra, mielőtt újabb támadásba kezdetett volna. Úti alkalmatosságomat veszítve én is utána ereszkedtem, sőt még tovább, le a földre, s hogy nyomban eltűnjek a szeme elől, hangyává váltam, és elbújtam a többi hangyák közé. Ebben a néhány percben komoly életveszélybe kerültem: a hangyák nem tűrik az idegen bolyból érkezett társukat, hanem nyomban rátámadnak, hogy megöljék. Egy pillanat alatt nyüzsgött körülöttem a sok vérszomjas fenevad, egyben a légykapónak is mutatva, hova vágjon, ha fel akar csípni a földről.

- Én nem tudom, mit csináltatok volna a helyemben. Én drága időt vesztettem avval, hogy hamarjában nem jutott eszembe olyan átváltozás, mellyel biztosan megszüntethettem a hangyák és a madár alakjában kapkodó Reza fölényét. Igazán a legutolsó percben sikerült mégis vakondokká válnom, és beásnom magam a föld alá. S még így is, amíg rémült sietséggel küzdöttem magamat előre, éreztem, hogy hol mögöttem, hol előttem egy éles és hosszú csőr csapódik a földbe. Reza kétségtelenül gyorsabban határozott nálam, és máris gólyává vagy gémmé változott. Hogy melyiké, nem volt kedvem megnézni.

- Tulajdonképpen már vesztettem is. Közvetlen fölöttem járva, minden átváltozásomat előnyösen használhatta ki. Kivéve - bevallom, majdnem elnevettem magam, amikor ez eszembe jutott -, ha most váratlanul én hagyom abba az újításokat és térek vissza a rituáléhoz. Elérkezett a fordulat, melyben régi szabályok szerint a harcnak véget kellett volna érni - azt azonban még nem lehetett tudni, melyik fél győzelmével. Avval már fel is dobtam magam a föld színére, és egy marék kendermaggá estem szét. Hogy összeszedhessen, ahhoz neki kakassá kellett válnia, ha ezt megtette, az utolsó szem bekapása után akarva-akaratlan világgá kellett kukorékolnia diadalát, és abban a pillanatban kellett eldőlnie, valóban sikerült-e az utolsó szemet begyébe gyűrtie, vagy csak úgy látta, és egy mag mégiscsak elgurult. Én azonban ezt nem vártam meg, hanem róka képében azonnal megtámadtam hátulról, szájamba kaptam a szárnyát, mellyel diadalmasan kellett volna néhány perc múlva csépelnie a levegőt: - Na, keresztapám! Most mi lesz? - Mi lenne? - kérdezte vissza. - Aljas voltál, és legyőztél...

- Közben azonban óriási erőfeszítéssel próbálta magát kitépni, ami semmi eredménnyel nem járhatott volna, ha nem akarom amúgy is kímélni. De én nem haraptam meg, csak rángattam a szárnyát: - Megadod magad, vagy harapjak?

- Meg kell hagyni, nagyszerű harcos volt, nem hagyta magát, hanem elkezdett gyorsan nőni, egymás után változva hattyúvá, pelikánná, óriási daruvá, akkorává, hogy egy róka a nyakát már el se tudja érni. Én azonban csak ráztam, ráztam a szárnyát, miközben farkassá, hiénává, medvévé nőttem. Mikorra struccá változott, párdac lett belőlem, s most már a hasát is csiklandoztam karmaimmal, nemcsak a szárnyát téptem. Úgy látszik, evvel az etikett szerint lehetővé tettem neki egy újabb kísérletet, ami különben beletartozik a mágusok ősi alakjai közé: oroszlánná változva kezdett fölöttem üvölni. A következő pillanatban azonban a földre lapult, és ostoba arccal nézte fölötte lebegő fületem és csillogó két agyaramat. Rám

bámult, fűjt egyet, s én éreztem, hogy evvel ki is adta a mérgét. Én azonban élveztem, hogy mégis okosabb vagyok nála, s elhatároztam, hogy bosszantom egy kicsikét: - Úgy, drága keresztapám, és evvel vége! Most nyugodtan hátat fordítok magának, és megyek előre. És tudja, miért fordítok hátat? Hogy ha akar, tehessen még egy szívességet nekem!

- Hadd tegyem hozzá: fehér elefánttá váltam, mert egyszer éppen ennek példáján mutatta meg nekem, milyen lehetetlen szenteket képesek a földi halandók imádni. Azután két fületem szétterítve, ormányomat magasra emelve, szörnyű trombitálás közepette fölmásztam az előttünk álló dombocska tetejére. Odaérve vettem észre, hogy közben átléptem valamelyik kaput, mert csak messze mögöttem volt erdő, előttem síkság terült el mérhetetlen messzire, s a dombról levezető út rákanyarodott egy hatalmas monostorra, amelyben - ezt valahonnét tudtam, bár semmi nem mutatta - fekete barátok éltek.

- Sarka! - hallottam akkor mögülem. Hátranéztem. Ott állt mögöttem orrától a horpaszáig, azt a látszatot keltve, hogy két első lába mélyen be van ásva a földbe, azért nem esik hátra. Sárga szemével bánatosan tekintett rám. Háta fölött, a semmiből, olykor elővillant farkának bojtja, kört írt le a levegőben, azután eltűnt ismét. Azóta sem láttam ilyen esendő oroszlánt. Elégedetlenül csóválta fejét, mintha legalább az együttérzésemre számítana. Én azonban jókedvűen nevettem rajta: - Szép lehetsz a másik oldalról, keresztapám! Reza kán, a magános oroszlánvalag! - Gúnyolódsz? - sértődött meg. - Itt hagyhatlak búcsú nélkül is!

- De azért kihúzta hátsó felét a falból, és teljesen kifáradva a lábaim elé hasalt. Szívesen követtem volna példáját, de nem mertem. Azt hallottam, hogy az elefánt, ha egyszer lefeküdt, nem tud többet felállni. Jól néztem volna ki, ha sikerül neki az utolsó percben behúzni a csőbe. Hát csak álltam, és türelmesen legyeztem a fülemmel magam. - Úgy illenék, hogy valami tanácsot adjak, mielőtt elmegyek - mondta, amikor némileg kilihegte magát -, de én magam sem értem az egészet. Erősebb vagyok nálad, okosabb vagyok nálad, mégis legyőztél. Semmi értelme sincs. - Hanem az a légykapódolog ügyes volt! - próbáltam vigasztalni. - Kis híján elintéztet.

- Dühösen legyintett a farkával. Ne beszéljek ostobaságokat. - Egyetlen lehetséges magyarázat van, ami mesterről tanítványra száll örökségképpen, de manapság már senki nem hitt benne, hiszen századok óta nem volt rája példa. Azt mondták, előfordul, hogy egy mágus tévedésből közönséges embert tanít meg tudományára, azután össze kell mérnie vele az erejét.

Ilyenkor mindig a tanítvány győz, mert őt nem kötik azok a szent hagyományok, melyekre mi életünknel büszkébbek vagyunk. Nos, akárhogy nézem, mindenképpen ez a mi esetünk. Hogy ember vagy, azt avval is bizonyítottad, nem öltél meg, amikor megölhetnél volna. Nincs hát helyed közöttünk többé. Én elmegyek, s amikor már nem látsz, rázd meg magad, és változz vissza emberré. Ez lesz életedben az utolsó átváltozás, mert az ilyenek, mint te, mihelyst elhagyják világunkat, elfelejtik a tudományt. Hanem az emlékeid megmaradnak, és ez lesz a büntetésed, amiért olyan dicsőségben részesültél, amelyhez nem volt jogod. Az enyim pedig az, hogy mindörökké gúnyolni fognak miattad a társaim.

- Még egyszer intett a farkával, azután lassan eltávozott a réteken át. Én pedig megrázkódtam, visszanyertem emberi alakomat, és néhány nap múlva találkoztam Leonnal, akit a sors előmbe küldött, hogy Berengárhoz vezessen. Azóta pedig teljesen elvesztettem a varázslás képességét.

Tizennyolcadik fejezet EZALATT PETERSILÁBAN

Orlando du Bois nagyúr, Lothar lányának férje, kit az udvaroncok szemtől szembe, tulajdonképpen jog nélkül, hercegnek tituláltak, de háta mögött vőhercegnek hívtak, kiugrott embermagasságú fürdődézsájából, és átengedte testét szolgálóknak, hogy megszárlítsák és megdöngyözzék. Ehhez a legdurvább szövésű lepedőt használták, amelyik vörösre dörzsöli a bőrt, és a legmarkosabb fickók gyúrták az izmait, mert szerette a katonás életmódot, s mert nem felejtette el, hogy erejének és ügyességének köszönhetten szerencsés volt. Amikor ezzel készen voltak, felállt a kemény padról, és átment a szomszéd szobába, hogy magára vegye ruháit. Már gyermekkorában sem szerette ugyanis, ha mások öltöztetik. De még kezébe sem vehette ingét, amikor kopogtatás nélkül nyílt az ajtaja, és belépett rajta a felesége:

- Beszélni akarok veled, Du Bois!

Boldogan fordult Rosalinda felé, és széttárta két karját. Az asszony, aki nem várta, hogy meztelenül találja, megtorpant a küszöbön. Még mindig elkápráztatta férje remek teste. Amikor először látta derékig vetkezten a nevezetes bajvívás előtt, bőre fényes volt, mint a tigrisé, s alatta oly puhán mozogtak az izmai, hogy még a szakértők is lebecsülték erejét. Most, tizenöt évvel később már elszállt róla a fiatalság hamva, és kötegesen duzzadó izmaival leginkább Herkulesre emlékeztetett. Csak a tekintete nem változott: csillogóan tiszta és gyerekes maradt. Ez árulkodott gyengeségéről is - csak a teste volt kemény, lelke nem. Fenyégetésnek ugyan soha nem engedett, de néhány jó szó könnyen levette a lábáról. Mióta együtt éltek, mindig az asszonynak kellett kettejük helyett gondolkodnia és cselekednie. Ezért is hitte rendíthetetlenül, hogy nemcsak gyönyöreit köszönheti férjének, hanem csalódásait is. Ha Rosalindának lányai születtek, arról csakis Orlando tehetett.

Különben nem vethetett szemére semmit. Mikor annak idején megbeszélte Céliával a szökésüket, joggal mondhatta: „Nem volna jobb, mivel nagyobb vagyok az átlagosnál, ha férfinak öltöznék teljesen?” Most nemcsak nagyobb volt az átlagosnál, hanem súlyosabb is, derekát egy férfi nehezen karolhatta át. Arca kelt tésztához vált hasonlatossá, és legalább tizenkét collnyira dagadott. Ha vidáman, magáról felejtkezve nevetett, még most is elbájolta a férfiakat. De egyre ritkábban engedhette el magát, megragadó ravaszsága, mellyel orránál fogva vezette Orlandót, az örökös intrikák között hideg számításra fajult, és rákövült vonásaira. Ha valakire - magának megnyerendő - rámosolyodott, annak hideg futkározott a hátán. Milyen szerencséje William mesternek, hogy el kellett tőle búcsúznia az ardenne-i erdő szélén! Engem azonban egyszer fogadott Jacques-kal, és kedveskedésétől csikarni kezdett a hasam. Csak amikor Célia került szóba, enyhültem meg iránta. Leplezetlen gyűlölettel az arcán egészen emberiek voltak a vonásai.

A derék Orlando azonban nem vette észre a változást. Számára még mindig varázslatosan szép volt. Saját meztelenségétől megmámorosodva, ezen a reggelen is fellángolt vágya, és ölelésre indult asszonya felé, de Rosalinda erőt vett magának, és megállította:

- Hagyd most ezt, Du Bois! Beszélni jöttem hozzád, nem petyerészni!

Orlando nem sértődött meg.

- Inget és nadrágot húzok, hercegnő! Meztelenül nem állok jól magamért!

Rosalinda kövérsége miatt gyakran fulladt. Lihegve ült le a kanapéra, és kioldotta csipkegallérja szalagát.

- Dumain titokban Oliver birtokára utazott. Nem tudod, miért ment oda?

Orlando kétségkívül nem az eszével tűnt ki a férfiak közül. De azért nem volt ostoba.

- Gondolom, mert kiüldözted az udvarból, s ezért nem beszélhetett vele Petersilában.

- Próbakő helyére pályázol, drágám? Miről tárgyalt vele?

- Nem tetszik neki, hogy apád Gauchec mellé állt, s ezért Frigyeshez keresi az utat. Lannes hozzánk pártolt, tehát Dumain megy át. Nem túl érdekes. Gauchec egymaga erősebb, mint Barthelot és Dumain.

Rosalindát elöntötte a méreg. Megszépült bele.

- Rémes, hogy ebben a családban én vagyok az egyetlen férfi! - mondotta őszinte elkeseredéssel. - A leányod keresztet vethet a trónra, ha reátok szorul!

Apjának még csak megbocsátotta valamennyire, hogy azt hiszi, Dumain és Lannes pálfordulása csupán a Goldocban szokásos helycserék egyike, és nem sokat jelent. Úgy látszik, az már az uralkodók sorsa, hogy gyanútlanul elvárják, alattvalói mindannak örüljenek, ami nekik jó. De Orlando maga is eleget bosszankodott Lothar szeszélyei miatt, és saját bőrén tapasztalta Frigyes uralmát!... Tudnia kellene, hogy Gauchecnek teljesen mindegy, miért tagadta meg Lothar Garon lányainak fiúsítását: Dumain kedvéért, vagy azért, hogy a nőági örökösödés ügyéhez kötözze őt! Éppoly megbízhatatlan, mint a többi. A birtokot de facto úgymint megszerezte, s most teljesen mindegy neki, ki hagyja véglegesen jóvá a tényleges helyzetet: Lothar, Frigyes vagy akár Anthorán.

- Anthorán nem! - vágott közbe Orlando. - Az árulás lenne. Árulás!

Istenem, árulás! Garon és Lannes meggyilkolása nem volt árulás? Nem képesek megérteni, hogy az öt országnagy saját kiváltságaik biztosításáért állt a Cathorok mellé, nem a szép szemükért? Ha az ifjú Anthoránnak lenne egy csepp józan esze, úgy leoldozhatná őket bátyjairól, mint az alsószoknyát a felesége komornájáról!

- Valóban elment minden eszed? Nem gondolkozol?

Orlando szerette ugyan alkalomadtán visszafizetni a tenger csipkelődést, amit Rosalindától szenvedett, de teljesen megbízott felesége eszében. Nyomban elkomolyodott. Ha ő aggódik, akkor aggódni kell, és kész kivenni részét gondjaiból, csak mondja meg, mit kell csinálnia. Rosalindát azonban éppen ez keserítette a legjobban. Bármennyire gyűlölte is unokahúgát, helyzetükből egyetlen kiutat látott: összeházasítani lányukat és Célia legidősebb fiát. Igaz, a két fiatal kedvelte egymást, de ez nem könnyítette meg elhatározását. Egyébként sem értette, mit szeret a kis Célia a karcsú, inkább táncra, mint harcra termett ifjú Orlandón. Ő maga soha nem fogja neki megbocsátani a temérdek keserűséget, amit anyja szerzett neki.

És mégsem tehet mást: ha oly rosszul alakulnak a dolgok, mint ahogyan fél tőle, akkor azért kell harcolniuk, hogy ők ketten örököljék a trónt. Persze, ha szerencsájuk lesz, ha Anthorán elpusztul, és Gauchec mellettük marad, még mindig el lehet választani a két gyereket, vagy más módon megszabadulni a fiútól, s akkor úgy fognak visszaemlékezni, mint valami rossz álmra, a kénytelen házasságra.

- Árulás! Árulás! Árulás! - támadt keményen az akadékoskodó Orlandóra. - Jegyezd meg: nem árulásaink teszik rosszá a világot, hanem a világ romlása kényszeríti ránk az árulást!

Célszerűnek látszott először Gauchecel beszélni. Szobájába kérte az udvarmestert, rokonnak szólította, megcsókolta kétfelől, és hellyel kínálta meg. A grófnak nyomban az a gyanúja támadt, hogy valami nagy disznósághoz fogják segítségét kérni. Különösen, hogy Orlando sem volt jelen.

Megkönnyebbült, amikor a házasság került szóba. Meg is örült.

- Egyetérttek, hercegnő! Szerintem is az egyetlen lehetséges megoldás, hogy összeadjuk a két gyereket, és ők örököljék a trónt.

Rosalindának persze sok volt ez a teljes egyértelműség. De semmi értelme nem volt, hogy ezen vitázzanak.

- Vállalja, hogy beszél Céliával, cousin?

Gauchec igazán okos volt, semmitől nem félt, és hosszú ideig élvezte Garon bizalmát. Senki nem ismerte nála jobban a körülményeket, nyugodtan szokta végiggondolni terveit, és véleményét ritkán titkolta el.

- Ha időszerű lesz, természetesen. De ma még korai lenne. Túl nagy erőket fordítanánk szembe magunkkal, feleslegesen.

Rosalinda lebiggyesztette ajkát:

- Barthelot és Dumain?

- Nem valószínű. Ha a két herceg egyet akar, nincs kik között választaniok. Ahhoz ugyanis nem elég erősek, hogy Anthoránhoz csatlakozzanak.

- Akkor kik?

- Elsősorban Frigyes. Még mindig fiút remél. Meg kell várnunk, amíg biztossá válik, hogy házassági terve füstbe megy.

- Miért menne? Bougin támogatja őt!

- Hercegnő! Bougin egy Cathort sem támogat, akinek fia van vagy lehet...

Mikor látta, hogy az asszony csodálkozik, elmosolyodott:

- Te eszes lány vagy, Rosalinda, magadtól is kitalálhatod. Lányágon a bouginiek jogcíme régibb a trónra, mint a tiéd!

- Ugyan! - csattant fel Rosalinda. - Az országalapítók ezt nem engedhetik. Bougin nem veheti vissza Goldocot!

- Így volt, míg Goldoc nem engedte meg, hogy meggyilkolják Garont. Most már csak remélni merem!

Az asszony szemébe könny szökött. Nem a sajnálattól. A haragtól.

- Ezt magyarázom én is nekik, nem hiszik el. De valóban nincs senki, aki pótolhatná Garont?

Az udvarmester meghajolt:

- Hercegnő, minden erőmmel ezen leszek!

- Frigyes az egy. Ön pedig több ellenséget ígért, cousin.

Most Gauchec lepődött meg:

- Természetesen Célia. Félti Orlandót. Ha a házasság létrejön, megpróbálhatják eltenni láb alól.

- Mondja meg neki, hogy minden erőnkkel vigyázni fogunk...

- Ön, hercegnő? - kérdezte Gauchec.

Elpirult.

- Bennem sem bízik?

- De eljön az idő, amikor be kell látnia, hogy mást nem is tehet. Ha legalább ön megbízik bennem, minden rendbe jön.

Rosalinda azonban roppant ravasz volt, de nem elég okos. Azt megértette, hogy a gróf szavaiban sok az igazság. Azt nem hitte, hogy ne lennének hátsó gondolatai is. S mert úgy vélte, Gauchec elsősorban időnyerés céljából mondta el ügyes érveit, Dumainnel is próbálkozott, aki durva volt és ostoba, Gauchec ellen pedig mindenre kész. Mint saját aggodalmát, elmondotta neki a gróf intelmeit is.

- Ha Frigyeset sikerül kézrekerítenünk, semmi az egész! Márpedig azt Barthelot-val nem lesz nehéz végrehajtanunk. Csak neveztessen ki a testőrség parancsnokának és a hadak marsalljának, hercegnő. A többit bízva ránk.

Dumainnek volt hátsó gondolata. Lothart is hatalmába akarta keríteni, és kényszeríteni, hogy vegye vissza Gauchectól Garon birtokait. De Rosalinda, aki eléggé ismerte a dagadt márkit, de kevésbé a buták természetét, ekkora nagyravágyást nem tételezett fel róla. Szabad kezet adott neki. Dumain pedig azonnal követet küldött Barthelot-hoz és cito citissime találkozót javasolt neki. A találkozás létrejött, de ezt mind Petersila, mind Friedrichshof előtt sikerült titokban tartaniok.

Tizenkilencedik fejezet ZÚRZAVAR

Véglegesen beállt a tél. Mióta a három szikla környékén megtelepedtünk, tartósan még nem értünk meg ilyen hideget. Még a párolgó völgyek is befagytak, s ha az ember a fennsíkról széjjelnézett, látta, hogy az égermocsarakon túl új utak, új völgyek terülnek el, a köd nem a világ végét takarta el. Mintha a tündérvilág messze repült volna, s vele a biztonság érzete is. Most látszott, három oldalról milyen közel van a határ, s hogy földünk csak kedvező években tud még egy olyan kis várost is eltartani, mint Friedrichshof. Ezen a télen a rőtvdar Erdeinkből enyhébb lejtőkre költözött, a csík a jég alatt lapult, s mivel készleteinket elpusztították részben az ostromlóink, részben a felmentőink, vaddisznóhúson és messziről hozott gabonán éltünk. Pénzünk rohamosan fogyott. A kevésbé gazdagok hazaküldték birtokaikra asszonyaikat és fiatalabb gyermekeiket, maradjanak ott, amíg kitavasodik. A herceg és a márki megparancsolták ispánjaiknak, hogy ennyi meg ennyi lisztet, szalonnát és füstölt húst szállítsanak a városba. A szekerek elindultak, de oly lassan vánszorogták végig a hatalmas távolságot, hogy alig gyűlt össze némi tartalék. A pattanó hidegben csak azokat a károkat hozták rendbe, melyeket okvetlenül muszáj volt. Ám a polgárság kitartott a romlott falak között, mert az árak felszöktek, s a kereskedelem bőséges hasznot ígért. Pedig a félelem nem múlt el fölülünk, most az a hír járta, hogy az idősebbik Anthorán fiú csapatokat gyűjt testvére megbosszulására, és hamarosan ellenünk vonul. Frigyes még fel sem engedték kelni orvosai, amikor már intézkednie kellett, hogy az elesettek pótlására száz új csatlós települjön a városba, s így kétszáz gyalogos állt a városkapitány rendelkezésére, meg a száz Barthelot-husár, aki az ostrom idején éppen nem volt Friedrichshofban. A testőrséget nem sikerült újra felállítani. Háromszáz fegyveres persze nem kevés egy jól megerősített város védelmére, de már a korábbi támadáskor kiderült, hogy a sebtiben felhúzott deszkapalánk nem sokat ér, most pedig az északi kaputól a sarokbástyáig összerogyott, a vízi kaputól a Skót Királynő kapujáig a gyújtogatók tüze rongálta meg. Úgyhogy, ha a támadók valóban megjöttek volna, legjobban járunk, ha nem a falak mögött, hanem a nyílt mezőn védekezünk.

A herceg azonban nem hitte, hogy ilyen télen bárkinek sikerülne a hegyeken keresztül ellenünk vonulnia. Úgy határozott, kitart Friedrichshofban, s tavasszal újraszervezi táborát. A serény Barthelot-ot utasította, még a télen vágasson fenyőket a déli erdőkben, hogy tavaszra legyen elegendő épületfánk, Trufflot-nak pedig megparancsolta, hogy a különleges körülményeket kihasználva, térképezze fel az átjárókat, melyeken nyáron is át lehetett kelni a mocsáron, és hasonlítsa össze azzal a vázlattal, melyet megérkezésünk után Jeromostól kapott. Mi ezt a térképet korábban nem ismertük, most viszont megállapítottuk, hogy négy fontos út hiányzik róla, egyik közülük éppen az, melyiken Jacques és Trufflot a találkozóra lovagolt. A ködkapu persze már eltűnt onnan, és a téglával kirakott út megszakítás nélkül húzódott a látóhatár széléig. Frigyes szerint a térkép meghamisítása azt bizonyította, hogy Jeromos már szökése előtt áruló volt, de Jacques ezt nem hitte el. Figyelmeztette a herceget, hogy a három falu lakossága csempészésből él, s ha ebben megakadályozzák, máshova szökik. Akkor pedig vége Friedrichshofnak is. Frigyes bíborvörös lett dühében, de nem felelt.

Ezen a télen egyébként a szokásosnál is nehezebben lehetett kijönni vele. Különösen felzaklatta Szerénka árulása - mert ennek minősítette szökését. Nyilván eszébe sem jutott, hogy szeretője nem köteles minden méltánytalanságot hang nélkül eltűrni tőle. Fázósan gunnyasztott túlságosan befűtött szobájában, és fájdalmaira panaszkodott:

- Pedig már begyógyultak a sebeim. A felcser avval vigasztal, hogy van ember, aki még a levágott karja helyét is érzi, meg hogy ezentúl én is előre fogom tudni, mikor jön rossz idő... Ha azt hinném, használok vele magamnak, gondolkodás nélkül felkötteném a bitangot a legelső fára.

Viszont úgy látszott, hogy beigazolódnak számításai. A bőrzekések nem mutatkoztak a határ környékén, szomszédai pedig ugyan röviden, de gyorsan és kedvezően válaszoltak leveleire. Bátyja gratulált megmeneküléséhez, a bougini gróf sajnálta, hogy állapota miatt egyelőre nem folytathatják az esküvő előkészületeit. Különben tanácsolta, költözzék Petersilába. Az események bizonyították, nem biztonságos a vidék, nem volna helyes a hercegnét kitenni ekkora veszélynek.

Nos, aztán váratlanul újabb levél érkezett a hercegtől és a gróftól, és Frigyes kis híján elvesztette lába alól a talajt. Különösen bátyja írása volt teljességgel érthetetlen. A grófé csak pár sor, még magyarázni is lehetett így vagy úgy.

Herceg!

Lannes márki húgom közeli rokona volt. Lehetetlen, hogy kezét nyújtsa önnek, mielőtt tisztázza, milyen meggondolásból nem büntette meg gyilkosait. A részletekről majd bátyja leveléből értesül.

És valóban, Lothar ezekkel bőven szolgált.

Immár teljesen bizonyos, hogy Lannes márki voltaképpen nem párbajban esett el, hanem meggyilkolták. Testőreid parancsnoka, Raul még élt, amikor láncingeseim megtalálták. A haldokló, lelki üdvösségét féltve, a velük érkező papnak megvallotta, hogy Barthelot őt mint Lannes segédét a párbajban, egy zacskó arannyal megvásárolta magának. Ezért hagyta, hogy Trufflot, akinél pedig köztudomásúan jobban vívott, könnyen legyőzze. Azok ketten azután végeztek a szerencsétlen márkival. Az ifjú gonosztevő kiütötte kezéből a kardot, s csak azért nem ölte meg, mert Barthelot ragaszkodott ahhoz, hogy ő adja régi ellenségének a kegyelemdöfést. Mivel Raul gyónása nyilvánosan, sokak előtt hangzott el, a gyilkosság történetét a lelkész a gyónási titok megszegése nélkül mondhatta el nekem, és én is nyugodtan írhattam meg a hercegnének, kinek a márki közeli rokona volt.

Bizonyára nem lep meg, ha ezek ismeretében nem tudom eldönteni, vajon nem ismerted-e a párbaj hiteles történetét, vagy egyéb okból nem büntetted meg Trufflot-ot és Barthelot-ot? Firenzével kapcsolatban egyszer már közöltem, tudok róla, milyen szívesen alkalmazol brávókat, hogy a kellemetlen emberektől megszabadítsanak. Ennek ellenére sem kívánom, hogy mielőtt híreim igazságáról személyesen is meggyőződsz, bíraid elé állítsd a két gyáva gyilkost. Annyit azonban joggal elvárok, hogy azonnal megindítod ellenük a vizsgálatot, s ennek befejeztéig sem hagyod legalább Trufflot-t olyan tisztségben, amilyet csak bizalmasaid tölthetnek be.

Néhány nap óta udvaromnál tartózkodik Lannes márki özvegye, és a gonosztevők megbüntetését követeli. Én őt annál inkább is pártfogásomba vettem, mivel fia Bouginba utazott, ahol családjának birtokai vannak, és a gróf segítségét kérte apja megbosszulásához. Én pedig nem kívánok a világ előtt olyan színben feltűnni, mintha bármilyen formában is gyilkosokat támogatnék - még akkor sem, ha öcsémnek ehhez érdeke fűződnék.

Lothar

Szemmel látható volt a szándék: Bougin és Petersila közösen akarták megfélemlíteni Frigyeset, s ez sikerült is nekik. Ocsmány módon szitkozódott, hogy bátyját móresre fogja tanítani - de azért megfontolásra ajánlotta, nem volna-e jobb Trufflot-t - saját érdekében is - egyelőre fel-

menteni az első apród kötelességei alól. Barthelot pimasz nyugalommal csatlakozott a herceg véleményéhez, és vállalta, hogy nyomban meg is fogalmazza az erről szóló választ. Louis elképedve bámult a márkira, de az felkacagott, hátba vágta a fiút, s azután diktálni kezdett az írődeáknak:

Bátyám!

Egyenes kérdésre egyenes válasz: mégis sikerült meglepnie. Az én emlékezetem kifogástalan, nem úgy, mint másoké. Ön hivatkozott brávóimról szóló levelére, nem én. Pedig abban Ön írta, nem én, hogy Lannes pusztá féltékenykedésből elárulja Firenzének Barthelot embereit. Ez árulás. Önhöz kellett volna fordulnom, hogy a márkát büntesse meg, hiszen az országalapítók elleni perekben csak ön ítélkezhetik. Ha nem tettem, ennek egyetlen oka, hogy Lannes a menyasszonyom rokona volt. A hercegné érzelmeit kívántam kímélni, nem az önét.

Most, hogy gyilkossággal vádolta hű barátomat, elmondom Önnek, hogy Lannes, mint bougini követem megbízható hírek szerint házasságom megakadályozásán dolgozott, mégpedig az ön érdekében, bátyám - persze nem tudhatom, hogy tudtával vagy tudta nélkül-e. Az árulás vádját eldöntendő kényszerítette Barthelot kardja elé Lannest. Ebben az értelemben küzdelmük valóban nem párbaj volt, de nem is gyilkosság, hanem istenítélet. Istenítéletnél pedig nem ritkán fordul elő, hogy a gyengébben vívó győzi le az erősebbet - éppen ettől a különös tényről nyerte a nevét. Márpedig, mint ön is bizonyára tudja, kettejük között Lannes kezelte jobban a kardot. Aki okos, tudja, mit jelent, ha mégis Barthelot győzött.

Nem kívánom persze kétségbe vonni, hogy még egy istenítélet lefolytatását is lehet istenkáromló módon meghamisítani - hiszen ezt tette például bátyánk, Alois is az ön világrajötténél segédkező gyalázatos nőszemély perében. Ami azonban Trufflot és Raul párbaját illeti, hadd emlékeztessem arra, hogy van egy nagyon közeli rokona: Orlando du Bois. Kérdezze meg őt, hogy ha én egy bajvivómat a kihívójánál erősebbnek hiszek, az biztosan az-e? Emlékezni fog Charles-ra, és nemmel válaszol.

A papja hazudott önnek, bátyám, zavarja el. Raul engem védve halt meg, a szemem előtt. Hustavel hasította szét kardjával a fejét, úgy, hogy ha a szerencsétlen ifjú ezután még gyónni tudott neki, van olyan csoda, mint a szenté, aki kivégzése után hóna alatt vitte vissza a városba saját fejét. Viszont, ha ilyen jól informált ember a fráter, különös, hogy nem értesítette önt Trufflot hőstettéről. A derék Trufflot fia méltónak bizonyult apjához. Nekem életemet mentette meg, levágva a rám, kardomat már csak bal kézben fogni tudóra támadó ellenséget, közben önnek is óriási szolgálatot téve, minthogy ellenfelemnek Hustavel herceg volt a neve. Így azután már az ön levelének megkapása előtt lovaggá ütöttem, vagyis első apródom nem is maradhat tovább. Ehelyett kineveztem testőrségem parancsnokává, aminek ön, aggódva életemért, bizonyára örül. Barthelot-nak pedig köszönetemet fejeztem ki.

Az állhatatos herceg, ki amúgy is hajlamos volt rá, hogy véleményét egy napon belül háromszor változtassa meg, most büszkén firkálta a valóban kitűnő válasz alá a nevét, sőt ő találta ki, hogy Bouginnak ne is feleljenek külön, csupán pár sor kíséretében küldjék meg neki e levél másolatát. Trufflot-t természetesen elbűvölte Barthelot, de még mesteremnek is imponált a márkí, ami azt mutatja, hogy egy tetszetős hetvenkedés, jókor alkalmazva, okos emberre is nagy hatással lehet. Csak este, mikor gyakori szokásunk szerint összeültünk Választóvízzel, hogy egy pohár bor mellett megbeszéljük a nap eseményeit, ő tárta fel a vörös ravaszságának feneketlen mélységét. Bosszúsán kiáltott fel, mikor meghallotta a levél történetét, hiszen, mint minden udvari bolond, hivatásánál fogva hűséges volt urához:

- Szóval vállalta a felelősséget azért, hogy Barthelot a Garon-örökség miatt meggyilkolta Lannest!

- Miért? - kérdeztük unisono, remélve, hogy megfejti végre a rejtélyt, amit Gauchec üzenetéből nem sikerült megértenünk. És valóban meg is magyarázta azt, amit ti már jól tudtok tőlem. Ne felejtsetek, kérlek, nekünk nem volt egy hűséges krónikásunk, aki éppen idejében mondja el azt, amit akkoriban még ő sem tudhatott.

- Értem! - kiáltott mesterem. - Barthelot és Dumain! Akkor valószínű, hogy a márki rövidesen hozzánk is költözik.

Négyszemközt maradva, nekem viszont Gauchecre panaszkodott. Garon leírása után értelmes embernek tartotta. Miért nem tartotta akkor az ígéretét, hogy időben értesíti minden veszélyről, cserében a Lannes fiú megmentéséért?

Hanem azután rövidesen történt egy és más, ami más színben kezdte mutatni a dolgokat.

A levél elment, és nem sokkal később megszűntek érkezni a szállítások a herceg és a márki birtokairól, pedig az ispánok továbbra is elindították a szekereket. Ez már nyílt hadüzenetnek számított: nyilván Lothar emberei tartóztatták fel őket az úton. Szídtuk is Gauchecet, miért kell a herceg parancsát ilyen szigorúan végrehajtania. Különös módon azonban egy újabb századnak akadály nélkül sikerült Friedrichshofba jutnia, és Jacques óriási gondba került. Nem tudta, miért engedte át őket a gróf: irántuk való jóindulatból, vagy azért, hogy még gyorsabban fogyjanak készleteink?

Akkor azután lecsapott a villám. Biztos forrásból megtudtuk, hogy a hadat nem Gauchec, hanem Dumain irányítja ellenünk.

- Dumain?! - kiáltotta Jacques. - Itt valami hiba van. Emlékszel?

*És minden asszonyt és leányt
vad Barbe-lot tüstént fölcsinált,
barátja meg, dagadt Dumain
Belzebubtól is pénzt csen el,
amíg Golyvás az ördöggel
üzekedett s a fő döggel...*

Mi meg itt állunk fegyvertelenül! A fene egye meg a testőrség parancsnokát!

Tüstént elő kellett teremtenem Louis-t, és Jacques habozás nélkül belegyalogolt:

- A te Barthelot-d, fiam, nagyobb disznó, mint az a veres kan volt, ami annyira megfeküdte apám, Berengár király gyomrát! Valamelyik árulásra készül a kettő közül. Dumain és Barthelot nem lehetnek egymás ellenségei! Tudd meg nekem, mi készül!

Trufflot-n látszott, hogy ha nem Jacques mondja, karddal felel a barátját ért sérelemre. Barthelot nem lehetett áruló. Hanem avval ő is egyetértett, nem lenne rossz, ha nekünk is lennének fegyvereseink. Talán azért, mert erre nem volt semmi kilátás.

Jacques kilenc napig kesergett és ivott tehetetlenségében. Mintha megbénította volna az ijedtség. Akkor azonban lecsapott a legújabb hírből, és az nyomban talpra állította. Anthoránnak mégis sikerült fejünk fölé kerülnie. Átment a börzekésekhez, és ha már rászánta magát öccse megbosszulására, tehetségesebbnek is bizonyult Hustavelnél. Az összes csapat parancsnokául fogadta el. Jacques még aznap este meghívott bennünket Választóvízhez, és ékes szavakkal szedte le magáról a keresztvizet:

- ...kész csoda, hogy az isten még nem rakta belém! - fejezte be, de eléggé jókedvűen. - Elfelejtettem, hogy nemcsak Argyll grófja vagyok, hanem Szecskavágó Jakab is, az erdők királya. Elszámoltattak-e a fogadó bevételeivel, vén bolond?

- Ugyan már! - mondta kissé megbántva Választóvíz. - Mennyi kell?

- Annyi, hogy condottierit csinálhassunk Trufflot-ból. Embereket toborzunk neki, fölesketjük őket rája, és eladjuk őket Frigyesnek testőrökül.

- Honnét szerzel fegyvereseket? A börzekések nem eléggé megbízhatóak. Svájc messze van.

- De a szent remete emberei itt vannak a lábunk alatt, és Leon tudja hozzá az utat!

- Csak nem *arra* a remetére gondolsz? - kérdezte Választóvíz.

- Éppen arra. Igazán szent ember, hiába hiszi Frigyes a sátán küldöttjének. Jól ismerem. Pártfogoltjai pedig bizonyosan kitűnő harcosok, jók a fegyvereik, és esküjüket soha meg nem szegik. Pontosan olyanok, amilyenek nekünk kellenek. Sátánhitűek.

Trufflot megborzongott a szóra. Én nem, természetesen.

- Eretnekekhez küldenél?

- Sátánhitűek? Az jó! - fojtotta belé Választóvíz a szót. - Kaptok tőlem pénzt, s hajnalban induljatok.

- De pénzt csak nagyon keveset! - mondta Jacques. - Picinyke előleget. A többi kapják meg itt. Ha már fölesküdték, halálukig hűségeseek. Az eskü előtt megeshetik, hogy megölnék és kifosztanak.

Evvel a biztatással indultunk útnak hajnalban. Gondosan ügyeltünk, a városból senki se lássa, merre megyünk. Némi kerülővel ereszkedtünk régi lakóhelyünk felé, és csodálkoztunk, mennyire üres lett közben az ardennes-i erdő. Sem pásztorokkal, sem vadászokkal nem találkoztunk az úton, pedig a tél erre nem volt olyan kegyetlen, mint mifelénk. A remete barlangját bekötött szemmel is megtaláltam volna, de mivel késő este érkeztünk a közelébe, úgy gondoltam, az éjszakát egy ismerős falucskában töltjük, s csak reggel megyünk tovább. Hanem a falu nem volt a helyén. Házait nagyrészt felgyújtották, a bírőé és a malmosé pedig üresen állt. Erre is jártak volna a börzekések?

Mivel választ nem kaphattunk senkitől, a félrébb eső malomban töltöttük az éjszakát, és virradatkor indultunk a remetéhez. A barlangot könnyen megtaláltam. De elszorult szívvel szálltunk le a lovunkról, mert nem észleltük az élet semmi jelét.

A szent férfiú azonban nem halt meg, bár nem volt messze ettől. Ájultan feküdt a priccsén. A kulacsomban volt még némi pálinka, sikerült néhány kortyot a szájába töltenem. Köhögni kezdett és magához tért.

- Mi történt veled, atyám?

- Félig megfagytam, félig meghaltam éhen...

Volt nálunk kenyér és füstölt túró, avval kínáltam először. Azután fát gyűjtöttünk, és meggyújtottuk a tüzet. Trufflot már előző napon lőtt egy kis őzet, találtunk egy kondért a barlang előtt - erős levest főztem a finom húsból. Közben a remete elmondta, mi történt:

- A gaz Dumain hajtotta el innét a népet a még gazabb Lothar nevében, hogy öccsét elzárja az élelemtől. Engem tisztességgel el akart szállíttatni, de megmondtam, inkább meghalok, de nem szegem meg fogadalmamat. Százestendő vagyok már, fiam. Régóta tartanak el a híveim. A márkí hagyott valami élelmet, de elfogyott. A tűz meg kihuny, amíg aludtam, s nem tudtam újra meggyújtani...

A melegtől és a tápláló húslevestől kissé megerősödött, és szent remetéhez illően nyomban térdre ereszkedett, hogy Istennek mondjon köszönetet segítségéért. Először kissé zavart, hogy imádkozás közben mintha reám szögezte volna tekintetét, hanem azután észrevettem, hogy fejem fölött, nem túl magasan durván összeácsolt kereszt van a sziklába erősítve, annak szől mormolása és hajlongása. Nem akartuk zavarni ájtatosságában, ezért kimentünk a barlangból, hogy ágakat gyűjtsünk a tűz táplálására, nehogy tartalék nélkül maradjon az öreg, ha elhagyjuk. Mire visszatértünk, már aludt, ugyanarra a kőre hajtva fejét, melyre térdét rakta, amíg imádkozott. Csodálkoztam, hogy valaki önként vállal olyan berendezést, amilyent én oly feneketlenül gyűlöltem a börtönben.

Magamhoz vettem nyilamat, ismét elmentem, hogy próbáljak vadat ejteni, ami nem ment nehezen, mivel erre nem vadásztak, s mivel - úgy látszott - tőlünk is ide költöztek az állatok. Louis maradt, hogy vigyázza álmát. Távolról farkasüvöltés hallatszott, más semmi zaj nem zavarta a csendet, kivéve a hó csikorgását csizmám alatt.

A barlang előtt megnyúztam és kibeleztem a vadat, azután törtem a fejem, verembe ássam-e, vagy mit csináljak vele? Azt sejtettem ugyan, hogy a remete fogadalma tiltja a húsevést, de - gondoltam - végszükségben ennyi könnyítést talán elfogadhatónak talál. Mindenesetre visszatértem a barlangba, hogy az öregtől magától kérjek tanácsot. Még aludt, s én megcsodálhattam, milyen művészen választotta meg tűzhelyét. A füst valami repedésen kiszállt a magasba, s közelebből megvizsgálva láttam, hogy ebben a természet adta kéményben a szarvas darabjait meg is füstölhetem. Bemesterkedett kampók mutatták, máskor is használták ilyen célra. Persze: ebben az erdőben még egy remete sem élhetett meg vadhús fogyasztása nélkül, vezeklésének másból kellett állnia.

Mire végeztem zsákmányom feldarabolásával és a kampókra helyezésével, az öreg felébredt, és újra ott térdelt a kővön. Látva révült tekintetét, azt hittem, ismét a kereszthez imádkozik, s csak később jöttem rá, hogy ezúttal hozzánk beszél. Így elmulasztottam első szavait.

- ...utoljára a sunyi Lothar könyörgésére hagytam el barlangomat, hogy öccse elébe menve, gyilkos szándékától eltérítsem. Fél éjszaka térdelt barlangom szája előtt, fejét görgette a küszöbön, s úgy bizonygatta, hogy isten emberének kötelessége Káin dühét Ábel ellen lecsendesítenie. Mikor pedig unszolásának engedve, kész voltam az indulásra, ő mondotta meg azokat az érveket is, melyekkel Frigyesre hathatok.

- Vajh mennyivel vagy te különb öcsédnél? - kérdeztem tőle most, mikor Dumain után személyesen is meglátogatott, hogy magával vigyen. - Mennyivel kevésbé gyilkos az indulatod, mint volt egykoron Káiné? Bizony mondom neked, gyűlöletesebb vagy az Úr szemében, mint vala egykoron Saul, aki csak Isten emberét akarta megöletni, de nem gondolt arra, hogy elhajtassa a föld szegény népét, ne rejtegethesse előle Dávidot. Te pediglen egyetlen falucskának nem akarsz megkegyelmezni, hogy legyenek, akik megadják a remetének kevéske ételét, fát vágjanak tűzéhez és imádkozzanak fölötte, ha Isten akaratából megölné magas kora. Esküszöm az összes szentekre, a püspök úr átok alá fog helyezettetni, ha gonosz szándékkal pusztulásomat okozod.

- Mire fölfelele nékem Lothar ferdén: - Először is én istenemen kívül még nem térdeltem senki előtt, s aki erre másként emlékeznék, jobban teszi, ha gyorsan kialussza kótyagos mámorát, nehogy az erdő vadjai és az ég madarai legyenek ebben segítségére. Másodszor: Ha nem szünnél meg továbbra is bujtogatni ellenem a környék férfilakosságát, ne engedelmeskedjék parancsaimnak, hanem meneküljön a sűrűségbe katonáim elől, úgy én fogom le helyettök a szemedet, és szenteltetem be a sírodat. Harmadszor: én nem táplállok szívemben gyilkos indulatot Frigyes ellen, mint táplált egykoron ellenem ő, csupán azt kívánom, hogy mint a tékozló fiú, térjen vissza vályúmhoz, s akkor illatos kenetekkel vidámítom lelkét, jóízú zsiradékkal táplálom testét, s még ki is házasítom, mint szerető testvérhez illő. Ha halálát

kívánnám, kiszolgáltatathattam volna az Anthorán fiúk dühének, s nem küldtem volna katonáimat, mentsék meg életét. Felőlem élhet nyugodtan, és próbálhat fiúkat nemzeni a bougini gróf húgával - egészségére válják. Hanem a trónt ne akarja még egyszer elvenni tőlem, különben kifüstölöm odvából, ahogyan a vadméheket szokás. Negyedszer: a püspök úr nem bolond, hogy kiátkoztasson engem csupán azért, mert egy százéves remete befejezte földi szenvedéseit...

Hallgattam a szent ember beszédét és arra gondoltam, talán nem is Jacques, hanem az Úr irányította hozzá lépteimet, hogy megmentsem az éhhaláltól, és cserében halljam tőle Lothar terveit. Trufflot azonban megszánta a remetét, odalépett hozzá, homlokára tette a kezét, s mikor látta, hogy a magas láz beszél belőle, félbeszakította őt:

- Atyám, tested forró, mint a tűz. Bizonyára nagy beteg vagy. Engedd meg, hogy ágyadra fektesselek, pokrócommal betakarjalak, s egy kupa vízzel csillapítsam hévségedet.

Engedelmesen tűrte, hogy lefektessék, betakarják és megítassák. A hideg víztől kissé magához tért és bizonytalanul nézett ráuk:

- Nem tudom, mit mondhattam nektek, fiaim, mert nem a józan ész beszélt belőlem, hanem a láz. Mégis, ki küldött hozzám, drága ifjak: Lothar herceg, avagy a püspök úr, avagy talán az ifjú herceg, aki méltatlan állapotomról valamiképpen értesült?

Mondtam neki, hogy engem már ismer, jártam nála Jacques-kal, s hogy barátomat kellett a parancsára hozzá vezetnem, Trufflot pedig így válaszolt:

- Azt hiszem, Isten őfelsége intézte úgy, hogy éppen időben érkezzünk hozzád, s evvel segítsen rajtad érdemeidért. Mert bizony sem én, sem aki nagy bajomban hozzád küldött, semmit nem tudtunk nehéz helyzetetről, sőt még én akartam kérni segítségedet. Eredetileg azért jöttem erre a vidékre, mert az ifjú herceg kinevezett testőrei kapitányává; mivel pedig az testőrségnek az ostrom után mindössze hat harcosa maradt, azok vezetése pedig nem sok időmet veszi igénybe, megparancsoltatott, hogy az ardennes-i erdőbe jöve állapítsam meg, hol és mennyi embere vagyon itt Lotharnak. Atyai barátom, Választóvíz azonban figyelmeztetett, még soha nem gyóntam meg, hogy akaratlanul is részt vettem Lannes márki megöletésében, s ezért arra is használjam fel utamat, hogy tőled kérjem a feloldásomat.

Elcsodálkoztam, mennyit tanult Louis Jacques-tól, s aztán mosolyognom kellett, milyen világi ravaszsággal fejtí meg a jó öreg - kinek az arca Jacques említésére felragyogott - barátom csalfaságait.

- Ego te absolvo! - mondta nagy nyugalommal. - Hány emberre volna szükséged, fiam?

- Legalább ötvenre, atyám!

Mint kiderült, módjában volt híveit értesíteni. Átadott bizonyos jeleket, helyezzük el azokat egy bizonyos nyárfa odvába. Ebből az emberek nemcsak azt fogják megtudni, szüksége van rájuk, hanem hogy megfelelő óvatossággal közeledjenek.

- Ámbár - magyarázta - nekik most inkább van szükségük rátok, mint nekem rájuk. Nekem már nincsen hátra sok időm. Remélem, még élek, amikor ideérnek. De ha nem, temessetek el.

Úgy akartuk, hogy egyikünk megkeresi a fát, a másik pedig itt marad, hogy reá vigyázzon, de nem engedte. Ketten jobban boldogulunk, márpedig az idő drága.

- Roppant illetlen dolog ugyan lovakat hozni egy remete barlangjába - tette még hozzá -, mégis muszáj. Ha a barlang előtt maradnak, elárulhatják Lothar embereinek, hogy vendégek vagynak nálam, s ha nem árulnak el, szétéphetik őket a farkasok...

Fényesen világított a hold, s így két óra alatt oda-vissza megjártuk az utat a nyárfáig. A barlangban már így is alig pislákol a tűz, nagyon hideg volt s az öreg Trufflot pokróca alatt is didergett az ágyán. Pedig elegendő fát készítettem be, csak rá kellett volna dobálnia a tűzre, de ezt sem bírta. Kétségkívül az utolsó óráit élte. Ez még meg is nyugtatott kicsit, mert Trufflot-nak másnapra török-szakad vissza kellett érkeznie, én pedig nem akartam, hogy egyedül utazzon haza. Persze nem árultam el a remetének, miféle gondolatok járnak a fejében, csupán bocsánatát kértem, amiért nem tudtam korábban visszatérni, hogy megrakhassam a tüzet.

- Sokat kellett szenvedned, atyám!

- Hagyján, fiam! - felelte békésen. - Vállaltam én nagyobb szenvedést is az Úr tiszteletére. Az azonban igaz, hogy könnyebb elviselni az önként vállalt szenvedést, mint azt, amit ránk a sors mér...

Felszítottuk a tüzet, megmelegítettem a levest, megittam, segítettem kimennie lakóhelyiségéből, hogy elvégezhesse szükségét, majd visszafektettem az ágyra. Az erőfeszítéstől nyomban elaludt. Én is mély, álomtanál álomba merültem a kellemes melegen.

Egyszerre ébredtünk. Én teljesen kipihenve, ő talán fáradtabban és gyengébben, mint ahogy elaludt. Néztem mélyen barázdált, szenvedő arcát, és nem mertem megszólítani. Trufflot sem. De ő annyira szeretne volna megtudni tőle, hogyan egyeztethető össze hitével, hogy eretnekek parancsnoka legyen, hogy az öreg leolvasta arcáról szándékát, és szelíden biztatta:

- Kérdezz csak, fiam! Éppen az a kötelességem, hogy válaszoljak, amíg csak élek, a kételkedő kérdéseire!

- Tudatlan és ostoba vagyok, atyám! - tört ki Louis-ból. - Apám meghalt, mielőtt befejezhettem volna nevelésemet. Az udvarnál tökéletesíthettem magam a fegyverforgatásban, tapasztalhattam, hogyan szokás forgolódni a hölgyek között, és megtanítottak, miként lássam el szolgálatomat, ha ki akarom érdemelni uram dicséretét. Csupa okosság, de semmi bölcsesség, atyám! Így azután, kilépve az életbe, kétségbeesve láttam, hogy a hűség gyanakvást szül, hogy az úr elsőnek hagyja cserben szolgáját, ha ügyében buzgólkodva bajba kerül, de azért szolgálatára igényt tart továbbra is. Bocsásd meg hát, ha tudatlanságomban olyant kérdeznék, ami illetlen vagy sértő - az égre esküszöm: faragatlan vagyok, de sem szemtelen, sem botránkoztatásra készülő. Mégis nem fér ostoba fejembe, hogy Választóvíz hozzád küld segítségért, a szent életű remetéhez, de megmondja, hogy embereid, akiket adni fogsz nekem, a legundorítóbb eretnekséget vallják, amiről hallottam valaha is. Hogy a mi istenünk a sátán, s az, akit sátánként megvetünk, volna az igazi isten. Ezeket a pokolfajzatokat kellene egy katolikus herceg szolgálatába állítanom s vezetnem őket csatába, akár keresztények ellenébe is. Miért nem fogom elveszíteni lelkem üdvösségét, ha tudván tudva eltűröm eretnekségüket, és hogyan bízhatnék esküjükben, ha a hamisságok atyjára teszik le azt?

A remete elmosolyodott:

- Valóban, fiam, joggal tartják embereim hitét szörnyűséges ostobaságnak mindazok, akiknek e földön egyetlen csöppnyi jólét is adatott. Hanem annál, akinek tizenkét gyereket kellene etetnie napi két marék lisztből, mert semmije sem terem, de abból a hűbérurának búzát, húst, zsírt és mézet kell küldenie, annál az a gondolat, hogy az ilyen világban csak a sátán uralkodhatik, hiába bolondság, nagyon természetesnek látszhatik. Persze világi képzelgés, ám honnét volna másfajta képzelme annak, aki majd csak a földben egyenesítheti ki a derekát?

- Mielőtt remetének jöttem volna az ardennes-i erdőbe, híres kanonok voltam, a káptalan virága, a püspök úr kedvence, örült a hívő, ha megcsókolhatta a kezemet. Tiszta erkölcsben és csendes kényelemben éltem, hétköznapi sült kacsát ettem almaszósszal, pénteken dióval töltött

csukát. Soha nem kételkedtem az egyházban, soha nem lázongtam Isten akarata ellen, hiszen a lelkem sem volt kevésbé jó illatú a testemnél. Akkor azután egy éjjel megkísértett a Sátán. Kiragadott ágyamból, aranyos szárnyával suhogva egy égis sziklára szállt velem, hogy megmutassa nekem az egész világot. Én pedig láttam a fényes városokat, székesegyházaik büszke tornyaival, búzától sárga mezők és virágos rétek végtelenjét, a széles folyókat, hátukon büszke hajókkal, szigeteikkel a tengereket és főképpen az emberek millióit, akik dolgoztak a földeken, kereskedtek a városokban, imádkoztak a székesegyházakban és az útszéli keresztek alatt, szomorkodtak és vigadtak, szültek és meghaltak, betöltötték a földet, amint ígérve vagyon. És mondá nekem a Sátán: - Ímé, mindez a tied leszen, csak légy okos. Arany és ezüst, földek és városok és főképpen hatalom az emberi lelkeken.

- És már láttam is, hogyan teszik fejemre a püspöksüveget, püspököm halála után, hogyan lesz belőlem érsek és választófejedelem, végül hogyan választanak pápává, hogy oldjak és kössek az Úr nevében. És akkor én a Sátán arcába néztem - iszonytatóan szép feje vagyon, nem olyan utálatos, mint amilyen külsőben a boszorkányokat hitegeti, hiszen ha olyan lenne, nem is tudná megkísérteni a jó ízlésű embereket, haja ezüst, orcája fényét alig bírja az emberi szem, és bíborszín köntöst visel -, szóval a kísértő arcába néztem, s megkérdeztem, mit kellene tennem mindezt. Mire ő azt felelte: - Szinte semmit, fiam. Éppúgy élned, mint eddig. Csupán egy kicsit - és csakis az egyház érdekében - megkeményíteni szívedet.

- Keserű könnyek között riadtam fel ágyamban. Szégyelltem meztelenségemet Isten előtt, mint Ádám a bűnbeesés után, hiszen a kísértőnek igaza volt. Az én hitemben nem telhetett öröme az Úrnak, még akkor sem, ha a halandók bizalma pápává teszen. Egyheti töprengés után lemondtam rangomról, és idejöttem az erdőbe, remeteként élni, hogy testem gyöttrésével szolgáljam az Urat, ha már a lelkemet gyötörni nem bírom. Amikor pedig a környék lakói hallának rólam, hoztak nekem húst és kenyeret, és én csak sokára tudtam meg, hogy aki nekem egész cipőt süt, annak napi két marék lisztből kellene családját jóllakatnia, s hogy egy sincsen közöttük, akiknél én jobban ne élnek önként vállalt nyomorúságomban is. Csakhogy az ő nyomorúságuk nem szolgálta az Úr dicsőségét, hiszen nem változtathattak sorsukon. Nekik nem az Úr dolgával, hanem az úrdolgával kellett számot adniok.

- Elszégyellvén magamat, amiért nálam nyomorultabbak adományaiból élek, törni kezdettem fejemet, miképpen tudnék rajtuk segíteni, s mert nemhiába voltam a káptalan dísze azelőtt, találtam megoldást tapasztalataim között. Megmagyaráztam nekik, hogy nem másik úr földjére kell menekülniök az egyik úr elől, hanem zsoldosnak állaniok nagyobb hatalmaságok seregeibe, ahonnan nincs isten, aki őket visszavigye. Mondhattam volna úgy is: abból nem lehet megélni, hogy kirabolnak egy-egy kereskedőt, de akkor letagadták volna bűneiket. Pedig ilyen vállalkozásaik során tanulták meg a fegyverforgatást.

- Teljesen persze nem változott meg az erdő. Az idősebb herceg talált itt azért elegendő pásztort, vadászt és földművelőt, aki alázattal borult a lába elé, urai pedig pásztorleánykákat, akikkel megédesíthették éjszakáikat, de az igazi férfiak úgy élnek erre, mint a svájciak. A földet az öregek és az asszonyok művelik, s akinek esze vagyon, nemigen meri őket háborgatni, mert nem tudhatja, mikor gyűjtja rájuk egy csapat fiatal férfi, aki éppen idehaza vagyon látogatáson, a tetőt.

- Mikor megismertem őket, még nem hitték, hogy a földön a Sátán uralkodik. Ellenkezőleg: természetesnek tartották, hogy a hátuk arra való, hogy szíjat hasítsanak belőle. A többi zsoldosoktól hallották az Úr elűzését az égből s csak akkor hitték el, amikor közelebből ismerték meg a nagyurakat. Hanem engemet azért továbbra is szerettek, azt állították, hogy engem szívemért az igaz isten kedvel, s nem az, akihez jámbor esztelenségemben imádkozom. Én pedig nem vitatkozom velük, mert megértettem, hogy ha meg akarnám cáfolni őket, azt kellene mondanom, menjenek vissza földesurukhoz, és húzzák tovább az ígát, másképpen

nem állíthatnám, hogy a földön minden Isten akaratából vagy. Ha viszont nem mondok semmit, végül ők maguk fogják feltenni a kérdést: akkor hát az is Sátán akaratából való volt-é, hogy felőlük elmúlt a nyomor?

- Rólad pedig azt gondolom, fiam, hogy ha nálad nagyobb urak sem restellik bérbe venni a kardjukat, neked sem kell a kárhozattól tartanod, ha nem veszel tudomást tévelygéseikről. Most éppen itt szorult egy népesebb csoportjuk az erdőben. Alulról Lothar zsoldosai szorítják őket, a határon túl pedig valamiféle bőrzekések zárják el útjukat, halálos ellenségeik. Örülni fognak, ha a két veszély között Frigyesnél találhatnak szolgálatot.

- De ha te azt tanultad Frigyes udvarában, hogy a hűség gyanakvást szül, s az úr elsőnek hagyja cserben bajba jutott szolgáját, akkor ne a hercegre, magadra eskedsz fel őket, s akkor hozzád lesznek hűek utolsó vérükig.

- Evvel persze nem arra akarlak biztatni, hogy legyél áruló. A jó keresztény soha ne hagyja cserben esküdött urát. De tanuld meg, hogy csak annak hűségét becsülik, aki lehetne hűtlen is. Aki választhat aközött, pajzsot tart-e ura elé, vagy pedig tört szegeztet a torkának...

Elhallgatott. Túlságosan kimerítette a beszéd. Lehet, hogy elraboltunk néhány órát az életéből. Újból elaludt, és nem is ébredt fel többé. Egyszer csak láttuk, hogy az álla leesik. Elővettem keblemből a kendőmet, és letérdeltem a halott mellé. Még hozzá sem kezdhettem kegyeletos munkámhoz, amikor beléptek a barlangba az emberei.

- Aki megmozdul, vasat kap a bordái közé! - kiáltott ránk az egyik. A másik állt és hallgatott.

Trufflot ezen az utazáson annyiszor lepett meg, ahányszor megszólalt.

- Frigyes herceg testőr kapitánya vagyok, és a nevem négy tallér zsold fejenként - mondta tömören.

- Nem valami magas a neved! - felelte amaz azon a nyelvjáráson, melyen a magas és az előkelő egyet jelent.

- Annyi, amennyi. Több, mint az a semmi, amit itt kerestek Lothar és a bőrzekések között!

- Vagy magának nem az a véleménye, Kelemen úr? - avatkoztam én is a beszédbe.

Ördögöm volt, eltaláltam. Pontosabban: láttam két óriási csizmát a barlang kövén, s már korábban is tudtam Jacques-tól, hogy a nagy bajuszú ördöghiten való. Szóval nem lepett meg, hogy őt találom itt. Ő viszont meglepődött - ha ugyan hinni lehetett szavának:

- Csak nézem, nézem a vitézlő kapitány urat: ez volna az a gyerek, aki a walldorfi bíró házában kiütötte kezemből a kardomat?

Húha! - gondoltam magamban. - Ez aztán fifikás ember! Egyszeribe elfelejtette, hogy a vágásra viszont ő tanította meg.

Később láttam az embereit: egy sereg rosszképű zsvány, külön-külön egyikre sem bíztam volna az életemet. Hanem csapatban fegyelmeztettek és bátrak, mint az ördögök. Mint Szecskavágó Jakab emberei. Éppen olyan vezér kellett nekik, mint Kelemen. Születésekor is temérdek esze lehetett, azóta pedig látott annyit a világból, mint én, és ezerszer többet, mint Louis. A mennyország dolgában eltévedhetett, de hogy a földön hol lakik az isten, azt tudta pontosan. Azt is, hogyan kell valakit szőr mentében megborotválni. Hízelt Louis-nak, de egy cseppet sem imponált neki.

- Hát az ökörfejű Frigyes szolgálatába menekülünk a lófejű Lothar elől? - kérdezte bizalmasan. - Azért azon még gondolkozni kell, fiatalúr!

Ám Trufflot szikrázott, mint az acél. Pillanat alatt kivívta magának a tiszteletet.

- Az én szolgálatomba, Kelemen! Frigyesre én esküszöm, maguk pedig énram. Tőlem kapják a zsoldot, a parancsokat, s oda követnek, ahova én megyek. Különben a remetét még el kell temetnünk. Addig nyugodtan gondolkozhatnak, ha olyan lassan forog a kerekük!

Magáncsapat! Ez már tetszett Kelemennek! Kihúzta magát!

- Temessük el a remetét, kapitány uram, azután szemlélje meg az embereit!

Sírhába tettük a remetét, kövekkel borítottuk be a testét. Közben kétszer is hallottuk messziről Dumain lovasainak dobogását. Erről jutott Trufflot eszébe, hogy megkérdezze, tudnak-e az emberek lovagolni, és vannak-e jó lovaik. Kiderült, hogy ha kell, szőrén is megülik a vad paripákat, sőt volt néhány jóvérű kancájuk is, amíg tartott a szénájukból, hanem azután nem ők táplálták lovaikat, hanem azok őket. Trufflot erre egy szót sem szólt. Rövid imát mondott a remete sírja fölött, azután elindultunk a táborba. Pitymallott, amire odaértünk. Kelemen már mindenütt keresték. Állandó megfigyelés alatt tartották Dumain három táborát, mindegyikben voltak barátaik, s így megtudták, hogy a márki kémei nyomukra bukkantak, és másnap reggelre támadást terveznek ellenük. Óriási éljent kiáltottak Trufflot-ra, amikor megtudták, miért jött hozzájuk. Azt ajánlották, haladék nélkül vegye ki esküjüket, és induljanak Friedrichshof felé.

- De sürgős! - mondta Trufflot. - Nekem nem az!

Gyanakodva néztek rá. Jelzem, én sem értettem, mit akar.

- Nekem huszárok kellene. Mint Frigyes testőreinek kapitánya nem támadhatom meg Lothar katonáit. Ha már felesküdtetek, ti sem. De ma éjjel még megszerezhetitek a lovaikat.

- Lovat lopjunk? - kérdezte elragadtatva egy legényke, név szerint Fülöp, akit én csupán a tekintetért is nyugodt lélekkel fölakasztattam volna. - És maguk itt maradnak? Jól kitalálták!

Kelemen azonban mindent értett és helyeselt. Bevezetőül lekapatta a legénykét a tíz körméről, és tizenötöt vágatott a fenekére, hogy megtanulja, miképpen kell a kapitányával beszélnie. Azután rábízta, hogy gondoskodjék rólunk, amíg távol vannak, mert, mint mondta, egyébként ügyes és szemfüles legény, jól járunk vele. A nyeregből még visszaszólt:

- Úgy járasd az eszedet, Fülöp, hogy a kapitány úr az egyetlen ember, akinek sikerült kiütnie a kezemből a kardomat!...

A legény eltűnt valamerre, azután egy jókora disznósonkával és kenyérrel tért vissza:

- Lássanak hozzá, kapitány uram!

Trufflot intett, üljön le ő is. De Fülöp nevetett:

- Addig már nem, míg meg nem jönnek a lovakkal. Inkább a hasamra feküdnék. Engem így még meg nem tiszteltek emberért, mint most kigyelmedért. Nagyon kedvelheti kigyelmedet a Pali bácsi! Azt szokta mondani, mennél keményebben veretik ki a seggedet valakiért, annál feszesebben állj előtte. Tetszik tudni, jó fejem van. Nem fogom elfelejteni.

Kezdett nekem ez a társaság nagyon tetszeni. Irigyeltem, amiért Trufflot-é lett, nem az enyém. Hanem azt meg kellett vallanom, jobban is tud velük bánni, mint én. Mikor azután hatvan lóval tértek vissza, feleskette őket, és azonnal indultunk hazafelé. Kelemen mellette lovagolt és mutatta az utat.

- Még egy kérdésem vagy! - mondta neki. - Azt tudom, ha azt mondom, „Rajta!”, levágják az ellenségeimet. De mit csinálnak, ha azt parancsolom, menjenek a templomba áldozni? Végre is katolikus udvarba vágatunk...

- Megrágjuk az ostyát, kapitány uram, s azt mondjuk magunkban: „Összeharaptuk a testét a Te dicsőségedre, uram!”

- Praktikus megoldás! - mondta elragadtatva. - Remek! Nekem azonban megvallotta, hogy csak egyetlen okból vállalta magára a vétket, hogy feleskessen eretnekeket.

- Tudsz hallgatni, Kecsebogó? Esküszöl, nem mondod el senkinek?

Mióta részt vett az ostrom elhárításában, hitte, hogy óriási hadvezér lesz belőle, nevét együtt fogják emlegetni ama pármaiéval. Nem bírt lemondani a gyönyörűségről, hogy végre saját csapata nyargaljon a háta mögött.

- Még ha csupa ördögökből állanának sem, nem ha csak ördögimádókból...

Otthon azután kiderült, hogy a szép jövőhöz előbb át kell vészelní az ocsmány jelent. Soha jobbkor nem jöhetett volna a saját sereg, mint éppen most. Jacques-nak sikerült másolatot szereznie két levélről. Egyiket Lothar írta öccsének, a másikat Barthelot-nak Dumain. Egyik sem ígért Louis-nak jót.

Kedves öcsém - hangzott az első írás -, örömmel olvastam, hogy Trufflot lecsapta az Anthorán fiú fejét, s evvel megmentette az ön életét. A fiatalember, úgy látszik, nagy gyakorlatra tett szert abban, hogyan kell nála magasabb rangúakat elpusztítani. Ha fogolyként küldte volna hozzám, és mentségére vele együtt juttatja el hozzám ezt az értesítést, büntetése kiszabásánál biztosan figyelembe is veszem, hiszen az ön élete nekem is nagyon drága. De hogy ehelyett testőrsége kapitányává nevezte ki, az nem fér a fejembe, s ha egyáltalán hihetnék még abban, hogy valamiben is meghallgatja tanácsomat, készséggel fejteném ki bővebben is a véleményemet. Így csak annyit írok, hogy tudásom szerint a hír vételekor az ön menyasszonya felsikoltott és a szívéhez kapott. Azután pedig elküldött nekem néhány írást, melyeket én most mellékelek, s melyekből félreérthetetlenül bebizonyosodik, hogy nem Lannes jelentette fel Barthelot embereit Firenzében, hanem ellenkezőleg, Barthelot Lannesét. Ha az ügyben tehát vizsgálatot indít, s nem ítélkezik önkényesen, úgy nem Lannes fejére hozott volna szégyent, hanem a saját fejét kímélte volna meg ettől.

Elégszer figyelmeztettem már, viselkedjék kevésbé hebehurgyán, vigyázzon jobban az életére - most ehhez hozzáfűzöm: becsületére is. Nem kívánom többször figyelmeztetni. Ha úgy dönt, hozzám költözik, az udvaromba, nagy tisztességgel fogadom, és további sorsáról örömmel gondoskodom. Ha továbbra is a kopár északi határvidéken kívánja kockára tenni életét, azt sem kifogásolhatom. Arról azonban hiába panaszkodik, hogy nem érkeznek meg az élelmiszer-szállításai. Erről én nem sokat tudok, de nem lehetetlen, hogy embereim túlbuzgósága nehezíti a helyzetét. Én ugyanis kénytelen voltam parancsot adni - miután meggyőződtem arról, hogy támadói az ardennes-i erdőn keresztül jutottak önhöz -, hogy mindaddig, amíg Friedrichshofban tartózkodik, ne engedjenek át e területen gyanús személyeket. Előfordulhat, hogy katonáim az ön hűséges embereit is gyanúsaknak nézik, de azt kell mondanom, inkább tartsanak távol az ön nevére keresztelt várostól valakit indokolatlanul, mintsem átengedjenek veszélyes embereket. Arra pedig nincs mód, hogy személyesen ellenőrizsem, miképpen hajtják végre parancsait. Megparancsoltam Dumain márkinak, lépjen érintkezésbe Barthelot márkival, és tisztázzák, miképpen lehetne helyzetükön valamit könnyíteni. Nehéz lesz. Hírül hozták nekem, hogy mikor csapataim megmentették az ön életét, első szava az volt Argyll gróffához, azt az utasítást adtam-e ki katonáimnak, csak akkor támadjanak, amikor ön már elesett. Én nem hagyom mocskolni a becsületemet.

Ha - aminek nagyon örülnék - a hozzám költözést választaná, evvel kapcsolatban még a következőket kell elmondanom: meghívásom mindenkinek szól, ideértve régi barátomat,

Argyll grófját és ellenségemet, Barthelot márkit is. Kivétel ez alól csak az ifjú Trufflot, akit, ha kezembe kerül, az ön példáját követve, vizsgálat nélkül lefejeztetek. Úgy gondolom, a márki is csak örülni fog annak, ha az ifjút kivégzése előtt megcsigáztatni nem fogom.

Ha jobb volna önnek valamilyen okból a két lehetőség közül később választania, jóakarátának kinyilvánításául átmenetileg elfogadom Trufflot kiszolgáltatását is.

Lothar

- Azt hiszem - mondta Jacques a márki hajlik rá, hogy ezt a megoldást fogadják el átmenetileg. Nem Lothar levele, hanem a másik miatt.

Kedves Úr!

Lothar megparancsolta, találkozzam veled, és nyilván ezt fogja parancsolni neked is Frigyes. Így senki nem tehet nekünk szemrehányást, ha személyesen is egyeztetjük nézeteinket. Gauchec sietve katonákat gyűjt, és tiltakozik, amiért a herceg engem tett a sereg parancsnokává, sőt még Lannes is hazaszaladt Bouginból, hogy itthon intrikáljon ellenem. A legnagyobb gyorsaságra és vakmerőségre lesz szükség. Azt hiszem, helyesebb lesz, ha én utazom, könnyebben mozoghatok. Írd meg, hol találkozunk és mikor, én ott leszek. Hanem Trufflot kérdésében engedned kell. Elhiszem, hogy fontosak a gyerek szolgálatai, de Goldoc uralma még fontosabb. Pedig most erről van szó!

Trufflot felfújta az arcát. Dühödten fogadkozott, hogy Lotharnak ezért egyszer még megfizet. Hanem azt nem hitte, hogy Barthelot áruló lehet.

- A pisze disznó nem számít! Dumain minden aljasságra képes. Barthelot nem ilyen.

- Reméljük - vonogatta Jacques a vállát. - Mindenesetre siessünk a palotába, és mutassuk be Frigyesnek a testőrszázadát.

Frigyes Barthelot-val tárgyalt zárt ajtók mögött. Rettenetes fogfájás kínozza. Ócska slafrokban kuporgott a széken, arcán csálén felkötött kendő. Hanem azért fenséges haraggal állt fel helyéről, amikor kamarását elsodorva útjából, engedély nélkül törtünk be hozzá.

- Bejelentés nélkül? Mit jelentsen ez?

Trufflot fél térdre ereszkedett:

- A testőrség parancsnokának mindig joga volt arra, hogy bejelentés nélkül lépjen be hozzád, ha szükségesnek vélte. Raul például...

- Raul például száz ember fölött parancsnokolt. Te is megkapod a jogot száz szablyáért!

- Ég a vágytól, hogy bemutassa őket! - mondta Jacques szelíden. - Odalent állnak az udvaron.

Frigyes és Barthelot egymásra néztek és kitekintettek az ablakon. Mi is mögéjük álltunk. Különös képet nyújtottak így felülről Kelemenék. Pompás lovak, hibátlan fegyverek, ritkán látható öltözködés. Ki csak rongyos zekét viselt, ki női kendőt is a zubbonya fölött. Többen saját kezűleg összerótt farkasbőröket borítottak vállukra, és olyan is volt, aki csizma helyett rongyokból készült harisnyát hordott a lábán. Komplettrablóbanda szemléje portya előtt. A herceg vakarta a fejét:

- Micsoda haramiák!

- Pompás fickók az ardennes-i erdőből, hercegem! - mondta váratlanul Barthelot. - Élükön régi ismerősünk, Kelemen! A derék Trufflot megint a legjobbkor hozta meg a várt segítyt. Megvan az elővédünk, jó uram, nem kell törnünk a fejünket, hogy csempészünk ide még egy huszárszázadot.

Hozzáánk fordult.

- Azért mi sem aludtunk. Gyertek ide.

A kis asztalhoz mentünk, mely mellett előbb ültek, ő meg Frigyes. Egy térkép feküdt előttük, számomra ismeretlen vidéket ábrázolt. A márki a rajz közepére mutatott.

- Ez itt a hercegek ősi fészke, Cathor! - mondta ünnepélyesen. - Kicsike vár, de derekasan őriz egy útkereszteződést, bár az erődítményt magát nem őrzi, csak két kis szakasz. Emögött fekszik Du Bois birtoka, a kemény Mordello várral, melyet Oliver apjától Oliver örökölt. E vár rejtette egykoron Alois elől Lothart. A herceg azt követeli, hogy térjünk meg Petersilába, s mi erre igenlő választ adunk. A valóságban azonban ide Cathorba törjük át magunkat. Oliver elibénk jön, és elfoglalja a várat. Ha ez megtörtént, senki sem zárhat el többé Mardellótól, melyben biztonságban leszünk.

- Időt kell nyernünk. Dumain márki találkozóra hívott. Én elfogadom. Mindenbe beleegyezek, amit kér, csak a határidejeibe nem. Nincs megalkuvás. Dumaint meg fogjuk tanítani, mennyit ér az esze.

Trufflot diadalmas pillantást vetett ránk. Jacques a fülemhez hajolt:

- Barthelot nem lehet Dumain ellen. Itt nagy disznóság készül, fiam. Csak éppen nem értem, mit akar.

Husadik fejezet

A MESEMONDÓK VERSENYE

A következő hetekben mindkét fél folytatta terve megvalósítását. Az idősebbik herceg öccse kiéheztetését, és ennek érdekében Dumain továbbra is föltartóztatott minden szekeret, bár találkozójukon azt ígérte Barthelot-nak, többé nem teszi. Barthelot viszont megszállottan dolgozott a támadás előkészítésén, és még Jacques sem tudott munkájában hibát találni. Frigylest meggyőzte, ismerje el Trufflot magáncsapatát - igaz, avval az érvel, hogy ráérnek Mordellóban észre téríteni -, alája rendelte saját huszárait is, és óráról órára kidolgozta, hogyan kell magukat Dumain őrségein átverekedniök, majd Petersila elleni támadást színlelve a főirányból maguk után csalogatni seregeit. Ő maga vezette volna a főseregeket, Jacques-ot pedig arra szemelte ki, hogy Friedrichshof közelében maradv, bizonyos lovasok élén zárja le az utakat, s akadályozza meg, hogy támadásunkról idő előtt híreket vihessenek Dumainnek. Nekem háromszor is át kellett csúsznom Mordellóba Oliverhez, és megállapíthattam, hogy Dumain elég lanyhán látja el a feladatát: csak a szekerekkel törődik, előttem mindháromszor szinte tiszta volt az út. Jacques idegesen kapta föl a fejét:

- Mondd csak, Kecskébogyó! Nem lehetett ebben szándékosság?

Lehetni ugyan lehetett volna, minthogy azonban semmi értelmet nem találtunk benne, elejtettük ezt a feltételezést. El kellett fogadnunk, hogy pillanatnyilag az a legfontosabb teendőnk, hogy sikerüljön kijátszani a kémek figyelmét. Barthelot maga különben ebben látta terve egyetlen gyöngéjét, és szívesen talált volna valami ürügyet, hogy Friedrichshof egész lakosságát három napra bezárassa valahová. Ekkor, mintha a szerencse is az ilyen nagy uraságok ügyét szolgálná, váratlanul városunkba érkezett a világ három legjobb mesemondója, hogy megvívja rég tervezett versenyét. Kettőt tanítványai is elkísérték, mint valaha Jézust az övéi, csupán a harmadik, a skót érkezett magányosan. Ők szegénykéek persze felajzva, ünnepi felkészültségben lépték át a híres fogadó küszöbét, és földbe gyökerezett a lábuk, mikor látták az ürességtől rideg termet, a kandalló pislákoló tüzét, a mogorva szolgálkat. Választóvíz, mikor megtudta, milyen megtiszteltetés érte a házat, azonnal szerzett nekik ételt az udvartól, és elmondotta, milyen gyalázatos orvtámadás zavarta meg a Skót Királynő kedélyes életét. Mikor pedig látta, mekkora csalódás éri a három férfit, ő maga tanácsolta, menjenek tovább az úton dél felé, hamar találhatnak olyan szállást, amely most sokkal jobban megfelel céljuknak a mienknél. Csakhogy ők a szó igazi értelmében is valódi férfiak voltak, nemcsak nemük szerint. Kijelentették, ha a fogadó olyan hely volt idáig, hogy érdemesnek találták távoli hazájukból idezarándokolni, úgy a máskor bőkezű gazda szorongattatása idején éppen nem szabad hozzá hűtelennek lenniök. Ha kenyéren és vízen is, itt kell eldönteniök, melyikök érdemli meg a Skót Királynő híres kupa borát. Felkeresték a herceget, és szószólójuk, az öblös hangú gascogne-i földig hajolt előtte:

- Ha varjak húsával és száraz kenyérrel is, de te vendéglj meg bennünket, uram, mert csak a te személyed adhat találkozásunknak igazi fényt. És csak ti dönthetitek el, ki közöttünk az első, mert jobban értetek művészetünkhöz, mint a nagyhatalmú császár és fényes udvara.

Frigylest könnyekig meghatotta a három híresség ragaszkodása, és azt felelte, olyan szükségben nem lehet, hogy ne tudná őket méltón vendégül látni, s hogy ő fogja sütni számukra a húsokat. Nála is jobban megörült azonban Barthelot, annyira, hogy oktan javaslatáért fenéken billentette Választóvizet, amitől az egykori bolond már régen elszokott.

- Légy ügyes, Louis - mondotta lelkesen -, hogy valaki hírül vigye Lothar udvarába a nagy eseményt. Hadd higgye a herceg, hogy ostoba ünnepségekre fecséröljük időnket, és mese-

mondókkal játszogatunk. Az egész várost beparancsoljuk közönségnek, s az első estén magunk is ott leszünk, hadd lássanak bennünket édesen szórakozni, s Dumainék fülébe ez is kerüljön el. Másnap este azután indulunk, sorban és terv szerint, s a díjat majd Választóvíz adja át a győztesnek a nevedben, uram!

Ismét nem lehetett terve ellen egyetlen szavunk. Csak Jacques tagadta meg, hogy találkozzék a versenyzőkkel - később megtudjátok, miért - és engem evett a fene, amiért elesem a pompásnak ígérkező élvezettől. És valóban, ma is hálás vagyok a sorsnak, hogy legalább MacKinley történetét engedte végighallgatnom.

Az ivót erőszakkal odahajtott polgárok, zsákmánylásból kimaradt katonák és saját gondjaikon töprengő nemesek töltötték meg, rideg közönyüket még a valóban kitűnő vaddisznó- és szarvaspecsenye sem tudta feloldani. Választóvíznek nem kellett csendet teremtenie, mielőtt felszólította első vendégünket, mondja el történetét. Az öreg skót azonban csak felénk fordította ragyaverte ábrázatát, keresztet vetett, elmosolyodott, és mielőtt még megszólalt volna, már mindenki rája figyelt. Talán még a sarokban álló kitömött medve is.

- Engedelmetekkel: nevem Robert MacKinley és Kinleynek hívják a falut, amelyben születtem és lakom. A falutól három mérföldnyire, vagy a tengerben, vagy a tengerparton egy nyers és magas szikla emelkedik, rajta, mióta ember él a vidéken, a fölfelé vezető keskeny ösvény szélén mindig tizenhárom fenyőfa áll, éppen amennyi stációja van Krisztus urunk szenvedéseinek. A szirtnek Robert-fok a neve, és nem azért mondtam, hogy vagy a tengerben, vagy a szárazföldön áll, mintha nem ismerném éppen olyan jól, mint a tenyeremet, és ne tudnám még azt is megmondani, hány szikla áll ki az oldalából két-két fenyő között. Az emberek apály idején szoktak felmászni rája, amikor száraz lábbal juthatnak el a talpához egy hetvenhét láb széles kőhídon, s mire felkapaszkodnak a tetejére, a dagály tizenkét öl mély sós vízzel veszi körül. Aki ott fenn áll, az roppant messzire láthat: nyugaton McGoverig, ahol anyám családjának vára emelkedik, délen a kopasz hegyig, melyen valamikor a McDuffok fészke állt, nyugaton pedig a Tltlan-szigetig. De ha szerencséje van, északnyugat felé a vízen kívül nem lát semmit, csupán egy halovány ködgomolyt a tenger felszínén. Ha így van, vessen keresztet, és mondjon hálát az Úrnak, amiért a köd helyén nem lát egy szigetet fehér sziklával, fekete fenyvesekkel és egy megmérhetetlenül mély szakadékkal a hegy közepén. Az a köd csupán egyszer szakad föl huszonöt évenként, és ilyenkor észak összes szele egyszerre a tengerre zúdul, felborítja a halászbárkákat a vízen és lefújja a szirtől a kíváncsiskodókat. Azon a szigeten, a fehér sziklák között a feneketlen szakadékban ugyanis Gwaenlon anyó lakik, a fenyvesek és az északi szelek királynője, aki nem tűri, hogy az emberek a lakóhelyébe bepillantsanak.

- Ötszáz évvel ezelőtt azonban élt egy férfi, Robert MacKinley, akinek a karja vasból, a szíve vasnál is keményebb anyagból volt, aki egy ilyen napon nem a vízből menekült a partra, hanem a partról a tenger lökte a csónakját, a szelekkel szembeszállva a szigetre evezett, és vakmerően behatolt a feneketlen szakadékba. Gwaenlon anyó megszerette a bátor fiút, megtanította, hogyan lehet a szeleket birka bőrébe kötözni, majd újból kibocsátani és hars nótákat énekelteni általuk. Mikor a szigetről a partra visszatért, Robert MacKinley, a dudás lett a neve, ötven évig járta Skóciát, hogy megtanítsa az embereket a dudán játszani. De soha senki nem tudta többé olyan művészettel kezelni hangszerét, mint ő maga, az első dudás. Zenéjével elkergette az égtől a fellegeket, összegyűjtötte az erdőkből a vadakat és lecsalogatta a McDuffokat hegytetőjükről a völgybe, ahol a MacKinleyk kivont szablyákkal vártak rájuk, és egyetlen család kivételével valamennyit megölték ama völgy bejáratánál, melyben tóvá szélesedik a Twoord patak.

- Ez a család - egy apa, egy fiú és egy leány - Tltlan szigetére menekült, melyen addig ember még nem lakott. Ott az apa feleségül adta leányát a fiához, megparancsolta nekik, hogy kilenc

fiút és kilenc leányt csináljanak, azokat újból házasítsák össze és amikor nyolcvanegy unokájuk felnő, hajózzanak vissza a szárazföldre, és álljanak bosszút a MacKinleyken. A gyermekek pedig engedelmeskedtek atyjuknak, a lány szült kilenc fiút és kilenc leányt, a lányok mindegyike újabb kilenc fiút és kilenc leányt, azután mind a százhatvanketten visszatértek a szárazföldre, s azóta folyik a harc a MacKinleyk és a McDuffok között, és folyni is fog mindaddig, amíg a skót vér skót vér marad.

- Én nem utaztam annyit, mint kedves barátom, a gascogne-i, nem is volt szükségem arra, hogy faluról falura mutogassam tehetségemet, mint a medvetáncoltatók. Én csak ültem Kinleyben, énekeltem a hős John MacKinleyről, a vad Swinburn-hegyről és a kopár barlangról a vad Swinburn-hegyen, melyet John MacKinley hét napig védett a McDuffok ellen, utolsó emberének halála után, úgy, hogy a harc végén a McDuffok vezetője maga temettette el a barlangban a hőst, és vésette sírja fölé a sziklába: „John MacKinley meghalt, de hősiességére emlékezni fognak, míg a földön egyetlen McDuff vagy MacKinley él.” Ha pedig idegen ült tűzünkhöz, és hallotta énekemet, az később visszatért, hogy újra hallhasson, de már nem egyedül tért vissza, hanem elhozta gyerekeit és barátait is, úgyhogy hírem elterjedt először Skóciában, aztán Walesben és Angliában, végül a tengeren is átkelt. Franciaországban egy útkereszteződésnél álló fogadóban találkozott vele Jules Biron, a gascogne-i, azután, hogy az asztalnál ülve elmesélte szájtató hallgatóságának, hogyan csalta csapdába és fogta el a rougoni haramiát. Én azonban előbb vettem az ő hírét, mint ő az enyémet. Lord Chichester beszélt nekem róla és neki rólam. Nekem elmondotta, hogy már kilencszer hallotta tőle a rougoni haramia történetét, véletlenül sem egyformán kétszer, sőt annyira különbözően, hogy a lord végül már abban is kételkedett, van-e egyáltalán Rougonban erdő, és lakott-e benne haramia. Mindazonáltal tizedszer is szívesen meghallgatná, mert oly elragadó furfangokat eszel ki, s oly ízesen meséli el őket, hogy amíg az én tüzemnél nem ült, nem hitte volna, hogy a világon párja találtathatnék elbeszélőkéességének. Hogy rólam mit mesélt neki, azt nem tudom, csak annyit, hogy ennek hallatára tette meg Jules Biron javaslatát a Skót Királynőben rendezendő versenyről, hozzátéve, hogy csak akkor vállalom el, ha nemcsak az őseimtől rám hagyományozott legendákat tudom ismételtetni, hanem szerzőként is megállok a helyemet, mert a Skót Királynőben mindenkinek saját életéből kell elmondania egy igaz történetet. Nyomban válaszoltam, hogy kihívását elfogadom, bár akkor neki, akinek tíz élete volt, nagy előnye leszen. Márpedig tíz életének kellett lennie, mert csak így lehetséges, hogy tízféléképpen fogott el egy bizonyos rougoni haramiát.

- És valóban: vajon ki kaphatna rajta, ha az őseimtől rám hagyományozott történetek egyikét mondanám el itten, mintha velem esett volna meg; például Geoffrey MacKinleyét, akit a boszorkányok kergettek Llwellettől Caldwellig? Én azonban sem füllenteni, sem türelmetekkel visszaélni nem akarok s csupán azért említettem Robertet és Johnt az őseim közül, mert velük kezdődik az a néhol hihetetlennek vélhető história is, amelyet éppen ideutaztomban éltem át, s melynek valóságáról a MacKinleyk becsületére is megesküdhetek.

- Meglátogatott ugyanis jól ácsolt házamban egy férfiú, Jacques Philippe du Moutin, Argyll grófja és három olyan úr volt a társaságában, aki előtt John MacKinley sem röstellte volna levenni a kalapját. A gróf egy egész népemet érintő ügyben kérte segítségemet, társai pedig azért jöttek, hogy tekintélyükkel támogassák. Én mondtam, hogy nagy tisztesség számomra látogatásuk, de egy Argyll nélkülük is számíthat rám, hiszen az Argyll hercegek és anyám családja, a McGoverek között szoros rokonság áll fenn, fiaik gyakran vették feleségül a mi leányainkat. Mi sem természetesebb, mint hogy segítsek neki, s ha kell, egész Skócián végigkísérem.

- Tudnotok kell, urak, hogy hazánk egészen fekete felleg ül. Mióta a Stuartok lettek Skócia királyai, tönkre akarják tenni a nagy nemzetségeket, szolgákká alacsonyítani főnökeiket.

Segítségükre vagyon ebben Franciaország hadsereggel és egyházi átkaival a pápa. Népünk azonban felismerte a csuhások álnokságát, mind többen csatlakoztak az új hithez, megundorodtak a misétől, és megpróbálták azt betiltatni. A mieink a prédikátorok körül tömörültek, az udvarnál pedig a jezsuiták adták egymás kezébe a kilincset, hogy tanácsokat adjanak az özvegy anyakirálynőnek, ki régensként kormányozza az országot. Hogy pedig a tanács mellett pénzben se szűkölködjék, a máltaiak is elküldötték hozzá egy lovagjukat, aki a kancellárral kölcsön feltételeiről tárgyalt. Hogy a lovag a máltaiak követe, azt természetesen tudták a protestáns egyháznagyok is. Hogy milyen céllal érkezett, azt Argyll grófja mondta el, akit éppen ezért küldtek hazánkba külföldi hittestvéreink. Mivel pedig a grófnak más okból is volt a lovaggal leszámolnivalója, vállalta, hogy az útból majd ő teszi el. És éppen ellenségeskedésük oka olyan csodálatos, hogy ha igazságáról nem lett volna módom meggyőződni, nem is merném elmondani.

- A gróf az Argyll hercegeknek nem rokona - s így természetesen a McGoverekeknek sem. Berengár néhai király törvénytelen fia; apjától kapta nevét és címét. Anyai ágon pedig azon boszorkányok ősi családjából származik, akik Robert MacKinley, a dudás idejében nagy számban éltek még a mi erdeinkben is, de akik közül már csak Gwaenlon anyóról biztos, hogy nem költözött el máshova. Az anyó legkisebbik húga például Franciaországban élt egy csodálatos forrás mellett, melynek vize a beteget meggyógyította és megfiatalította az öreget. Így Gondan asszony ezeréves korában is ifjú volt, s olyan gyönyörű, hogy ha egy halandó véletlenül meglátta, a vágyakozástól búskomorságba esett. Gondan azonban megvetette a férfiakat, és akárcsak nékje, Gwaenlon anyó, ő is szűzies életet élt.

- Történt azonban, hogy Berengár király súlyosan megbetegedett, még pedig olyan súlyosan, hogy a világ legjobb orvosai sem tudták meggyógyítani. Ekkor meglátogatta őt egy javasasszony, elmondotta neki, hogy van országa határán egy csodaforrás, melynek vize a halottat is fel tudja támasztani. Ha meg akar gyógyulni, másnap éjjel titokban keljen fel az ágyából, és induljon el egyedül, amerre a Kaszás csillag nyele mutatja az utat, s amikor hétnapi és hétéjjeli vándorlás után egy hétlyukú rókavárhoz ér, menjen be az erdőbe, és hangosan kiáltsa Gondan asszony nevét. Gondan asszony, aki a jó boszorkányok közé tartozik, irgalmas szívével biztosan megszánja a királyfit, és a forrásához vezeti.

- Így is történt. A királyfi másnap éjjel felkelt az ágyából, kiosont kastélyuk kertjébe, megereste az égen a Kaszást, s elindult arra, amerre a szára mutatott. Ment hét nap és hét éjjel, s már alig vánszorgott, amikor a hétlyukú rókavárhoz ért. Ott befordult a sűrűbe, hangosan kiabálva hívta Gondan asszonyt, az pedig megszánta a könyörgőt, elébe ment, és forrásához vezette őt. Berengár már Gondan szépségét látva félig meggyógyult, mikor pedig tetőtől talpig megmosdott a varázslatos vízben, olyan egészséges lett, mint életében soha, és százszor szebb, mint volt azelőtt. Olyan szép, hogy még a szűz Gondan is beleszeretett. Nyomban egymás nyakába borultak, és elmondották a holtomiglan-holtodiglant. Berengár szerelmes ígézetében mindent elfelejtett: apját, anyját, aki hazavárja, és hét évet töltött Gondan kunyhójában. Boldogok voltak mind a ketten, különösen, mikor szerelmük hetedik évében egy kisfiuk született.

- Apja, anyja és az országnagyok azonban nem tudtak belenyugodni Berengár eltűnésébe, s ezért kidoboltatták, hogy ezer aranyat kap, aki a királyfi nyomára vezeti az érte aggódókat. Ekkor jelentkezett a javasasszony, aki Berengárnak tanácsot adott, hova kell nyomorúságában fordulnia, és a szerelmesekhez vezette az öreg királyt és katonáit. A katonák pedig éjjel reájuk törtek, Gondant megbilincseltek és gyermekével együtt börtönbe vetették, Berengárt pedig visszavitték szüleikhez. Gondan a püspök pribékjei előtt büszkén vallotta magát boszorkánynak. Megjósolta, hogy ha Berengárt elszakítják tőle, fiatalon fog meghalni, mert nem fogja tudni feleségét elfelejteni, Berengár nélkül pedig ő sem kíván tovább élni. Ekkor érkezett a

püspökhöz a máltai lovag, és javasolta neki, kínzással kényszerítsék, oldja fel a királyfit ígérete alól. Ötször csigáztatták meg hasztalanul, akkor máglyára vitték, és a máltai gyújtotta meg alatta a tüzet. A gyereket is elégették volna, ha útközben nem csap egy rettenetes orkán a foglyokat szállító szekérre, és el nem ragadja magával a fiút. Északi szélvész volt, Gwaenlon anyóhoz vitte húga egyetlen fiát. Argyll grófja itt nőtt fel a szigeten, a feneketlen szakadéokban, és ismerte a barlangot, melyben Robert MacKinley megkapta az első dudát. Tizennyolc éves korában pedig egy másik szélvihar visszarepítette Berengár udvarába, aki akkorra már király lett, egyedül uralkodott, és tetszése szerint oszthatott rangokat és címeket. Mindenesetre megkérdezte a párizsi érseket, aki azt mondotta, a fiú bűne csak annyi, mint a most született csecsemőké, amitől megvált a szent keresztség felvétele. Aggályos férfiú lévén, mindenesetre megkérdezte még Marcellus pápa véleményét is, aki isten kegyelméből csupán egy hónappal élte túl pápává szentelését, s így nem túlságosan részes a pápák vétkeiben. Marcellus pedig úgy döntött, hogy a püspök ítélete helyes, Berengár fiát megkeresztelni Istennek tetsző cselekedet. A király megkereszteltette fiát, azután pedig meghalt, egészen fiatalon, úgy, mint azt Gondan megjósolta.

- Megütköztem egy kissé, hogy egy olyan világosfejű ember, mint a gróf, aki nemcsak hogy szakított a pápistákkal, hanem kész volt Burgundtól Dublinig utazni, hogy hittestvéreit figyelmeztesse egy veszélyre, ilyen fontosnak tartja egy pápa véleményét. Egy MacKinley ilyet bizonyára nem tett volna. Annál inkább becsültem azért, hogy miután a lovagban felismerte anyja megkínzóztatóját, többé nem volt neki mindegy, miképpen nyeri el a büntetését, hanem saját kezével, párbajban kívánt végezni vele. De már pusztá megölésével sem érhetette be többé, mert kiderült, hogy a máltai a tours-i cigánytábor vajdájától magához váltott egy gyermeket, és Rómába akarja hurcolni, hogy a pápának eszközül szolgáljon hitünk burgundi hívei ellen. A lovag halála után tehát még a gyereket is ki kellett szabadítania, és biztosra vehette, hogy ha a párbajért talán még nem is, a lovag szállása elleni támadásért a régensnő ki akarja végeztetni, s ezért meneküléséről jó előre gondoskodnia kellett. Barátaink segítségével megegyeztek egy angol kapitánnyal, hogy karavellján Amszterdamba fogja szállítani, s engem kértek meg arra, vezessem el abba az öbölbe, melyben a hajó fedélzetére veszi. S azért is esett rám a választásuk, mert hallottak terveimről. Vele együtt ugyanis én is átkelhettem a Csatornán, és vállalta, hogy cserében odaát ő kalauzol el az útig, amelyen haladva egyenesen a Skót Királynőhöz jutok.

- A párbajt én nem láttam, de elbeszélték, hogy a máltai tapasztalt harcosnak bizonyult, és oly rettentő erejének kellett lennie, amilyent senki le nem olvashatott volna vékony termetéről, mert könnyedén vagdalkozott hosszú, nehéz fegyverével. A gróf egy vékony, könnyedén hajlított szablyát forgatott a tulajdonképpen két kézre méretezett pallos ellenében, és a penge oly művészenek mutatkozott, hogy bármelyik skótnak becsületére váltott volna. Erőlködés nélkül csúsztotta félre a fejére szánt súlyos csapásokat, s mikor ellenfele első ízben egy pillanattal megkésve kapta vissza fegyverét, közbeugrott, s hóna alatt halálosan megsebesítette. A lovag paripáját, páncélját és kardját emlékül szétszította barátai között. Azután visszafordítva lovát, és az erdőből, melyben a párbajt lefolytatták, egyenesen a lovag szállásához vágatott, mindenki szeme láttára betört udvarába, a már említett fekete fiút lóra ültette, és elmenekült. Én elébe mentem a Weir tövig. Onnan a hágón keresztül a melduni mélyútra fordultunk, s a lakott helyeket messzire elkerülve, csak néhány kis tanyán megállva, látszólag észrevétlenül jutottunk a swnsburi kis öbölbe, ahol az angol hajó csónakjának kellett volna ránk várnia. A régensnő poroszlói nem is tudtak nyomunkra találni. Hanem a roueni vajda emberei igen: vártak és ránk támadtak a swnsburi síkon. A gróft könnyebben megsebesítették, miközben fiuját fedezve az öböl felé hátrált. Engem és embereimet szemmel láthatóan nem akartak bántani, csak elszakítottak védencemtől, s mikor át akartam hozzá törni, átvágták lovam lábán az ínt. Már azt hittük, Argyll nem menekülhet előlük, amikor megláthattuk, mekkora varázs-

ereje van még ma is. Valahonnét hirtelenül előrohant a tengeri koldusok egy csapata, könnyűszerrel visszaűzték a cigányokat, csónakjukba ültették a két menekült, s a szirt alól most előtűnő hajójukhoz eveztek velük. Én semmiképpen nem juthattam hozzájuk. De azért én is áthajóztam a Csatornán, mert az angol három nap késéssel szintén megérkezett. Egy heves vihar tartotta őket vissza. Kárpótlásul aztán nem is Amszterdamba vitt, hanem a tengeri koldusok kikötőjébe, Brielle-be. Ez a Rajna torkolatában van egy szigeten, és a kapitánynak az volt a véleménye, hogy a koldusok is nyilván itt tették partra a grófot. Ez így is volt, de már nem találkoztunk, mert gyorsabb hajóján négynapi előnnyel érkezett, és útnak indult azon a reggelen, melyen én már alig voltam tőle harminccsomónyira. Mindezt pedig a hajóskapitánytól tudtam meg, akivel erősen összebarátkoztam, és kedvemért érdeklődött honfitársainál, akik szép számmal éltek Brielle-ben, és tudtak mindenről, ami a városban történik. Mivel pedig csak másnap szándékozott továbbhajózni, még egy éjszakára vendégül látott hajóján, amit hálás szívvel fogadtam. A kikötő teljesen új és ismeretlen világot nyitott meg előttem. Odahaza minden egyszerű és világos. Az ember tudhatja, kik a barátai és kik az ellenségei. A vidéket, melyen a McDuffok és a MacStearlingek élnek, messzire elkerülöm, és vigyázok magamra, ha pápistákkal találkozom. A többi emberről tudom, hogy barátom. Még a haramia is, ha nem az erdőn találkozom vele, hanem udvarába tévedek, mély meghajlással fogad, és megtiszteltetésnek tartja, hogy vendégül láthat. Itt, Brielle-ben, úgy éltek, mint egy ostromlott várban. Mindenkinek megvolt otthon a fegyvere és kijelölt helye a hajókon vagy a sáncokon. A Rajna két partján spanyolok száguldoztak, s nem lehetett tudni, mikor próbálkoznak támadással. Ezért időnként riadót rendeltek el a városban, hogy lássák, sötétben is mindenki megtalálja-e a pontot, amit neki kell védenie. A férfiak gyakran szálltak hajóra, hogy spanyolokra vadásszanak az óceánon, és legtöbbször kincsekkel és foglyokkal tértek haza, de néha szomorú hírekkel egy-egy vereségről, hajótörésről, férjek és fiúk pusztulásáról. Szemben minden más várossal, amelyben jártam, itt sokkal több volt a férfi, mint a nő és a gyerek. A tengeren és a sáncokon vasfegyelem uralkodott; főbenjáró bűn volt az engedelmesség megtagadása. Egyébként azonban a brielle-iek nem voltak egymásnak feltétlenül barátai. Egész Németalföldön úgy van, hogy ha valakik nem pápisták, azért még nem bizonyos, hogy azonos a hitvallásuk. Vannak luteránusok és kálvinisták, szociniánusok és újrakeresztelők, s ha éppen nincsenek ott a spanyolok, hogy vérfürdőt rendezzenek közöttük, esetleg karddal esnek egymásnak ők. Sőt már előfordult az is - ha nem is Brielle-ben -, hogy amíg a helytartó katonái kívülről ostromolták a várost, bévül a posztókereskedők és a halászok kaszabolták egymást.

- Brielle-ben az idegenek is falkában járnak. Az angoloknak, a Hanza-városok lakóinak, a dánoknak megvoltak a külön szálláshelyeik. A kapitány mondott egy vendéglőt, amelyben skótok is szoktak megszállni, de azt ajánlotta, inkább valljam magam valami másnak, mert honfitársaimat Németalföldön nem sokra becsülik. Másnap magamra maradván, mégis úgy döntöttem, megkeresem azt a bizonyos fogadót, hátha tudnék magamnak útitársat találni, valaki skótot, aki jobban ismeri nálam az országot.

- Az épületet könnyen megtaláltam. Csak eleinte kellett kérdezősködnöm, aztán már hang után mehettem tovább: valaki felföldi dudán ismerős dalokat játszott, mégpedig mesterien. Könnyebb szívvel és fürgébb lábbal siettem tovább, és úgy léptem be a fogadó udvarába, hogy körül sem néztem előbb. Meg is döbbsentem, amikor számomra ismeretlen klánbeliek között három McDuffot pillantottam meg - a dudás is közibük tartozott. Ha ez odahaza történik velem, nyomban távozom. Itt, rövid habozás után inkább közelebb léptem. McDuff vagy nem McDuff, mégis csak skót szívű ember, nem holmi hollandi, aki olyan hideg az idegenhez, mint a tengeri hal.

- Remekül játszol, fiam! - mondtam a muzsikusnak. - Isten áldjon meg, amiért felmelegíted egy idegenbe szakadt skót szívét! - Ő pedig rám nézett és elpirult: - Robert MacKinley! Micsoda megtiszteltetés!

- Valamennyien emberek vagyunk, esendők. Ha egészségben hazaérkezem, éppúgy fogom gyűlölni a McDuffokat, mint azelőtt. De evvel a fiúval mentem végig Németalföldön a messze híres Brielle-től addig a városkáig, melynek egyetlen nevezetessége az volt, hogy magára vonta a rettegett Don Pedro y Marrano - népszerűbb nevén Földigsegg tábornok - gyűlöletét, mivel befogadta a Valenciennes-ből kiszabadított két prédikátor egyikét. Egy kenyéren éltünk, egy pohárból ittunk, ha pedig hidegre fordult az idő, összebújtunk, s úgy melegedtünk egymásra tett köpönyegünk alatt. Vakmerő legényke volt, rendkívül ravasz, nélküle aligha sikerült volna végigjárnom utamat. Különben ő is útítársat keresett, mert a többi skót nem merte elhagyni Brielle-t. Úgy hírlett, Földigsegg tábornok jár arra, akinél könyörtelenebbet nem ismertek a spanyol tábornokok között.

- Don Pedro y Marrano sok évvel azelőtt Kasztíliaiban élt, és ősein kívül csak hatalmas izmai-val büszkélkedhetett, mivel családja már Ferdinánd király fiatalsága idején elszegényedett. További szerencsétlenségére azonban Isten nem ajándékozta meg erejéhez méltó termettel is, ellenkezőleg, annyira alacsony volt, hogy háta mögött Tacsónak nevezték a barátai. Az idegenek pedig Földigseggnek, szemtől szemben is, és addig gúnyolták, míg be nem törte a fejüket, vagy át nem hajította őket a fogadó kerítésén. Azt mesélték róla, egyszer hirtelen haragjában lovastól emelt föl és dobott a vizesárokba egy andalúziait. Rosszakarói szerint ez azért sikerült neki, mert egyenesen állva elfért a ló hasa alatt. A sok elszenvedett méltánytalanság azután annyira gyanakvóvá tette, hogy társaságában még barátai is alig mertek mosolyogni, nehogy véletlenül azt higgye, őt illette valami gúny.

- A törpe óriás híre városról városra terjedt a birodalomban, s végül az udvarba is eljutott. Károly, aki a spanyolokat egyébként annyira nem szerette, hogy még a nyelvüket sem tanulta meg, don Pedróra mégis kíváncsi lett. Megparancsolta, jelenjen meg, és produkálja magát felséges színe előtt Augsburg városában. Ugyanebben az évben lázadás tört ki Kasztíliaiban, melyhez számos lovag is csatlakozott, különböző jelentős okokból. Sokan azért, mert a császár nem Spanyolországban lakott, sokan, mert idegent neveztek ki arra a tisztségre, mely azelőtt családja jussának számított, sokan más hasonló okból, egy pedig azért, mert a király vásári bohócnak nézte. Ez utóbbi vitézségével, rátermettségével kiemelkedett társai közül, mégsem kerülhetett a vezérek közé, mert katonái ellenállhatatlanul kacagni kezdtek, ha magas lováról parancsokat osztogatott. Ezen megsértődve már azt forgatta fejében, hogy kiválik a felkelők közül, mikor az egyik csatában foglyul ejtették Károly landsknechtjei. A császári sereg vezetője pedig látta, hogyan tép ki a törpe egy fiatal fát tövestül, és veri szét vele a zsoldosokat mindaddig, amíg távolról egy parittyával kupán nem találják. Léven pedig a császár bizalmasa, eszébe ötlött, ez lehet az a gnóm, akire ura egyszer kíváncsi volt, s ezért megparancsolta, Pedro úrral rosszul ne bánjanak, csak rakják erős ketrecbe, és egészségben szállítsák így a császár elé.

- A szállítmány megkésétt. Károly közben eltávozott az országból, fiát, Fülöpöt hagyván ott maga helyett, azt a Fülöpöt, aki még mostan is uralkodik. A trónörökös pedig elámult don Pedro roppant erején, szolgálatába fogadta, és megtette, amit nem mertek megtenni a lázadók: sereget adott a keze alá. Tehette, hiszen a király katonája akkor sem mert volna nevetni a tisztjén, ha segge nemcsak a földig ér, hanem feje helyett ül a nyakán. Így harcolt don Pedro előbb a helytartónő, később a herceg seregében, mindig a legveszélyesebb helyen, és soha nem volt tábornok, aki jobban gyűlölte volna a németalföldieket nála, hiszen meg volt győződve, hogy mindegyik az ő törpeségén mulat, kivéve, akiket már karóba húzatott. Állítólag ő

maga írta egy régi dallamra azt a szöveget, amelyet katonái szoktak énekelni menetelés közben, különösen ha átvonultak egy frissiben hódolt városon:

*Ha jövőnk, kong a vészharang!
Remeg Friesland, Seeland, Brabant!
És meg nem állit semmi se:
nő könnye, férfi fegyvere,
se ágyuszó, se szentmise!*

- Szolgálat alatt egyetlen alkalommal sem adott kegyelmet, akiért pedig nő könyörgött, annak súlyosbította a kivégzése körülményeit. Asszonyoknak nem udvarolt és nem adott csókot. Utóbbit nem is tehette volna: a hat láb magas nőket kívánta, akiknek nem érte fel az ajakát. Ha rájött a kandüh, szobájába cipeltetett egy ilyen, és a padlóra teperte. A csizmáját sem vetette le.

- Nem csodálatos tehát, hogy közelítésének pusztá hírére is lemondtak a továbbutazásról skót barátain, akármilyen sürgős dolguk lett volna egyébként. Az én kis legénykém viszont azt mondta, egyetlen skót oldalára sincs ráírva kívülről, protestáns-e vagy katolikus, Németalföldre hozott-e üzenetet, vagy pedig Rómába utazik. Erről nekem eszembe jutott a lovag halála, s azt ajánlottam, ha Földigsegg kezébe kerülnénk, mondjuk azt, egyenesen Máltába sietünk, mégpedig, vállalva a háborús veszélyeket, a legrövidebb úton. A spanyoloknál akkor nagyobb veszély nem érhet, minthogy misehallgatásra kényszerülünk, ezt pedig, a jó cél érdekében, megtehetjük lelki üdvösségünk veszélyeztetése nélkül is. Én inkább attól félttem, hogy a szabad városokon keresztül haladva eltévesztjük, hol kell kálvinistának, s hol anabaptistának vallani magunkat, de legénykém esküdözött rá, hogy skót voltunkra való tekintettel az újrakeresztelők sem fogják kifogásolni református hitünket.

- Nagyjából azután minden a várakozásunknak megfelelően történt, kivéven azt az egyet, hogy Földigsegg egyáltalán nem Brielle felé járt. A herceg ugyanis csapatait a tenger felé vonta össze, ahol részint a flandriai lázadókkal kellett harcolnia, részint az északi városokat ostromolta, Harlemet például már öt hónapja sikertelenül. Németalföld nyugati farkának őrzését egyetlen tábornokára bízta, éppen don Pedróra, aki ezt maga kérte, többek között azért, mert az előbb már említett városkával, Stachellel az a bizonyos elszámolnivalója volt.

- Történt ugyanis egy bizonyos évben, hogy egy bizonyos okból Valenciennes helyőrségét is don Pedro seregébe osztották be, és ő a helyőrség átvételére személyesen is Valenciennes-ben tartózkodott, amikor az inkvizíció két prédikátort, akik közül egyik az igaz vallás híve, a másik pedig közönséges bolond volt, mint eretnekeket, lehetőleg könyörületesen, vérük ontása nélkül a másvilágra kívánt küldeni. Az első prédikátor magas ember volt, rozsdavörös szakállal és akkora tenyerekkel, mint a szórólapát. A barátok őt gyűlölték kevésbé, nemcsak azért, mert istenként tisztelte Krisztust, hanem azért is, mert gyakorta kifogyott a szóból, s ilyenkor széklábbal akarta ellenfeleit meggyőzni, ennél fogva a hívőkre kevés hatással volt. A másik viszont semmi kis ember volt, seszínű hajjal, de égő szemmel és lángoló nyelvvel, a hallgatók térde összeverődött, amikor azt mennydörögte a piactéren, hogy ha az ég engedi, hogy a földön egy olyan babiloni szajha kormányozzon, mint a helytartónő, s egy olyan férfisanyargató, asszonygyalázó, fosztogató, vérontó, formátlan barom rendelkezék, mint a tábornoka, akkor az égben nem Isten uralkodik, hanem a Sátán, és aki az ostyát hús gyanánt nyeli, és elhiszi, hogy a pap a borral teli kupából vért iszik, az akkor is elkárhozik, ha az anyatejjel szívta magába a jámborságot. Aki pedig avval gyalázza az Istent, hogy a szerelmet álnokul, azért küldi az emberekre, hogy mint madarász a zöldikét, hálóba kerítse, és ketrec helyett a pokolba zárja a lelküket, az bolond, és ráadásul, bűnnek hívén a vágyat, akkor is fajtalanokodik, amikor házastársa hasán ficáncol. A papok szájából szar és egyéb undokság ömlik, az apácák az ördögök szeretői, a barátok közül pedig egyesek buzeránsok, mások

gyermeket rontanak meg, ismét mások, főképpen a jezsuiták és a karmeliták, tisztességes polgárosszonyokat csábítanak el.

- A természetes az lett volna, hogy maga don Pedro az óriást gyűlölje jobban, hiszen az fajtalan törpének, csúf manónak szokta szidalmazni őt, és azt állította, hogy ha katonái nélkül találkozna vele, lábaival taposná maga alá. Ehelyett ő is akkor látott vöröset, ha a kisebbik prédikátort emlegették előtte. Mégpedig nem azért, mert Istent leráncigálta az égből, és a Sátánt ültette a helyére, hanem mert kicsinysége ellenére térdre omoltak szavára a nők, sőt az ügyét vizsgáló inkvizítor szerint sokat közülük ágyába csábított és számolatlan sokaságú férjet fölszarvazott. Az inkvizítor azt várta volna, hogy don Pedro undort érezzen a prédikátor magatartása miatt, ehelyett sötét irigységből kívánta máglyára.

- Ám nagyot csalódtak, akik a lángot lánggal akarták elfojtani, mert a valenciennes-i nép fegyvert ragadott, szétkergette a csendőrséget, a tanácsot, sőt don Pedro kevés számú katonáit is, és börtönükből kiszabadította a máglyára szántakat. A tábornok alsóruhában menekült, a várostól csak hét mérföldnyire mert megállni, ott pedig dühében és szégyenében megesküdt, hogy az apró prédikátort a föld alól is előkerítteti, saját kezével félig agyonveri, s ha már máglyára állni nem akart, karóba ülteti. Tíz évig nem szűnt meg kutatni utána, s mikor megtudta, hogy Stachelben tartózkodik, elhatározta, hogy történjék bármi, kézre kerítteti. Ez ugyanis a múlt év végén már nem volt egyszerű feladat. A spanyol tábornok tarthatott tőle, hogy Harlem és Leyden példáján okulva bármelyik kisváros becsukja előtte kapuit, és megpróbálja védeni magát. Don Pedro tehát, mielőtt kikövetelte volna a szökevény kiadatását, cselt alkalmazott, amely sajnálatos módon sikerrel járt, s amelyben később minket is fel akart használni.

- Nekem az volt a szerencsém, hogy legénykém nem először utazott már át Németalföldön, és kitűnően kiismerte magát, de hogy mi dolga volt ebben az idegen országban, azt én nem kérdeztem, ő pedig magától nem mondotta el. Úgy éreztem, jobb lesz nekem, ha nem is tudom. Időnként furcsa emberekkel találkozott düledező fogadókban, akiknek mintha üzenetet hozott volna valakiktől, s más üzeneteket vitt volna tovább valakiknek. Időnként lázadók vonuló csapatainál éjszakáztunk, akiknek kalauzom részletesen elmondta, merre láttunk napközben spanyolokat, s akik elmondták nekünk, merre menjünk tovább, ha el akarjuk kerülni a spanyolokat. Ha lakodalmas ház mellett haladtunk el, megkérdezte, nincs-e szükségük zenészre, s ha volt, ott maradtunk másnap reggelig, ha sírkertekben gyászolókat láttunk, kérdés nélkül elfűjt egy gyászos éneket, és rendszerint meghívtak bennünket a torra - barátom ugyanis nemcsak dudán, hanem kürtön is tudott játszani. Ha pedig mégis spanyol katonákba ütköztünk, nem próbált meg félrehúzódní, mint én tettem volna, ha magam vagyok, s evvel feltétlenül gyanúba keverem magam, hanem bementünk táborukba, megkerestük a vezető tisztet, és megkérdeztük, merre mehetünk tovább, ha el akarjuk kerülni a koldusokat, mivel a máltai halálát okvetlenül jelentenünk kell Rómában, sőt a szigeten is. Ezekről a helyekről is ritkán mentünk el anélkül, hogy előbb meg ne vendégelték volna. Gyakran vettünk részt kálvinista istentiszteleten, melyen igaz szívvvel adtunk hálát Istennek utazásunk sikeréért, és könyörögtünk további segítségért, néha pedig nem kerülhettük el, hogy elmenjünk a spanyolok miséjére, melyeken varázsűző igéket mormoltunk magunkban, miközben letérdeltünk és felálltunk úgy, ahogyan azt a katonáktól láttuk. Szinte azt mondhatnám, utazásunk végén több pénzünk volt, mint az elején, egy olyan országban, melyben hideg vizet sem adnak az idegeneknek ingyen.

- Burgundia körül én dél fele fordultam volna, de legénykém észak fele fordult: úgy hallotta ugyanis, hogy szorosban a Rajnához lapulva elcsúszhatunk don Pedro mellett, márpedig ezt mindennél fontosabbnak tartotta. - Földigsegg nem egyszerűen spanyol! - mondta. - Földigsegg ördög Spanyolországból.

- Néhány napi utazás után, mikor már azt hittük, sikerül észrevétlenül átlépnünk a birodalom határát, legénykém váratlanul lelassította lépteit, és szinte lábujjhegyen ment tovább.

- Bajba sodortam, édes bátyám! - sóhajtotta egy idő múlva.

- Most már az lesz a legjobb, ha keressük don Pedrót, és nem bujkálunk előtte, mert már kar-nyújtásra vannak hozzánk az emberei.

- Olykor-olykor bosszantott a fiú mindentudása, azt hittem, megjátssza magát, hogy minél értékesebbnek tűnjék fel előttem. Ez is egy ilyen eset volt. Dühösen rászóltam: - Honnan veszed? A koldusok tegnapelőtt azt mondták...

- Le vannak ejtve! - szakított félbe. - Használja a szemét, és maga is lássa!

- Használtam a szememet, és végül valóban láttam. Németalföldön sokkal több a szélmalom, mint nálunk vagy ideát nálatok. És nemcsak azért, mert több gabonát őrlnek náluk, hanem mert nemcsak őrlésre használják malmaikat, hanem például posztót ványolnak, nemezt kallóznak bennük. Felgyújtott falvakat idáig is eleget láttunk, de a malmokat a spanyolok sem bántották, mert lisztre-posztóra szükségük lévén, úgy vélték, nem rombolják le azt, amit többször is kifoszthatnak. Ezen a környéken azonban inkább a malmot égették fel, mint a falut, mert don Pedro szerint a flamand a malmát jobban félti, mint a feleségét, hamarabb hunyászkodik meg, ha az iparát rombolják, mintha vagyont veszik el.

- Így azután mégis dél felé fordultunk, és a felégetett malmok nyomát követve elérkeztünk don Pedro táborába. Legénykém figyelmeztetett, nagyon vigyázzak, ha bejutunk hozzá: kurtán se mosolyogjak, ha hosszan nem akarok sírni. Sikerült is megtartóztatnom magamat - bár nem könnyen, mert engem a tábornok nem tacsakóra, hanem egy felfújt lebernyegű pulykára emlékeztetett, amelynek fele hosszúságúra vágták a lábait. Óméltósága mégis iszonyatos dühbe gurult: - Hazudtok! - rikoltotta. - Négyfele vágatlak! Fellógatlak a fára! A lovag haláláról nem ti visztek hírt Rómába!

- Szerencsénkre gyorsabban járt az eszem, mint bármikor életemben. Mire a tábornok befejezte, én már meg is oldottam fenyegetőzése titkát. Csak Argyll grófja járhatott nála előttünk, s ő is ugyanazt a magyarázatát adta utazásának, mint mi. - Hát él? - kérdeztem örömmel. - Azt hittem, megölték a tengeri kalózok, akik elragadták!

- Argyll gróf neve kellő igazolásnak számított a tábornoknál. Nyomban el is mondta, hogy a gróft beküldte Stachelbe, különleges megbízatással. Ezekben a harcias időkben a tanácsok mindenütt összegyűjtöttek és hivatalos raktárakban őriztettek egy bizonyos mennyiséget egy ostrom esetén szükséges dolgokból, mindenekelőtt élelmiszerekből. A gróf mellé adtak flamand árulókból egy kis csapatot, ráparancsoltak, férközzön a tanács bizalmába, tudja meg a raktárak elhelyezését, és gyűjtassa fel azokat. Don Pedro csapatai már laza gyűrűben többé-kevésbé észrevétlenül körülvették a várost, s megmondották a grófnak, csak akkor engedik tovább, ha elvégezte feladatát. Nekünk pedig azt az utasítást adta don Pedro, maradjunk a városban az ostrom végéig, barátkozzunk össze a kálvinistákkal, akik az újrakeresztelőknél könnyebben hajlanak a békére, beszéljük rá őket a megadásra, s ha így sikerül az ostromot elkerülniök, úgy kettőnket nemcsak továbbsegítenek Róma felé, hanem bőséges jutalmat is kapunk. Ellenkező esetben viszont életünket sem garantálhatja, hiszen katonáinak hiába magyarázná, hogy kíméljenek két embert, miközben a többi polgárt kardélre hányják.

- Mi természetesen ellenvetés nélkül fogadtuk a parancsát. Miért ne háláltuk volna meg a spanyol katolikusoknak azt a segítséget, melyet a skóciaiaknak nyújtanak? A városba érve azonnal el akartuk mondani a tanácsnak, milyen megbízást kaptunk a tábornoktól, és biztosra vettük, hogy már Argyll grófja is így cselekedett, a vele küldött árulókat kétségkívül már a börtönben őrzik. Csak amikor már a polgármester előtt állottunk, tudtuk meg, hogy ez éppen

nincs így. A gróf végrehajtotta don Pedro utasítását, és miatta velünk is ellenséges ügynökként bántak volna, ha legénykém nem talál Stachelben is ismerősöket. A gróf egyébként saját embereit is cserbenhagyva, egyedül menekült, az árulókat a polgárok fölkoncolták, s mi ketten voltunk az utolsók, akik még bejuthattunk a városba; mögöttünk már bezáratták a kapukat, és készülni kezdtek az ostromra - ám a készletek elpusztulása után már nem valami nagy meggyőződéssel. A fegyverek ellen bátran védekeztek volna, de a gyermekeket és asszonyokat a férfiaknál nagyobb mértékben pusztító éhínséggel szemben nem voltak eszközeik. Én mondtam, hogy Harlem már öt hónapja áll ellen, pedig kijuttatott üzeneteik szerint a városban éhínség dühöng, de azt felelték, amit érdemes vállalni öt hónapért, azt nem bizonyosan érdemes ugyanannyi hétért. Ha valóban csak az ördögimádó prédikátort akarják a spanyolok, aki az alja népet gyűjtötte maga köré, éppen nem látják indokoltnak, hogy kiadását megtagadják.

- Kérésünkre adtak nekünk szállást egy özvegyasszonynál, és kijelölték helyünket a falakon. Este azután legénykém eltűnt, s mikor másnap reggel ismét előkerült, elmondta, hogy a helyzet korántsem olyan egyszerű, mint amilyennek a polgármester állította. A városban három tábor van. A prédikátoré elenyészően kicsi, legfeljebb zabolátlanul zajongó. Legnépesebb az újrakeresztelőké, hozzájuk tartozik a szegényebb polgárok többsége és szinte kivétel nélkül a céhlegények. Argyll gróf pedig nem utazott el köszönés nélkül a gyűjtogatás után, hanem tárgyalt az anabaptisták vezéreivel. Azt állította, tudja, hogy a raktárak felgyújtásával az éhínség rémét idézte a város fölé, de azért a helyzet korántsem olyan rossz, mint a posztókereskedők fogják állítani. A gazdag polgárok saját készletei fölülmúlják a városét, és ha azokat szétosztják, sokáig fogják tudni tartani magukat. Evvel pedig lehetővé teszik, hogy szétzúzzák don Pedro erejét. Túl a határon a szárazföldi koldusok erős seregei tanyáznak, akik gyakran szegődnek zsoldba egy-egy uralkodóhoz, de akik készséggel fordulnak a hazájukat pusztító spanyolok ellen, amikor ennek komoly lehetősége van. Ő a gyűjtogatások révén kiszabadult a spanyolok fogságából, s időben értesíti a koldusokat, támadják hátba don Pedro ostromló seregeit. A stachelieknek ki kell tehát tartaniok, mert ha sikerül Földigsegget két tűz közé szorítaniok, úgy rettentő csapást mérhetnek Németalföld zsarnokaira. Ezért kell vállalniok az ostromot, nem a prédikátorok megmentéséért, ami neki sem szívügye.

- Az újrakeresztelők pedig látták, hogy Argyllnak igaza van, ők juttatták ki a városból, és készek a legvégsőkéig ellenállni a spanyoloknak.

- Ezek szerint a reformátusok alkudozásra, az újrakeresztelők makacs ellenállásra, az ördögimádók pedig zavargásokra készültek, s mind a hárman arra, hogy a hatalmat sikerüljön kézbe keríteniök. Don Pedrót annyira gyűlölték, hogy bizonyos ideig tartó ellenállás nélkül még a tanács sem merte volna az alkudozást megkezdeni, úgyhogy a városban kihirdették az ostromállapotot, és a céhek elfoglalták helyüket a falakon. Én eleinte úgy gondoltam, az újrakeresztelőknek van igazuk, de - bár amikor a polgárok látták, hogy legénykém meg én derekasan kivesszük részünket a harcokból, szívesen láttak tanácskozásaikon - elhatároztam, hogy belső vitáikba én bele nem szólok, mi azt fogjuk csinálni, amit a város elhatároz. Az ostrom folyása alatt azután mindinkább a tanács javaslatai felé kezdtem hajlani.

- Már hallottam arról, hogy az ostromlottak éhségükben megeszik a patkányokat, de csak a gyomrom fordult fel hallatára, és el sem tudtam képzelni, hogy én is megtenném. Nos, megtettem, és nem szégyellem. Vadásztam rájuk, és ettem a húsból. Nem is rossz - bár, ha nincs éhínség, továbbra sem venném a számba. Hallottam olyat is, hogy az éhezők hullákból lakomáznak. Ez Stachelben biztosan nem történt meg. De most már azt is el tudom képzelni, hogy emberekkel megtörténhetik. Úgyhogy amikor kitudódott, hogy a tanács titokban don Pedróval alkudozik, és a három tábor egymás torkának esett, elhatároztam, hogy a polgármesternek segédkezem. Legénykém viszont azt üvöltötte, hogy Földigseggeknek nem szabad

megadnunk magunkat, harcolnunk kell utolsó emberig. Alaposan össze is vesztünk, de azért nem lettünk egymással haragban, mert megesküdtünk, hogy az ő és a magam utolsó csepp vérért hajlandó vagyok a szabadságért kiontani, de a gyerekekről és az asszonyokról csak döntsenek a polgárok. Az ördögimádók megszállták a kapukkal szembeni házakat, az újrakeresztelők felvonultak a városháza ellen, és követelték a polgármester fejét, a tanács viszont, aki a legnagyobb erőt jelentő zsoldosok fölött parancsolt, többé-kevésbé eltökélte, hogy önhatalmúlag is kinyitattja a kapukat.

- Azután eljött az az este, melyen mindennek el kellett dőlnie. A tanácsbeliek kezdték meg a harcot: meghívták magukhoz a prédikátort és az anabaptisták vezetőit egy utolsó tanácskozásra, de eltökélve, hogy ha nem adják be a derekukat, élve nem engedik ki őket a városháza kapuján. A tanácskozás, mint ilyenkor szokás, rövidesen szitkozódássá fajult, az ellenfelek kölcsönösen árulással vádolták egymást, és érvek helyett egyre többször idézték Hóseás átkait.

- Nem sokkal azután, hogy a torony órája elütötte az éjfélt, a prédikátor mindenkit túlharsogva azt kezdte üvölni, hogy a mostani vita is azt bizonyítja, nincs isten az égben, mert ha volna, ilyen szörnyőségben jelt adna híveinek, miképpen kell cselekedniök. Ez a szörnyűséges istenkáromlás egy pillanatra a másik két fél torkára forrasztotta a szót, s ez azért vált igen üdvössé, mert most kellett volna a polgármesternek azt kiáltani: „Istenért és gyermekeinkért!”, s erre a zsoldosok betörték volna az ajtón, hogy lemészárolják az újrakeresztelőket, azok viszont, számítva valami hasonlóra, a pincéken keresztül ugyancsak fegyvereseket csempészték az épületbe, hogy legyenek védelmükre egy esetleges orvtámadás esetén; tehát a tanácssterem körül és bent a teremben véres eseményeknek kellett volna kezdődniök, ha a polgármester iszonyodásában nem felejt el a zsoldosaiért kiáltani. Ezek most mind elmaradtak, mert a káromlásra nem a polgármester válaszolt, nem is a fegyverek, hanem maga az Úr. A földet hirtelen valami távoli, rettenetes zúgás töltötte be, s mikor az ablakhoz szaladtunk, láttuk, hogy észak felől kívül a városon piros, kék, lila lángok emelkednek a magasba és ostromolják az eget. Reszketve némultunk el, és hánytuk magunkra a keresztet, kivéve a prédikátort, aki térdre rogyott, és mellét öklével verve kiabálta: - Istenem! Bocsáss meg! Istenem! - Azt hitte a gyalázatos, éppen az ő szitkozódására válaszolt az Úr!

- Aztán ő is elhallgatott, arcra vetette magát, és a földön görgette a fejét. A nagytiszteletű úr halkan elkezdett énekelni egy zsoltárt, de példáját senki nem követte. Belénk szorult a levegő. Csak bámultuk az Úr hatalmát, aki oly félreérthetetlenül és mégis olyan titokzatosan közölte velünk, hogy van akarata, és követeli, vessük magunkat alá neki.

- Szinte szégyellem bevallani: én arra gondoltam, már azért is érdemes volt eljőnnöm Skóciából, hogy ezt a soha nem volt csodát lássam. Tulajdonképpen nem is tudtam megfigyelni, miképpen ért véget a jelenés. Előbb csend lett, azután sötét, még a teremben is elaludtak a gyertyák. A sötétben azután előbb halkan, majd egyre hangosabban újrakezdődött a vita. Mert azt azért halandó nem dönthette el, megadást kívánt-e az Úr, vagy az ellenállás folytatását! A polgármester szerint az előbbit, mert a láng a pusztulás jele. Az anabaptisták ezt nem tagadták, de azt állították, hogy a spanyolokét, nem a mienkét, hiszen nem a város fölött, hanem falain kívül lobogott a tűz. A nagytiszteletű úr viszont azt javasolta, várjunk reggelig, mert a reggel bölcsőbb, mint az este. A prédikátor azonban mindenképpen halált érdemel: vagy a spanyolok végzik ki, vagy mink magunk.

- A szerencsétlen evvel már mit sem törődött. Feküdt arccal a földön, és vinnyogott, mint a kölykező szuka.

- Másnap reggel azután világossá vált isten akarata. Nem sokkal szürkület után bőrzekés lovasok áradata rohant a spanyolok táborára, és kaszabolni kezdte a meglepett ellenséget. Habozás nélkül kinyitattuk a kapukat, és zsoltárokat énekelve mi is megkezdtük a rohamot.

Mi sem voltunk mind gyalogosan, mert a patkányokat megettük, de a néhány harci paripát nem. És anélkül hogy összebeszéltünk volna, úgy a kívülről érkezők, mint mi a domb felé törekedtünk, melyen don Pedro sátora emelkedett. Már messziről láttuk, amint lován ülve, két kézre fogott pallossal verekszik, félig öltözetlenül. Rettenetes dolgokat művelt egymaga. A bőrzekések sorra hullottak csapásai alatt, s mikor sikerült őket visszaszorítania, hirtelen ellenünk fordította a lovát. Nyilván ez is Isten akarata volt: mi nem tudtuk volna őt megközelíteni, ő maga lovagolt a végzete elé. Legénykém meg én egymás oldalán vitézkedtünk, már amennyire tudtunk: ő, mint a villám, csapkodott, én lassan emelgettem a kardomat, de egyáltalán nem eredménytelenül. Don Pedro odaérve egyetlen csapással feje búbjától melle közepéig kettéhasította a gyermeket. Én, megrémülve, visszarántottam a lovam. Az azonban ijedtében megugrott, megbotlott, én fejfelé előre lerepültem róla, és hasítva a levegőt, előrenyújtott kardommal átszúrtam don Pedro fedetlen hasát. Nyomban leesett lováról, és bukását látva serege zűrzavaros kiáltozással szétszaladt. A koldusok sokáig üldözték a mezőn, levágták embereinek legalább felét. Úgy mesélték, ez után a vereség után fellázkodtak a helytartó katonái, és parancs nélkül kivonultak az északi tartományokból.

- Ez persze még odébb volt. Egyelőre ott feküdtem a lovak lába közt a földön, ahová hamarabb érkeztem, mint öméltósága, ráadásul én nem is a földig seggemre, hanem a hasamra. Márpedig láthatjátok rajtam, hogy az ostromlott város kosztján bár annyira megereszkedtem, hogy azóta sem tudtam teljesen összeszedni magam, azért pocakom mégiscsak maradt, és maradnia is kellett, hiszen én nem azért vagyok kövér, mintha sokat ennék, hanem mert ilyen a természetem. A sült kacsza szagán is meghíznék. Így, hát nagyon fáj, ahol megütöttem magam, hányinger környékezett, és négykézlábra is csak nehezen sikerült emelkednem. Szerencsémre öten is ugrottak hozzám, föltámogattak, visszaültettek lovamra, s lassan, óvatosan bevezettek a városba. Seregünk nem volt olyan állapotban, hogy részt vegyen az üldözésben. Ezt teljesen a koldusokra bízta, a mieink pedig nekiláttak, hogy kifosszák a spanyol tábor raktárát. S mert én voltam a nap hőse, csupán azért, mert rosszabbul harcoltam legénykémmel, s a lovamnak sikerült átdobnia a fején, hálából nekem hozták el don Pedro reggelijét. Megkérem a Skót Királynő szakácsát, ne nehezteljen rám: hitet tehetek arról, hogy senki nem tudja a szarvas húsát úgy elkészíteni, mint ő, de nekem mégis ez a reggeli marad legemlékezetesebb étkezésem. Énekelt a gyomromban, amíg nyeltem...

- Röviddel később ágyam mellett gyűltek össze azok, akikkel előző éjjel együtt láttuk a jelenést: a polgármester, a nagytiszteletű úr és a posztóscéh mestere, valamint a fő újrakeresztelő, és próbáltuk megfejteni a csoda teljes értelmét. A prédikátor nem volt velünk. Becsületes harcban vesztette életét, bátran pusztítva az ellenséget, amint gyenge erejéből tellett. Most azonban nem voltak nézeteltéréseik a máskor örökké vitatkozóknak. Megegyeztek abban, hogy az Úr rettenetes és bosszúálló isten, aki megbünteti az apák vétkeit a fiúkban, de ezredízíglén fogja jutalmazni azokat, akik mindent feláldoztak dicsőségéért. Argyll gróf az ő parancsát teljesítette, mikor csalétekként a szörnyeteg torkába dobta a várost, hogy fulladjon meg rajta, ne mérgezze tovább a levegőt. Én pedig ismét nem szóltam bele vitájukba, hallgattam őket, s közben arra gondoltam, hogy mégiscsak mi, skótok vagyunk az Úr kiválasztott népe, mert leginkább mi értjük meg a szellemét. Nem szeretnék én senkit megbántani: dehogy tagadjuk, hogy Isten felséges és bosszúálló, valamint igazságos és könyörületes; hogy szívesen fogadja a halandók áldozatát az igaz ügy érdekében, s hogy csak azok kedvéért avatkozik a harcba, akik maguk is megteszik a magukét. De nem hiszem, hogy olyan mord lenne, amilyennek az angolok, a németalföldiek és a pápisták hiszik: szereti a tréfát, éppen úgy, mint mi, a zöld hegyek lakosai. Szerintem engem nem a lovam dobott le magáról, hanem Ő rúgott fenéken saját lábával, hogy tévedhetetlenül fűrődjön a törpe oroszlán hasába a kardom, ha már másként nem tudjuk vérengzésében megállítani, s mikor látta, hogy ezért hősként dicsérnek mindkét párt emberei, úgy nevetett, hogy a könnye is kicsordult. Bizonyára nevetését hittük

téli égzengésnek, holott a környéken nem villámlott sehol, sőt nem is borították fellegek az eget. Gyűlöli a gonoszokat, a sátánt, a hamis papokat és a zsarnok királyokat, de nagyon jól kijön Gwaenlon anyóval, és az anyó unokaöccsének is megbocsátja kópéságait.

- Nos, mint don Pedro legyőzőjét, a németalföldiek kalauzoltak további utamon, s ezért nagyon lassan haladhattam, mert ahány város, sőt falu, mindegyik meg akarta ünnepelni hőstetemet, és meg is ünnepelte borral-sörrel, sült libával, kétnapos lakomával. Végül azonban mégis idejében értem hozzátok, hogy elmeséljem életem legnagyobb kalandját, s hogy megkérjelek, álljatok fel ti is, mikor legénykém emlékére iszom, aki igazán nagy hős volt, noha McDuffnak született s aki dicsőséggel esett el, harcolva hitéért és szabadságáért.

Választóvíz odavitte hozzá a Skót Királynő nagy serlegét, s mi meghatottan ittunk vele a legénykéjére, jóllehet katolikusok voltunk, és odaadóan tiszteltük a pápát. Nagy művész volt az öreg, isten irgalmazzon tévelygő lelkének.

Barthelot szerint a gascogne-i semmivel nem maradt mögötte, bár nem is hasonlított hozzá. Egy szerelmi történetét mesélte el, abban a modorban, amit általában borsosnak szokás nevezni. Én addigra már úton voltam Trufflot-val az ardennes-i erdő felé, hogy még hajnal előtt elfoglalhassuk kiinduló állásainkat. A spanyolt már senki nem hallotta közlünk, egy szót sem tudok róla mondani. Mikor odaült az asztalfőre, a támadásunk már megindult.

Huszonegyedik fejezet CSAPDÁBAN

Tervünk igazán jó volt, és teljes sikerrel kecsegtetett. Trufflot-nak kellett kezdenie a rohamot Kelemen embereivel és Barthelot huszárszázadával. Ővele voltam én is. Feladatunk az volt, hogy szétverjük Lothar három táborát az ardennes-i erdőben, majd kitörve a síkságra, átvágassunk három falun és egy városon, elfoglaljuk a pereai révet, átkeljük a petersilai országútra, és elinduljunk a székváros felé. Ebben a térségben Dumainnek csak egyetlen serege volt alkalmas állásban ahhoz, hogy elreteszelve utunk akár Petersila, akár Cathor felé. Ezt az erőt kellett magunkra vonnunk, azután megvárunk a sötétedést, s annak védelme alatt észrevétlenül elnyargalnunk ahhoz a vadászházhoz, amely félúton volt Friedrichshof és Cathor között, s ahol Frigyesnek és Barthelot-nak kellett várni ránk.

Mire azonban a találkozó létrejött, már kiderült, hogy valaki elárulta terveinket Dumainnek, és ahelyett hogy mi leptük volna meg az ellenséget, minket csaltak csapdába, ahonnan jószerevével aligha volt menekülésünk. Trufflot támadása olyan váratlanul gyors sikerrel járt, hogy az igazán gyakorlott Kelemen tüstént gyanút fogott. Nem tartotta istentől valónak, hogy mind a három erdei tábort őrszemek nélkül találtuk, s hogy az alvásból felriadt emberek kapkodás nélkül meneküléshez láttak. Úgy vélte, létszámuk is kisebb volt, mint egy hónappal korábban, amikor elrabolták tőlük a lovaikat. Javasolta Trufflot-nak, küldjenek néhány embert Barthelot-hoz, hogy figyelmeztessék a veszélyre, de Louis kitűnő támadásvezetésének tulajdonította a meglepő sikert, és nem látott okot az óvatosságra. Csak akkor kezdett gondolkodni az öreg harcos figyelmeztetésén, amikor a város kapuit is nyitva találtuk. Innen azonban már nem volt érdemes Friedrichshofba üzenetet küldeni, tehát levágtattunk a pereai révig, megszálltuk a környező dombokat, és vártuk az ellenséget. Meg is érkezett, de éppen nem onnan és főleg nem avval a céllal, ahogyan számítottuk. Nem Petersila felé retesztelték el az utunkat, hanem vissza Friedrichshof felé. Most már Trufflot-nak is be kellett látnia, hogy kettőjük közül Kelemen a gyakorlottabb vezér, és egy kisebb őrség hátrahagyásával nyomban a vadászlakhoz vágatott. En még a cél előtt elkanyarodtam tőlük nyugat felé, mert nekem Jacques-kal volt találkozóm egy tisztáson, melyet jól ismertünk mind a ketten. Annál könnyebben megtaláltam, mert ahogy közeledtem hozzá, egyre jobban megvilágosodott a környék. Ezúttal azonban szó sem volt jelenésről. Hatalmas tűzvész világított Friedrichshof felől. Égett a város, égett a szálló, égett az erdő.

- Szopd ki a kecskét, Leon! - kiáltotta Jacques már messziről. - Segg van a fejünk helyén! A legegyszerűbb megoldásra nem gondoltunk: Barthelot állt át Lotharhoz. Frigyes nyakig van a szarban. Mi ugyan még nem, de önként fogunk csatlakozni hozzá. Legalábbis azt hiszem.

Kísérőivel nem kellett törődnie. Komor lovasok állták körül: azok a bőrzekések, akik részt vettek Hustavel legyilkolásában, s így csak nálunk remélhettek oltalmat Anthorán elől. Rájuk minden körülmények között számíthatott. Megmutatta nekem Gauchec levelét, ami az utolsó percben jutott el hozzá:

Gróf!

Sajnálatosan megkértem. Szolgáljon mentségemül: csak most tudtam meg pontosan Dumain tervét. Barthelot-val együtt kicsalták Frigyeset a barlangjából, és Cathorba csábították, amelynél egész Goldocban nincs alkalmasabb egérfogó. Járt már arra? Egy óriási hurkot csinál ott a folyó, és annak a csúcsában van a vár. Aki oda bemegy, ott is pusztul, ha az erődítményt nem sikerül elfoglalnia. Olivert már tegnap bekerítette Orlando, és börtönbe zárta. Ma odavárják a herceget, s hogy akkor se tudjon

visszafordulni, ha idő előtt rájönne a cselre, Barthelot Friedrichshofra szabadította Anthoránt, nem találhat semerre szabadulást. Engem ide küldtek, hogy alulról vigyázzam az ifjú herceget, ne jöhessen tovább. Cathor helyett siessen hozzám, szívesen látom, és mindenki ellen meg tudom védeni. Hogy Anthoránnal mit teszek, azt majd később meglátom.

- Ülj friss lóra, Leon, és vágass a grófhhoz. A küldönce odavezet. Ha félsz, maradj nála. Ha nem félsz, gyere a vadászkastélyba utánam. Szükségem lesz rád, ne kíméld a lóbőrt. Mindkét esetben mondd meg Gauchecnek: az én utam Cathoron át vezet a birtokomhoz, nem fordulok vissza. Frigyet mindenképpen ki tudom szabadítani. Remélem, túléltem az első két napot. A többi már megy magától. Segítsen nekem, ha tud. Én mindenesetre azt fogom róla terjeszteni, hogy tárgyalásban áll Anthoránnal, mert nem bolond a két márkának kiszolgáltatni magát. Még a két herceg kedvéért sem teszi.

Dühös lettem Jacques-ra: tudhatta, hogy nem hagyom cserben. De nem töltöttem fölöslegesen az időm. Elvágattam a gróf táborába, aki is örömmel fogadott.

- Nem képzelhetem, Leon, hogyan tudhatná a gazdád Frigyet kiszabadítani, de neki elhiszem. Kiváló férfiú. Különb mindenben hivatkozzék rám, amiben csak akar, fedezem.

Ő is friss lovat adott alám, s így hajnal előtt érkeztem a vadászkastélyhoz. Nagy rumlit találtam. A házat Kelemen emberei vették körül, a század Barthelot-huszárral, amely addigra már hozzájuk csatlakozott. Louis éppen jött ki a vadászakból. Nyakamba borult, mikor meglátott. Könnyezett.

- Remélem, még találkozunk. Választóvizet meggyilkolták. Barthelot árulta el. Belenéztem Jacques kristálygömbjébe, és úgy jártam vele, mint a Rezáéval ő. Nekem azt is elmondta, amit a gazdájának nem akart. Tudom, hogyan kell Frigyet megmentenem. Ezt az egyet még megteszem neki, azután irány a nagyvilág. Senkinek nem tartozom senkivel.

Megcsókolt kétfelől:

- Előremegyek a csapatommal, és átvágom magam...

Én jobban értettem a kristálygömbhöz nála, és nem hittem, bármit is láthatott benne, amit nem Jacques akart. Sejtettem tehát, hogy terve sikerült, bár még nem tudtam, mi az. A nevezetes kristálynézést különben egy év múlva így mesélte el nekem:

- ...akkor mindenki egyszerre beszélt, s egyik ezt mondta, másik azt. Barthelot tiltakozott az árulás vádjá ellen, és folytatni akarta az utat. Én neki hittem, ostobán. Frigyes a visszatérés mellett kardoskodott. Ekkor Jacques megkérdezte, merek-e a kristályába nézni, és így tisztázni a helyzetet. Természetesen azt feleltem, igen. Ekkor elővette és egy asztalra állította a gömböt, két erős fényű fáklyát állított elébe, engem pedig mögéje ültetett, hogy nézzek erősen a közepébe. Mögém állt és simogatni kezdte a nyakszirtemet, s ettől zsibbadni kezdett a testem. Hanem a kristály lassan világosodni kezdett. Egy kövön ültem az erdőben, és a hely valahonnan ismerősnek tetszett. - Eltévedtünk, Jacques! - mondtam ijedten. - Ez nem Friedrichshof, és nem is Petersila. Ez az a hely, ahol Garon bácsit beásták a gombok közé! Látom a két fejet! - A gömb soha nem téved! - felelte Jacques. - Ha ott vagy, ott is kell lenned. Talán Garon mondja meg a választ neked!

- Felordítottam. Garon bácsi kezdett kibújni a földből. Elkorhadt ruháján át láttam bordáit és félig elrothadt húsát. Hanem a feje meg a nyaka tisztára halálfej volt. Csontjait tisztára rágták a hollók és a hangyák. Rettenetes látvány volt. Megpróbáltam lehunyni a szemem, de nem sikerült. Azután valahol egy harang elkondította az éjfélt, és Garon teste egyre sűrűbb lett, sőt az arca is visszatért. Most már éppen olyan volt, mint életében. Ült a sírján, és lógázta a lábát. - Mit keresel itt, kicsi Trufflot? Apád küldött? Elkéstetek. Régen halott vagyok. Argyll grófja

jött el hozzám, hogy megrövidítse szenvedéseimet. Imámba foglalnám a nevét, ha nem lennék arra kárhoztatva, hogy minden éjjel följárjak kísértetni. Addig nem pihenhetek, míg a másik négy országalapító tönkre nem teszi egymást büntetésül, amiért engem rútul cserbenhagyott. Szerencsére már nem fog sokáig tartani. Barthelot már meggyilkolta Lannest és Gauchec ellen Lothar mellé állt. Az ifjabb Lannes pedig a bougini grófhhoz pártolt, s ezentúl neki fog segíteni.

- Egy pillanatig elhallgatott, azután sajnálkozó hangon folytatta: - Ó, elfeledtem, hogy apád is halott. Találkoztam vele itt a pokolban. Ő azért került ide, mert még gyóntatójának sem vallotta meg, hogy társamat, a kamarást nem árulásért ásatta el Frigyes, hanem mert hallotta, mit mondott neki a remete...

- Felkiáltottam ijedtemben, de Garon leintett: - Mit nyivákolsz? Az uralkodók bizalmasai nem szoktak megmenekülni a kárhoztattól.

- Úgy látszik, nemcsak Garon beszélt hozzám, hanem én is tolmácsoltam a többiekhez az ő hangján az ő szavait. A herceg mondta, futkosott a hátán a hideg, mert ráismert beszéde minden kis árnyalatára. És én is hallottam, hogy Jacques a herceghez fordul: - Bocsásd meg a kemény szavakat, de Garonnak sem én, sem a fiú nem parancsolunk. Kérdezd meg tőle, amit akarsz. Válaszolni fog. - Azt akarom tudni, ki árulta el Lotharnak Barthelot terveit! - Azt már megmondtam, Frici! Ő maga. Persze nem a bátyádnak, hanem Dumainnek. Meglepődtél? Hát már nem emlékszel a dalra, te bolond?

- És ő nekem, én pedig a hercegnek pityókás hangon énekelni kezdtem egy dalt, melyet sohasem hallottam, s ez egy strófája kivételével nem is ismerem:

*És minden asszonyt és leányt
vad Barbe-lot tüstént felcsinált,
míg barátja, dagadt Dumain
a részegektől pénzt csen el.
Amíg Golyvás az ördöggel
üzekedett s a fő döggel...*

(Muszáj volt elmosolyodnom. Jacques, nyilván izgalomban, kissé elvétette a szöveget, de ezt, Louis elbeszéléséből kitűnően, senki nem vette észre a jelenlevők közül.)

- Mit akarsz evvel mondani? - kérdezte Frigyes. - Jacques-nak lenne igaza? Közös csaltak csapdába Barthelot és Dumain? - Hanem erre én már nem tudtam felelni. Garon eltűnt, sötét lett. Szerettem volna elfordítani a fejem, de meg sem bírtam mozdítani. Egyszerre a sötét kristály közepén valami tűz kezdett világítani. Óriási fahasábok égtek egy kandallóban, amely nagyon ismerősnek tetszett. Felkiáltottam: - Ez a Skót Királynő kandallója! - A kristály sohasem téved, Louis! Nézd tovább!

- A kandalló hirtelen hátraúszott, és láttam a fogadó nagytermét. A tűz melletti falon még egy fél sertés lógott a vaskampón, éppen avval foglalkozott a szakács. A leányok hordták fel a többi húst, éreztem a pecsenye illatát. Az asztaloknál mindenféle ismerősök ültek, a főhelyen Választóvíz, aranyos köpenyben mint Frigyes helyettese, mellette a harmadik este előadója. Ő már végzett a vacsorájával, és kupával a kezében éppen a történetét mesélte. Nagyon mulatságosakat mondhatott, mert a termen időnként kacagás viharzott keresztül, s ilyenkor a spanyol aprókat kortyolt a söréből, úgy várta be, hogy újból érteni lehessen a szavát. Pontosabban szólva, én csak azt láttam, hogy egyesek vigyorra húzzák, mások a lehető legnagyobb nyitják szájukat, ismét mások egész testükben göcögve előrehajolnak és hasukra szorítják kezüket, de hallani nem hallottam semmit. Már ebben a néma röhögésben is volt valami ocsmányul utálatos. Mintha észrevették volna, hogy lesem őket, s ezekkel a grimaszokkal

próbálnának elriasztani. - Figyelj jobban! - biztatott Jacques türelmetlenül. - Semmit sem hallasz? Muszáj valamit hallanod!

- Ebben a pillanatban a kandalló mögül fölröppent egy, nyilván halottnak hitt fenyőmadár, és hangos csörrenéssel az ablaknak ütközött. - Ezt hallottam... - Mást semmit? Az nem lehet! - De - erőltettem meg minden érzékemet. - Csámcsogást.

- Nem sürgetett tovább. Én meg néztem az értelmetlen színjátékot, és iszonyatosan megfájdult a fejem. Előbb a spanyol beszélt egy ideig, aztán ő becsukta a száját, és a hallgatóság torzította csúf grimaszra az arcát. - Hadd forduljak el! - könyörgtem. - Vedd le rólam a kezed! Ezt nem lehet kibírni!

- De ő nem könyörült rajtam, és én becsukni sem tudtam a szememet. Ekkor hirtelenül Választóvíz arca került a kép közepébe, s nekem az az érzésem támadt, azért nem hallom a terem zaját, mert ő azon keresztül másra, sokkal fontosabbra figyel. Udvariatlanul hátát mutatta vendégének, és felém fordította füléhez tartott kezét, abba az irányba, ahol - tapasztalataim szerint - ilyenkor egy ablak szokott nyitva lenni a nagy forróság miatt, s mikor közelebb hajoltam hozzá, én is hallottam valami távoli dobogást, ami igen félelmetesnek tűnt, bár nem tudtam rájönni, micsoda. Így hallgatóztunk együtt egy ideig, azután ő tekintetét az ablak felé fordította, és az arca hirtelen megmerevedett. - Valami rémeset láthat! - kiáltottam. - Egészen kikelt a képéből! - Nézz oda te! - üvöltötte Jacques. - A hátam mögé? Hogyan? - Várj! Megfordítom a kristályt!

- Levette tarkómról a tenyerét, és abban a pillanatban eltűnt az egész jelenés. A kristály elsötétült, csak a két gyertya pislogott szomorúan. A herceg, Barthelot és a várnagy tátott szájjal meredtek reám. Jacques homlokán patakzott a verejték, nekem pedig lucskos volt az egész testem. - Kezdjük előlről! - sóhajtotta barátom. - Muszáj.

- Ellenkeztem, és hiába támadtak rám, hogy ennek meg kell lennie, nem engedek, ha nem érzek rendkívüli aggodalmat Választóvíz miatt. Így azonban végül is csak egy rövid szünetet kértem, hogy egy kicsit kipihenhessem magam. Ettem néhány szelet húst, ittam rá egy kancsó elég jó bort, aztán újból Jacques ujjai alá hajtottam a nyakam. Ezúttal azonban a kristály nem kezdett el világítani. Sötét volt, és a sötétben mintha én is a gömb belsejébe kerültem volna, bár ugyanakkor kívülről is figyeltem magam. Valami lovasok között haladtam a vak éjszakában. A lovak patkóját rongyokba göngyölték, hogy kevésbé hallatsszon a dobogásuk. Sejtetem nem volt, kik lehetnek társaim, csak szagukról éreztem, hogy idegenek.

- Azután egy keskeny, kivilágított ablak elé értünk. Az előttem haladó lovas megállt és belesett. A fényben láttam, sasorra van és bőrzekét visel. Azután továbbbrúgdatott, és én álltam meg az ablak előtt. Most ismertem fel, hogy ismét a fogadó előtt állok, ez az ablak vagy inkább lőrés az egyik hátsó kamrából nyílt. Lovam nyergéből felkapaszkodva beléptem a kamrába, majd a jól ismert úton haladva kinyitottam a nagyterem egyik oldalajtáját. Most valamivel korábban érkeztem a lakomára, mint az előbb. A vendég mesélt, de még Választóvíz is élvezettel figyelte, nem tekingetett másfelé. Éreztem a terem melegét, hallottam a felfelcsattanó nevetést, sőt a vendég szavait is, csak nem tudtam figyelni, mit beszél, annyira meghökkentett, hogy a sok ismerős közül egyik sem üdvözl. Azután rájöttem, hogy ők nem látnak engem, én meg könnyedén átlibbenhetek a testükön. Ez szórakoztató volt. Körülnézve láttam, hogy az egyik lentebb asztalnál ott ül a Schüler cipész tizenhárom éves lánya, aki egész Friedrichshof legelragadóbb csitrije volt, s akit meglapogatni már máskor is támadt kedvem, de nem kíséreltem meg soha. Most, visszaélve láthatatlanságommal, mögéje oson-tam, és megsimogattam arcocskáját és mellecskáját. Azaz csak simogattam volna, de mint a levegőn, úgy haladt rajta át a kezem. Mégis, ebben a pillanatban elpirult és izgalomba jött. Húha! - gondoltam. - Hát lehet az érezhetetlent is érezni? Hanem aztán azt kellett válaszolnom, hogy mégsem. Mert én is elkaptam a mese egy foszlányát. A várúr éppen kilovagolt a

kapun, és a diák azonnal bemászott az úrnő ablakán. Az ajzhatta fel Katikát, hogy a diák testén éppen nem volt semmiféle öltözék.

- Efféle bolondságokkal egy darabig eltölthettem az időt, és hallgatóim nyilván jól mulattak elbeszélésemen. Ekkor azonban ismét észrevettem Választóvíz nyugtalanságát, most vele egyidőben sikerült kilátnom az ablakon. Megdermedtem én is. Vörös fény látszott a fák között, és rövidesen rájöttem: Friedrichshof ég. Felordítottam: - Fegyverbe! Itt az ellenség! Nem halljátok?

- Sajnos csak a kristályon kívüli Trufflot ordított, a kristályon belüli csak tátongott süketen. Hanem ekkor már ordított Választóvíz is: - Ég a város! Meneküljete!

- Istenem! Mennyire neki volt igaza, amikor menekülésre gondolt harc helyett! Az emberek nagy része nem hozta magával fegyverét a fogadóba, s aki elhozta, az is a szobájában hagyta. Csak éppen a meneküléssel is elkéstek: kívülről már dönggették a kapukat. Választóvíz vitézül kardot rántott, és MacKinley is egy derék szablyával tört az ajtó felé. A szakács a bárdot forgatta feje fölött, a spanyol pedig, akinél nem volt fegyver, két hosszú, hegyes nyársat kapott fel a tűzhelyről. Mint később láttam, igazán értett a törrel való víváshoz. A gascogne-i viszont Választóvíz felhívását követte. Míg az ellenség a kaput döngötte, ő azon az ajtón, ahol én bejöttem, távozott, és sikerült átpréselnie magát a keskeny nyíláson, melyen én testi mivoltomban biztosan be nem férek.

- Azután az ajtó beszakadt, s akinek fegyvere volt, a betörő fegyvereseknek esett. Rettenetes érzés volt, hogy ott álltam, és semmit nem tehettem értük. Egymás után estek el barátaim, a megmaradtak a kandalló előtti sarokba húzódtak végső ellenállásra, de már olyan kevesen voltak, hogy a terem többi részét megszálló bőrzekések egyáltalán nem törődtek velük, hanem megkezdték a mészárlást és az erőszakoskodást. A Schüller varga lányát az asztal alá teperte egy bitang, apját kupán vágták, hogy felfordult. A porkoláb gyönyörű feleségének karjából kitepték és oldalt dobták a csecsemőjét, érte pedig összeverekedett két pribék. Az asszony sírva szaladt a gyerekéhez, de mielőtt odaérhetett volna, elkapta és megerőszakolta a nevető harmadik.

- Én, aki sem azelőtt, sem azután soha nem féltem a csatákban, s akinek éppen akkor amúgy sem lehetett ártani, olyan rettenetes riadalmat éreztem, hogy azt nem lehet elmondani. Mintha az egyre növekvő tömeg úgy összenyomott volna, hogy nem kaptam levegőt, bár továbbra is könnyedén haladtam át a testeken. Rémületes erőfeszítést tettem, hogy kikerülve a kristályból, valamiképpen egyesítsem két lényemet, s ezt, nem tudom, hogyan, végül sikerült is megcsinálnom. Kívülről azután szabadabban tudtam már mozogni, és a kandalló előtt harcolókra összpontosítottam figyelmemet. Láttam, hogy a hatalmas szakács és a kis spanyol váll váll mellett verekszik. A szakács a bárdjával iszonyú csapásokat osztogatott, a kis ember pedig leszúrta azokat, akik lebukva akartak átbújni a fegyvere alatt. Velük nem is bírtak a bőrzekések, távolról eresztettek a szakácsba nyilat, a spanyol nyakába pedig kötelet dobtak, és addig húzogatták a földön, amíg megmerevedett. MacKinleyt élve fogták el, hátracsavarták két kezét. Le akarták bunkózni, de azután valaki visítózni kezdett, hogy a bikát szokták letaglózni, de ez itt nem bika, hanem disznó. Akkor aztán felszedtek egy hosszú-hosszú kést, és gyötrelmes lassúsággal keresztülszúrták a torkát, én pedig megint csak nem tudtam a szememet elfordítani. Ha tudnák odahaza, mi történt velem, bizonyára új balladát írnának haláláról a MacKinley és McGoverek.

- Választóvizet Frigyes köpenyében a hercegnek nézték a rablók, és ő annak is vallotta magát. Csodálatos, hogy udvari bolond létére milyen méltósággal viselte magát. Követelte, hogy a katonák vegyék le róla mocskos kezüket, ő nem csavargó zsoldos, hogy drágább legyen élete, mint a becsülete.

- Akkor a katonák összevitatkoztak, öljék-e meg, vagy pedig állítsák a vezérük elé. Ekkor az egyik magasabb rangú közöttük kijelentette, neki megparancsolta a herceg, hogy ha nagybácsikáját foglyul ejtik, öljék meg, mielőtt ő megérkeznék, nehogy bárki is őt tehesse felelőssé a haláláért. Választóvíz pedig, mivel mégsem eresztették szabadon, káromkodni kezdett, szidta az édesanyjukat, amiért ártatlan embereket gyilkoltak le, és nőkkal erőszakoskodtak. - Látszik - mondta -, hogy hitetlen disznók vagytok, ördögtől bagzott eretnekek!

- Akkor a bőrzekések leakasztották a falról a fél sertést, és Választóvizet rakták a helyére, de nem kötélre akasztva, hanem a kampót egyszerűen bevágták a nyakába hátulról.

- Azt hittem, már összeesem a rémségek láttán - pedig csaták közben már láttam sok rémületeset, de nem így, kényelmesen figyelve egy ablak mögül. Hanem akkor bejött Anthorán. Megismertem, mert öccséhez rendkívül hasonlított, de ha nem ismerem fel, emberei éjlénzéséből akkor is tudom, kit tisztelhetek a fényesen öltözött úrban. Első benyomásom szerint az öccse különb legény lehetett nála, az legalább harci öltözékben, fegyverrel kezében vett részt a rohamban. Azonnal megállította az erőszakoskodást, és úgy tett, mintha rettentően felháborodnék emberei gáztettein. - Ezek itt - mondta - az én alattvalóim! Aki hozzám áll közülük, azt megvédelmezem.

- Azután megnézte Választóvíz kampóra akasztott testét. Láttam, hogy rosszkedvű lesz. De továbbra is vigyázott a szavára. - Szerencsére legalább ebben tévedtetek. Ez az úr nem a nagybátyám. A nagybátyámat már láttam messziről.

- Odahúzták a porkolábnét, akinek közben sikerült felvennie és magához szorítania gyermekét. Rögtön megmondotta, hogy az udvari bolondot végezték ki az ura helyett. És akkor csodálkozva láttam, hogy a vad csirkefogók minden parancs nélkül leveszik a kampóról, és gyengéden a földre fektetik. Az arcuk komor. - Szegény úr! - mondta valamelyik. - A hűségéért komiszul meglakolt! - Tudhatta volna - mondta egy másik -, hogy bolondot nem szokás megölni. - Temessétek el! - mondta Anthorán is. - Lőjete a tiszteletére sortüzet! A szegény ördögnek azért kellett meghalnia, mert Barthelot hazudott!

- Az oldalán álló bőrzekéshez fordult: - Heuvelmans! Elegem van a márkikból! Gauchec gróf a síkságon tanyázik! Elviszel hozzá egy levelet!

- Eddig tartott a látomásom. Itt Jacques levette kezét a nyakamról, s a kristály azonnal kialudt. Ismét ott voltam a vadászházban, ordítva vitatkozó emberek között. Nem érdekelték. Kirohantam a házból, hogy teljesítsem a kristály szellemének titkos parancsát.

Huszonkettedik fejezet

A CÉLNÁL

Cathor egészen más volt, mint amilyennek Barthelot és Frigyes leírása után képzeltük. Nem mintha a herceg szándékosan megtévesztett volna - saját magát tévesztette meg. Mi úgy tudtuk, a vár egy széles, nyitott völgyben áll, ott, ahol a Petersilát Bouginnal összekötő út átkel a Saint-Étienne hegyen a Cathor folyó áttörésénél. Bougin felől nem támadható, de a másik irányból eléggé védtelen. A folyó ott még sekély, és nem sokkal a városka alatt egy mocsárba vész, s csak abból kilépve válik bővizűvé. Ez az ingovány ugyan eltorlaszolja a völgy egyik felét, s csak azok tudnak titkos ösvényeken átkelni rajta, akik ott születtek, és minden talpalatnyi földjét ismerik. Hanem a völgybejárat másik fele csupán egy kissé süppedős, szittyós terület, lóháton és gyalog egyaránt járható, habár kissé lassítja a haladást. Északról meredek sziklák védik. Alattuk vezet egy út az úgynevezett Felsenthor felé, melynek talaja az év minden szakában szilárd, könnyen járható. Az a nem keskeny, ám forgalmát illetően teljesen jelentéktelen út, melyen nekünk kellett érkeznünk, a sziklák és a város fölött ért a völgybe, és kis kanyarral torkollott a hegyszorosba.

Ez a leírás nyilván igaz volt egész évben, kivéve a tavaszi hóolvadás idejét. Ilyenkor ugyanis a folyó megduzzadva, bőmbőlve zúdult alá a hegyekből, piszkos, sárga hullámai nem fértek meg a medrében. Ilyenkor az egész völgybejárat egyetlen mocsárrá változott, kivéve a Felsenthort, amit éppen ezért neveztek sziklakapunak, nem pedig alakja miatt. Ez képezte azt a hurkot, melyről Gauchec a levelében szólt, s melybe Frigyes gyanútlanul beledugta a nyakát. Mi persze nem ismertük a valódi helyzetet, s így nem is tehettünk magunknak szemrehányást, amiért a terv nem keltett bennünk gyanút. Ellenkező esetben nyilván megváltoztatjuk az események sorrendjét: nem indulunk addig, amíg hozzánk nem ér Oliver üzenete a vár elfoglalásáról, hiszen annak birtokában kis erővel is olyan szilárdan védekezhetett, hogy odaérkezésünk előtt semmiképpen nem szoríthatták ki uralkodó helyzetéből.

A későbbiek megértéséhez még azt is érdemes tudni, hogy az ardennes-i erdőből egy másik út is vezetett a sziklakapuhoz - éppen ezt zárta el előlünk Gauchec serege.

Helyzetünk teljesen reménytelen lévén, Barthelot a kristályjóslat után nem is tagadta árulását, hanem közölte Frigyessel, hogy józan megfontolásból Lotharhoz csatlakozott. Mivel a bougini özvegy lemondott a házasságról, neki előbb-utóbb úgyis veszítenie kellett bátyjával szemben, viszont ő és Dumain semmiképpen nem engedhették, hogy minden hatalmat Gauchec kaparintson a kezébe. Frigyes csüggedten letett az ellenállásról, s csak azt kérte Barthelot-tól, védje meg Dumain gonoszságával szemben. A vörös ezt meg is ígérte, mégpedig ez alkalommal alighanem jóhiszeműen, mivel tudta, hogy Frigyes híreivel ellentétben Dumain csak a hadsereget kapta meg, a testőrség kapitánya Orlando maradt, akire Dumainnel szemben bizton támaszkodhatott.

Jacques-ot azonban ez az ígéret mégsem nyugtatta meg.

- Lehet, hogy Gauchecnek volt igaza. Engem meg fognak kínozni, talán téged is. Az életünk csak a gróf mellett lenne biztonságban.

Biztattam, kíséreljük meg a szökést. A börzekések segítségével mindenképpen sikerülnie kell. Ebben a zűrzavarban eltűnésünket észre sem veszik.

- Igaz - tettem hozzá -, nem lesz egészen könnyű megtalálnunk. Megüzenete, hogy ha mégis megfogadnád a tanácsát, ne ott keressük, ahol voltam. Tíz mérfölddel hátrább vonja a táborát.

Meglepetésében felugrott a helyéről:

- Megbolondultál, Tikszar?! Éppen a legfontosabbat nem mondtad el?

De hiába kérdezgettem, miért volna ez a legfontosabb, nem felelt. Keresett egy helyet a bokrok között, ahol kényelmesen lefeküdhett. Biztatott, próbáljak én is aludni, mert másnap minden erőnkre szükségünk lesz.

Reggel azután bevánszorogtunk Cathorba, és kiderült, hogy sokkal rosszabb a helyzetünk, mint amire számítanunk lehetett. Trufflot szürkületkor támadott, sikerült magát átvágnia. Szerencsétlenségünkre összeakadt Orlandóval, aki egy csapat élén az őrségeket ellenőrizte, és saját kezűleg leszúrta. A vőherceg most súlyos állapotban, eszméletlenül feküdt a várban, és minden hatalom a dagadt Dumain kezébe került. Ez pedig végképp megörjítette. Jacques-ot kis híján megölték, Frigyst durván börtönbe cipelték, engem pedig nyakamnál kötöttek egy fához; két kezemen nehéz bilincs. Mikor pedig Barthelot legalább a hercegnek követelt jobb bánásmódot, vele is úgy ordítozott, mintha inasa lenne, nem egyenrangú szövetségese. Hozzám hallatszott kiabálása:

- Te adsz nekem tanácsot? Enyém a sereg, én csináltam a tervet, én fogtam el Olivert. Neked csak egy dolgot kellett volna végrehajtanod, azt is elrontottad. Hagytad megszökni Trufflot-t, ő pedig megölte Orlandót!

- Azt csak szeretnéd! De még él! És isten kegyelméből meg is marad, mert a láncingesek nem engedik, hogy a közelébe juss!

Többet nem hallottam. Eltűntek a várban. Hanem aztán újra megjelentek, és jöttek egyenesen hozzám. Megálltak előttem, Dumain arcomba tolta pisze orrát. Azután kaptam tőle két iszonyatosan nagy pofont. Eleredt az orrom vére.

- Hova ment Trufflot? Te beszéltél vele utoljára!

Fuldokolva köhögtem, mert az ütéstől megszorult nyakamon a hurok. Élvezettel láttam, hogy az arca nyálcsöppökkel lett tele.

- Beszélisz? - kérdezte hátrább húzódva.

- Miért ne? - válaszoltam. - Azt mondta, Orániai Vilmoshoz utazik, hogy felajánlja neki a kardját. Nem akarja többet látni a pofátokat.

Kaptam két újabb pofont. Nem érdekelt.

- Ki biztatta fel?

- Barthelot. Helyette kérte ki Frigystől Lothar. Meg kellett volna várnia, amíg Lannes meggyilkolásáért felkötik?

- Ez igaz! - mondta Dumainnek Barthelot. - Olvasta a herceg levelét.

- Ostobaság! - dühöngött Dumain. - Lannes azóta Bouginhoz állt!

Mindig Jacques hú tanítványának éreztem magam. S mert ő kihasználta minden alkalmat, hogy támadásba mehessen át, én sem akartam válasz nélkül hagyni a bitangokat. Átvettem a kezdeményezést, mert akkor még azt sem tudtam, mi van a gazdámmal:

- Mennyi áruló! - mondtam gúnyosan. - Garonnak igaza volt...

Barthelot fölfigyelt a hangomra:

- Miben? Amit a kristályban mondott?

- Amit nekünk mondott, hallod-e? Meglátogattuk a sírjánál, Jacques meg én. Egészen a haláláig ott ültem a fejénél. Tőle tanultam ezt a dalt. Ismered?

*Alois s az öt jópipa
befordultak egy kupiba,
hol jó bort mérték és olcsót;
kiszoptak egy derék hordót
s a Golyvás rajt az öt döggel
szövetkezett az ördöggel.*

Harmadszor is megkaptam a pofonaimat. Folytattam:

*Megfejték ott kilenc bakot,
két vénasszonyt, egy szerpapot.
Ő öt marék aranyt kapott,
mert írni csupán ő tudott
s kontraktusát az ördögnek
ő írta le az öt dögnek...*

Barthelot elkapta Dumain jobbját:

- Ha még egyszer megütöd, itt hagylak, és verekedhetsz Gauchecel egyedül. Ez nem az a rész, melyet a kristályból hallottunk. Valóban találkoztak Garonnal.

Intett az őrszemnek, oldjon le a fáról. Hanem a bilincsemet nem vetette le.

- Mit mondott Garon?

- Azt, hogy amíg bilincs van a kezemen, nem akadályozhatom meg, hogy kinyaljátok a seggemet...

Megkaptam két pofonomat, ezúttal tőle. Dumain azonban, úgy látszik, örült, hogy sikerült Barthelot-t is feldühítenem, mert fanyar dühvel ő vetette le a bilincseimet.

- Mit mondott Garon?

Mivel a nagy államférfinak immár nem állott módjában meghazudtolnia, jó szívvel idéztem beszédéből egy állítólagos részt, amelyben megjósolta, hogy ők ketten végül Anthorán karjába fogják hajszolni Gauchecet. És hogy akkor majd ő tapsolni fog a sírjában. Azután emlékeztettem Barthelot-t, hogy a gróftól csupán egy hegy választja el az ifjú hercegtől. Sajnos azt akkor még nem tudhattam, hogy a kristályban is történt valami, ami tápot adhatott hasonló gyanúnak.

Dumain káromkodott, Barthelot kételkedve ingatta a fejét. Hanem én szép lassan meggyőztem őket, jó volna Argyll grófját is kérdezniök, mert ő még Friedrichshof elfoglalása után is kapott tőle üzenetet, amelyben ajánlotta, meneküljön hozzá a csapda elől. Én erről többet nem tudok, de ha udvariasan kéri, ő bizonyára részletesen elmondja a tartalmát.

Jacques-ot a sarokbástyában őrizték. Kamrájában volt egy asztal néhány székkal, de ő inkább a földön feküdt, és két karjára nyugtatta a fejét. Rettenetesen összeverhették. Bejövetelünkör felpillantott a két márkira, de nem kelt fel, sőt nem is köszönt. Dumain belé rúgott:

- Ugorj, kutya! Urak jöttek hozzád!

Gonosz rúgás volt, veséjén találta. Összegörnyedt, és fogát csikorgatta fájdalmában, de nem jajgatott. A márki a másik veséjét is megcélozta dühében, ám mellé rúgott. Hallottam, mint recsegnék Jacques bordái a csizmája alatt. Dumain pedig elégedetten bólintott, átment a szoba másik felébe, és elterpeszkedett egy széken.

- Beszélsz már?

Barthelot furcsán felnevetett:

- Megmondanád neki azt is, hogy miről?

- Hogy miért nem fogadta el Gauchec meghívását?! Miért maradt itt? Kémkedik?!

Jacques váratlanul megpróbált talpra állni. Hozzá ugrottam, hogy segítségére legyek. Látszott, hogy dereka minden mozdulatára nyilallik, arcát ilyenkor eltorzítja a fájdalom, de ennek ellenére valami olyan diadalmas mosoly játszott az ajka körül, hogy Barthelot észrevette, és komoran figyelt. Ő pedig leült egy székre, és fél könyökével az asztalra támaszkodott. A széke úgy állt, hogy ültében a sziklakapuig elláthatott. A várból éppen egy lovascsapat vonult ki, és léptetett lassan a völgytorok felé.

- Itt hagyjuk Cathort? - kérdezte kíváncsian. - Mindnyájan megyünk?

- Mi igen! - pöffeszkedett Dumain. - Lehet, hogy te nem. Itt maradsz lógva egy fán.

Mesterem álmélkodva csóválta a fejét:

- Micsoda patkánycsapda ez a Cathor! Ha ismerem, Frigyes helyében nem jöttem volna ide!

- De ő igen, és te is vele. Felelnél Dumain kérdéseire?

Ezt Barthelot mondta, és Dumain nyomban megismételte:

- Kémkedel?

- Ugyan, márki! Kinek? Csupán van néhány kintlevőségem, amit még be kell hajtanom, s a jó uzsorás életét is kockáztatja a vagyonáért. Például Barthelot egy grófságot ígért, ha meggyógyítom Szerénkát, és még nem adta meg...

Ugyan csak egy báróságot ígért, de ezt most nem javította ki. Láta, hogy Jacques nem tréfál, és elcsodálkozott. Mind a kettő tisztelte a másik eszt.

- Gondolod, hogy akkor is fizetnem kéne, ha elmarad a házasság? - kérdezte.

- Ugyan dehogy! De miből gondolod, hogy elmarad?

Nem titkolta tovább diadalát:

- Áltatod magad, márki! Legkésőbb nyáron Frigyes megkapja az özvegy kezét!

Kérem, én nagyon jól tudom, többször is ismételték már, hogy Barthelot minden volt, csak gyáva nem. Nem történt sem feledékenységéből, sem véletlenül. Azt akartam, ha ideérünk, jól megértsétek, mit jelent, hogy most viszont megrémült. Tudta jól, ha ez igaz, a herceget nem tudják fogságban tartani, és akkor árulása csak kárára lesz.

- Puffra zavarod a bozótba a kutyáidat? - kérdezte, és Jacques szeméből próbálta kiolvasni az igazat.

Goldoc sajátos tájszólásán ez a szólás azt jelenti, hogy blöfföl valaki. De gazdám a kérdésre kérdéssel felelt:

- Gauchec gróf levele érdekel-e? Ha igen, megmutatom.

Felnevetett:

- Meglep? Nem tudad, hogy a barátod hóhérnak is hitvány? Azonnal veretni kezdett, s a motozásról megfélemedezett.

Valahonnét előhalászta és odaadta a gróf levelét. Dumain káromkodni is elfelejtett, oly gyorsan ugrott Barthelot mellé, hogy együtt olvashassa vele.

- Ennyi az egész? - kérdezte Barthelot.

- Meg egy kurta üzenet, hogy ha mégis megfogadnám a tanácsát, tíz mérfölddel távolabb keressen, mert oda vonja vissza a seregét...

Most már a vörös is leült, és elgondolkozva tépegette szakállát:

- Gondolod, hogy Gauchec Anthoránhoz állt?

Mosolygott. Gúnyosan.

- Ellenkezőleg. Ti tökéletesen megvertétek magatokat. Annyira, hogy ő megengedheti magának, teljesítse kívánságokat...

- Miféle kívánságunkat?

- Behívtad Anthoránt. A gróf pedig azt mondta, történjen kedved szerint, és utat engedett nekik. Ezért húzódott hátrább. Mint mondtam, én nem jöttem volna Cathorba tavasszal, ha tudom, milyen. Ti viszont idejöttetek...

Ásítást mímelt:

- Legjobb lenne, ha riadót fúvatnál, és visszarendelnéd a lovasaitokat, ha még nem késtetek el. Látod, hogy röpködnek a nádas és az erdő fölött a madarak?

Az előőrs visszahívásával elkéstek, a riadóztatással még nem. A lovasok legalább egyharmadát földre fektették a bőrzekések nyilai, viszont nekik nem sikerült a völgybe betörniök. A két márkit ez természetesen nem vigasztalta meg, hiszen bent szorultak a patkányfogóban, és az ostrom állásához nem volt elegendő eledelük. Most már szó sem lehetett arról, hogy Lothart is hatalmukba kerítsék, sőt nekik kellett segítségért könyörögniök. Vagy Gauchecéért, aki hamarabb érkezhettek.

A két márki, minthogy mást nem tehetett, minket kért meg, hogy áttörve az ostromzáron, tárgyaljunk vele. Átjutnunk igazán nem volt nehéz. Annyi embere volt Anthoránnak, hogy beszorítson egy sereget, de annyi nem, hogy gyűrűjén egy lelket se engedjen át. Még aznap éjjel útra keltünk egy cathori vezetésével, s a mocsáron átkelve hajnalra már a gróf táboránál tartóztattak fel az őrszemek. Ő pedig örömmel fogadott minket, s mikor látta ruhánkon az ingovány szennyét, intézkedett, kapjunk tiszta és finom öltözetet, mielőtt asztalához ülünk.

Ez időben Gauchec volt Goldoc leggazdagabb embere, de sem aranyával, sem ezüstjével nem dicsekedett. Egyszerűen öltözött, fatányérból evett, rövidre stuccolt őszülő bajusza idősebbnek mutatta koránál. Annál büszkébb volt csiszolt velencei kristályserlegeire, melyeket az útra is magával vitt, bár azt mondják, érnek annyit, mintha aranyból volnának, és roppant törékenyek. Táborban valóban csak egy Krózus engedheti meg magának ilyenek használatát. A gróf kedvtelve tartotta fény felé híres vörös borát, és azt állította, szebben csillog a tiszta vizű rubinnál. Mi egyetértettünk vele.

- Csak éppen - tette hozzá Jacques - a bornak nem a színe a döntő, hanem a zamata. Sőt, gróf úr, gyakran még egy szép nő is csak addig különb a csúnyánál, amíg meg nem ízleljük. A sötétben össze sem lehet vele hasonlítani.

- Nagyon igaz, kedvesem, nagyon igaz. Tapasztaltam már magam is. De ha megkóstoljuk a boromat, belátja, hogy tüze sem marad el a csillogása mögött. Ígyunk tehát a mi kedves hercegnőnkre, aki lehetővé tette, hogy itt találkozzunk egymással! Csodálkozik? Miért? Kettőnkön kívül ő az egyetlen férfi az országban. Nélküle Barthelot és Dumain nem mertek volna mind a két herceggel egyszerre szembeszállni. Isten éltesse sokáig!

Példáját követve, fenéig ürítettük serlegünket Rosalinda egészségére. Gauchec nem túlzott. Kevés olyan jó bor volt a világon, mint az övé.

- Lásza be, kedves gróf: a hercegnő megérdemelte, hogy igyunk az egészségére. A mostaninál kedvezőbb helyzetbe nem is kerülhattünk volna. Frigyes házassága füstbe ment, a két márki foglya, a két márki meg az ifjú hercegé, Orlando súlyosan sebesült, Lothar testőrsége Cathorban körülzárva: minden hatalom az én kezembe került. És mindezt Rosalindának - no meg persze önnek köszönhetem.

- Értem - mondta Jacques. - És mire akarja hatalmát használni?

- Nem gróf, ezt nem értheti. Nem goldoci. Én csak egyet akarhatok: addig rugdalni őket, míg újra egy táborba állnak. Tudja, van rólunk egy gúnydal: nem éppen épületes, de jó. Szigorúan betiltattuk. Ha például maga énekelné, kénytelen lennék följelenteni, de nekem szabad, mert rólam szól. Hallgasson meg belőle egy részletet, ha nem ismeri.

*Kuplerosnak a fő rontást
jelölte ki: a vén Golyvást;
s az ördög az öt dögnek ott
kimérte egész Goldocot.
Összezsomózta lelküket:
együtt vihesse őket.*

*Püföli egymást most a hat:
melyik legyen hatalmasabb.
De ha az egyik bajba jut,
az öt azonnal összefut,
s így egyiket sem bánthatod.
Küldd hát pokolra a hatot!*

Az egészet nem énekelhetem el: szórakoztató, de hosszú. Az elejét a bougini katonák énekelték, bosszúból, amiért nem tudták megvédeni Petersilát. A végét egy lázadó csoport csinálta, amelyik el akarta üzni II. Alois-t. Természetesen be kellett tiltanunk, de nem volna szabad elfelejtenünk, mert igaz. Goldoc nekünk jött létre, és mienk is marad. De vagy egyikünk sem, vagy mind a hatan, másképpen újból elfoglal Bougin. Én tehát nem törődhetek azzal, hogy a Dumain-ház jelenlegi feje ostoba mészáros, a Barthelot-é lopakodó tolvaj, vigyáznom kell rájuk, mert ezt hagyta rám Garon, és ezt követeli a szükség. - Intett a tisztos távolban várakozó inasnak, töltsé újra a serlegünket. - Remélem, most már érti...

Mint látjátok, elragadóan kedves volt hozzánk. Oly nyíltan beszélt a terveiről Jacques társaságában, ahogyan egy nagyúr vagy legjobb barátai - vagy a szolgálai előtt teszi. Egy pillanatig sem volt kétségem, minket melyik csoporthoz sorol a kettő közül. Abban sem, hogy ráadásul azt hiszi, keblünk hasad a gyönyörűségtől, amiért így bánik velünk. Jacques-ot pedig ismerem, mint a Miatyánkot, és láttam, hogy éppen most készül a nagyurat egy kicsit lehűteni:

- Tökéletesen értem, gróf - mondta, és a hangját sem emelte fel. - Ez azt jelenti, hogy rosszul ítéli meg a helyzetet, és súlyosan ráfizethet, ha tévedésére nem figyelmeztetem. Frigyes ugyanis megkapja az özvegy kezét. Furcsa, hogy erről önnek sincsenek jobb értesülései, mint Dumainnek vagy Barthelot-nak. - Megmosta ujjait a vizes tálcában. - Köszönjük a szíves vendéglátást. Nem helyezné el valahol a legénykémet, amíg tárgyalunk?

Gauchec mesterem arcába nézett, és - mint előző napon Barthelot - igazmondásában ő sem kételkedett.

- Bocsásson meg, gróf - mondotta. - Én önt csak hírből ösmerem. Leonról természetesen gondoskodom.

Bőkezűen gondoskodott, bár ezt nem tette szándékosan. Az őrség tisztjeihez vezetettetett, akik szívesen csökkentették egy kis kockázással a szolgálat unalmát. Derék kis összeget nyertem el

tőlük. De én ilyen körülmények között sem szerettem, ha elküldtek a tárgyalások érdekesebb részéről - bár volt benne elégszer részem. Jacques ugyan mint tanítványának mindig elmondta utólag, mi történt, de túl kurtán, és nem mindig pontosan. Most például azt, hogy a leg-rövidebb időn belül nyélbe ütök Rosalinda és Célia gyermekeinek házasságát, hogy majd ők lehessenek a trón örökösei. Meg kell előzniök Bougin követeit. Épp ezért már nem utazunk vissza Cathorba, oda a gróf mással küld üzenetet. Mi a talaj előkészítésére Céliához utazunk, aki, fia életét féltve, a házasságot hevesen ellenzi.

- Hát a mi hasznunk mi lesz? - kérdeztem élesen. Elegem volt már abból, hogy mindenkinek segítettünk, azután ott állunk, ahol az elején.

- Az, hogy ott leszek a két gyermek nászéjszakáján...

Gondolom, mindenki érti, hogy ez mit jelent... Minden országban csak az ország főnemesei részesülhetnek abban a kitüntetésben, hogy a trónörökös nászának tanúi legyenek. És Jacques végre valóban kapott egy birtokot, amellyel grófi cím járt, és külön is büszke volt arra, hogy Célia nem elégedett meg Gauchec esküjével, vele is megígértette, hogy a kis Orlandót sohasem hagyja cserben. Különben is mindenki nagyon hálás volt szolgálataiért. A két márk körüludvarolta, Rosalinda olyan bájos mosolyt bocsátott rá, hogy a hátán végigszaladt tőle a hideg, a lábadozó Orlando némán szorította meg a kezét. Ő maga legtöbbször azt becsülte, hogy Gauchec is megtanulta becsülni képességeit. Kétségtelen volt, hogy végre célba érkezett.

Egy kicsit aggasztotta viszont, hogy a fogságából szabadult Frigyes többször is hangoztatta barátságát. Ő tudta legjobban, rövidesen olyan hírek érkeznek Bouginból, melyek az ifjabb herceget elkeseredett ellenségévé teszik. Evvel azonban muszáj volt számolnia. Végre is senki sem lehet mindenkivel egyformán jóban.

És valóban, nem kellett sokáig várniok. Egy héttel a házasság után megérkezett Trufflot a gróf üzenetével és a hercegnő levelével: mindketten helyeselték, hogy Frigyes és az özvegy mielőbb egybekeljenek. Rosalinda előbb Louis megbüntetését követelte Orlando megsebesítése miatt, de kiderült, hogy ehhez már akkor sem lenne módja, ha nem tiltakozna ellene maga Orlando is. A fiatalember ugyanis ott hagyta Frigyest, és a gróf szolgálatába állt. Anthorán nemcsak Gauchec fölvonulása miatt vonult ki Goldocból, hanem azért is, mert Kelemen emberei és más bougini csapatok élén a börzekések földjének derekára tört, s azok sürgősen visszahívták vezérüket. Így a bougini udvar védelme alatt állott, és eljegyezte a derék Malicorne lányát.

Tulajdonképpen örültem Louis sikerének, de nem tetszett, hogy túlságosan fejébe szállt a dicsőség. Első találkozásunkkor lováról le sem szállva nyújtotta a kezét:

- Kecskebogyó! Jó, hogy élsz! Nem történt nagyobb bajod?

Átkozottul csinos volt új egyenruhájában, és mintha átkozottul éreztetni akarta volna velem, milyen jelentős férfi lett belőle. Intett kísérőinek, várjanak, azután lehajolt hozzám:

- Látom, Jacques-nak felvitte az isten a dolgát. Már nem sokáig lesz rád szüksége... Mihez akarsz kezdeni? Állj be hozzám katonának. Esküszöm, nem bánod meg. Nagy dolgokra készülök...

- Trufflot! - mondtam én. - Kicsikém! Azt hiszem, elment az eszed!

Sapkájához emelte kezét, és továbbléptetett. Ezután nyilvánosan nem beszélt velem. Hanem egy este bekopogott szállásomra, és azt kérdezte:

- Jó fürdőházatok van? Be tudod-e fűtetni?

Jó fürdőházunk volt. Óra alig telt belé, meztelenül hevertünk a farácson, és egy szolga égetően meleg vízzel öntözte a hátunkat. Azután elment, s mi ernyedten élveztük a forró levegőt.

- Egy időre visszaköltözöm Petersilába - mondta. - Marie-Michele elkíséri a hercegnőt. Jutalmunkképpen Frigyesékkal együtt lesz az esküvőnk.

- Akkor azután semmi sem fog a boldogságodhoz hiányozni. Végre a testét is kipróbálhatod. Váratlanul elkomorodott.

- Téged szeretnélek vőfélyemül kérni. Csodálkozol? Csodálkozni fognak mások is. De nagy bajban vagyok. Elmesélem az egészet. De tartsd a szád mások előtt!

Akkor mondta el a kristály történetét is, de azt már elmeséltem. Az pedig, hogyan tört át Cathornál és ütközött Orlandóba, nem érdekes. Ott kezdem, amikor az áttörés után továbbvágatott:

- Orlando sebesülése után ellenállás nélkül szaladt szét a serege. Zavartalanul haladhattunk tovább. Ebédig már le sem szálltunk a lóról, nem akartam, hogy üldözőbe vehessenek. De nem is a Du Bois-birtok felé haladtunk tovább, hanem a kristály szellemének tanácsa szerint félfordulattal arra az útra tértem, amelyik az idősebb Barthelot birtoka felé vezet. Délben két óra pihenőt adtam embereimnek, aztán nyargaltunk tovább. Felsenhüttében vacsoráztunk, és ott is töltöttük az éjszakát. Másnap reggel azután már lassan poroszkáltunk célunk felé, előőrs kiküldése nélkül, gyanútlanul, s nagyon megdöbbenünk, amikor, már a birtok határán, egy erdőből kiérve, vad lövöldözésbe kerültünk, és több katonánk sebesülten esett le lováról. A szemközti erdő fái alól tüzeltek ránk, hogy kik és miért, arról sejtelmem sem lehetett. Annál nagyobb volt megdöbbenésem, mert ágyút már láttam csatában, de muskétával most találkoztam először. Persze ellenségeinknek is a nyíl volt azért a fő fegyvere. Nagy bajba kerülünk, ha Kelemen nem ad helyettem parancsot a visszavonulásra. Bevágtattunk az erdőbe, és lóról szálltunk. Így különösebb veszteség nélkül megmenekültünk, s a sebesültjeinket is behozattuk a fák alá. Túlról abbahagyták a lövöldözést, s ezért úgy határoztam, fehér zászlóval követet küldök hozzájuk, megkérdezni, kik ők és miért támadnak reánk. Nagy meglepetésemre azt a választ kaptuk, hogy a bougini gróf katonái, akik Barthelot úr védelmére küldettek ide. Visszaüzentem, hogy erről semmit nem tudok, én Frigyes herceg embere vagyok, s éppen Bouginba készülök követségbe a grófhhoz. Kértem az ellenség vezérét, találkozzunk a két csapat között, és beszéljük meg a helyzetet. Még hozzátettem, hogy esetleg ismer is. Nevem Trufflot, és a derék Malicorne leányának gyűrűzött vőlegénye vagyok.

- A tiszt személyesen ugyan nem ismert, de Marie-Michele-t igen, ezért félelem nélkül elémbé jött, én meg elindultam őfelé. Megneveztük magunkat, és udvariasan megszorítottuk egymás kezét. Stangl törzskapitányként mutatta be magát. Mokány kis ember volt, dühös tekintetű, mégis igen jóindulatú. Sajnálkozását fejezte ki, amiért - úgy látszik - ok nélkül lövetett reám. De miután Barthelot bejelentette Petersilában, hogy birtokával Bouginhoz csatlakozott, és a grófot ismerte el hűbérurául, továbbá, mivel Lothar megtorlással fenyegette a márki urat meg a feleségét, ő, akit az uraság védelmére küldtek, nem gondolhatott mást, mint hogy ellenséges szándékkal jövünk.

- Torkomon akadt a szó. Természetesen én nem hallottam Szerénkáék szándékáról, s különösen meglepett az a kijelentése, hogy Goldocból nem is akar találkozni senkivel, és ne engedjenek hozzá követet - mégis reméltem, hogy velem talán kivételt teszen. Ezért elmondtam a törzskapitánynak, hogy kitört a háború a két herceg között, ez okból kívánok Bouginba jutni, s ugyancsak ez okból nem használhatom a szokásos utat. Felajánlottam, hogy kíséret nélkül, egyedül Barthelot kastélyához utazom vele, s az ő útján megkérdeztem, hogy miután nem hozzá küldött követek vagyunk, s miután korábban barátjának tarthattam magam,

nem volna-e mégis hajlandó fogadni engemet. Ebben meg is egyeztünk, s az egy Fülöpöt magamhoz véve, a kapitány és néhány embere kíséretében megindultam a kastély felé. Nem sokkal ebéd után érkeztem oda, és a márki, félbeszakítva pihenését, azonnal fogadott. Roppantul meglepődött látásomon. - Hogy kerültél ide, legény? - Engedelmével, márki úr: vicomte. A herceg engem is kegyeskedett új címmel megajándékozni.

- Egyébként én sem lepődtem meg nála kevésbé. Már említettem, hogy előszörre is megcsodáltam szellemének frissességét és beszédének eleganciáját, de taszított züllött cinizmusa. Nos, mostanra csöppöt sem öregedett, viszont nyoma nem maradt alázatoskodásának. Rendkívüli méltósággal viselkedett. És határozottan nem arról volt szó, hogy akkor Frigyes udvarában találkoztunk, most pedig saját birtokán vendégel. Előkelősége annyira valódi volt, hogy éppen nem sértette márkisága friss voltára tett célzásom, hanem szívélyesen elmosolyodott. - Maradjunk mégis a Trufflot-nál, ha nem sértem meg vele. Én önt igazán megkedveltem az udvarnál, és feleségemnek is jó embere volt. A vicomte túlságosan idegenül hangzana fülemnek. - Belém karolt: - Stangl törzskapitány már közölte, hogyan került ide. Mi messze lakunk az Olümposztól, csak szóbeszéd útján értesülünk az istenekről. Úgy hallottuk, ön Németalföldre távozott egy bizonyos Kelemen embereivel, és Szerénka e hírek örült. Jobban gyűlöli Friedrichshofot, mint Petersilát, és elsősorban nem Lothar, hanem Frigyes miatt akart Bouginhoz csatlakozni - mert, hogy szavamat ne tévesszem, nem én, hanem ő kívánta, hogy Goldocot hagyjuk hátunk mögött egyszer s mindenkorra és mindenáron. Ha ön jelenleg Petersilában lakik, Szerénka biztosan fogadja önt. Ha Frigyes embere, ebben nem vagyok egészen bizonyos.

- Azt hiszem, elsápadtam: - Nézze, márki, én Trufflot vagyok, Trufflot fia, és mi, Trufflot-k a szavunkkal nem szoktunk játszani. Meggyőződtem arról, hogy Goldocban mindenki csirkefogó, de ez nem ok arra, hogy én is az legyek.

- Röviden elmondtam neki, hogyan csalták csapdába Frigyes Dumain és Barthelot. Cseppet sem volt meglepve, hogy csirkefogónak tartom az öccsét, sőt hevesen bólogatott. Azután pedig közöltem, hogy egy szolgálatot tehetek még Frigyesnek Bouginban, s ha tudom, ezt meg is teszem, mert az esküm kötelez. Ha ezt megtettem, felkeresem a hercegné udvarában menyasszonyomat, Marie-Michele-t, azután pedig azt teszem, amit a fáma rólam már előzetesen híresztelt: keresek egy uralkodót, aki hajlandó szolgálatába fogadni mint Kelemen és a kék huszárok parancsnokát. - Én - mondtam - Bouginba mindenképpen eljutok, akár ezen az úton, akár másfelé. Kötelességem teljesítésétől nem tarthat vissza senki és semmi sem. Szerénkával nem azért szeretnék még egyszer találkozni, hogy könnyebben érhessem el célomat, hanem mert neki is, apjának is hálával tartozom. Ha azonban ennek az lenne az ára, hogy magamat Frigyes ellenségének hazudom, úgy még egy olyan drága kívánságomról is hajlandó vagyok lemondani, mint a márkiné látása.

- A márki felállt: - Megkérdezem a márkinét, utazzon-e tovább, vagy van értelme maradnia. A birtokomon való átvonulást természetesen mindenképpen engedélyezem. A válasz megkapásáig a törzskapitány úr gondjaira bízom, mulattassa ő.

- Majd két hétig mulattam a törzskapitánnyal, s közben kölcsönösen megkedveltük egymást. Seregem élelmezéséről addig a márki gondoskodott. A második hét végén rám köszönt valaki az udvaron: - Aggyisten, Trufflot! Gyere már, beszélgessünk egy kicsit!

- Nézem a jólöltözött férfit, hát Szent Jeromos! Bevitt a konyha melletti nagy szobába a cselédek közé, és egy külön álló asztalhoz ültetett: - Látod, itt érzem én igazán jól magam! - Főtt gesztenyét hozatott, mogyorót meg erdei mézet. - Pőfeteg nincs? - kérdeztem, megörülve a hazai ízeknek. - Esetleg nyárson sült fenyőrigó? - Szomorúan legyintett: - Nem olyan vidék ez, cimborám! Hanem káposztás csíkot hozathatok.

- Míg a csíkot megmelegítették, szemeztették a gesztenyét, és méhsört ittunk rája. Otthonosan éreztem magam. - Itt fogok találkozni Szerénkával is? - kérdeztem bizalmasan. Elkomorodott. - Ne mondd el neki, hogy kitaláltad. Szereti meglepni a barátait.

- Egyelőre még várnom kellett rá. Addig békésen eszegettünk és beszélgettünk az öreggel. Tőle tudtam meg, hogy Szerénkának fia született. De mindjárt rám is szólt: - Te csak ne számolgass nekem! Akármilyen is lesz az eredmény, se nem a tied, se nem Frigyesé, hanem a férjéé. Jó lesz, ha ezt megérted, másként a lányom azonnal kiadja az utadat!

- Karomra tette a kezét: - A javadat akarom én, fiú! Mindig kedveltelek! Tudd meg: én itt is Szent Jeromos vagyok, nem kutyalik! Mindig tudom, amit tudni érdemes. Utazz haza. A gróf elhíresztelte, hogy sikerült téged elkapnia. Jacques úrfi erre elutazott, de nem Petersilába, hanem az özvegyhez. Ott pedig nem tárgyalásokkal tölti az idejét, hanem udvarlással. Érted?

- Értettem. Mikor pedig látta, hogy elsápadok, és keményebben markolom késem nyelét, kiszólt a szomszéd szobába: - Jöhetsz, lányom! Nincs ennek már helyén az esze!

- És bejött Szerénka, paraszti ingvállban, virágos szoknyában, a lábán piros papucs. - Szervusz, Lajos! - mondta. - Szeretek olykor én is itt tanyázni a cselédek között, ha már nagyon unom a marquise-ságot. Ráadásul ez az egyetlen hely, ahol veletek hányinger nélkül tudok beszélni... - Nono, lányom! - emelte fel az ujját Szent Jeromos. - Trufflot-val semmi bajod! Derék legény volt nagyon! - Nem Trufflot-ról beszélek, hanem Frigyes úriembereiről, akik semmit nem értettek az én dolgomból. Mert tudd meg, Trufflot, nálunk az a szokás, hogy mikor egy leány megéri, szülei a ház végében egy kamrát építenek neki. Ott alszik éjjel. Oda ő azt a legényt hívja magához, akit akar, nem szólják meg érte az emberek. A legény bekopog a szülő ablakán, köszön, és megmondja a nevét. Erre a lány apja vagy fogadja a köszönését, vagy azt mondja, kívül tágasabb. De ha fogadta a köszönést, és ő hátrament a lányhoz, többé már nem szólhat bele a fiatalok sorsába. A lány addig cserélgeti a legényt, amíg megtalálja azt, akit igazán szeret, és ahhoz férjhez megyen. Ha közben teherbe esik, sem azt választja, akivel a balszerencse megesett, hanem azt, akit neki szánt az isten, és az vállalja is a gyereket. Az én esetem Frigyesse nem volt egészen ilyen, de apám parancsára engedtem neki, és az ölése jól is esett egy darabig. A te barátaid pedig rendjén valónak találták, hogy én nem teljesen a jó erkölcsök szerint vagyok a hercegük felesége, pedig lenéztek volna, ha tudják, már akkor sem voltam leány, amikor Frigyes először ölelt. Az sem volt teljesen szabályszerű, ahogy azután véled szerelmeskedtem, mert a hercegnek nem adtam ki az útját, de az apám tudta és beleegyezett. Minálunk pedig - érted-é? - azt a legényt, aki utólag felhánytorgatja, hogy ő is járt egy leánynál, aki aztán nem hozzá ment feleségül, azt a többiek nyomorékká verik. Hanem amikor az urammal megesküdtem a törvény előtt, minden megváltozott. Frigyes azt hitte, továbbra is rendelkezhet velem, én pedig megmondtam az emberemnek, hogy ha megpróbál átengedni neki, én előbb őt ölöm meg, azután magamat. Ám neki felvillant a szeme, és így felelt: „Most akartam mondani, drágám, hogy ravasz ember vagyok én nagyon. Ha rám erőszakolnak egy olyan csodálatos lányt, mint Frigyes herceg szeretője, én bizony ellenkezni nem fogok. Öreg vagyok már, úgysem kapnám meg másképpen, akkor se, ha minden este aszúborban füröszténém és gyöngykendővel törölgetném a testét. Ha ezen kívül még márkiságot is adnak vele hozományul, az csak annál jobb, és megéri, ha néhány hétig bohócnak kell mutatnom magamat érte. De kontraktust nem adtam senkinek, hogy a feleségemet néki átengedem. Cousinom ostoba tréfáit pedig nem kellett komolyabban vennem, mint azokat, melyekkel a fiatal férfiakat szokták ugratni a lakodalmukon. Mi, brockeni Barthelot-k nem születünk udvari léhűtőknek, és karddal szoktuk védelmezni a becsületünket. Nemcsak a hercegnek, de a királynak, sőt a császárnak is fület mutatnék, ha idegyalogolna messzi országából, hogy a feleségem ágyába szálljon. De mert sem a száműzetéstől, sem a vérpadtól nem félek, csupán az asszonyi könnyektől, azért nagyon örülök, drágám, hogy mindezeket

mégsem kellett elmondanom.” - Akkor én, mielőtt megakadályozhatta volna, megcsókoltam a kezét. Azután bevallottam, hogy mielőtt megismertem volna, úgy maradtam valakitől. Ő pedig megsimogatta a hajamat: „Szeretném, ha fiú lenne, drágám. Minden apa ezt szeretné!” - Érted-é?

- Értettem. Rábólintott: - Márpedig Frigyes azóta kilencszer üzent értem, és nem áttallotta pimasz szolgákra bízni szemtelen leveleit. Nem tudom, kinek szánta üzeneteit: Szerénkának-é, a márkinének-é? Ti, urak, csak vadászni jártatok a fenyérekre, és ha túlságosan boszorkányos volt az éjszaka, egyszerűen ágyatokban maradtatok. Nekünk, pórleányoknak azonban mennünk kellett, ha esett, ha fűjt, ha bűdös füstöt eregettek a párolgó völgyek, hol elbitangolt kecskék, hol csempészek után, és nem félhettünk sem az ördögöktől, sem a banditáktól. Egyszer nyáron egy fajtalan, görbe lábú szörnyeteg fészkelte be magát az erdőbe, rátámadt a bokrok mögül a lányokra, megerőszakolta őket, olyan szörnyűséges szerszámmal nyomva beléjük, hogy olyat halandó férfi nem hordhatott. No, egyszer engem is megtámadott a rém, én azonban arra gondoltam, ha ördög, ha férfi, nem viselheti el, ha ott rúgják meg, és úgy megrúgtam, hogy összeesett, és kiokádott mindent, ami a gyomrában volt. Nem hallgatva kiáltozására, galléron ragadtam, elvonszoltam a faluba, ahol többen is megismerték, hogy nem gonosz szellem, hanem egy Pilnauból való köszörűs, aki télen odahaza szokott dolgozni, nyáron pedig a falvak között vándorolt, s már Pilnauban megcsapták néhányszor szemérmetlen viselkedéséért. Nos, Szerénka legszívesebben visszaüzente volna az ősi mondást Frigyesnek: „Szívemről, faromról magam parancsolok”, de a grófnő, aki megtanulta a plaisirt, megtiltotta neki, hogy bármit is válaszoljon volt szeretőjének. Ehelyett rávette urát, forduljon Bougin grófjához segítségért, és a gróf megfenyegette a herceget, hogy az özvegy kezéhez juttatja fajtalan szándékait tanúsító leveleit, mire az sürgősen elhallgatott. Én akkor azt hittem, senkivel szóba nem állok többé, akinek Goldchoz, különösen Friedrichshofhoz valami köze legyen. De hallván, hogy te csupán nem akarsz árulásért árulással fizetni, azért nem hagytad cserben Frigyeset, s hogy utolsó alkalommal szolgálj neki, rájöttem, hogy rád semmi okom nincsen haragudni. Ezért elhatároztam, hogy hivatalosan is fogadlak, férjem oldalán, hadd tudják meg Bouginban is, milyen becsben állsz előttünk, és megkértem a grófot, engedjen át magához embereiddel, Stangl törzskapitány úr kíséretében, és fogadjon szívélyesen. Mivel pedig beleegyezése tegnap megérkezett, holnap ebédre látunk vendégül, azután kegyesen elbocsátunk. Bougin grófja pedig ünnepélyesen megígérte, hogy megvéd mind Lannes, mind pedig Orlando ügyében. Hanem neked - és csupán neked, mert valamikor annyira kedveltelek - még elmondanám, hogy Isten, látva hűséges életünket, csodát tett kedvünkért, és megengedte, hogy idős férjemtől gyerekem legyen. Remélem, az is fiú leszen, mint az első, és biztosan tudom, hogy a márki semmivel nem fogja nála kevésbé szeretni első fiamat.

- Elmondván mindent, amit tudtomra adni szükségesnek látott, megparancsolta cselédjeinek, énekeljenek valami régi, szomorú dalt. Könnyen ment, mert sokan szolgáltak nála Walldorf leányai közül. Mi pedig velük énekeltünk, és könnyezve emlékeztünk azokra az időkre, melyekben még valóban Frigyes herceg volt a Skót Királynő szakácsa, és élvezettel hallgattuk az utazó emberek történeteit. Azután én meséltem el nekik, milyen szörnyű és mégis felemelő halállal pusztult el Választóvíz, ők pedig megsiratták a derék bolondot.

- Másnap azután a kastélyban megismerkedtem a márkinéval is. Lila tafotaruhát viselt, csúcsos süvegéről méternyi drága csipke hullott hátra, cipője kunkori orrocskájának hegyén drágaköveket viselt. Miután fél térdre ereszkedve megcsókoltam a kezét, fölsegített a földről, és ajkával futólag megérintette homlokomat. Az ebédhez négyféle levest tálaltak föl, a nehéz húsokhoz magyar borokat adtak, és a húsok után még édes tésztákat is. Evés közben pedig a márkinő mindenféle kedves és mulatságos dologról csevegett. Például arról, hogy egy olasz nemes úr szerint nem a Nap forog a Föld, hanem a Föld a Nap körül, egy másik pedig megmérte, milyen súlyos a semmi, azaz a levegő. Az ebédén részt vett Stangl törzskapitány

úr, akinek a márkinő még külön is gondjaira bízott, mielőtt illendően búcsút véve tőlünk, utunkra bocsátott. A törzskapitány őszintén örült, hogy nem foglyaként, hanem mint a gróf vendégét kísérhet. S már messze jártunk a kastélytól, mikor eszembe jutott, hogy a márkiné kincsei közül egyet mégsem láttam, a gyermeket, melynek a természet törvényei szerint én voltam az atyja.

- A törzskapitánynak egyébként parancsa volt a bougini gróftól, hogy embereim ellátásáról is gondoskodjék, s ennek meglepően bőkezűen tett eleget. Elválásunkkor vallotta meg, hogy kék huszárajmat irigylő tőlem, de nem vállalná, hogy ő vezesse Kelemen embereit. Egy percig sem érezte magát biztonságban, míg háta mögött látta az erdeiek zsvány ábrázatát. Karvastagságú gyertyát ajánlott Szent Antalnak, ha sikerül úgy Bouginba érnie velük, hogy útközben egyszer sem fosztogatnak. Engem - mondotta - elkísér a grófhöz, ő pedig siet, hogy fogadalmának eleget tegyen. Sehogy sem hitte el, hogy nagy bajuszú strázsamesteremnek egymagában több érdeme van szerencsés megérkezésünkhöz, mint Isten összes szentjeinek együttvéve.

- A gróf különben intézkedett, hogy helyezték el embereimet, engem pedig azonnal fogadott, de korántsem olyan jóindulattal, mint Szerénka szavai után véltem. Vadászatra készült, és lovaglóostorával vadászcsizmáját ütögetve várt rám fővadásza társaságában. - Értesültem, vicomte, hogy cousinomtól hoz üzenetet. Nem hiszem, hogy Frigyesnek lehetne egyetlen szava, ami érdekel. De a márkiné kérésének nem tudok ellentállni, önt pedig személy szerint igazán kedvelem. Egy félórára tehát rendelkezésére állok.

- Gróf úr - válaszoltam - nagyságod bocsánatát kell kérnem, amiért akaratomon kívül megtevesztették jövelelem célja felől. A herceg szolgálatát ott hagytam, sejtelve sincs arról, hol vagyok - Argyll grófja kért meg, hogy mielőtt Németalföld felé venném utamat, jelentkezzem önnél. Meg kell vallanom azt is, hogy ha Barthelot márkinő pontosan ismerné jövelelem célját, nem bizonyos, hogy akkor is elnyerem támogatását. A grófnak ugyanis az volt a kívánsága, vessem magamat ön előtt térdre, és úgy valljam be, hogy egyedül én voltam az a gyógyszer, amellyel ő meggyógyította Szerénka meddőségét... - Hogy érti ezt? - kiáltott fel a gróf. - Én pedig fél térdre ereszkedtem, és lehajtottam a fejem. - Ezt csak egyféleképpen lehet érteni, gróf úr... - Nagyot nevetett, és kegyesen fölsegített a földről. - Úgy látom, nincs szüksége a följánlott félórára, vicomte... Viszont szívesen látom vadászatomon. Csak az a kívánságom, hogy amit nekem most elmondott, tartsa titokban mindenki, főképpen a hercegnő és bizonyos udvarhölgye előtt... - Én pedig megtartottam ígéretemet, és minden bajom ebből származott...

Láttam, elérkeztünk ahhoz a ponthoz, amiről Louis szívesebben nem beszélne. Elhallgatott, sóhajtott, csóváltgatta a fejét, sőt - istenemre! - még el is pirult. Úgy kellett rábeszélnem, miért következik ebből, hogy engem akar vőfélyének felkérni.

- Mert a vőfély kíséri az ifjú férjet felesége kamrájába, s így neki van egyedül lehetősége, hogy oda egy eleven csirkét becsempésszen. Márpedig egy szerencsés nászéjszakához véres lepedőre van szükség...

- Trufflot! - kiáltottam fel. - Nem szégyelled magad! Elcsábítottad a menyasszonyodat?

- Marie-Michele-t nem lehet elcsábítani! - mondta mély meggyőződéssel. - Csupán, mert a titok titok maradt, a derék Malicorne azt hitte, még mindig olyan vagyok, mint azelőtt, és nem tiltotta, hogy leánya egyedül maradjon velem estefelé. És Marie-Michele is azt hitte, egyszerű, kedves játék, ha a rózsalugasban csókolózik velem. Mikor azután az enyém lett, már igazán nem tehetett ellene semmit.

Huszonharmadik fejezet

JACQUES PHILIPPE BONIFÁCIUS DU MOUTIN NYUGODT ÉVEI

Tavasszal megvolt a két esküvő, a hercegé illő fénnel, Trufflot-é erkölcsösen véres lepedővel. Panaszra nem lehetett semmi ok. Malicorne először neheztelt Louis kevésbé előkelő vőfélyválasztása miatt, de barátom megvédte magát. Azt mondta, én tartottam ki mellette egyedül, amikor árva gyermekként, mindenkitől elhagyatva élt, nélkülem még az élelméről sem tudott volna gondoskodni - szóval mindenképpen rászolgáltam a megtiszteltetésre, hogy én legyek kérője az ünnepségen. Apja, ha élne, feltétlenül helyeselné elhatározását, hiszen éppen korrektségével érdemelte ki a „derék” jelzőt. Malicorne pedig elfogadta a magyarázatot, s ettől fogva büszkén dicsérte veje eljárását, ha valaki csodálkozott rajta. Engem, minthogy ismertem ragaszkodásának igazi okát, meglehetősen bosszantott az egész. Abba könnyű szívvel beletörődtem, hogy a Trufflot fiú a fejemre nőtt - jószerével nem is történhetett másképp. Hanem az cseppet sem esett ínyemre, hogy szorultságában fordult hozzám, s mégis úgy látszott, mintha nekem kellene hálásnak lennem a megtiszteltetésért.

Erről ennyit. Az ünnepély azért szép volt, s a kegyes hercegné száz tallér vőfélypénzt ajándékozott nekem, s ezt könnyűszerrel megdupláztam a lakodalom három napja alatt.

Azután elmúltak az ünnepségek, és jött a nyár. Petersila, mint minden évben, valósággal kiürült. Voltak, akik a herceget kísérték el vidéki kastélyába, voltak, akik birtokukra vonultak üdülni. Ideje volt, hogy Jacques is megismerkedjék birtokával. Dolga felől tulajdonképpen eddig is ráért volna, de nem akarta mutatni, mennyire nincsen része az eseményekben. Mikor most egyedül maradtunk a városban - mellyel különben sohasem tudott megbékélni az akasztófák és a falaira szögezett holttestek miatt -, többször is beszélt arról, mennyire vágyódik a vidéki örömek után, s milyen kellemes lesz birtokába venni, ami az övé - én azonban úgy éreztem, mintha kicsit sértené, hogy Gauchec gróf, ki fényes vendégsereget vitt magával kastélyába, őt nem hívta meg.

Hanem a birtok valóban szép volt. Már meg nem mondom, hány falu tartozott hozzá, mindenesetre annyi, hogy szépen megélhettünk jövedelméből, ha nem is versenyezhattünk az udvar kiválóságaival. A tisztartó a bejárat előtt idős férfiak és fiatal - talán szűz - lányok karéja élén fogadta földesurát, és bár nem ő, hanem a káplán tartotta a beszédet, többször kijelentette, hogy a kastély minden kényelemmel várja gazdáját - bár inkább udvarházról volt szó, mint kastélyról. De jókora egyemeletes épület volt, zömök, erős, sőt nem is csúnya. Mire megérkeztünk, már feljött a vacsoracsillag, úgyhogy másnapra kellett halasztanunk a tényleges ismerkedést. De kitűnő étellel, tiszta ágyneművel vártak, és Jacques egy találomra kiválasztott szolgálólánnyal korán szobájába vonult, miután közölte velem, hogy amíg leendő kegyeltjeit elkerülöm, én is szabadon használhatom a lányokat. Én azonban az első alkalommal nem éltem a lehetőséggel.

Éjjel vihar volt, égzengéssel, felhőszakadással, reggelre a föld átázott, és a mező fényes zöld színben csillogott. Tejfel, vajjal, mézzel és dióval vendégelték minket, hangsúlyozva, hogy az istenben boldogult grófnak is ez volt a kedvenc reggelije. Közben a tisztartó tisztességtudóan beszámolt a birtok szépségeiről, s a viláért nem ült volna mellénk. Elmondta, merre vannak a legjobb vadászóhelyek, milyen állapotban vannak a lovak s kutyák és főleg a régi gazda kedvencei, a három gyönyörű kerecsensólyom, melyeket a solymász a gróf halála után is állandóan munkában tartott, és kitűnő erőben vannak. Elmondta továbbá, hogy egyéb szükségleteiről a gróf úrnak ő gondoskodik - s ha az úr kívánja, az enyémekekről is. Ezt nyilván úgy kellett érteni, hogy ebben a szárnyékban a kerítés nem a komornyik dolga, hanem az övé.

Jacques komolyan hallgatta végig a komoly jelentést, sőt feltett egynéhány kérdést is, érezvén, hogy a tisztartó ezt el is várja. Ezután kísértünk a kastély elé, és szétnéztünk a vidéken. Egyelőre csak úgy, távolról szemléltük a síkságot és az erdő zöld csíkját. Az udvarháztól nem messze egy kis halom emelkedett, Jacques szép lassan fellépkedett rá, és lábát szétterpesztve megállt a tetején. Nekem váratlanul az jutott eszembe, milyen magasnak, sudárnak, égbe emelkedőnek láttam, amikor a castelnaui erdőben állt hasonló pózban a fejem fölött. Most sokkal alacsonyabbnak tűnt - lehet, csak azért, mert közben én nőtem nagyot. Jobban meglepett, hogy, noha szálegyenesen állt, most inkább az érződött rajta, mekkora erővel nyomja a földet, szinte süppedni látszik alatta.

- Szörnyű sár van! - panaszkolta visszaérkezvén. - Majd beragadt a lábam!

Azután lóra szálltunk, s mert láttuk, hogy a tisztartó szívesen lenne vezetőnk, intettünk neki, kíséren el. Így tehát megismertük az uradalom malmát, a nem nagy, de vadban gazdag erdőt, a vadászházat és a halastavat. A tisztartó könyörgött, nézzük meg a sólymokat is - megnéztük. Jacques megkérte a solymárt, röptesse az egyiket, s mi gyönyörködtünk, milyen kecsesen kapja el a levegőben a galambot. Ebédre tehénlevest kaptunk, sült kacsát áfonyával és ismét diót mézzel. Jó bort is, hogy ne felejtsem el, de az is inkább édes volt, mint tüzes. Minden fogást más lány tett az asztalunkra, s a tisztartó hűségesen leste, melyik nyeri meg leginkább a gróf tetszését. Megérdeklődtük; csík nem termett erre, sőt káposztát is keveset savanyítanak. Annál több ecetben eltett gombát tárolnak a pincékben, higgyük el, az is kitűnő étel.

Este Jacques nagyobb gonddal választotta ki ágyába a lányt, és én sem háltam egyedül. Reggel vadászni mentünk, és igaznak bizonyult vezetőnk ígérete: igen rövid idő alatt találtunk egy gyönyörű szarvasbikát. Jacques vesszőt tett az ijára - hanem azután nem emelte föl.

- Miért lőjem le? - kérdezte. - Nem vagyok éhes. S ha éhes lennék, akkor is elég volna, ha szőlők vadászomnak, és szarvast tálatat ebédre. Az efféle vadászat nem nekem való...

- És disznóra?

- Ó, az egészen más! Mindennel szívesen harcolok, ami védeni tudja magát. Csakhogy vaddisznóra lándzsát kell hoznunk.

Így megint igazi multság nélkül telt el a nap, s az ágybeli élvezettel kellett kárpótolni magunk. Magamról nem mondhatom, hogy elégedetlen lettem volna, különösen az tetszett, hogy vég nélkül cserélgethetem a szeretőmet. Hanem Jacques néhány nap elteltével úgy káromkodott, hogy zengett belé az ég:

- Átkozott kurvája! Szólnom sem kell, és széttárja a combját! Aztán meg fekszik, mint egy fahasáb!

- Nem kurva, Jacques! Parancsra kell szeretnie!

Még keservesebben káromkodott. Mert kicsoda ő, hogy parancsszóra szeressék?! Még a kan kutya is csak a tüzelő szukára ugrik, pedig az csak állat!

- Legalább ellenállna a szerencsétlen...

Azután felnevetett:

- Hogy is hívták azt az özvegyet Malounban, Leon? Tudod: akinek helyettem másztál az ágyába, hogy én közben zavartalanul játszhasak a lányával... Micsoda kellemes dolgokat csináltunk mi együtt!

Akkor a szomszédai után érdeklődött, s megtudta, hogy nagyon derék népek, akik meg lesznek tisztelve, ha a gróf úr meglátogatja őket, és nem sértődnek meg, ha ők nem kapnak meghívást. Ez tetszett neki, s egy ideig sokszor volt birtokától távol. Ezekre a kirándulásokra

azonban nem vitt magával. Rendszeresen járta végig északtól délig a szomszédos nemesek otthonát, négyet-ötöt párhuzamosan, kipipálta, amelyiknek feleségét vagy lányát sikerült elcsábítania, azután nem tért többé vissza hozzá. Egyszer vérbe fagyva, szekéren hozták vissza: az egyik férj gyanút fogott, lesben állt, és béreseivel verette meg. Más hasonló rangú úr ilyenkor rávitte volna embereit a szomszédjára, és miután szeme láttára szarvazza fel, rágyújtatja a házat. Őt éppen az izgatta, hogy a veszély ellenére is sikerüljön a nőt megkapnia, és nem kímélte sem idejét, sem csalafinta eszét, amíg meg nem írhatta a jóembernek, hol és milyen módon sikerült őt feleségénél helyettesítenie. A többiről azt mondotta, ostoba libák voltak, akik nem a férfinak adták oda magukat, hanem a grófnak, és legfeljebb azt segítették megértenie, miért van egy tökkelütött királynak nagyobb sikere az udvarában, mint a legelevalóbb udvaroncának.

Láttam, hogy nagyon unja birtokát, és csupán a látszat kedvéért nem utazik vissza Petersilába. Ehelyett azon kezdett gondolkodni, ne látogasson-e el Bouginba, ami szerinte nem csupán előkelő dolog lenne, hanem haszonnal is kecsegtető. Mielőtt azonban döntött volna, meghívás érkezett az ifjú Orlandótól, aki egy nem távoli kastélyban töltötte a nyarat, s akit, úgy látszik, Gauchec figyelmeztetett, hogy mutassa ki barátságát Argyll grófja iránt. Régi szokásunk szerint elővezettettem két nyerges és egy málhás lovat, sőt némi gondolkozás után megparancsoltam, hogy jöjjön velünk egy inas és egy lovász is, de Jacques durván leszamarazott. Tanuljam meg, hogy mostantól a formaságokra is vigyáznia kell. Így azután ő levegőtlen batáron utazott, de vittünk neki hat ruhát, hogy legyen miben pompáznia, és így dübörögtünk be a gyermekcsék álombirodalmába. A nagyszülők és szülők ellenségeskedése miatt az ifjú pár nem rokonaival töltötte a nyarat, hanem Orlando nevelője, báró Helfgott, egy végtelenül művelt, eszes, de lelkiismeretlen öregúr felügyelete alatt, aki engedte, hogy a kis udvar erkölcei kissé elfajuljanak. Orlando násza idején még tizennégy éves volt csupán, úgyhogy házasságát csak némi nehézséggel sikerült konzumálnia, hanem azóta gyorsan megnőtt, és megszűntek nehézségei. A két unokatestvér alaposan egymásba szeretett, a kelleténél talán több időt töltött egymással az ágyban, s elvárta, hogy kísérőik is állandóan szerelmesek legyenek. Ebben a táncsal, andalgással és gyermeki játékokkal teli udvarban felnőtt ember nehezen találhatta fel magát - én legalábbis keservesen unatkoztam, noha nem éreztettem velem alacsony származásomat. Meglepetésemre azonban mesterem valósággal kivirult. Láttam, hogy napközben ő is nehezen üti agyon idejét, de ezért kárpótolta, hogy esténként, lefekvés előtt köréje gyűltek a fiatalok, és tátott szájjal, csillogó szemmel figyelték csodálatos meséit - azokat is, melyeket én már túlságosan ismertem, de megszöknöm előlük nem lehetett. Persze Jacques mindig imádott beszélni. De azelőtt annyira nem, hogy ennek kedvéért nélkülözni bírta volna azokat a csodálatos cselekedeteket, melyekről később érdemes volt mesélni. Rossz érzéssel figyeltem ezt az életet, és végül megkértem, eresszen vissza Petersilába, ahol egy olyan embernek, aki nem akar föltétlenül az előkelőségek körül forgolódni, számtalan alkalma van a szórakozásra. Megsértődött, de utamra engedett.

A főváros felé kocogtomban gondoltam először arra, hogy Trufflot-nak azért van valami igaza is. Jacques ugyan még mindig a mesterem, de azért már én sem vagyok gyerek. Ideje lesz talán tisztázni, milyen jövőt szán nekem. Mint bizalmasa szívesen szolgáltam. De arra nem születtem, hogy csupán kengyelt és gyertyát tartsak neki. És arra sem, hogy egy tekintélyes földesúr mellett lebzseljek, aki a régi szép múltira emlékezve, haláláig kényelmes életet biztosít nekem. Ő keltette fel bennem a becsvágyat. Ha ez most kihunyni látszik benne, ő már tett annyit, amennyivel kiérdemelte a pihenést. Én nem. Ideje, hogy önálló életet kezdjek.

Hanem amikor a kis Orlando kíséretében visszaérkezett Petersilába, kezdtem másként látni a viselkedését. Azt már korábban is elérte, hogy a két udvar nyitva állt előtte, s hogy gyakori látogató volt Barthelot és Gauchec palotájában is. Most azonban, hogy a trónörökös bizalmával tüntette ki, kezdték az ő házat is látogatni az előrelátóbbak a második sorbeli elő-

kelőségek közül, s példájukat követve később az ostobábbak is. És el kellett ismernem igazát, amikor azt mondta, az ember rangját nem azon lehet elsősorban lemérni, hogy kik látják szívesen, hanem hogy kik tartanak arra számot, hogy szívesen lássa őket.

Nyári magányából és téli forgalmából egyaránt azt a következtetést vonta le, hogy meg kell házasodnia.

- Különbösen is, minek szereztem birtokot, ha nem alapítok családot? Legalább két fiút szeretnék!

- Annyi már van! - állapítottam meg. - Én legalább ötről tudok.

- Igen, egyszer majd a fattyaimról is gondoskodni fogok. Egyelőre azonban házasságommal erősíteni kell a helyzetemet is.

Láttam, komolyan foglalkozik az üggyel, azonban sehogy sem halad előre. Könnyebben talált magának grófnő szeretőt, mint egy menyasszonyt a szegényebb vicomtesse-ek közül. Egyébként is újból feltámadt nyugtalansága. A goldoci politikában látszólag béke uralkodott, de tudni lehetett, hogy az országalapítók között azért folytatódik a huzavona. Ebbe a harcba azonban egyikük sem kívánta őt bevonni, még Gauchec sem, akivel pedig egyre jobban összebarátkozott. Annyira, hogy végül rászánta magát, és nyíltan föltette a kérdést, miért mondott le segítségéről.

Eleinte úgy látszott, hogy a gróf ki akar térni a válasz elől. Hanem azután kiderült, nagyon is nyíltan beszél.

- Ismerek egy fiatal leányt - kezdte elgondolkozva -, apátlan-anyátlan árva, csúnya, és rettentő szegény. De jószívű, sőt szellemes, és a származása igazán kitűnő. Jelenleg nyűg a távolabbi rokonság nyakán, szeretnének megszabadulni tőle, még hozzád is férjhez adnák. Ő pedig nem azt nézné, hogy a kérője kétes születésű, hanem hogy a nők kedvencei közé tartozik. Ha feleségül vennéd, biztosan okos gyermekeket szülne neked, akiket tapasztalataidra megtaníthatnál. A te fejeddel és anyjuk nemességével kétségtelenül nagy potentátokká válhatnának Goldocban. De vannak bizonyos ügyek, melyekhez ők sem juthatnának közel, mert egyedül ránk, országalapítókra tartozik. Most éppen ilyenekről vitatkozunk, s én csak olyan megbízásokat adhatnék neked, melyek méltatlanok hozzád. Ezt pedig ne kívánd. Űlj a fenekeden, élvezd az életet és udvarold a gyerekeket. A nyugalom úgysem tarthat soká. Vagy elfogadják az álláspontomat, vagy megszakadnak a tárgyalások, s akkor riadót fűvathatok. Ha viszont megegyezünk, nem tőlem, hanem az új uralkodótól kapsz feladatokat.

- A vita tárgyát sem ismerhetem? - kérdezte sértődve Jacques.

- Azt hittem, tudod. A gróf jogai leányágon régebbiek, mint a hercegeké. Ha tehát a két gyerek szokásos módon öröklí a trónt, az háború, melyben mi, akik nem fogadtuk el Hustavel lányait, a Cathorok lányai mellett nehezen érvelhetünk. Szerintem egy megoldás van: Anthoránt mint árulót ki kell taszítani a családból, azután a két hercegnek le kell mondania avval az indokkal, hogy fiuk már nem születhetik, s evvel Goldoc nemességére száll az uralkodóválasztás joga. Ha mi egyetértünk, és a két herceg életben van, könnyű lesz elérnünk, hogy a Cathor-dinasztiát felváltsa a Du Bois-dinasztia. C'est tout.

Elkeseredve jött haza:

- Hogyan? Hív, küld tetszése szerint? És tudod, mennyire unom a sok kártyát és fecsegést? - Dühösen szuszogott. - Mindegy. Ki kell tartanom.

Rászokott az italra. Természetesen addig sem vetette meg a bort. De azelőtt magányosan nem ivott. És hízni kezdett, és üldögegni a kandalló előtt.

Én, kinek eddig az volt a legnagyobb gondom, miképpen tudok millió érdekességből választani, a jó William mester példáját követve olyan kalandokat említetlenül hagyni, melyekért tíz ujját lenyalta volna MacKinley vagy a gascogne-i, erről a közel három évről alig találok írivalót. Pedig nem ült tétlenül. Hódított asszonyt, vívott párbajt, sok leleménnyel sikerült a kis Orlando csodálatát megtartania - de mindez olyan unalmas, hogy ásítok, hacsak rágondolok is. Mellözöm tehát ez idő nagyobbik részét, s ott folytatom, amikor a hercegné, ki buzgón vallásos lévén udvarától távol tartotta őt, váratlanul megbékélt vele, s ő Marie-Michele-lel megismerkedett. Megismerkedett, és életre-halálra belészeretett. Bevallom, ez nagyon meglepett. Louis felesége egyetlen korábbi kedveltjére nem hasonlított. Azok kemény húsú, bővérű lányok voltak. Marie-Michele lágyan ringatózva járt, hosszú, keskeny csípejét okolták azért, hogy még nem szült gyermeket, és ha szóltak hozzá, szemét szégyenlősen sütötte le. Nem tudom, hogy egyeztethető ez össze avval, hogy már a házasságuk előtt Trufflot szeretője lett, de azt tudom, hogy Szecskaavágó Jakabnak semmi nem tetszett volna rajta, legfeljebb feszes keblei. Gróf Argyll azonban folyton a társaságát kereste, és oly hevesen udvarolt, hogy azt vártam, rettentő botrány tör ki, amikor a férj hazaérkezik. Louis-t ugyanis nem elégítette ki a bougini langyos béke, és végül a császár szolgálatába állt, aki azzal bízta meg, számolja fel a börzekéseket, és tisztítsa meg a birodalom kereskedői számára az utat. Ezt a tervet különben a bougini gróf is támogatta, hiszen Anthorán Bougint is elzárta a kalmárok elől.

Trufflot-nak, mint mindig, most is szerencséje volt. Gauchec már három éve harcolt a börzekések ellen, lényegében eredménytelenül. A három falu a hajdani Friedrichshoffal évente kétszer gazdát cserélt - tavasszal Gauchec foglalta el, télen vissza kellett vonulnia a közelebb lakó ellenség elől. Mivel pedig a gróf igazán jó hadvezér hírében állt, a börzekések erejét nagyra tartotta a közvélemény. Trufflot éppen akkor kapott parancsot felszámolásukra, amikor ezt az erőt Anthoránnak sikerült tönkretennie.

Kelemenék halálosan gyűlölték a börzekéseket, boldogok voltak, hogy éppen őket lehet szabadalniok. A világ legjobb lovasai harcoltak keze alatt, továbbá három gyalogezred, két svájci, amely szintén nem szerette a betolakodókat, és egy landsknecht, amely egyformán szívesen harcolt mindenki ellen, de azért gyors győzelemre nem számíthatott. Kemény, ravasz ellenféllel került össze, melynek lovasai nem sokkal maradtak el Kelemenétől, gyalogosai pedig neves vezérek alatt járták ki a háború iskoláját. Náluk is jobban kellett azonban tartania a néptől, melyek között e rablók éltek. Ezt a vidéket azelőtt tizenkét várúr tartotta a markában, akik hét bört nyúltak le jobbágyaikról, és habozás nélkül rabolták el a szomszédaikét. A börzekések ezeket kergették el a nyakukról, levéve róluk a robot terheit is. Cserébe pedig nem kívántak mást, csak élelmet és asszonyokat. Az élelemért fizettek, az asszonyokat pedig nem kényszerítették, hogy velük menjenek, hanem meghagyták családjuknál. Ezért - mint ezt Gauchec is tapasztalta - híradással, sőt fegyverrel is segítették vendégeiket. Márpedig a lakosságnak tízezer szeme van, s így semmi nem maradhatott titokban a börzekések előtt. Trufflot avval kezdte a háborút, hogy figyelmeztette embereit, tartsanak össze, sose felejtessenek őrséget állítani, mert a kis létszámú vagy gondatlan csapatok könnyen tűnhetnek el úgy, hogy soha nem derül ki, mi történt velük.

Itt kapcsolódik az ügghöz Anthorán. Én nem ismertem, de Bouginban azt híresztelték róla, nagy fejedelem válhatna belőle, ha trónra engedik. Úgy gondolom, Petersilában ezt be is tudta volna bizonyítani. Ott az erdőben éppen ez a tehetsége okozta mindnyájuk vesztét. Országot akart a börzekéseknek alapítani, és ez két év alatt megtörte emberei gerincét. Mihelyst nem pénzért szerezték az élelmet, hanem úrbéreként követelték, ellenük fordult a lakosság gyűlölete. Most őket támadta az az erő, amely tulajdonképpen félelmetesebb volt náluk; akármerre fordultak, a hátuk mindig fedezetlen maradt. Hetek alatt felörlődtek két malomkö között, szervezett ellenállásuk megszűnt, és hiába vették be magukat a sűrűbe, amely Gauchec elől még oly biztosan rejtette el őket, Trufflot-nak elég volt megülnie a tisztáson, s csak arra várni,

hogy a lakosok a rejtőzködők nyomára vezessék seregeit. Végül is nekiszorította maradék erejüket Gauchec csapatainak, és közösen végeztek velük. Anthoránt Trufflot személyesen vágta le.

- Nem tehetségtelen hadvezér - vélte Gauchec -, de mulatságosan elbízta magát. Nem sejti, hogy a háborút nem ő nyerte meg, hanem Anthorán vesztette el. Ráadásul ezt a messzi udvarában a császár igazán nem érzékelhette, és a börzekések szétzúzását ragyogó fegyvertényként értékelte. Grófi címet adtak neki, és az általa felszabadított földeket birtokul.

Engem ebből az érdekelt, hogy a három falu környéke véglegesen felszabadult. Kedvem támadt meglátogatnom régi ismerőseimet. Jacques-nak nem volt szüksége rám, s így egy csatlós kíséretében elindultam északnyugat felé. Nem hagytam ki az ardennes-i erdőt, melyben oly súlyos viszontagságok után mesteremmel menedéket találtunk, megkerestem a remete barlangját, és elégedetten láttam, hogy sem emberek, sem vadak nem zavarták meg nyugvóhelyét, azután az erdei falvak irányában ügettem tovább. Kellemes meglepetés ért: nagy sürgés-forgást találtam, mert Trufflot csoportonként engedte haza embereit, hogy hazavihessék zsákmányukat. Sokat ismertem a harcosok közül, s ezek mondták, hogy Kelemen is éppen a falujában van. Rögtön indulni akartam hozzá, és Fülöp a legrövidebb úton hozzá vezetett.

Itt eszembe jutott, mennyire meghökkentem ennek a vidéknek szokásain, amikor erre jártam. Nálunk odahaza és egyáltalán minden országban, amelyben jártam, a házak emeletesek. Van, ahol a földszinten az állatokat tartják, s van, ahol azoknak külön istállót építenek, de mindkét esetben a falvak az ég felé nyújtóznak, s az emberek sok időt fordítanak arra, hogy portájukat faragásokkal meg festéssel díszítsék. Itt viszont a házak mintha rejtőzni akarnának, a földhöz simultak, sőt félig a föld alá bújnak. Ajtajukhoz agyagba vágott lépcsőn lehetett lejutni, melynek sziklatörmelékét döngöltek a fokaira, hogy eső után se csússzon. Az udvarokat erős deszkapalánk vette körül, hiszen erre télen a farkascsoordák a falvakba is belátogattak, s így biztonságosabb volt az élet. A kunyhókat szilárdan ácsolták össze, és nád helyett fenyőfából vágott zsindellyel borították, de faragás legfeljebb a köcsögöket tartó ágasfát díszítette, esetleg a székeket és föltétlenül a sulykolófát - ez utóbbit mindig a legény készítette a kedvének.

S hogy miért jutott ez most az eszembe? Azért, mert mióta utoljára erre jártam, itt is növekedni kezdtek a házak. Ha nem is öltöttek még emeletet, a föld alól már kiléptek, és magasodtak a falaik. Soknak rézkakas ült a tetején. Ezeket nem itt csinálták, de nem is vásárolták, hanem különös előszeretettel hozták el a városokból, melyeket elfoglaltak vagy melyekben elszállásolták őket. A falu körül kiirtották az erdőt, s a földön csicsókát, rozsot és zabot termeltek, ez utóbbi azt mutatta, hogy legalább időnként jelentős számú lovat kell ellátniok. A véren szerzett pénznek bizonyára millió helye volt még, de a falun már bizonyos jólét, sőt talán némi gazdagság érződött. Kevesebb lett a gyerekek, de jobban tápláltaknak látszottak.

Kelemen maga egy felemás portán lakott, melyen az első ház még gödörben gubbaszkodott, a második már a föld színén állott, de pincét az alá sem ástak. Az udvar hátsó részén két nagyobbacska fiú valami löcsöt faragott. Kelemen a palánkot javítgatta szekercével. Az ács-mesterséghez itt mindenki nagyszerűen értett. Erdővidéken nem is lehetne másként.

Ráköszöntem, s ő őszintén megörült nekem.

- Nini, fiatalúr! - Hanem azután rálegyintett a szavára: - Fityiszt fiatalúr! Talán már családja is van!

- Asszony se! - feleltem borúsan. - Aki nőszülni akar, annak előbb le kell raknia valahol a fenekét, én pedig még mindig a régi csavargó vagyok. Hanem kelmednek, látom, jól megyen...

Nem felelt. A földbe ásott ház előtt állt egy kecskelábú asztal két paddal, oda ültetett. Kiáltott fiainak, hozzanak bort, és szóljanak anyjuknak, tegyen elibém kenyeret meg szalonnát.

Hozták a bort. Az első poharat ő az egészségemre ürítette, én arra, hogy továbbra is így javuljon az élete.

- Ne bosszantson már maga is! - morogta bosszúsan. - Anélkül is halok meg a méregtől. Beszéljünk másról. Holnap hajnalban indulok vissza Friedrichshofba. Elkísér?

- Szívesen. Oda indultam úgyis.

- Akkor találkozok Trufflot-val. Szólítsa grófnak. Szereti hallani.

Próbálgattam a gróf urat. Mosolyogtam:

- Nem hiszem, hogy ráállana a szám!

- Majd hiszi, ha meglátja! Nagyon megváltozott ám! Férfi lett!

Kíváncsi voltam, büszke-e erre a változásra, vagy egy kicsit bántja. De semmit nem lehetett leolvasni az arcáról.

Azután fölálltunk az asztaltól, és visszamentünk a kerítéshez. Ő folytatta munkáját, én pedig leültem egy körre. Hát alig telt el egy miatyánknyi idő, kinyílt az első kunyhó ajtaja, töpörödött öreg asszony lépett ki rajta. Egy vödör forró víz volt nála, meg súrolókefe. Az asztalhoz cipelte terhét, és nekiállt súrolni a deszkát.

- Látja? - kérdezte Kelemen. - Az anyám! Lesikálja utánam az asztalt, mert a leheletemmel is megfertőzőm. Rémesen elmaradtak itt a népek. Kíváncsi volnék, ilyen voltam-e én is azelőtt.

Kiderült, hogy apja-anyja - és általában az öregek - sehogyan sem akarják megérteni az idők változását, főleg a velük történtek tanulságait. Még mindig azt hiszik, azért olyan nagy a nyomorúság, mert a Sátán elűzte az Istent az égből. No de ha ez lenne az igazság, az ő sorsuk sem fordulhatott volna jóra, hiszen ők tiszta emberek, nem ördög szolgálai!

- Napnál világosabb, hogy a világon minden úgy történik, ahogyan Istentől elrendeltetik. Még nem is éltünk, mikor már elhatározottak, hogy előbb a remete fog eljönni hozzánk, aki megtanít bennünket arra, hogyan kell jobban élni, majd Trufflot, aki zsoldoscsapatot szervez belőlünk. De bármilyen világosan is mutatkozott meg az Úr akarata, az öregek kiátkozzák a fiatalokat mint hitehagyottakat, sőt még a fiatalok között is vannak, akik kitartanak istentelen nézeteik mellett, és nem fogadják el az igaz vallást.

- Mi az ördög? - kiáltottam. - Protestánsokká lettek, Kelemen? És mégis a császár szolgálatába állnak?

Büszkén emelte fel a fejét:

- De nem a németalföldiek ellen, Leon!

Másnap dobogó szívvel álltam meg a Skót Királynő előtt. Ez volt az egyetlen épület, mely Friedrichshofból épen maradt. A vidék egyébként felismerhetetlenül megváltozott. Az égő város felgyújtotta a környező erdőket is, és az egyik irányban Alsószentpéteriig, a másikban a határig minden leégett. A következő két nyár kivételesen száraz volt és forró, a mocsarak kiszáradtak, az éger pedig nem nőtt újra, hanem fenyők foglalták el a helyét. Úgy mesélte a minap valaki, aki onnét érkezett hozzánk, hogy még mindig párolgó völgyeknek hívják a vörös sziklából fakadó kis ér mellékét, de már nem lehet tudni, miért.

Borzongva léptem a fogadóba, hogy megnézzem a rettentő mészárlás színhelyét, de már itt sem emlékeztetett semmi a múltra. A régi tűzhelyet összetörték, és körberakott kövekből

készítettek helyette újat, a padlót felmosták, vagy anélkül kopott le róla a vér. Egy unatkozó ábrázatú öreg fogadott, és olyan hangon kérdezte, mit akarok, mintha én tennék neki szíves-séget, ha pénzt adok az ételért. Pedig a szalonnája avas volt, a sajta penészes. Választóvíznek nem is hallotta a nevét. Felesége a landsknechteknél volt markotányosnő, velük érkeztek ide, s csak néhány hete nyitották meg az elátkozott fogadót.

Kimentem az ivóból, és megtaláltam az áldozatok sírja fölé állított, durván faragott követ, rajta Választóvíz és MacKinley nevével. Letérdeltem a kereszt elé, hogy lelki üdvükért elmondjak egy imát. Gyónás és a halotti szentség felvétele nélkül kellett meghalniok, miután megtöltötték gyomrukat kíváncsatos falatokkal és kitűnő borral. S én mégis remélem, hogy ezt a lakomát nem kell levezekelniök a túlvilágon, hiszen a művészet oltárán áldoztak, s a művészet nem lehet gyűlöletes az Úr előtt.

Mikor felálltam és megfordultam, Trufflot-t láttam magam előtt. Kelemtől hallotta, hogy megérkeztem, és lejött elébem. Rögtön láttam, hogy nagy ember lett belőle, mert ilyen rövid útra sem jött fegyveres kíséret nélkül.

- Örülök, hogy eljöttél a sírjához! - nyújtotta a kezét. - Micsoda ember volt szegény! Nem ismertem senkit, akiben a szerénység, jóság és eszesség ilyen pompásan vegyült volna, mint benne. Soha nagyobb bölcsességeket nem mondtak bolond mosollyal, és soha nagyobb nevetést nem támasztottak komolysággal, mint ő. Elmondhatom neked, különös örömmel vállaltam a bőrzekések elleni harcot azért is, mert avval kecsegtetett, hogy bosszút állhatok érte Anthoránon. És valóban saját kezemmel végeztem vele, csak éppen addigra saját tapasztalatomból megértettem, hogy sem ő, sem Választóvíz nem tett többet, mint amit a végzet követelt tőlük. A bolondok mindig meghalnak, ha megjelennek a hadvezérek. Mikor bevettem Leidenthalt, az egyetlen helységet, amely hű maradt Anthoránhoz, én sem köthettem meg embereim kezét, legfeljebb befoghattam a fülem, ne halljam a megerőszakolt lányok sikoltását.

- A különös csak az, hogy Anthoránt azért éppolyan kéjjel döftem le, mintha még mindig bűnösnek hittem volna. És mert szúrásom után még élt, megkérdeztem tőle: - Tudod-e, kiért szúrta le, herceg? Frigyes bolondjáért! - Hanem talpig férfi volt ő is. Rám nézett - és kinevetett: - Egy frászt, Trufflot! A császár szolgálatában, a saját érdemeid növeléséért.

Elszomorított ez a beszéd. Eszembe jutott, hogy Választóvíz halálában tulajdonképpen a bougini gróf is részes volt, hiszen ő csalta csapdába Hustavelt, és Trufflot mégis szolgálatába állt. De ő hevesen tiltakozott, hogy egymáshoz hasonlítsam a két felelősséget.

- De ha a császár nem azt parancsolja, hogy a bőrzekésekre, hanem hogy a bőrzekésekkel menj, te Anthorán kezét is megszorítottad volna!

- Hát persze! Ezért mondtam, hogy mindig a bolondok pusztulnak el!

Nem akartam vele többet Választóvízről beszélni, s ezért másra tereltem a szót. Gratuláltam címéhez és a hatalmas birtokhoz, amit a császártól kapott. Legyintett:

- Neki sokba nem került, nekem sok hasznót nem hozand. A régi tulajdonosok ki tudja, élnek-e és merre, a nép pedig csak addig fizetne úrbért nekem, amíg csapataimmal a nyakukon ülök. Márpedig én nem maradhatok sokáig, hiszen végleg egymáshoz nőttünk, én meg a seregem. Persze mégsem hiábavaló ez a nagy megtiszteltetés: ázsiómat nagyon megemelte az uralkodók előtt.

- Újabb udvar? - kérdeztem. - És a hűség?!

Vállat vont:

- Gazdámát hátba nem támadom. Ellenségéhez harc közben át nem állok, bármekkora jutalmat ígér...

- Harc után lehet?

Nem érezte meg hangomon a gúnyt. Komolyan válaszolt:

- Sok uralkodó keres zsoldost, Leon. Nem szükséges éppen a volt ellenséget választani. Különbön is a császár jó gazda. Nem kívánok vele szakítani.

Vele ebédeltem. Káposztás csíkot szolgáltatott fel savanyú borral.

- Szeretted még?

Hogyne szerettem volna! De kevésbé ízlett, mint mikor Jacques-kal hármásban ettük a bormérőnél, Friedrichshof piacán. Louis az asztalnál már nem velem törődött, hanem olyan emberekkel, akik nálam kevésbé lelkesedtek a csíkért, jobban a háborúért. Hanem azért ott tartott éjszakára, sőt azt javasolta, maradjak még néhány napot. Petersilába készül ő is, együtt utazhatunk.

Két nap múlva indultunk, de már inkább rab voltam, mint útitárs. Kelemen legjobb lovasaival őriztetett. Közben ugyanis levelet kapott apósától, melyben sürgősen hazahívta avval, hogy Jacques el akarja csábítani Marie-Michele-t. Én ugyan ezt nagyon hihetőnek tartottam, de nem akartam semmit sem mondani.

- Honnan tudjam? Régóta úton vagyok.

- Emlékszel? Azt mesélte, hogy a kristályban látta azt a fiatalembert, aki majd megöli. Lenhaja volt, s egyébként is rám hasonlított...

Már biztosra is vette, hogy róla szólt a jóslat:

- Betörök a szobájába, és kirántom a kardomat. Ő pedig azt mondja: „Olyan kicsi voltál anyádban, mint egy borsó, amikor már tudtam, hogy meg kell veled küzdenem...”

- Egyenesen hozzá akarsz menni? - csodálkoztam. - Nem kellene előbb megkérdezni a feleségedet is?

- Marie-Michele-t? Miért?

- Mert egész Goldocban nem él rosszindulatúbb férfi a derék Malicorne-nál. Ha nekem például azt találná mondani egy férfiről, hogy kedden és pénteken a szeretőjét szokta meglátogatni, meg lennék győződve arról, hogy ezeken a napokon a gyóntatójánál található. Vagy te másképpen tudod?

Nem tudta másképpen. Így azután egyenesen hozzájuk nyargaltunk. Meg akarta lepni feleségét, de ez nem sikerült. Szerintem a vénasszonyok már patkói csattogását felismerték, és szaladtak felkölteni Marie-Michele-t. Mire az ebédlőbe értünk, rosszul felkötött kendőben és félig begombolt pruszlikban már rohant is férje elé. Nem túl halk, de dallamos sikoltással nyakába vetette magát, átölelte két hófehér karjával, s úgy belemerült a csókolózásba, hogy engem észre sem vett. Az a tökfilkó Trufflot is rögtön elfeledkezett rólam. Engem nemcsak untatott, hanem bosszantott is magafeledt turbékolásuk - azt hiszem, már mondtam, hogy én nem láttam olyan gyönyörűnek Marie-Michele-t, mint Louis vagy Jacques. Olvasóim fiatalabbak nálam, nem kell hát nekik elmondanom, milyen egy valóban szép leány. Arca kerek és vidám vagy hosszú és álmodozó, keble fenséges, csípeje-feneke magára vonja a férfiak tekintetét. Nos hát Marie-Michele-nek legfeljebb a nyaka volt szép, arca csak csinos, csípőjefára semmi, félig begombolt ruhája pedig bizonyossá tette, hogy nem a kelme redői szokták elrejtetni kebelét. Jacques talán azért tette neki olyan elkeseredetten a szépet, mert Louis volt a férje, s ő a férfiak közül talán Louis-t szerette volna leginkább megalázni.

No, mindegy. A lényeg az, hogy férj és feleség oly sokáig ölelgette egymást, hogy nekem nem volt türelmem végét várni. Hozzájuk léptem tehát, és finoman meghajoltam Marie-Michele előtt.

- Asszonyom, csupán azért kísértem el Louis-t, hogy üdvözölhesselek. Engedelmeddel most már gazdámhoz megyek.

Marie-Michele bíborvörösén bontakozott ki Trufflot karjaiból. Bal kezével összefogta keblén a ruháját, jobbját kedves mosollyal nyújtotta felém:

- Leon? - kérdezte bizonytalanul. Nagyon régen nem látott.

- Engedelmeddel, asszonyom. Leon du Py. - A tehenet újabban elhagytam a nevemből.

- Mi van Jacques úrral? - kérdezte. - Azt mesélik, valami nagy bánat érte...

Trufflot-nak egyszerre eszébe jutott, mit is akart tulajdonképpen kérdezni, és felháborodott.

- Te érdeklődsz a gróf után?

- Természetesen! - felelte Marie-Michele gyanútlanul. - Olyan kedves volt hozzám, hogy ez a legkevesebb, amit megérdemel. Vigasztalt távolléted miatti bánatomban. Azt mondta, olyan gyönyörű vagyok, hogy soha nem vethetsz ki a szívedből, s még tízévi távollét után is úgy fogsz szeretni, mint Odüsszeusz Pénelopét...

- Szóval igaz! - csattant fel a mafla. - Úratyád megírta, hogy Jacques szédíti a fejedet!

Marie-Michele egy pillanatig nem hitt a fülének. Azután olyan láng csapott ki ártatlan kék szeméből, hogy férje meghökkenve hátralépett.

- Atyámuram azt ír, amit akar! De ha tekegyelmed elhiszi, hogy egy ilyen vénember nekem a szépet teheti, azt nem fogom megbocsátani!

Trufflot elsápadt. A kiváló stratégiát egyetlen mondattal tönkrementek. Én, kihasználva az alkalmat, gyorsan búcsút vettem, és siettem szállásunkra. Még kapualjunkban is nevettem a fura jeleneten.

Az első szobában egyik belső inasunk fogadott.

- A gróf úr? - kérdeztem.

- Hálókamrájában. Három napja ki nem mozdul onnét.

Megijedtem. Marie-Michele-nek, úgy látszik, igaza van.

- Beteg?

- Nem beteg. Vedel.

Kapott tőlem egy pofont, ne merjen a gazdájáról így beszélni. Aztán mentem Jacques szobájához, és kopogtatás nélkül beléptem. Mezítláb ült az asztalánál, gatyában. Előtte egy hatalmas vödör, félig megtöltve Gauchec borával. Gondoltam, hogy három nap előtt még színültig lehetett. Merített nekem egy kupával, úgy, hogy keze az italba ért.

- Segíts! - parancsolta. - Három napja próbálok berúgni, de nem tudok. Kettesben talán jobban megyen.

Láttam, nem mond igazat. Inkább felállni nem tudott, mint berúgni.

- Mi történt veled? - kérdeztem. - Szerencse, hogy nem engedtem ide Trufflot-t. Képzeld, párbajra akart hívni a nyavalyás!

- Ez a kisasszonyhajú buzeráns? Lekésett. Nem ő fog megölni, hanem a felesége. Már meg is ölt!

- Mindketten megbolondultatok? Hiszen nem is szép!

Erre a mondásomra egyszerre kijózanodott.

- Értesz is te ehhez, Kecsebogó! Csodálatos asszony! Tíz éve nem láttam senkit, aki megközelítené, legföljebb a fiatal Szerénkát. Persze az udvar férfiai nem őt neveznék meg, ha megkérdeznénk, ki a hercegné legszebb udvarhölgye. De mit tesz az? Tökéletességét csak az ismerheti fel, aki valóban ért az asszonyi szépséghez, és meg tud szabadulni az ízlés néhány divatos kifricamodásától. Csípője gyerekszülésre termett, formás, de nem olyan mértéktelenül széles, ahogyan ma szeretik, feneke nem hordóra hasonlító, keble pedig nem érett dinnyeként dagad, hanem hegyesen emelkedik. Apja német, ezt tudom, anyja bizonyára francia - ez a keveredés nagyon sikerült azoknál, akik nem apjuk pisze orrát és anyjuk babaarcocskáját örökölik. Feje nemesen hosszúkás, arca csupa finom él, ajka kissé duzzadt, de nem olyan túlságosan piciny, mint az udvari tökfilkók kívánnák. Combja fejedelmien hosszú, és annak, aki pőrén láthatja, kétségtelenül isteni formákat tár fel. Haja az a fajta, amely azt ígéri, hogy combjai között aranylóan vörös a szőr...

Elkábított ez a szózuhatag. Soha ilyet még nem hallottam tőle. Ő pedig hallgatott egy darabig, aztán fölhördült:

- Átkozott legyen a buzeráns férjével együtt! Soha asszonyt nem kívántam jobban, mint őt!

- És? - kérdeztem. - Te sárkánytejet ittál!

- Ezt én csak hallomásból tudom. Azért hittem, mert idáig csak kétféle nőt ismertem. Egyik három óra udvarlás után szétrakta combját, és boldog volt, amiért közéje fogadhatott. A másik fajta úgy rettegett tőlem, és úgy gyűlölt, hogy nagyobb gyönyör volt egyszer megerőszakolni, mint az engedelmissel egy hétig élni. Hanem Marie-Michele egyikhez sem tartozott. Egyszerűen el sem tudta képzelni, hogy udvarolok neki, azt hitte, vigasztalni akarom, és tréfából teszem a szépet. Olyan jól mulatott ezen, hogy az egész udvar neki hitt, és nem a fülének. Kivéve talán a vén zsivány Malicorne-t, de ő nem számít. És még szerencsém, hogy így történt, mert nem tudják, hogy kudarcot vallottam, és nem szálltak otromba vicceikkel reám. - Hirtelen felkapta a fejét: - Mondd, Leon! Annyira öreg vagyok?

Nem feleltem, de úgy látszik, kiolvasta tekintetemből a választ, mert két tenyerébe temette arcát, és felzokogott.

Megijedtem. Természetesen sok embert láttam már sírni: a két herceget, a két márkít, sőt Olivert is, mikor az öccse megmentette a medvétől - hanem Jacques-t még soha. Mi ez?

- Sírni is segítek talán? - kérdeztem szemtelenül.

Nem felelt. Leborította a borosvödröt az asztalról, és a deszkába kapaszkodva fölállott. Bekiabálta az inast, egy sajtár vizet hozatott vele. Beledugta a fejét. Azután megparancsolta, öltöztessék fel.

- Dolgom van, Leon! - magyarázta. - Megismerkedtem a lánnyal, akit Gauchec feleségemül ajánlott. Minden úgy igaz, ahogyan mondta. A szépsége is, a származása is. Legalább két fiút kívánok nemzeni vele, és ha felnőnek, megtanítom őket, hogyan kell egy született grófnak politikát csinálni...

Huszonnegyedik fejezet

A TÖRTÉNET VÉGE

Jacques házasságára már nem került sor, mert hirtelen nekilódultak az események. Elsőnek szegény Orlando halt meg, mindnyájunk őszinte bánatára. Bár a sebe begyógyult, úgy látszik, mégis a sebesülésébe pusztult bele: köhögött, vért hányt, s annyira lefogyott, hogy szinte gúnynak hatott, nem pedig megbecsülésnek, hogy végtisztességén hatan vitték a koporsóját. Rosalinda illendően meggyászolta a férjét, bár addigra már erősen csökkentette szerelmét, hogy férje akarata annyival gyengébb volt a testénél. Tulajdonképpen most látta be, mennyire igaza volt a két grófnak, amikor sietség nélkül, de éppen idejében köttették meg leánya házasságát az unokatestvérével. Különféle kitüntetésekkel halmozta el Jacques-ot és Gauchecet, és mesterem újra reménykedni kezdett, hogy a végső kibontakozásnál sem fogják mellőzni, hiszen a fiatalok is változatlanul kedvelték.

Így álltak a dolgok, mikor Rosalinda fülébe jutott, hogy Frigyeséknél bizonyos titkot rejtegetnek - a hercegné állítólagos terhességét. Sejthetik, mennyire megdöbbenette ez a hír. Minket inkább felháborított. Különösnek tűnt, hogy ily sokára gyümölcse lehessen egy olyan házasságnak, melyben a férj hosszú idő óta egyetlen szeretőjét sem tudta teherbe ejteni. Jacques rám bízta, derítsem ki, mi történt, s bár már korántsem értettem olyan művészien a rejtőzéshez, mint gyermekkorom idején, hamarosan megállapítottam, hogy meddősege ellen a hercegné is egy férfinál akart segítséget találni, mégpedig egy kamarásánál, aki Bouginból érkezett vele. Nem kellett találgatnunk, mit tegyünk. A grófot értesítettük hűga erkölcsatlenségéről, és ő természetesen azonnal cselekedett. Még az sem riasztotta vissza, hogy némi folt esik háza becsületén. Biztos, ami biztos, azt is nyilvánosságra hozta, hogy Szerénka fia sem a hercegtől származott. Frigyes válasra kényszerült, bár szerintem nem szívesen engedett. Bizonyítékaim vannak, hogy már korábban is tudott felesége szeretőjéről, csak úgy tett, mintha nem látná. Hiszen bármi módon szül is a felesége fiút, akkor megszegheti a bátyjával kötött szerződését, s mint a Cathor nemzetség fiúörökösével rendelkező tagja, joggal követelheti a trónt. Így azonban el kellett játszania a nagy komédiát. A két nagyapa a már ismert indokkal lemondott trónjáról, a szabadságukat visszanyert rendek pedig trónra emelték a két gyermeket mint új dinasztíát. Az egy Lannes szavazott ellenük, aki külön erre az alkalomra tért vissza Goldocba. Bougin nem nyilatkozott.

Nem sokkal később hirtelen meghalt az idősebbik herceg. Én csak a ravatalon láttam, Gauchec azonban megmosdatott, meztelen testét is megszemlélhette közvetlen közlől. Az orvosoknak is, nekünk is az volt a véleményünk, hogy természetes halállal múlt ki a világból, nem mérgezték meg. De Rosalinda megriadt, és telekiabálta a világot, hogy apja halála Oliver lelkén szárad. Hasztalan intette Gauchec és mesterem, legalábbis ne árulja el félelmét, inkább mutasson erőt, mert avval biztosítja leginkább, hogy a fiatalok trónja megingathatatlan maradjon; miután biztosította őket, hogy megfogadja tanácsukat, két fiatalabb leányával titokban elszökött Petersilából, s a bougini gróftól kért és kapott menedéket. Nem sokára híre érkezett, hogy a gróf legidősebb unokájának adta második leánya kezét. Ez már nyílt kihívás volt, nem lehetett félreérteni. Lannes megszakította Gaucheccal a kapcsolatát, a bougini gróf szolgálatába fogadta a császár híres hadvezérét, Trufflot-t. Gauchec hosszú tárgyalásokat folytatott Barthelot-val és Dumainnel, felújították az országalapítók szövetségét, bevették Olivert is Garon helyébe, és megesküdtek, ők négyen Goldoc függetlenségét meg fogják védeni. Célia viszont, akinél kedvesebb, jóságosabb és bánatosabb asszonyt nem ismertem, felkereste a két grófot, hogy súlyos szemrehányást tegyen, amiért kieroszakolták fia házasságát. Ő maga soha nem volt nagyravágyó. A kis Orlando sem. Megelégedtek volna a Du Bois birtokokkal, ahelyett hogy most fia életéért kelljen aggódnia. Gauchec csodálkozva

kérdezte, miért fél, hiszen Goldoc serege nem rosszabb Bouginénál, de azt a választ kapta, hogy Barthelot és Dumain árulásra készül.

A hír igazságát sajnos rövidesen be lehetett bizonyítani. Kezünkbe került nevezettek egy levele, melyből tervük is kiderült. A bougini gróf eszerint rövidesen bejelenti igényét a goldoci trónra, megindul hadaival, hogy érvényt szerezzen jogainak, a két márki pedig az ütközet előtti éjjel csatlakozik hozzá seregével. Ezt sikerült megelőznünk, de azt nem, hogy személyesen Bouginba utazzanak és a gróf mellé álljanak, miután előbb egy vadászaton törbe csalták és felkoncolták Olivert.

- Nos, Jacques? - kérdezte akkor Gauchec. - Nem ijedt meg?

Jacques gúnyosan mosolygott. Ők ketten akkor mozgósították Goldoc minden megmaradt erejét, és szilárdan nemet mondott Bougin igényére. Gauchec volt a hadsereg főparancsnoka, mesterem egy nagyobb lovascsapatot vezetett, melyet azokból a börzekésekből toboroztak, akiknek sikerült elmenekülniük Trufflot elől.

Mielőtt a bougini sereg betört volna Goldocba, Gauchec meglátogatta mesteremet. Rosszkedvűnek látszott, idegesen tépkedte kurtára nyírt, bökös bajuszát.

- Sajnálom, Jacques! A gróf lemondott arról, hogy beolvassza Goldocot. Személyes uniót ajánl avval, hogy új szerződésben megerősíti az országalapítók minden kiváltságát. Én pedig, bármennyire is kedvelem a két gyermeket, mégsem őértük vontam kardot, hanem Goldocért. Elismerem a grófot. Nem tehetek mást. És nem tagadhatom, hogy evvel az én hibámból valóban életveszélybe került a kis Orlando. Ön természetesen szabadon választhat. Ha velem tart, elismertetem Bouginnal birtokát és rangját.

Jacques búcsúra nyújtotta a kezét. Még az éjjel lóra ültette Orlandót, s mert a kis Célia nem akarta elhagyni a férjét, őt is. Az idősebbik Célia egy kis csapattal birtokaira vágatott, hátha sikerül legalább egy rövid időre megteveszteni az üldözőket. A fiatalok mesterem lovasainak kíséretében vad vágatában indultak a határ felé, útközben küldve követet a császárhoz, fogadja oltalmába hűbéresét. Gauchec természetesen előre ismerte a tervet, de tudatlanságot tettetve kétnapi előnyt szerzett a menekülőknél. A bougini gróf Trufflot-t küldte a nyomukba.

Nem volt más lehetőségünk: a három forrás vidékén át kellett menekülni, bár ez esetben keresztül kellett vágatnunk még Trufflot „gróf új birtokán is. A három falu továbbra sem maradt hűtlen szokásaihoz. A bírák közül már csak felső Szent Péter volt hivatalban, de az újonnan választottak is követték elődeik példáját. Legfeljebb annyi volt a változás, hogy most Walldorf előljárója hasonlított inkább Szent Péterhez, és Szentpéterié Szent Jeromoshoz, de mind a hárman eltökélten hívek maradtak összes tényleges és lehetséges uralkodójukhoz, mert úgysem tudhatják, kié lesz a végső győzelem. A határon túl sokkal bonyolultabb helyzetbe kerültünk. A terület két pártra oszlott. A többség még híven szolgálta Trufflot-t, de egy jelentős kisebbség semmiféle urat nem akart többé elismerni, s ezért bennünket támogatott. Ha ez nincs így, elveszünk. Állandó harc között kellett áttörni magunkat a határig, amelyen túl már a császár emberei várták az ifjú uralkodót. És mondhatom, sokszor szögeztek bennünket helyhez a lakosok, mindaddig, amíg hátulról, sűrű nyílzápor közepette, rájuk nem törtek honfirtársaik.

Ezt a furcsa szót pedig azért találtam ki, hogy valamiképpen megértessem a helyzetet. Akik utunkat állták, azok parasztok voltak, akik készségesen harcoltak ellenünk saját határukban, saját erdeikben, de ha áttörtük magunkat, nem jöttek utánunk. Ezek a kemény, szikkadt emberek kitűnően értettek a balta és a nyárs forgatásához, azokhoz a fegyverekhez, mellyel nyájaikat szokták védeni farkasok ellen, de igen kevésbé a nyílhoz, ezért lehetőleg lesből támadtak, erdő széléről vagy pihenőtáborunk ellen, hogy minél gyorsabban kézi csatához

jussanak, s ebben fölöttébb veszélyesnek bizonyultak. Ha azonban ebből sikerült elszabadulnunk, gyorsan szétszaladtak íjászaink elől.

Azok viszont, akik segítségünkre érkeztek, nem voltak parasztok, csak más vidékek parasztjai között éltek; olyanok között, akik szintén nem hagyták el kedvünkért falujuk határát. Ám vidékükön már rendkívül gyorsan újjászerveződtek a rablóbandák, melyek okosan félrehúzódtak a börzekések elől, s így a bőrüket meg tudták menteni. Ők, a nyilazás mesterei, húztak ki bennünket szorult helyzetünkből, mert pompásan ismerték a harci terepet, és mindig sikerült maguknak a megfelelő távolságot biztosítani. Amikor azután a parasztok szétfutottak előlük, ők is visszafordultak saját vidékük felé, gyakran úgy, hogy nekünk sem mutatták meg magukat, de mindig átadva azon vidékek erdei szabadjainak, amelyek felé közeledtünk.

A fiatal pár bátran viselte a veszélyeket és fáradságokat, úgyhogy ma is örömmel gondolok arra, hogy Jacques határozatából segítségükre lehettünk. Különösen Céliát kedveltem meg, aki édesanyjához hasonló erőnyeket csillogtatott - természetesen az ardennes-i erdőbeli pajkos Rosalindára gondolok, nem a petersilai nőtény tigrisre, aki végül a bougini grófhhoz menekült, készen arra, hogy lánya boldogságát is tönkretégye saját hatalmának megmentéséért. Nos, a segítség néha annyira reménytelen helyzetben érkezett, hogy az asszonyka gyakran emlegette az Úr különös kegyelmét, míg Orlando inkább a szerencsére hivatkozott. Én, mindkettőjükkel egyetértve, harmadikul még hozzátenném a kemény erdei törvényeket is, melyeknek megsértése olyan ellenállhatatlanul morzsolta fel a jobb sorsra érdemes Anthorán herceg és feledékeny börzekései erejét. Menekülésünk során a már-már hízásra hajlamos Jacques Philippe du Moutinból hihetetlenül gyorsan újraébredt Szecskavágó Jakab, aki talán akkor is tudta, mit kell tennie, ha nem figyelt oda. Fürgén és fáradhatatlanul lovagolt nappal, virrasztott éjjel, értelmes embereit állandóan a rablók után küldötte, hogy tanácsot kérjenek tőlük, s ha tehetne, maga vette fel velük a kapcsolatot. Megmagyarázta, hogy az ifjú uralkodó, a császár hűbérese, ha visszatér, mindent el fog követni, hogy visszaállítsa területükön a Hanza korszakát. Mint mondotta, neki is érdeke, hogy felébredjenek a régi szép idők, melyekben a kalmárok megkönnyebbültek, ha a Skót Királynőhöz értek, és maguk mögött hagyták a veszélyesebb vidékeket. Kalauzokat kértünk tőlük, akik segítettek elkerülni a Trufflot-párti falvakat, és barátságos vidékeken át mutatták az utat. Ha utóbbiaknak egybefüggő területe lett volna határtól határig, könnyen elérjük a császár csapatait. Így lihegve, fuldokolva menekültünk Trufflot elől, aki minden akadályt legázolva, medve módra követte nyomunkat, nemegyszer fél napi járóföldre megközelített. Akasztófák mutatták útját, amerre ment, mert kegyetlenül felhúzatott mindenkit, aki abba a gyanúba került, hogy segített nekünk. Látva hatalmát és elszántságát, a parasztok földig hajoltak előtte, s ő nem tudta, hogy éppen ez akadályozta meg az utolsó fél nap legyőzésében, mert kegyetlenségével azokat is maga ellen bősztette, akik idáig sem mint földesurukat támogatták, hanem mint megszabadítójukat. Jacques legalábbis azt mondogatta, ő egyetlen szavát nem hiszi annak a parasztnak, aki földig hajol előtte, de teljesen megbízik abban, aki bátran a szemébe néz, nemcsak felel, hanem kérdezget is, és beszélgetés közben egy kupa tejjel kínálja meg.

Így csavarogva, sőt tekergőzve lassan-lassan elértük a határt, amikor végül is mind a három segítőknek egyszerre kellett érkeznie, hogy utolsó percben sikerüljön eltüntetnünk az ifjú párt Trufflot orra elől. Nem lehet pontosan tudni, utolsó vezetőnk ügyetlen volt-e vagy áruló, mert a legrövidebb úton vitt ugyan minket, de úgy, hogy egy szoroson kellett átkelnünk, melynek bejáratát ellenséges érzelmű lakosság szállta meg. Képtelenségnek látszott, hogy áttörhessünk, de az is, hogy másképpen idejében megkerüljük a hegyeket. Trufflot csapata már úgy dübörgött mögöttünk, mint Jefta száz vasas szekere. Láttam, hogy még Jacques is kezdi elveszíteni a fejét.

Mindenesetre, nem törődve az üldözők közelségével, még egyszer tanácsot tartottunk ott a nyílt mezőn, hogy menekülést kell-e megkísérelnünk, vagy egy mindenre elszánt végső rohamot. Hát egyszerre csak kijön a szorosból, zöld ágat lobogtatva egy férfi - erre nem a fehér kendő, hanem a zöld ág a fegyvernugvás jele. Vártuk tehát, hogy közelebb érjen, sőt Jacques még tett is elébe pár métert, szeme fölé tartva tenyerét. Egyszerre felkiáltott:

- Félfülű Robert! Te vagy?

Mire a másik:

- Szecskavágó! Te sem pusztultál Castelnauban?

Azonmód egymás nyakába borultak, az arcuk örömtől ragyogott. Minden ok meglett volna rá, hogy Jacques legyen kettőjük közül a boldogabb, hiszen a kis ember a menekülést hozta számunkra, de erről szó sem volt. Félfülű ujjongva adott hálát az Úrnak, hogy hajdani vezérének még egyszer szolgálatot tehet.

Falujában olyan Szent Jeromos-féle volt. Emberei annak ellenére vita nélkül teljesítették parancsát, hogy féltek, Trufflot rájuk gyújtatja a tetőt, amiért utat engedtek nekünk. De barátunk megnyugtatta őket, hogy nem fenyegeti őket ilyen veszély. Csupán le kell nyilazniok a futárt, s egy olyan helyre vinni, melyen még azelőtt találkozhatott velünk, mielőtt hozzájuk érkezett. Egyetlen ember sem köteles olyan parancsot teljesíteni, amit nem kapott meg. A küldönc persze lóra pattant, és menekülni próbált, de sikertelenül. A mieink végeztek vele, mert Jacques észrevette, hogy a bőrzekések nyila némileg különbözik a faluban használatosaktól.

Hanem Félfülű érkezése mégsem jelentett mindannyiunk számára menekülést. Megmondta, hogy a csapat egy részének fel kell áldoznia magát, ha azt akarjuk, hogy az uralkodópárt semmiképpen ne érhessek utol Trufflot lovasai. A szoros bejáratát kevés ember is sokáig védheti nagy csapat ellen, ha kész haláláig kitartani. Jacques habozás nélkül kijelölte azt a szakaszt, amelyiknek fedeznie kellett társait, és kijelentette, hogy mi ketten is velük maradunk. A két gyerek könnyezve mondott köszönetet és vett búcsút tőlünk. Nemcsak Argyll nemes grófja kapott csókot Céliától, hanem a csekély rangú Pydevache is, akit közönségesen Kecsecsőcsnek neveztek a társai. Azután elvágtattak, olyan gyorsan, ahogyan csak lovuk erejéből tellett, mi pedig megszálltuk a szoros bejáratát. Jacques nyugodt volt. Félelmetesen nyugodt.

- No, Kecsebogó, ha jól számolok, odalent a castelnaui erdőben több mint tíz esztendőre csaptuk be a halált, és nem is élünk rosszul ezalatt...

- Biztosan itt veszünk? - kérdeztem.

Vállat vont.

- Éjjel megint a Püspökdombba álmodtam. Anyám máglyája még pislákol, de őt magát már elemésztették a lángok. Minden világos: c'est fini!

Néztem a katonákat: elszánt arccal álltak, vagy tréfálkozással próbálták rövidíteni a várakozás idejét. De ez a kötelesség az esküjükben bentfoglaltatott. Én azonban nem esküdtem senkire, és nem is voltam olyan tompaagyú, hogy összetévessem gazdám akaratát a végzettel.

- De miért kell magunkat feláldozni Céliáért és Orlandóért? Tartozunk nekik valamivel?

- Kik azok? - kérdezte Jacques, és volt valami a hangjában, amitől remegni kezdett a szívem. - Arra a két pillangóra gondolsz, aki azt hiszi, szabadsága felé repül, pedig csak száműzetés és kora halál vár rá? Ugyan már, Leon!

- Hát akkor? - kérdeztem értetlenül.

Szomorúan elmosolyodott.

- Nem tudom én azt megmondani... De ha te félsz, hátad mögött a szabad út. Elmehetsz. Szégyellni sem kell magadat: fiatal vagy még a halálra. A többieknek majd azt mondom, sürgős paranccsal küldtelek utánuk...

És most én nem tudtam volna megmondani, miért maradtam mégis vele. De hogy nem bátorságból, arra meg is esküdhetem. Amikor a fák alól kibukkantak Trufflot előőrsei, csikarni kezdett a hasam. Ők pedig, nem látván halottakat vagy a küzdelem bármely más nyomát, azt hitték, az ő embereiket találják még a szorosban, és nyugodtan ügettek felénk. Jacques parancsára lőttünk rájuk, és örültünk, hogy néhányan a földre estek közülük. Én úgy gondoltam, közelebb kellett volna engednünk őket, de a tapasztalt katonák nem adtak nekem igazat. Azt magyarázták, abban az esetben nem tudtak volna idejében megállni, s ha nem is törnek át, meglátják, hogy milyen kevesen vagyunk, és nyomban megismétlik a támadást. Annyi mindenesetre igaz volt, hisz így viszont rögtön visszafordultak, és az erdőben várták meg a főcsapatot. Nemsokára hallottuk is lovaik dobogását, majd Kelemen keserves káromkodását, amint szidta a falusiakat, amiért nem szállták meg a szorost.

Egy idő múlva azután, néhány tisztjétől követve, Trufflot lovagolt ki a fák alól, és tisztes távolságban megállt.

- Jacques! - kiáltotta. - Te vagy?

- Én! - felelte Jacques.

- Kijössz elé, ha szavamra adom?

Jacques felült a lovára, és kiléptetett a rétre. Azt azonban nem engedte, hogy közülünk kísérje valaki. Így azután Louis is hátrább intette tisztjeit, és a két ember lassan egymáshoz közeledett.

Jacques állt meg elsőnek, és megismételte:

- Itt vagyok, Louis.

Louis is azonnal visszafogta a lovát. Levette fejéről, és üdvözlésre emelte kalapját.

- Jacques Philippe du Moutin, Argyll grófja, varázsló és udvari bolond... Örülök, hogy életben találalak. Mindig tiszteltem személyedet.

Jacques könnyedén meghajolt nyergében:

- Sajnálom, hogy nem viszonzozhatom bókkal a bókját, vicomte! Sohasem szerettem a vérebeket! Hanem a derék Trufflot-nak dagadna a keble, ha fiát láthatná.

Mesterem szinte végig háttal állt felénk, nem láthattam az arcát. Annál jobban megfigyelhettem Trufflot fölényes mosolyát:

- Harc közben valóban csak a vér szagát érzem, és nem látok mást, csak elpusztítandókat magam előtt. Hanem ilyenkor már, a győzelem után, kegyelemre is gondolhatok. Most úgy emlékezem, valamikor nagyon régen egy boszorkány fia bizonyos szolgálatokat tett nekem. Tanítványa enni adott, mikor koldulnom kellett volna, ő maga szép szeretőt szerzett, amikor nőkre vágytam. Mindezekért úgy döntöttem, gróf, hogy szabadon eresztelek. Mehetsz észak vagy dél felé, viheted fegyvereidet és embereidet is, ha egy órán belül elhagyod velük a szorost.

- Nem lehet, Louis. A szoros másik végén ugyanis ott nyargal a fiatal Orlando gróf, Goldoc uralkodója és felesége, a bájos Célia. Közel vannak már a határhoz, de még nem eléggé. Kelemen úr emberei túlságosan jó lovasok.

Trufflot újból elmosolyodott. Sötéten, mint a sátán a Krisztus megkísértése című képen.

- Megmondtam Leonnak, hogy a bolondok halnak meg először. De én nem szívesen leszek a gyilkosuk. Adok rá még egy órát. Ha nagyon könyörögsz, kettőt is. Nem sürgős, Jacques!

Mesterem nyugtalanul fordult hátra, felénk. Láttam arcán, hogy meglepett és aggódik. Talán attól félt, hogy amíg Trufflot őt beszélgetéssel köti le, máshol felénk lopóznak az emberei. De semmi nem mozdult a vidéken. Ismét Louis-nak szentelte hát a figyelmét.

- Tegnap még úgy csörtettél utánunk, mint a böszült vadkan... Honnan egyszerre ez a nyugalom? A határon túl már a császár serege várja menekülő hűbéresét...

- Tegnap még nem tudtam, hogy Hasse gróf vezérlete alatt, kedves gróf. Von Hasse nekem régi fegyvertársam és barátom. A császár parancsára tárt karokkal siet a menekülők elé, az én kérésemre pedig ki sem fogja őket karjaiból eresztetni, míg át nem adhatja nekem. Barátságából s persze nem kevés aranyért, de ezt a bougini gróf készséggel fogja megtéríteni nekem.

- Értem! - mondta Jacques. - Tehát ezért lennék udvari bolond. Túljártál az eszemen.

- Mégpedig nagy elégtétellel, Jacques! Jó fej a tied, nem könnyű elbolondítani. De viselkedésed engem a szegény Választóvizére emlékeztet, akit még ma sem tudtam elfelejteni. Hidd el, a bolondoknak sem kell mindig meghalniok!

- Dehogynem, Louis! Csak nem okvetlenül elsőként!

Trufflot-t most elöntötte az indulat:

- Mégsem viszed el az embereidet?

- Ugyan mi okuk lenne meghalni nekik Orlandóért? Bocsásd őket szabadon, ha módodban lesz. És különösen kegyelmedbe ajánlom Leont!

A híres hadvezér most szemmel láthatóan zavarba jött. Sehogy nem értette, Jacques mit akar. Ő azonban kardja markolatára tette a kezét:

- Még akkora sem voltál anyádban, mint egy borsószem, amikor már tudtam, hogy meg kell küzdenem veled!... Kard ki, kard!

Ismétlem, nem láthattam Jacques arcát, s most mégis mintha látnám. Nyaka megduzzad, mint a sárkányoké, szeméből a baziliszkusz tekintete villámlik. Trufflot azonban ezt nem vette észre, és hűledezve kiáltotta:

- Európa legjobb vívójával? Bolond!

Hanem azért intett Kelemennek, ne avatkozzanak a harcukba, és kihúzta a kardját. Össze-csaptak. Louis úgy támadt, mint a veszedelem. Jacques kétségtelenül lassabban mozgott nála. De egyáltalán nem vívott rosszul. Láttam, hogy Trufflot megpróbálja Kelemen vágását, de eredménytelenül. Erre kicsit zavarba jött, s ő hátrált néhány métert.

Hosszan tartó küzdelem után mindketten visszahúzták lovukat, és megálltak.

- Jól vívsz! - mondta elismerően Louis. - Sajnálom, hogy nem voltál fiatalabb, amikor össze-csapásunkra sor került!

- A sárkány ilyenkor itallal kínálja ellenfelét - mondta Jacques. - Sajnos nincs borom.

Trufflot odadobta neki a magáét. Ő meghúzta és visszadobta tulajdonosának. Az is ivott, azután egymásnak ugrattak megint, de döntést a második összecsapásuk sem hozott. Harmadszorra Jacques majdnem az erdő széléig faroltatta paripáját, és vágatva rohant ellenfelére. Trufflot is kardját magasra emelve vágatott. Mikor már kardcsapásnyira voltak egymáshoz, Jacques hirtelen kantárba kapta paripáját, és az idomítás csodáját láttam. A paripa, mintha földbe vágta volna négy patáját, egyetlen további lépés nélkül megállt, Louis pedig a rohanás ütemét érzékelve, a kelleténél egy pillanattal korábban vágott. Akkor Jacques lova ismét előrelendült, ő pedig kettéhasította Trufflot fejét.

De nem is hiszem, hogy lehetne lovat így idomítani. Az a különös vonzás, amely az állatokat összekötötte vele, s melyet vallomása szerint anyjától örökölt, tette ezt a csodát. Rosszabbul vívott Louis-nál, de jobban lovagolt. Harcukat ez döntötte el.

- Így a kis Orlando mégis megmenekült! - kiáltotta diadalmasan.

Kelemen felüvöltött, mint valami vén farkas, hátraintett embereinek, maga pedig a megállni már nem tudó Jacques-ra támadt. A feldühödött emberek lecsaptak rája, és addig kaszabolták, amíg csak egy véres kupac maradt a testéből. Éppen olyan, amilyennek Kiskopac szerette volna Reza hordójában találni.

Most én intettem embereimnek, ne kövessenek, és elszántan kiugrattam a dühöngők elé:

- Ez a te becsületed, Kelemen? A győztesnek szabad elvonulás jár!

A vén hadfi fenyegetően nézett rám, de kiálltam a tekintetét.

- Engedd, hogy eltemessem. Azután megölethetsz engem is!

- Becsület! - hördült fel az öreg. - Mi nem a vezérünket bosszultuk meg, hanem kenyéradó gazdánkat!

A temetésről pedig azt mondotta, hogy az az ő dolguk leszen. Valamikor barátja volt a gróf, megadják neki a végső tisztességet, a papjuk érte is imádkozni fog. Én nyargaljak a gyerekek után. Mondjam meg Hasse grófnak, hogy nekünk immár nincsen parancsnokunk, és senkit tőle át nem veszünk. Viszont ha vállal bennünket, küldjön elénk valakit, és mi szívesen szegődünk vezetése alatt újból a császár szolgálatába. Goldocba egyelőre vissza nem megyünk, mert a bougini gróf újra meg fogja tiltani, hogy idegen szolgálatba álljunk, márpedig neki a hercegeknél nagyobb hatalma leszen.

A két fiatal tőlünk tudta meg, hogy fogságból fogságba került, s csak Trufflot halálának köszönheti menekülését. Illendően elsiratták Argyll grófját, de látszott rajtuk, azért jobban örülnek megszabadulásuknak, mint amennyire Jacques halálát sajnálják. Ezt kellően elpanaszoltam Hasse grófnak is, lássa, hogy a két gyermektől nem kell tartania. Nyugodtan viheti őket a császárhoz, nem tesznek panaszt ellene. A derék úr különben jól fogadta Kelemen üzenetét, és készséggel állt régi barátja helyére. Kelemen ismét jól választotta meg az emberét.

- És te? - kérdezte tőlem a gróf.

Én?

Ettem, ittam, aludtam, tárgyaltam a gróffal Kelemen érdekében és Kelemennel, hogy fogadják maguk közé embereimet, biztosítottam, hogy Orlando és Célia épségben jussanak el a császár udvarába, vagyis megtettem mindent, hogy tehetségemhez képest pótoljam Jacques-ot, de nappal és éjjel, tárgyalás közben vagy ebéd alatt szüntelenül azt a véres kupacot láttam magam előtt, ami testéből maradt. Így azután, amikor mindennel végeztem, és Hasse gróf, hogy meghálálja segítségemet, újra szándékaim után érdeklődött, megkérdeztem tőle, merre találok a legközelebbi monostort, melyben elvonulhatok a világ elől, és lelkem békéjét visszanyerhetem. Az ő véletlen tanácsa döntötte el, hogy éppen ide kerültem, hogy itt kezdetem hozzá Jacques történetéhez, s hogy itt is teszem ki a pontot az utolsó mondatom után.

Isten szent kegyelméből éppen addig tartott az erőm, ameddig kellett. Teljesen elgyengültem immár, annyira, hogy holnap meggyónok és felveszem az utolsó kenetet. Azután békésen és félelem nélkül várom a megszabadító halált.

Vége